STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 01222

FUN KEYTEN TSU FRAYHEYT

M. Berezin

Permanent preservation of this book was made possible
by Nellie Redstone
in memory of
Solomon Redstone

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol
of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from
a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights
in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain
or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.
If you hold an active copyright to this work – or if you know who does –
please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

Yi292, c.1

געווידמעט דעם אָנדענקען פון מיין אונ־
פערגעסליכען חבר מ. פאטלאזשאן, וועלכער
איז הינגעריכטעט געוואָרען אין יאָהר 1906.

ערשטער טייל

דאָס לעבען אין טורמע און קאַטאָרגע

פון די ארויסגעבער

די ארויסגאבע פון דיעזען ווערק, ווי די גרינדונג פון דעם „ניו יארקער אנארכיסטישען רויטען קרייץ", איז ניט קיין צופעליגע ערשיינונג;ביידע האבען זיי איין און דעמזעלבען צוועק.

די פערצווייפעלטע בריעף פון די אויסגעמאטערטע חברים אין די רוסישע טורמעס, אין וועלכע זיי האבען זיך געווענדעט פאר הילף צו די מעהר גליקליכע חברים אין אמעריקא און אין די פרייערע לענדער אין אייראפא; איבערהויפט די גרויזאמע נקמה, וואס די רוסישע רעגירונג האט גענומען פון די אנארכיסטען מעהר ווי פון די אלגעמיינע רעוואלוציאנערע עלעמענטען, האט ארויסגערופען די גרינדונג פון א ספעציעלען „אנארכיסטישען רויטען קרייץ, אויסער דעם אלגעמיינעם רויטען קרייץ, אין 1909.

אויסער די מאסען-מארדען, טויט-שטראפען און פייניגונגען, וואס זי האט אויסגעטיילט מיט א פרייער האנד, האט די רוסישע זעלבסטהערשאפט פון 1907 אן, אנגעהויבען שטעלען די אנארכיסטען אונטער „קרימינעלע" פראצעסען, כדי דאדורך, ערשטענס, מאראליש צו טויטען דעם אנארכיזם אין די אויגען פון די מאסען, און צווייטענס, כדי אוועקצורויבען פון די אנארכיסטען אלע מאטעריעלע פריווילעגיעם פון פאליטישע, פערשפארענדיג זיי און האלטענדיג זיי אונטער דעם העסליכען קרימינעלען רעזשים.

אויב דאס ערשטע האט זיך דער רעאקציע ניט איינגעגעבען, האט אבער דאס צווייטע מאראליש דערדריקט אלע ארעסטירטע חברים און זיי שרעקליך ערנידעריגט. זייערע ליידען איז שווער זיך פארצושטעלען: ווערענדיג „אפיציעל" פעררעכענט אלס „קרימינעלע", פלעגט די שטיצע פון דעם אלגעמיינעם רויטען קרייץ צו זיי ניט אנקומען. פערשיקט און צושפרייט איבער אלע פערווארפענע ווינקלען פון דער גרויסער אימפעריע, האבען די ארטיגע ארגאניזאציעס ניט געוואוסט וועמען צו העלפען.

די עקזיסטענץ פונ'ם אנארכיסטישען רויטען קרייץ איז געווארען אן אונבעדינגטע נויטווענדיגקייט. די גענאסען האבען עס בעגריפען, זיינען געקומען צו הילף, און די ארגאניזאציאן צוזאמען מיט איהר טהעטיגקייט איז געוואקסען. אזוי צ. ב. ש. איז אין פערלויף פון די ערשטע 20 מאנאטען ארויסגעשיקט געווארען צו די געפאנגענע $527.51; דעם 3טען יאהר — $498.24; דעם 4טען יאהר — $883.29; דעם 5טען — $2,040.02; דעם 6טען — $1,218.00.

צום 4טען יאָהר פון זיין עקזיסטענץ האָט שוין דער אַנאַרכיס־טישער רויטער קרייץ זיך געפיהלט גענוג שטאַרק אונטערצונעהמעןברייטערע ארבייטען. עס האָבען זיך געגרינדעט עהנליכע אָרגאַני־זאַציעס איבער'ן לאַנד, און דאָס האָט געהאָלפען בעגעגנען די נייע בעדערפעניזשען. פיעלע חברים, וועלכע זיינען פעראורטיילט געוואָ־רען אין די יאָהרען 1906—1907, האָבען געענדיגט זייערע טערמינען אין די קאַטאָרגע טורמעס, און מען האָט זיך גענומען העלפען זיי צו ענטלויפען פון די ווייטע ערטער, וועלכעס האָט זיך אויך טייל־וויז איינגעגעבען.

דער רעזשים אין די טורמעס איז אָבער אונטער דער צייט געוואָרען אַלץ שוידערליכער: די אינסטיטוציע פון די „סטאַראָס־טאַס" איז אינגאַנצען אָבגעשאַפט געוואָרען, די אָפיציעלע פערביג־דונגען מיט די טורמעס איז אָבגעבראָכען געוואָרען; און דאַן ערשט האָט זיך ארויסגעוויזען די פּראַקטישקייט פון דעם אַנארכ. רויטען קרייץ, דערמיט וואָס ער האָט פונאַנדערגעשיקט די שטיצע און איז געשטאַנען אין פערבינדונג מיט יעדען געפאַנגענעם בעזונדער, וואָס האָט איהם אויך געגעבען די מעגליכקייט מאָראַליש אויפצומונטערען די חברים. און די געפאַנגענע געגאַסען, אין זייערע בריעף, אַנערקע־נען די דאָזיגע ארבייט מיט דאַנקבארקייט און צופריעדענהייט. דאָס האָט געבראַכט דערצו, אז דער „קאָרעספאָנדענץ־קאָמיטעט", וועלכער האַלט אויף די דאָזיגע פערבינדונג, זאָל אויסברייטען זיין טהעטיג־קייט און זאָרגען דערפאַר, אַז יעדער געפאַנגענער זאָל ערהאַלטען בריעף און ידיעות פון דער פריי.

דער אַנארכ. רויטער קרייץ האָט אויך געטהאָן אַלעס וואָס ער האָט געקאָנט, בעקאַנט צו מאַכען דער וועלט מיט דעם שוידערליכען לעבען פון די געפאַנגענע און זייער פערצווייפעלטער לאַגע. אויסער דעם וואָס עס ווערען פערעפענטליכט אין דער פּרעס פון צייט צו צייט בריעף פון די געפאַנגענע, ווערט יעדען יאָהר ארויסגעגעבען א ספּעציעלע זאַמלונג פון די דאָזיגע בריעף אונטער דעם נאָמען „די שטימע".

און צוליעב דעם אייגענעם צוועק ווערט אויך ארויסגעגעבען די „פערצייכענונגען פון אַן אַנטלאָפענעם פּאָליטישען קאַטאָרזשניק" פון חבר מ. בערעזשין, וועלכע גיבען א מעהר־ווייניגער אויספיהר־ליכען בילד פון דעם טורמע־ און קאַטאָרגע־לעבען, וואָס ער האָט אליין דורכגעלעבט.

אַנאַרכיסטישער רויטער קרייץ.

ניו יאָרק, דעצעמבער 1915.

א פאר איינלייטונגס־ווערטער

איך קאן קיין מאהל ניט פערגעסען דעם איינדרוק, וואס עס האט אויף מיר געמאכט א צוטריט צו א פארטראג, וועלכען דער פערשטארבענער גרויסער קעמפפער, גריגארי גערשוני, האט געהאל־טען אין גרענד סענטראל פאלאס אין ניו יארק, ווען ער איז דא געווען מיט אונז נאך זיין אנטלויפען פון אקאטוי. יענער פארטראג איז פון איהם געגעבען געווארען צו גונסטען דעם רויטען קרייץ פאר די פאליטישע געפאנגענע אין רוסלאנד און דער געגענשטאנד פון זיין פארטראג איז געווען: „שליסעלבורג".

„טהוט אויס די שיך פון אייערע פיס, מיט יראת הכבוד שטעלט אייערע טריט; אין א הייליגען פלאץ פיהר איך אייך אריין — אינ'ם קדשי קדשים פון די יסורים פון אונזערע מארטירער..." האט דער גרויסער קעמפפער אנגעהויבען יענע רעדע זיינע איבער „שלי־סעלבורג" און איבער די „שליסעלבורגצעם". און דיזע ערשטע ווערטער זיינע האבען מיט א בעזונדער הייליגער פארעהרונג ארומ־געכאפט די טויזענדע צוהערער, וועלכע זיינען געבליבען זיצען גע־שפאנט און איבער וועלכע עס האט געשוועבט יענע טיעפע שטי־מונג, ווי אריינטרעטענדיג אין א טעמפעל.

אזא מין געפיהל האט זיך אין מיר ווידערהאלט ווען איך האב צוערשט אין רוסישען אריגינאל געלעזען דעם מאנוסקריפט פון חבר מ. בערעזין, זיינע „פערצייכענונגען פונ'ם לעבען פון א פאליטישען קאטארזשניק". און ניט דוקא די קינסטלערישע זייט פונ'ם ווערק, ניט די ארט און ווייזע ווי א ז ו י דאס איז פון איהם געשילדערט געווארען — ניט דוקא דעריין ליגט יענע מאגישע קראפט, וועל־כע ווירקט אזוי שטארק, זאנדערן דער אינהאלט גופא, די סאמע איבערלעבונגען, אלעם דורכגעשטריטענעס און דורכגעליטענעס אינ'ם לעבען און אין די יסורים פון די רוסישע קעמפפער פאר א פריי־

ערער און בעסערער וועלט — דאס איז הויפטזעכליך יענע ווירק־זאמע קראפט אין דיזע פערצייכענונגען, וואס לאזען איבער א טיעפען איינדרוק.

וואס פאר א קוואל פון יסורים! וואס פאר א וועלט פון ליי־דען פאר דער רעבעלירענדער מענשליכער נשמה!

דער פערפאסער האט דא ניט פערצייכענט קיין זעלטענע, אויסנאהמיגע געשעהעניסען, וועלכע זאלען פערבאפען דעם לעזער מיט זייער שוידערליכער אויסערגעוועהנליכקייט אלס עטוואס מורא׳דיגעס, פחדים׳דיגעס, וואס עס קאן אמאל טרעפען און וואס זאל אונז איבערראשען אלס עפעס אזעלכעס וואס מיר הערען דאס ערשטע מאהל אדער וואס קאן זיך צופעליג אבשפיעלען אין דער וועלט. ניין, פארקעהרט — דאס וואס ער האט פערצייכענט איז די גרויסע, אלטעגליכע ווירקליכקייט אינ׳ם לעבען פון די פאליטיש געפאנגענע. דאס צועפענט ער פאר אונז די טיהרען פון יענער איג־פערנא, פון יענע מדורי גהינום, וואו עס קומען אב זייער שטראף די קעמפפער פאר פרייהייט, פאר מענשליכעם רעכט, פאר העכערע פרינציפען און העכערע אידעאלען.

און ארייגבליקענדיג אין די געעפענטע טהירען פון דער שווי־דערליכער אינפערנא, זייענדיג געפיהרט פון פערפאסער דורך די פיעלע מדורי גהינום, וואו עס קומען אב די קעמפפער, די טרוימער און די שטרעבער צו שאפען א בעסערען לעבען פאר דער אונטער־דריקטער מענשהייט, דערזעהען מיר די גאנצע אימה, פון וועלכער מיר האבען אפט געהערט און געלעזען אין אן ארטיקעל, אין א קורצען בריעף פון א פאליטישען געפאנגענעם, אין אן אויפרוף צו גונסטען פון יענע קרבנות פון דער צארסקער דעספאטיע, אבער וועלכע עס האבען בלויז דערצעהלט איינצעלנע פאקטען און ניט צועפענט פאר אונזערע אויגען יענע אינקוויזיציאנס־קאמערען אין זייער גאנצער שרעקענס־ווירקליכקייט.

נור ניט בלויז די אויסערליכע ענויים, ניט בלויז די פיזישע פייניגונגען און ניט דאס בלויז, וואס דאס אויג קאן זעהן אין אזעלכע שרעקענס־בילדער פון גהינום, האט דער פערפאסער דא פערצייכענט, זאנדערן איהם איז געלונגען איבערצוגעבען יענע פסי־כישע ליידען, יענע נשמה־מאטערנים און דעם גאנצען פראצעס

פון דיזע גייסטיגע יסורים, ווי זיי רופען זיך אָב, ווי זיי שפּיגלען זיך אָב און ווי אונערטרעגליך זיי ווערען געטראָגען פון די, וואָס זיינען געווען אַזעלכע וואונדערליכע העלדען אין קאַמפּף און ווערען פערוואַנדעלט אין הילפלאָזע פיגורען, געקריפּעלט און געקאַלעטשעט, געטראָטען און פערשפּאָט'ט פון יענע ברואים, אין וועמעס אונמענשליכען רשות עס איז אַוועקגעגעבען געוואָרען זייער לייב און זייער לעבען.

דיזע שילדערונג פון די פּ ס י כ י ש ע אָבקומענישען פון די קעמפּפער איז איינער פון די בעדייטענדסטע ווערטהען פון דיזע פערצייכענונגען, אָבוואָהל דאָס שעפּט נאָך ווייט־ווייט ניט אויס דעם געגענשטאַנד, ווארום וויפיעל מען זאָל דאָס ניט שילדערן און וויפיעל מען זאָל וועגען דעם ניט שרייבען איז דאָך דאָס נאָך אַלץ בלויז אַ טראָפּען פון יענעם ים פון פּסיכישע איבערלעבונגען פון פּאָליטישע געפאַנגענע אין דעם ווייטען סיביר.

דאָס זיינען איבערלעבונגען פון'ם פערפאַסער אַליין, אָבער אַזוי ווי ער שילדערט דאָ ניט זיין אייגענע פּערזאָן און זוכט צו זיין אָביעקטיוו, איבערגעבענדיג די אייגענע איבערלעבונגען מיט דעם בליק פון אַ בעאָבאַכטער, דארום קומט דאָ ארויס בולט די גייסטיג־יסורים'דיגע איבערלעבונג פון'ם פּאָליטיש־געפאַנגענעם ב כ ל ל. אפילו דאָרט, וואו אין די יסורים איז פאַראַן דער ריין־פּערזענליכער עלעמענט, ווי צ. ב. ש. אין דער געזעגענונגס־סצענע מיט'ן חבר, וועלכער ווערט געפיהרט הינגעריכטעט צו ווערען ביים גרויען פּאַרטאָג, וואָס דאָ קומט שוין אריין עפּעס טיעף־אינטימעס אין די בעציהונגען צווישען דעם פערפאַסער און דעם צום טויט פּעראורטיילטען חבר — אפילו דאָ קומט אויך ארויס בולט ניט בלויז דאָס, וואָס ער אַליין האָט אין אַזעלכע מינוטען איבערגעלעבט, זאָנדערן וואָס דעם פּאָליטישען קאַטאָרזשניק אין אַלגעמיין קומט אויס אין אַזעלכע מינוטען איבערצולעבען. ווארום וויפיעל אַזעלכע סצענעס זיינען פּאָרגעקומען אין דער נאָך ניט־געשריבענער געשיכטע פון דער פּאָליטישער קאַטאָרגע — אַך, דאָס הארץ הויבט אָן שפּרינגען פון ברוסט, דער מאַרך גיט זיך אַ מיש אין קאָפּ, די הענד צוקען זיך קראַמפּפהאַפט צונויף פון איינענער אונבעהילפליכקייט, ווען מען גיט אַ טראַכט וועגען דעם, איבערלעזענדיג יענע געזעגענונגס־סצענע!

זוכענדיג צו פערצייכענען די אייגענע איבערלעבונגען מיט די אויגען פון א בעאבאכטער איז אין די פערצייכענונגען געלונגען דעם פערפאסער בעזונדער בולט ארויסצוברייגנען די קאטארזשנע סביבה, וואס דאס האט א דאפעלטע בעדייטונג: ערשטענס די סביבה אליין, און צווייטענס ווי זי רופט זיך אב אויף דער נשמה פון׳ם פרייהייטס-קעמפפער, וואס ווערט אריינגעווארפען אין איהר.

די קאטארזשנע קרימינעלע סביבה! די וועלט פון די טור־מעס, פון די עטאפען, פון דער קאטארגע; די קרימינעלע און קרימינאלאגישע וועלט פון פערברעכען און שטראף — וויפיעל ווענען איהר איז ניט געשריבען געווארען איז זי דאך נאך אלץ אן אונערפארשטע וועלט! דאס איז דאך יענע אונטער־וועלט, וועלכע איז אליין מיט זיך די שארפסטע, די בלוטיגסטע, די שניידענדסטע אנקלאגע געגען דער עקזיסטירענדער ארדנונג אין אלגעמיין און געגען דער הערשענדער ארדנונג אין רוסלאנד בפרט. ניט רייך איז די ליטעראטור אין דער ערפארשונג פון דעם אסט־ראזשנעם לעבען אין רוסלאנד, און דיזע פערצייכענונגען קאנען דיענען אלס א בייטראג צו אזא ליטעראטור, ווארום זי קומט ארויס בולט ערשט דאן, ווען זי שפיגעלט זיך אב דורך דעם איינדרוק וואס זי מאכט אויף א מענשען, וועלכער שטעהט אויף א העכערער מדרגה אלס דער דורכשניטס-מענש, ווי מיט זיין אינטעלעקט, אזוי מיט זיין מאראל, און הויפטזעכליך מיט זיין מעהר הומאני־טערען בליק אויף מענשען און אויף זאכען.

וואס פאר א דעגראדאציאן! וואס פאר א זומפ! וואס פאר א טאטאלע פערזונקענהייט ביז א ניט־דערקענונג פון א מענשלי־כער בעשעפענים אין דעם מענשען! — דאס לויפט דורך אין גע־הירן, דערזעהענדיג די טיפען פון דער קאטארזשנער סביבה, ווי זי איז ארויסגעבראכט געווארען דא אין די פערצייכענונגען. און אויף דער ארויסברייגנונג פון דיזע קרימינעלע טיפען פון דער אונטערוועלט האט דער פערפאסער אבגעגעבען מעהר פלאץ אלס אויף שילדערן טיפען פון פאליטיש־געפאנגענע, וועמען עס קומט־אויס צו לעבען צווישען יענע. און מיט רעכט האט ער עס גע־טהאן, ווייל ערשטענס דערזעהען מיר דעריין די אונטער־וועלט, וועלכע איז די שטארקסטע אנקלאגע געגען דער הערשענדער אויי־בער־וועלט, און צווייטענס גיט עס אונז א קלאהרען בילד פון דעם,

וואָס די געפאַנגענע פרייהייטס־קעמפּפער מוזען איבערלעבען געפינענדיג זיך אין דיזער סביבה.

דאָסטאָיעווסקי, מעלשין, דראָשעוויטש און אנדערע האָבען געשריבען פון דיזער סביבה, פון׳ם לעבען אין „טויטען־הויז“; רייך, שפּאַנענד, הארץ־ברעכענד. ווי עס זיינען זייערע שילדערונגען, צייכענען זיי זיך אָבער אויס מעהר מיט דער קינסטלערישער מאָהלונג, וואָס גיט אונז אזעלכע גאַלערעען פון בילדער פון יענער וועלט. דער שרייבער פון דעם פאָרליגענדען בוך האָט זיך מיט מאהלערישע שילדערונגען ניט אָבגעגעבען און ברייננגט ארויס אין פערצייכענטע פאקטען יענע טיפען פון געזונקענהייט, ווי זיי זיינען אין דער טורמע־ווירקליכקייט.

אויב אָבער אין דער רוסישער שפּראַך האָבען מיר די שוין געשריבענע ווערק פון יענעם אינפערנאָ־לעבען, ווערק וואָס גיבען אונז א פאָרשטעלונג פון די מדורי־גהינום, האָבען מיר דאָך אָבער ניט אזעלכע ווערק אין דער אידישער שפּראַך. און עס איז די גרויסע פערדיענסט פון׳ם אנאַרכיסטישען רויטען קרייז, וואָס ער גיט דיזען ווערק (וואָס איז געשריבען געוואָרען אין רוסיש) ארויס אויף אידיש. האָבען דאָך אידען געגעבען אזוי פיעל פריי־הייטס־קעמפּפער אין דער רוסישער רעוואָלוציאָן; געפינען זיך דאָך אזוי פיעל אידישע חברים וואָס ווערען געפייניגט אין יענעם גהינום פון צאַרסקער דעספּאָטיע — און יענע רוסישע און אידישע חברים, פון וועמען אזוי פיעל קרבנות ראַנגלען זיך און שמאַכטען אין יענער אונמעגליכער און אונמענשליכער וועלט, האָבען דאָך געקעמפּפט פאַר אידעאַלען, וואָס זיינען גוט פאַר אלע מענשען און אַלע פעלקער. זאָל דאָך דאָס אידישע פאָלק, זאָל דאָך דער איד־מענש וויסען פון׳ם לעבען און פון די יסורים פון די מאַר־טירער פון פרייהייטס־קאַמפּף און זאָל דאָך דער איד־מענש וויסען ווי אָבצורופען זיך און ווי צו ערפילען זיין חוב צו יענע, וועלכע קומען אָב פאַר זייער שטרעבען אויסצוקעמפּפען א בעסערע וועלט פאַר אַלעמען.

די חברים פון רויטען־קרייז פאַר דער הילף פון פּאָליטישע קרבנות, וואָס שמאַכטען אין דער צאַרסקער געפאַנגענשאַפט, טוהען די פּאַסענדע ארבייט מיט דער ארויסגעבונג פון דיזען בוך, ווארום גרויס ווי זייער ארבייט איז אין שאַפען מאַטעריעלע הילף פאַר

יענע, וועמעס לעבען איז א מארטירער־לעבען (און דעריין האבען זיי זעהר פיעל אויפגעטהאן פאר דער צייט פון דער עקזיסטענץ פון דיזער הילפס־ארגאניזאציאן) איז נאך זעהר ווערטה צו שע־צען זייער ארבייט אין סיסטעמאטישען זאמלען אן ארכיוו פון דאקומענטען און בריעף פון די פאליטיש־געפאנגענע, וואס וועט זיין אמאל פון גרויסען סאציאלאגישען ווערטה, ווען עס וועט פערעפענטליכט ווערען, ווארום דאס איז היסטארישער און סא־ציאלאגישער מאטעריאל פאר די קומענדע דורות, וועלכע וועלען לערנען וואס איז דורכגעשטריטען און דורכגעליטען געווארען אינ׳ם קאמפף פאר אידעאלען פון א בעסערער וועלט.

זאלען מענשען לעזען דיזען בוך, זאלען זיי לעזען די דאקו־מענטען פון מארטירעריי פאר פרייהייט און פאר מענשליכע רעכט, זאלען זיי ווערן בעוואוסט אויף זייער חוב־געפיהל צו די מארטי־רער און שטרעבען צו א וועלט, וואו דיזע אלע דאקומענטען זא־לען דינען בלויז אלס א שטודיע פון א פערגאנגענהייט!

מ. קאטץ.

פילאדעלפיא, דעצ. 2טען, 1915.

N 1.

די פאַנטאַסטישע רעטונגס־פּלענער.

פונקט ווי אין אַ דראַמאַטישע פאָרשטעלונג פיהלט זיך דער העלד פון דער דראַמאַ גליקליך אין די ערשטע אַקטען און איז אַזוי בעזויפען פון זיין גליק, אַז ער פערדעכטיגט גאָר ניט דאָס שרעקליכע וואָס לויערט הינטער איהם, ווייס ניט פון די צרות, וואָס וועלען אָנקומען אַנשטאָט זיין פערגעניגען, הגם עס איז דאָ גענוג גרונד אַזעלכעס צו פערדעכטיגען — אַזוי בעגרייפט אָנפאַנגס ניט אַ געפאַנגענער, וועלכער ערוואַרט זיין אורטייל, די שרעקליכע ראַכע, וועלכע דער „יושר'דיגער" גערייכט האָט פאַר איהם צוגעגרייט.

אין דער ערשטער צייט זעהט ניט דער געפאַנגענער די אָפענע טהירען פון'ם „טויטענהויז", וואו עס ערוואַרטען איהם אַלערליי יסורים פון גיהנום. אין אָנפאַנג איז זיין האַרץ איבערפילט מיט האָפנונג און טיעפען גלויבען אין אַ גליקליכען אויסגאַנג פון דעם שרעקליכען און בייזען שטורם, וואָס הענגט איבער זיין קאָפּ; אַפילו דורך די שוואַרצע וואָלקענס לייכט פאַר איהם אַרויס אַ שטראַהל פון פרייהייט, וועלכער צערטעלט איהם און שמייכעלט צו איהם.

די צייט פון דער אויספאָרשונג, פון אויסהערען די עדות און די בעראַטהונגען מיט דעם פערטיידיגער, — וואָס פאַר אַ פערשיעדענע, ווידערשפּרעכענדע געדאַנקען און איבערלעבונגען דאָס רופט אַרויס אין דער אָנגעוועהטאָגטער און אָנגעשטרענגטער נשמה! ראַכט זיך דו זעהסט אַליין, אַז אַלעס איז געגען דיר, און דאָך פיהלסטו, אַז עפּעס ניט דיר האָפנונג און בערוהיגונג; דו פיהלסט, אַז ערגעץ טיעף אין האַרצען טליען האָפנונגען און זאָגען־צו אַ גליקליכען אויסגאַנג.

יאָ, דער אינסטינקט פון לעבען איז פיעל שטאַרקער פון יעדער לאָגיק און פערשטאַנד.

און אין דיעזען קאָשמאַר פון מורא'דיגע יסורים איז די נשמה פון'ם געפאַנגענעם, וועלכער דירשט נאָך רוה, אַרומגעכאַפּט מיט

א דורכדרינגענדען גלויבען אין א גליקליכער ענדע, וועלכע דער שטרענגער אָבער „בארמהערציגער" געריכט ועט מיט זיין איין וואָרט פאַר איהם ארויסברענגען.

אין אזא צושטאַנד ערוואַרטסטו דיין אורטייל.

זייענדיג אויף דעם ברעג פון א שרעקליכען תהום, שטעהסטו מיט'ן רוקען צו דיעזען תהום און מיט'ן פּנים צו ליכט און פריי־הייט. פיהלענדיג אונטער זיך דיעזען מאוים'דיגען ראַנד פון תהום, ווענדסטו זיך מיט אויסגעשפּרייטע הענד צו מענשען. מיט אַלע דיינע כחות רייסטו זיך ווייטער פון דיעזען שווינדעל־ליכען כף־הקלע, וועלכער איז גרייט דיך צו פערשלינגען.

אַן אונמעכטיגער ערוואַרטסטו די ענטשיידונג פונ'ם שיקזאַל. אָבער זיי, די שאַפער פון דיין שיקזאַל, זאָגען ארויס זייער לעצטען וואָרט און שטויסען דיך אין דער גרוב, וועלכע זיי האָבען אַליין פאַר דיר אויסגעגראָבען...

פערשוואונדען די ליכטיגע שטראַהלען... רונד און ארום א בייזע, העלישע פינסטערניש... אַן אַנדער וועלט — די וועלט פון פערשטויסענע... א מורא'דיגער קבר, וואו עס הערט זיך דער יאָמער פון לעבעדיג־בעגראָבענע מענשען... דאָס קלינגען פון אייזערנע קייטען, דאָס פייפען פון ריטער, דאָס קנאַקען פון נאַגאַי־קעס, פערצווייפעלטע געשרייען און פלוכען פון די געשעני־דעטע, די ווילדע זידלערייען פון פערברעכער — דאָס אַלעס גיסט זיך צונויף אין איין וואהנזיניג־בלוטיגער מעלאָדיע.

און שטענדיג לאָזט זיך הערען אָט דיעזעס גיהנום־ליעד, דאָס ליעד פון מאַטערען און פייניגען, און עס שטאַרבט אָב אָהן אַן ענט־פער אין דער אונענדליכער פינסטערניש, וועלכע בילדעט יענע זייט וועלט — די וועלט פון קאַטאָרגע.

יעצט ערשט דערפיהלסטו בעשטימט דיין לאַגע. דו בעגרייפסט דעם מורא'דיגען אמת פון דיין נייעם לעבען; דו בעגרייפסט, אָבער דו קענסט ניט רוהיג בלייבען.

דאָס לעבען פון א מענשען אונטער דעם דרוק פון פערשיע־דענערליי פערפאָלגונגען און יסורים דריקט זיך אויס פערשיעדען. דאָס שטענדיגע האָפען און דער בעוואוסטלאָזער גלויבען, וואָס

איז נאַטירליך אין יעדען אַרעסטאַנט, דריקט זיך אויס אין פער־שיעדענערליי פאָרמען.

געוועהנליך ערוואַרט אימער דער קרימינעלער אַרעסטאַנט עפּעס א קייזערליכען מאַניפעסט, וועלכער וועט איהם אדער אינגאַנצען בעפרייען, אָדער פאַרקירצען זיין שטראָף־טערמין. און דער פּאָליטישער אַרעסטאַנט ערוואַרט אימער, אַז אָט־אָט וועט אָנקומען א רעוואָלוציע, און דאָס רעבעלירענדע פאָלק וועט איהם ברענגען זיין בעפרייאונג.

נאַטירליך אָבער קאָנען אַזעלכע אילוזיאָנען ניט בערוהיגען דעם געפאַנגענעם און ער איז בעריית אויף פערשיעדענערליי זאַכען. אָט דוכט זיך איהם, אַז ער וועט מאַכען דעם געוואַגטסטען שריט, וועט טהאָן דאָס אונגלויבליכסטע, און אין א ווײַלע אַרום ווערט ער פערזונקען אין א מין פערשלעפערונג, בלייבענדיג פער׳חלומ׳ט אין א פער׳כשופ׳טער וועלט פון טומאַנע פאַנטאַזיעס: „בעפרייען זיך! אַנטלויפען!“

וואָס פאַר פאַנטאַסטישע, ווילדע פּלענער בעשאַפט דיעזעס וואָרט אין דער אָנגעוועהטאָגטער נשמה! וועלכע נאַרישע, אונזיניגע און קינדערשע געדאַנקען ווערען דאַן געבוירען אין קאָפּ, ווען דאָס צויבערליכע וואָרט פ ר י י ה י י ט שוועבט פאַר די אויגען — די פרייהייט, פון וועלכער ער איז בערויבט אויף לאַנגע, לאַנגע יאָהרען.

אָקאָרשט ניט לאַנג איז ער געווען א פּראַקטישער, פערנינפטיגער מענש, און ער ווערט פערוואַנדעלט אין א סענטימענטאַלען פאַנטאַזיאָר, פול מיט קינדערשע חלומות.

שווער און טרויעריג פאַנגט זיך אָן דער טאָג פאַר׳ן געפאַנגענעם. די פריהמאָרגענדיגע טורמע־סיגנאַלען רייסען איהם אויף פון זיין שלאָף. פערשוואונדען די שעהנע חלומות, די ליעבע געשטאַלטען, און אָנשטאָט דעם דערפיהלט ער די שווערקייט פון די געקאָוועטע פיס. די קלאַנגען פון די קייטען, וואָס שלאָגען זיך אָב אָן דאָס אייזערנע בעטעל, דערמאָנען איהם אויף דער ווירקליכקייט. די אויגען בעגעגענען באַלד דעם שטאָהל־קאַלטען בליק פון דעם אימער־וואַכענדען וועכטער, וועלכער קוקט אויף דיר עקשנות׳דיג דורך דער לאָך פון דער אייזערנער טהיר און וועלכער היט דיך

מיט דער גרעסטער פּינקטליכקייט, שפּירט נאָך יעדער בעוועגונג פון דיין קערפּער.

מיט ברענענדען צאָרן דרעהסטו אום דיין קאָפּ פון דעם אָבשטויסענדען שוואַרצען פלעק, אָבער וואוהין דו זאָלסט זיך ניט קעהרען און ווענדען — איבעראַל בעגעגענען דיינע בליקען דיעזען טייפלישען שמייכעל, דעם שמייכעל איבער דיין אונבעהילפליכקייט. די גרויע שטאַרקע ווענד, די שווערע, חשך׳דיגע באַלקענס, די אייזערנע גראַטעס, די לופט, וועלכע איז אָנגעזאַפּט מיט דער אונ־ברחמנות׳דיגער האַרטהערציגקייט צו די אַרעסטאַנטען, — דאָס אַלעס דריקט און שטיקט דאָס האַרץ און דעם מח. דו פיהלסט, דאַכט זיך, ווי שאַרפע און שטעכעדיגע נעגעל פון אַ חיה־רעה האָבען זיך אריינגעשטאָכען אין דיין קערפּער, און זיי רייסען און צוקען דיין האַרץ, דיין מאַרך און דיין נשמה.

און ווי אַלעס וואָלט נאָך געוועזען ווייניג, ווייזען זיך אין דיין פינסטערען קבר סמנים פון לעבען פון יענער זייט תּפיסה. דורך די גראַטעס זעהט זיך אַ שטרייף הימעל, אַ טייל פון דער גרויסער, ברייטער, אונענדליכער וועלט.

אַ קוואַל פון נייע יסורים רופט אַרויס אָט דיעזער שטיקעל הימעל, — דער צייכען פון אַ לעבעדיגער, פרייער וועלט. אַ טיעפע מרה־שחורה כאַפּט אַרום די גאַנצע נשמה: אַזוי נאָהענט, און דאָך אַזוי ווייט, קאָכט און זידט דאָס שטורמדיגע לעבען; דאָרט געפינען זיך די טהייערע און ליעבליכע געזיכטער, און איך, עלענדער, פערשפּאַרטער, שמאַכט דאָ אין פינסטערניש און ווער געמאַטערט קערפּערליך און גייסטיג.

ווי אַ פערוואונדעטער הויב איך אָן אַרומלויפען איבער מיין ענגען קערקער. שוואַרצע, פינסטערע תּפיסה־שאָטענס ציהען זיך פון אַלע ווינקלען און זאָגען־אָן עפּעס בייזעס, שרעקליכעס.

פּרובירסט זיך פערטיעפען אין דער צוקונפט, — דיזעלבע אונדורכדרינגליכע פינסטערניש, וועלכע מאָהלט פאַר דיר לאַנגע, שוואַרצע, פינסטערע יאָהרען, איינער שרעקליכער פון׳ם צווייטען.

די אונמעגליכקייט פון׳ם פערשטאַנד און פון׳ם ווילען פון איין זייט, און דער ברענענדיגער פערלאַנג נאָך לעבען און פרייהייט פון דער צווייטער זייט, מאָהלען דיר אויס אַזעלכע זאַנדערבאַרע

פארשטעלונגען, אזעלכע אונמעגליכע טרוימערייען, אזעלכע פיב־דערישע פאנטאזיעס:

אפשר זיך גאר מאכען פאר געשטארבען? איך האב דאך אמאל געלעזען אזויפיעל וועגען אינדישע פאקירען, וועלכע האלטען־איין קינסטליך דעם אטעם, און אלע סמנים פון לעבען ווערען ביי זיי פערשוואונדען אויף א צייט. מען בעגראבט זיי דאן אין דער ערד, ווי אלע טויטע, און אין א מאנאט אדער צוויי ארום ערשיינען זיי צוריק אויף גאט'ס וועלט, פריש און מונטער, ווי עס וואלט קיין זאך מיט זיי ניט פאסירט. מיר איז עפעס אמאל אויך אויסגע־קומען צו לייענען וועגען א געוויסען פאלקאווניק, וועלכער קאן איינהאלטען זיין אטעם און דאס הארץ הערט ביי איהם אויף צו קלאפען אויף א געוויסער צייט.

אך, צום טייפעל! איך וואלט זיך דאך לאנג ניט בעדארפט מאטערען. איין טאג נור, אדער בלויז איינינע שטונדען, קאנען אזוי איינהאלטען דעם אטעם, וואלט געוועז גענוג פאר מיר. עס קומט דער דאקטאר, אונטערזוכט, קאנסטאטירט אז טויט, און אהן וויטערע צערעמאניעס טראגט מען מיך אוועק וואו מען בעדארף. דער טורעמנער בית־עולם איז דאך אויף אזא גוטען, איינזאמען פלאץ. ביי נאכט. קיינער זעהט ניט. עס קומען צו געהן איינענע, מען גראבט־אויף די ווייכע, פרישע ערד און... איך בין פריי!

פריש און פרעהליך ווערט פון אזא טרוימעריי אויפ'ן האר־צען; מען דערפיהלט ווי עס פליסט־צו א שטראם מיט נייע האפנונגען.

דער געדאנק ארבייט אונערמידליך. אויף א רגע הערסטו אויף דענקען וועגען דעם גליקליכען רעזולטאט און ביזט אינגאנצען פערנומען מיט דעם פלאן גופא; דרינגסט אריין אין אלע זיינע איינצעלהייטען.

אויסגעצייכענט! מען דארף נור פריהער לאזען וויסען די „אייגענע“; בעקאנט מאכען זיי וועגען דעם. זאלען זיי וועגען דעם א טראכט טהאן און זיי וועלען זיך שוין אן עצה געבען ווי צו קריגען פאר מיר די ביכער, וואו אזעלכע קונציגע זאכען ווערען ערקלערט.

און אזוי טרוימסטו וואכענדיג, ביז וואנען דער געוועהנליכער

טורמע־געשריי רייסט זיך אריין אין דיינע זיסע חלומות און צו־טרייבט זיי אויף דערוויילע.

„ברויט, קאשע, הייסע וואסער, שפאצירען־געהן!" — דער־הערסטו שרייען, און די ווערטער קלינגען־אָב אין יעדען ווינקעל פון דער תפיסה. דו מאכסט די נויטיגע פארבערייטונגען מיט א זעלטענער רוהיגקייט, דו נעהמסט־אויף די נייע איינדריקע און פאלגסט וואס די געפענגנים־וועכטער הייסען. אבער דיינע רעיונות זיינען איבערגעשלאגען ניט אויף לאנג. עס געהט אריבער א שטונדע און דו צערטעלסט שוין ווידער דעם פלאן. דער פראיעקט צו מאכען זיך פאר טויט, געהט דיר אויף א מינוט ניט ארויס פון מוח.

א דאנק דיזע, קיינמאל ניט פערווירקליכטע, פאנטאזיעס, איז דא א מעגליכקייט פאר'ן אונגליקליכען פערשפארטען צו דער־האלטען זיין טרויעריגען, בייזען, טרייסטלאזען לעבען. אלעס איז דאך פאר איהם פערבאטען. זיין גאנצער פערגעניגען בעשטעהט דאך נור אין בעקומען ערלויבניש אויף בעזוך פון פריינד און בעקאנטע, אדער פערלאנגען ביכער, אויף וועלכע מען קאן זיך קיינמאל ניט דערווארטען.

דער אונזיניגער פראיעקט ווערט צושפרונגען ווי א זייפען־בלאז און זיין פלאץ פערנעהמט א צווייטער, א דריטער. אזוי בייטען זיך די פאנטאסטישע פלענער, ווי לאנג דער געדאנק ארבייט, ווי לאנג דאס הארץ קלאפט.

אט האט מען מיך אריבערגעפיהרט אויפ'ן פערטען עטאזש.

דורך דעם פענסטערל פון מיין נייער צעלע קאן איך שוין זעהן ניט נור א קליין פיצעלע הימעל, נור אויך אפילו א טייל פון דער גאס, וועלכע ציהט זיך פערביי דער טורמע. אט בעמערק איך אויך דעם שפיץ פון א בוים, וועלכער געפינט זיך אויף דער אנדער זייט וואנד. א נייער געדאנק גיט מיר א בליץ אין קאפ.

אז מען זאל, למשל, דורכציהען א לאנגען שטריק פון דאנען צו יענעם בוים, וואלט איך זיך דאך גאנץ פריי געקאנט ארונטער־לאזען צו דער ערד און — פריי! געוועהנליך דארף עס אויסגע־פיהרט ווערען אין דער פינסטער, ביינאכט. דערצו איז נאך נויטיג אזא רינג, וואס זאל מאכען גרינגער זיך ארונטערצולאזען. עס

וואלט אויך געווען ראטהזאם איינצואוויקלען זיך אין א ווייסען לײלעך, און ווען דער וועכטער וועט בעמערקען א ווייסע פיגור, הענגענדיג אין דער לופטען, וועט ער זיך דערשרעקען, פערלירען. און אין דער צייט וועט מען שוין „הארטען“ צוגרייטען אן עקי־פאזש און — געה זוך מיך!

אלזא, די הויפטזאך איז נור צו בעקומען די נויטיגע שטריק און אריבערווארפען עס אהין, צו די „אייגענע“, און יענע וועלען עס שוין צובינדען צום בוים, ווי געהעריג.

לאנג האלטען אבער ניט אן דיזע אלע וואונדערליכע פראיעק־טען און פלענער, וועלכע די הונגעריגע פאנטאזיע האלט אין איין אויסארבייטען. איינער פערשווינדעט און באלד ערשיינט א נייער. און אזוי שטענדיג, אהן א סוף...

די מיליטערישע און די פעלד־געריכטען.

עס וואלט געווען מעגליך, אז די וואהלטהעטיגע קראפט פון דער פאנטאזיע פונ׳ם אבשטארבענדען לעבען פונ׳ם ארעסטאנט זאל אנגעהמען קרענקליכע פארמען איבער דער מאנאטאנער, ניט איבערגעריסענער, שטענדיגער אנשטרענגונג, ווען די פאקטען און פאסירונגען פונ׳ם תפיסה־לעבען וואלטען איהם ניט אבגעצויגען פון זיין גייסטיגער איינזאמקייט און ווען ער וואלט קיין שום בעריהרונג ניט געהאט מיט דער אויסערליכער וועלט.

דאס אנקומען פון נייע געפאנגענע, די בעפרייאונגען, וויכ־טיגע און אונוויכטיגע פראצעסען, דער קאמפף מיט דער אדמיני־סטראציע, די אפטע בונטען צווישען ארעסטאנטען, די פעלד־געריכטען, וואס קומען פאר אין דער טורמע — דאס זיינען אלץ אזוינע פאסירונגען, וועלכע פערכאפען אפט דעם ארעסטאנט׳ס גאנצע אויפמערקזאמקייט.

די אפטע טויט־שטראף פראצעסען, אדער פעראורטיילונג צו לאנג־יעהריגע קאטארזשנע ארבייט ווירקען אויף יעדען איינעם פון אונז צו דענקען תמיד וועגען דעם. מיט טיעפען, שוידערליכען אנגסט פאלגט יעדער נאך די פערזאן אדער גרופע, וועלכע ווערט

געשטעלט צום געריכט. און נאָך מיט גרעסערען אונגעדולד, ווי עס וואָלט זיך געהאַנדעלט וועגען זיך אַליין, ערוואַרטעט מען דאָס צוריקקומען פון די גע׳משפט׳ע.

און כאָטש מען ווייס דאָך שוין פאַראויס מיט וואָס אַזעלכע פּראָצעסען ענדיגען זיך, פונדעסטוועגען ווערען זיי ערוואַרט מיט דער העכסטער שפּאַנונג, מיט דער גרעסטער אונגעדולד.

„טויט־שטראָף, אייביגע קאַטאָרגע, צוואַנציג יאָהר קאַטאָרגע!“ טראָגען זיך פונאַנדער איבערן אַסטראָג אַלע דיזעלביגע נאַכריכטען.

טויט־שטראָף, קאַטאָרגע! — די ווערטער הערען זיך הייַנט, מאָרגען, טאָג־טעגליך. זיי הענגען אין דער לופטען אכזריות׳דיג, אונערבאַרמליך פאַר גאַנצע וואָכען און מאָנאַטען. וואָס אַ טאָג אַלץ מעהר בלוטיגע אורטיילען.

אָבער דאָס העלפט ניט! די שטרענגע געריכטען קאָנען ניט איינשטילען די געפאַנגענע פון איין זייט, און זעטיגען ניט די בלוטיגע טיראַנען פון דער אַנדער זייט, און עס הויבט זיך אָן אַ סדרה פון פעלד־געריכטען — אין איינע 24 שטונדען פעראורטיילט צום צושיסען!...

גיך, אָהן איבעריגע צערעמאָניעס, געהט עס צו ביים פעלד־געריכט מיט אויספיהרען דעם אורטייל איבער׳ן קרבן. און דאָ טאַקע גופא ווערט די בלוטיגע ארבייט אויסגעפיהרט.

„דער פעלד־געריכט!“... האָט זיך בליץ־שנעל פונאַנדערגע־טראָגען איבער׳ן אַסטראָג. אַ טויט־שרעק האָט יעדען איינעם ארומגעכאַפּט.

„דאָס געריכט געהט!... און ווי אַן עלעקטרישער שטראָם האָט עס גענומען ברענען דעם מאַרך, די געהירען.

אונפערשטענדליך! אָט דאָ, אין תפיסה, אונטער איין דאַך מיט אונז, געפינען זיך אַ פּאָר אָפיצירען, שיכור׳ע, פערגרעבטע, — און זיי האָבען עס אַ רעכט צו בעשליסען דעם שיקזאַל פון מענש־ליכע לעבענס!

דער פּאַראַליזירטער בעוואוסטזיין שטרענגט זיך מיט די לעצטע קרעפטען אָן, אום צו בעגרייפען וואָס דאָ קומט פאָר.

אַזוי ווי לעבעדיגע טרופּען זיינען מיר געשטאַנען אַ לאַנגע צייט מיט אויסגעשטאַרטשעטע אויגען און אָנגעשטעלטע אויערען

נעבען אונזערע פענסטערלעך, ווי בעוועגונגסלאָזע סטאטועז, וועלכע אימיצער האָט מיט איין מאָל דערשטיקט, איבערלאָזענדיג זיי אין דער ערווארטונג פונ'ם טויט.

„דאָס געריכט קומט!“ — האָט עס ווי דורכגעדונערט, צו־טרייסלענדיג די לופט. ווילד, אימה'דיג האָט עס געקלונגען אין די אויערען און אין קאָפּ.

„דאָס געריכט קומט!“ — האָבען ווי אָבגעענטפערט די גרויע טורמע־ווענד, די שווערע אייזערנע טהירען און דער פינס־טערער שטיינערנער באַלקען...

די צייט שלעפּט זיך ; ארום הערשט א בית־עולם שטילקייט...

די צייט ציהט זיך. עס ציהט זיך אויך די געפּלאָגטע ערוואַרטונג.

„דאָס געריכט האָט זיך געענדיגט!“ — צוטראָגט זיך עס איבעראַל, אזוי ווי דורך דראַטלאָזען טעלעגראַף. דאַכט זיך אַלע זיינען פערשלאָסען און פערריגעלט אין אונדורכדרינגבארע שטיי־נען, דאָך בעקומען מיר די ידיעות מאָמענטאַן. עס קוקט אויס ווי ערגעץ־וואו וואָלט געווען פערשטעקט אזא אפּאראַט, וואָס גיט־איבער אויגענבליקליך אַלע נייעסען און איינצעלהייטען.

נעבען דער פּרויען־אָבטיילונג אויפ'ן הויף ווערט אוועקגע־שטעלט א סלופּ, פון אונטער וועלכען עס קוקט ארויס א שווארצע גרוב, א קבר. אביסעל ווייטער בלישטשען פון זונען־שיין שאַרפע באַיאָנעטען.

מען פיהרט איהם א פערוואונדעטען פון דעם שפּיטאָל אין א שטוהל...

דורכ'ן קליינעם פענסטערל פון מיין שמאָלען קאַמער, אויפ'ן דריטען עטאַזש, קען איך קוים־קוים בעמערקען דעם פּלאַץ, וואו מענשליך בלוט דאַרף באַלד פערגאָסען ווערען.

אָט האָט מען איהם צוגעפיהרט. עס דרעהען זיך ארום איינינע בעאַמטע ; צוויי רייהען סאָלדאַטען זיינען אויסגעשטעלט. אָט איז צוגעקומען א נייע פיגור — מסתמא דער גלח, און מען הויבט איהם אָן צובינדען צום סלופּ...

אין אַטראָג הערשט אַן אָנגעשטרענגטע שטילקייט, די שטיל־קייט פאַר א שטורם. דערזעלבער צושטאַנד, דערזעלבער געדאַנק

האָט אַרומגעכאַפּט יעדען איינעם פון אונז. און אַלע אונזערע איינזאַמע געדאַנקען האָבען זיך איצט צונויפגעגאָסען אין איין טיעפען און גרויסען געדאַנק, וועלכער איז אָבער שוואַך, מאַכטלאָז, און איז ניט אימשטאַנד אָבצוהאַלטען די בלוט־פערגיסונג. אַלע אונזערע געפיהלען האָבען זיך איצט צוזאַמענגעגאָסען אין איין גרויסען, אונגעהייערן געפיהל פון ראַכע און האַס צו די תליונים. אַלע אונזערע אָנגעוועהטאָגטע הערצער האָבען זיך פעראייניגט אין איין גרויסע האַרץ, וועלכע שלאָגט, וואַרפט זיך און צאַפּעלט זיך אין דיעזע פערשלאָסענע ווענד. עס דאַכט זיך, אַז די אַרעס־טאַנטען וועלען עס ניט אויסהאַלטען און אָט־אָט וועלען זיי מיט אַ פעראייניגטער קראַפט אַ שפּאַר טהאָן זיך און פונאַנדערטראָגען די ווענד פון קערקער. אויף די חורבות וועט אַ שפּריץ טהאָן זודיגעס בלוט, עס וועלען נעהמען פליהען צושפּאַלטענע קעפּ, מענש־ליכער מאַרך און בילדען אַ לעבעדיגע, מענשליכע מאַסע.

שטיל... אַ ציטערענדיגער, דורכדרינגענדער פייף שניידט דורך די שטילקייט, און באַלד לאָזט זיך הערען אַ שיסעריי.

„מערדער, תליונים!“ — דערהערט זיך אַ פערדומפּפּטער קול ווי פון אַ קבר און ווערט ענטשוואונגען.

שטיל... ווייטער אַ פייף, אַ שיסעריי...

„מערדער, תליונים!.. עס הערען זיך היסטערישע פרויען־שטימען, וועלכע רייסען דאָס האַרץ און צופּען פאַר דער נשמה. זיי פילען־אָן די לופט, וועלכע איז אָנגעזאַפּט מיט בלוט און עס ווערט שטיל.

שטיל... אַ לעצטער פייף, די לעצטע שיסעריי, און אַלעס איז אָבגעשטאָרבען. פונקט ווי אַלע טורמע־איינוואוינער וואָלטען מיט'ן לעצטען שאָס דערשלאָגען געוואָרען אויף טויט...

עס הענגט אַראָב דער טויטער קערפּער, שאָקלענדיג זיך אויף דער שטריק. מען האָט איהם אָבגעבונדען, ער דערלאַנגט אַ פאַל אין גרוב אַריין, און דער הענקער שטויסט איהם אונטער מיט זיין פוס...

זיי האָבען פערשאָטען די גרוב, אויסגעגלייכט און פערגלעט גלייך מיט דער ערד. און די אַנטייל־נעהמער אין דער מאָרד־טהאַט זיינען זיך צוגאַנגען לאַנגזאַם, מיט אַראָבגעלאָזטע קעפּ, ווי

זיי וואָלטען זיך צוגעהערט צו דעם יאָמערענדען קול פון דאָס פערגאָסענע בלוט.

קאָן מען זיך גאָר פאָרשטעלען, אז נאָך דעם אַלעם זאָלען די ארעסטאַנטען זיך פיהלען רוהיג און זאָלען זיך קאָנען איינלעבען אין אַזעלכע אומשטענדען? דאָס אַלעם קומט דאָך פאָר אזוי אָפט, אז מיר זיינען שטענדיג אין אַן אַטמאָספערע פון טויט. די לופט האָט זיך נאָך ניט אָבגערייניגט פון דער שיסעריי, ווען עס ברעכט אויס אַ פרישער אויפשטאַנד, און מיט איהם צוזאַמען אַ מאַסען־אויסמאָרדונג. באַלד טרעט אויף אויף דער סצענע דער הונגער־סטרייק מיט די אויסגעמוטשעטע קרבנות, מיט די זעלבסט־מאָרדען. עס איז גאָר ניטאָ קיין ענדע צו די אַלע צרות, צו די אַלע שרעקען.

און תמיד נאָך אַזעלכע געשעהענישען ערשיינען פאַר'ן ארעס־טאַנט זיינע שטענדיגע בעגלייטער, — די זיסע חלומות און פאַנ־טאַזיעס, צו וועלכע ער גיט זיך מיט פרייד איבער אזוי לאַנג, ביז וואַנען די טרויעריגע ווירקליכקייט וועט איהם ווידער ניט אָבריי־סען פון זיי.

די טויט־שטראָף פון מיין חבר.

אַ שטאַרקע ענדערונג האָט אין מיין איינזאַמען תפיסה־לעבען פעראורזאַכט דער טויט פון מיינעם אַ נאָהענטען חבר. צוויי מאָנאַט נאָכאַנאַנד איז ער געזעסען און האָט ערוואַרט דעם טויט. איך בין געווען מיט איהם. ענדליך איז דער פאַטאַלער טאָג געקומען. דער אורטייל איז בעשטעטיגט און אין אַ מעת־לעת ארום וועט ער אויס־געפיהרט ווערען.

פיער און צוואַנציג שטונדען איז פערבליבען צו לעבען. און מען מוז עס יעדע מינוט פיהלען, דענקען וועגען דעם! אפילו די פערהאַרטעוועטע, די גרויזאַמע בעאַמטע ווערען אין יענעם טאָג מילדער צו דעם פעראורטיילטען. אָט האָבען זיי נאָכגעגעבען אונזער בקשה, און מען האָט איהם ערלויבט אריינקומען צו מיר איינער אַליין. דעם גאַנצען טאָג יענעם האָבען מיר צוזאַמען פער־בראַכט. דאָס זיינען געווען די לעצטע שטונדען, נאָכדעם ווי מיר

האָבען לאַנגע יאָהרען געלעבט צוזאַמען. יאָהרען לאַנג האָבען מיר געפיהרטביידע דעמזעלבען לעבען, אונטער איין דאַך, אין איין צימער, ניט צושיידענדיג זיך אפילו אויף א שטונדע.

און געלעבט האָבען מיר מיט דיזעלביגע שטרעבונגען, מיט דיזעלבע ציעלען; צוזאַמען האָבען מיר זיך בעטייליגט אין פריי־דען און אין ליידען, זיך געטיילט מיט יונגע האָפנונגספולע רעיונות און מיט שווארצע, אומעטיגע ענטוישונגען. לאַנגע יאָהרען האָבען מיר געטראָטען אויף דיזעלבע וועגען האַנד ביי האַנד, און איצט, מיט אמאָל, צוגעהען זיך אונזערע וועגען. ער געהט אוועק פונ'ם לעבען, פערשווינדט אויף אייביג, און איך — איך לעב דאָך נאָך אַלץ. . . . .

. . . .

דאָס האַרץ קלאַפּט שטאַרק, דער געדאַנק ארבייט אונערמיעד־ליך; א האָפנונג צערטעלט און וואַרעמט:

„איך בין דאָך ניט שולדיג אין דעם!... איך האָב האָך אויך ערוואַרט דעם טויט; מיין פּראָצעס איז דאָך פון דעמזעלבען כאַראַקטער, נור דער אונבעגרייפליכער שיקזאַל, וועלכער האָט אונז פעראייניגט אין לעבען, וויל אונז אָבער ניט פעראייניגען אין טויט.“

און אין יענעם מאָמענט האָט צווישען אַלע אַנדערע זיך בעזונדער אויסגעצייכענט שאַרף איין געפיהל — א געפיהל, וואָס האָט צו מיר גערעדט אזוי ווי איך וואָלט עפּעס געוועזען געגען איהם א פעררעטהער, א בעטריגער, און דאָס געוויסען האָט מיך גענומען פּלאָגען. איך האָב זיך בשעת מעשה געפיהלט, ווי מען וואָלט עס די תליה צוגעגרייט ניט פאַר איהם, נאָר פאַר מיר אַליין.

ער האָט אָבער בעגריפען וואָס עס קומט פאָר ביי מיר אין האַרצען און האָט געזוכט מיך צו בערוהיגען, צו טרייסטען. פון דער נאַטור א שווייגער, אַן איינגעהאַלטענער מענש, האָט ער דאַן גענומען רעדען פיעל, היים און ליידענשאַפטליך. אין זיינע ווער־טער, וועלכע ער האָט צו מיר גערעדט, האָט זיך געפיהלט, אז ער וויל אַרויסזאָגען הויך אַלע זיינע געדאַנקען, וועלכע האָבען איהם

געמאטערט און וועלכע וועלען אין גיכען פערשווינדען און אויפ־הערען עקזיסטירען אין זיין טויטען קאפ. קענטיג, אז איהם האט זיך געגלוסט צום לעצטען מאל הערען זיין אייגענעם קול, די קלאנ־גען פון זיין שטים, וועלכע קיינער וועט שוין קיינמאל ניט הערען מעהר... ער האט געזוכט אויסצודריקען זיין קורצעס לעבען אין דיעזע לעצטע מאמענטען. ניט אויסשעפענדיג האט לעבען, ניט געניסענדיג פון איהם, האט ער עפעס איצט ווי געזוכט א בערעכ־טיגונג און א טרייסט אין דעם אנקומענדען אונפערמיידליכען טויט, וועלכער האט זיך אלץ מעהר און מעהר צו איהם דער־נעהנטערט.

„יא, מיין פריינד" — האט ער אנגעהויבען —„עס איז ענד־ליך געקומען דאס, וואס האט זיך אימער געמאהלען אין מיינע געדאנקען. אלעמאל, ווען איך האב נור אריינגעקוקט אין מיין צוקונפט, האט זיך מיר פארגעשטעלט נור אזא מין סוף. און האט דען אנדערש געקאנט זיין? צופיעל צובראכען און צופלאצט איז געווען פאר מיר דאס לעבען, אז איך זאל עס קאנען דערפיהרען ביז א נאטירליכער ענדע, אז איך זאל קאנען דענקען צו שטארבען מיט א נאטירליכען טויט. די געזעלשאפט האט מיר צופיעל ליידען, צופיעל יסורים און ערנידעריגונג פערשאפט, און עס וואלט געווען אונמעגליך, אז איך זאל איהר דאס אלץ מוחל זיין און ווערען א פריעדליכער בירגער. צופיעל האס און צארן האט זיך אנגעקליבען אין מיין נשמה, אז איך זאל קאנען שליסען פריעדען מיט'ן לעבען און ווערען זיינער אן אונטערטעניגער שקלאף.

„ווער עס וויל זיך ניט אונטערגעבען, דער מוז שטארבען!

„און דער טויט אליין שרעקט מיך ניט! ניין! איך בין שוין גענוג צוגעוועהנט צו דיעזען געדאנק. ניט איין מאל האט דער טויט מיר פריינדליך אריינגעקוקט אין די אויגען אין דער צייט פון לאנגע, מאטערענדע הונגער־טעג.

„ווען קיינער אין דער וועלט האט ניט געוואלט שטילען מיין שמערצליכען הונגער, האב איך זיך דאן געווענדעט צום טויט, געררו־פען איהם צו הילף. ווען איך האב אין די גרויזאמסטע פרעסט, וואס האבען געגליווערט מיין בלוט, ניט געהאט מיט וואס צו בעשי־צען מיין קערפער, האט דער טויט פערשפראכען אויסצולייזען מיך

פון דיזע יסורים, אזוי ווי אויסשפרייטענדיג פאר מיר זיינע זוייבע, ווארימע אומארמונגען. יא, נאהענט און ליעב איז מיר דער געדאנק פון טויט!

„ביי ניטשע געפינט זיך ערגעץ אזא אפאריזם: „דער געדאנק וועגען בעגעהן זעלבסטמארד פערלייכטערט פאר אונז ניט איין שווערע נאכט“. פאר מיר האט דער געדאנק וועגען טויט געדיענט אלס א טרייסט אין די שווערע מאמענטען פון מיין לעבען.

„אלעס, האב איך געטראכט, קענען זיי ביי מיר רויבען, אלע מיינע רעכטע קאנען זיי ביי מיר צונעהמען, אבער זיי קאנען פון מיר ניט רויבען דאס רעכט צו שטארבען. און אויב איך האב זיך ניט געקאנט צופאסען צום לעבען, וועל איך אבער אלעמאל זיין אימשטאנד צו שטארבען אזוי שטאלץ, ווי איך וועל וועלען. איך האב אבער אויך דעריין א טעות געמאכט: שטארב איך דען ווי איך האב זיך פארגעשטעלט? האב איך דען עררייכט אלעס, וואס איך בין פעהיג געווען צו עררייכען מיט מיין טויט? ניין און ניין! און מיך ארט איצט ניט וואס איך מוז פערלאזען מיין לעבען, מיך פערדריסט נור, וואס מיט מיין שטארבען האב איך ניט גענוג אויסגעקויפט מיין לעבען.“

ער האט גערעדט לאנג, מיט פייער. יעדען ווארט האט ער ארויסגעזאגט מיט אזא שמערצליכען געפיהל, ווי א שטיק הארץ וואלט זיך ארויסרייסען ביי איהם מיט יעדען ווארט. עס איז שוין פערבליבען ווייניג צייט און ער האט געוואלט ארויסזאגען אלעס, וואס עס האט איהם געמאטערט. עס איז אבער געווען קענטיג, אז אין פערלויף פון גאנצע וואכען און מאנאטען אפילו וועט ער ניט זיין אימשטאנד ארויסצוזאגען אלעס, וואס עס האט זיך מיט אזא קראפט געריסען ארויסגעזאגט צו ווערען.

איך האב געהערט דיזען מין וידוי, וועלכער איז געווען דורכגענומען מיט'ן בלוט און מיט די יסורים פון מיין צום טויט פערארטיילטען פריינד. און ווי א בעשטעטיגונג פון אלעס דאס, וואס ער האט גערעדט, האבען זיך אין מיין פארשטעלונג דורכגעטראגען בילדער פון זיין יונגען, אבער שווערען לעבען.

דער שיקזאל האט איהם אבגעריסען פונ'ם נארמאלען פאמיליען־לעבען ווען ער איז נאך געווען א אינגעל. זייענדיג פון דער

נאטור שטאלץ און ניט אונטערטעניג, האט ער ניט געקאנט אריי־בערטראגען די משוגעת׳ן פון זיין דעספאטישען פאטער און איז געווען געצוואונגען צו פערלאזען זיין אייגען הויז. זיין קראנקע, שוואכע מוטער, וועלכע איז אליין געווען א קרבן פון איהר טיראַ־נישען מאן, איז ניט געווען אימשטאנד צו בעשיצען איהר יונגען זוהן און אויף אזא׳ן אופן איז ער שוין פון קינדהייט אן איבערגע־לאזען געווען צו זיין אייגענעם שיקזאל.

די פרייע מוטער־ערד איז זיין מאמע געווארען. און ווי בייז און אונערבארמליך עס איז ניט דיעזע מוטער פון אלע ברואים, פון טויטע און פון לעבעדיגע, האט זי דאך איהם צוגעטוליעט, צו־טיילענדיג איהם איהרע צערטליכקייטען ווי אויך איהרע בייזע קאפריזען.

די נאטור איז זיין פאמיליע געווארען. אין איהר האט ער פאר זיך רוה געפונען. אלע איהרע אונצעהליגע מיטגליעדער זיינען איהם געווארען ווי זיינע נאהענטע, אייגענע. איין לעבען האט ער מיט זיי גענומען פיהרען, א נאטירליכען אלגעמיינעם לעבען. זיין קערפער, זיין ווילען האבען זיך ענטוויקעלט און זיין נשמה האט אין זיך איינגעזאפט איינגאנצען די טיעפקייט און פערשיעדענקייט, וואס זי פערמאגט.

א בייזער, קאלטער ווינטער־טאג. א שטארקער, שניידענדיגער פראסט. די אבגעשטארבענע ערד איז איינגעהילט אין א ווייסען קיטעל, און אויף איהר קוקט ארונטער א שווארצער הימעל. א לעבעדיגען נפש איז ניט צו בעמערקען, און דאך לעבען דאך די מענ־שען, יעדער איינער אין זיין זיסער היים, אין דער ווארימער היים, אינ׳ם קרייז פון זיינע נאהענטע און טהייערע. און אפילו אין אזא צייט האט ער אויך ניט געהאט אין געדאנק צו שיידען זיך מיט זיינע שטענדיגע בעגלייטער, מיט׳ן הונגער און קעלט.

עס פערגעהט דער קאלטער ווינטער. די נאטור בעגייט זיך. די ערדווארפט פון זיך ארונטער איהרע תכריכים און בעדעקט זיך מיט גרינע, דופטענדע גראז, וועלכע דיענען איהם פאר א ווייכען געלעגער. די ווארימע זון וויקעלט איהם איין אין איהרע מילדע שטראהלען און די פויגעלעך מיט זייער פרעהליכען, זארגלאזען געזאנג פערוויעגען איהם אין א זיסען שלאף. דער אויסגעשטערענ־

טער הימעל, מיט זיין טיעפקייט און שעהנקייט, דריקט זיך אָב אין זיין נשמה און זיין „איך“ ווערט צושוואומען אין דער גרויסקייט און ערהאבענקייט פונ'ם אוניווערזום.

און דארום איז עס גאנץ נאטירליך, וואָס די שעהנקייטען און טיעפקייטען פון דער נאטור, וועלכע די מענשען גיבען איבער אין קלאנגען, פארבען און ווערטער, האָבען געפונען אַן אָבקלאנג אין זיין נשמה.

מען האָט איהם געקאָנט אויך זעהן אין אַ וואָלקענדיגע, פינס־טערע נאכט, ווי ער שטעהט אָנגעשפּארט צום וואנד, אָדער צו אַ פענסטער און הערט זיך אויפמערקזאם צו צו די טענער פון אַ פיאנאָ אָדער אַ פיעדעל, וועלכע האָבען זיך ארויסגעטראָגען אין גאס. די ערדעלע, צארטע קלאנגען האָבען טיעף אריינגעדרונגען אין זיין פיהלענדעס הארץ און פלעגען איהם פערטראָגען אין אַ פאנ־טאסטישע וועלט, פול מיט פראכט און גרויסקייט. דאן פלעגט ער אינגאנצען פערגעסען וועגען זיין איינזאמען, אומעטיגען לעבען.

זייענדיג בערויבט פון מוטערליכער ליעבע, ניט האָבענדיג קיין איינענעם ווינקעל, וואו דעם קאָפּ צוצושפּארען, ניט פיהלענדיג קיין פריינדליכען איינטייל, האָט ער דערום אַלעמאָל געפונען טרייסט אין די ביבליאָטעקען, וועמעס טהירען עס זיינען פאר איהם אימער געווען אָפען פאר אַ קורצע צייט, און וואו ער פלעגט אויף אַ ווײַלע געפינען מנוחה.

זיין פרייע צייט האָט ער ליעב געהאט פערברענגען אין די ביבליאָטעקען, און אויב ער האָט אין דער ערשטער צייט געלעזען אום צו האָבען די געלעגענהייט צו פערברענגען אייניגע שטונדען אין אַן אנגענעהמער אומגעבונג, אָדער צו פערטרייבען דעם הונגער, האָט ער זיך אָבער דערנאָך צוגעבונדען מיט זיין לייב און זעעלע צו דער וועלט פון וויסענשאפט, צו דער ליטעראַרישער וועלט. פיעל, זעהר פיעל האָט ער געלעזען, אונערמיעדליך. און ווען די פיהרער פון דער ביבליאָטעק און אַלע איהרע אנטיילנעהמער האָבען בעטראַכט דיעזען מערקווירדיגען „אייביגען לעזער“, האָבען זיי זיך מיט איהם פעראינטערעסירט. ער פלעגט אפילו שלאָפען דאָרט, אויף אַזוי וויט האָט ער געפונען חן אין די אויגען פון די פערוואַלטער. און אַ דאנק זייער אנטייל און זיינע אייגענע אָנגע־

שטרענגסטע קרעפטען פלעגט ער אָפט אריינטרעטען דאָס אין איין שולע, דאָס אין אַן אנדערע. ניט בעזיצענדיג אָבער די נויטיגע מיטעל וואָס עס פאָדערען זיך דערצו, פלעגט ער אימער זיין געצוואונגען צו פערלאָזען די אַלע שולען, ביז איהם איז ענדליך געלונגען אנצוקומען אין דערזעלבער פראָפעסיאָן־שולע, וואו איך האָב זיך געפונען.

מיט זיין ניט בערעדזאמקייט און צוריקגעהאַלטענקייט האָט ער באַלד צוגעצויגען צו זיך מיין גאנצע אויפמערקזאמקייט.

איין מאָל, אין אַ קאַלטער ווינטערדיגער נאַכט, ווען אַ זאווע־רובע האָט געפייפט אין די לעדיגע גאסען און דער פראָסט האָט אונטערגעקנאקט אונטער'ן פענסטער, האָט ער מיך צום ערשטען מאָל בעזוכט אין מיין הויז. איך האָב נאָך דאַן ניט געהאט קיין פאָרשטעלונג וועגען זיין לעבען. ביז שפעט אין נאכט האָבען מיר ארייגערעדט און איך האָב איהם געבעטען פערבלייבען ביי מיר נעכטיגען.

און דערוויסענדיג זיך אַלע איינצעלהייטען פון זיין טרויעריגען שיקזאַל, האָבען מיר איהם איינשטימיג צוגענומען אין אונזער פאַמי־ליע פאַר אַ נייעם מיטגליעד. פון יענער צייט אָן האָבען מיר געלעבט צוזאמען, ביז וואנען דער טויט וויל אונז יעצט צושיידען.

זייענדיג אַליין אַ קינד פון אָרימע עלטערן, האָב איך נאַטיר־ליך ניט געהאט די מעגליכקייט צו לערנען זיך פיעל און האָב דערום גענאָסען אַן אונבעדייטענדע, איינזייטיגע ערציהונג. איך האָב, אמת, געלעזען ביכער, אָבער איך האָב וועניג בעגריף געהאט פון העכערער וויסענשאפט, פון שעהן־ליטעראטור, און האָב ניט געקאָנט געניסען פון אזעלכע פערגעניגענס.

און ווען איך האָב זיך מיט איהם בעגעגענט, האָט ער מיך ביסלעכווייז אנגעהויבען אריינפיהרען אין יענע וועלטען פון וויסענ־שאפט און עסטעטישען גענוס. צוליעב זיינע אומשטענדען האָט ער זיך ניט געקאָנט אויסצייכענען מיט וואָס עס איז, אָדער ספע־ציאַליזירען זיך אין אַ וועלכען עס איז געגענשטאנד. דערפאַר האָבען זיך אָבער זיינע פעהיגקייטען ארויסגעצייגט אויף פיעל־ערליי געביטען. ער האָט זעהר שעהן געזונגען, געמאָהלען, געשרי־

בען ליעדער; ער האט טיעף פערשטאנען מוזיק און איז געווען זעהר בעלעזען.

מיינע אייגענע פעהיגקייטען זיינען געווען אפילו גאנץ מיטעל־מעסיג, זיי זיינען אָבער געווען גענוג, אז אונטער זיין איינפלוס זאל איך קאָנען איבערנעהמען אלעס, וואס מיין יונגער פריינד האט מיך געלערענט.

און אזוי זיינען מיר צוגעבונדען געוואָרען אלץ שטארקער איינער צום צווייטען, ענטוויקלענדיג און צוזאמען פיהרענדיג אונזער גייסטיגען לעבען. דיזעלבע שטרעבונגען און נייגונגען, דיזעלבע אונצופריעדענהייט, האט געווירקט אויף צו שאפען אונזער שטארקע פריינדשאפט. און ווען צו אונז האבען דערגרייכט די סאציאליסטישע אידעען, האבען זיי באלד געפונען פלאץ אין אונזערע פיהלענדע הערצער און זיינען באלד געוואָרען די הויפט־צוועקען פון אונזער ווייטערען לעבען.

צו אונזער טיעפען בעדויערען האבען מיר צו יענער צייט זיך נית געקאָנט אָבגעבען מיט פראקטישער טהעטיגקייט, ווייל מיר זיינען נאך געווען יונגע שילער, דערפאר האבען מיר זיך פלייסיג גענומען לערנען און צוגרייטען זיך צו פערענדיגען אונזער קורס, און דאן אלס אינטעליגענטע ארבייטער ארייגטרעטען אין די פאבריקען, צווישען די ארבייטער־קלאסען, און פערשפרייטען צווישען זיי די פרייהייט־אידעאלען.

ווען ענדליך האט די רעוואָלוציאָנערע כוואליע מיט אמאל זיך צוגאָסען מיט איהרע שטורמדיגע און אָטעם־פערכאפענדע פאסירונגען איבער'ן לאנד, האט זי אויך אונז אָבגעריסען פון אונזער שטודיום.

אין דער צייט, ווען די אייגענע און בעקאנטע האבען געמיינט, אז מיר לערנען זיך פלייסיג און גרייטען זיך צו צו די עקזאמענס, אום נאָכהער ארייגצוטרעטען אין א העכערע טעכנישע שולע, האבען מיר שוין לאנג געהאט אוועקגעוואָרפען אונזערע לעהר־ביכלעך און האבען זיך בעשעפטיגט מיט אויסארבייטען רעוואָלוציאָנערע פלענער. אלע האבען גערעכענט, אז מיר פאָהרען אוועק אין אן אנדער שטאָדט צו האלטען עקזאמען, אָבער מיר האבען שוין אפילו דענקען

אויפגעהערט וועגען לערנען זיך ווייטער, און מיר האבען אבגערייזט מיט גאנץ אנדערע פלענער.

מיט אונזער גאנצער ענערגיע און טיעפען גלויבען האבען מיר זיך אריינגעווארפען אין דער בעוועגונג, און איידער מיר האבען נאך צייט געהאט ארויסצוצייגען אונזערע יונגע קרעפטען, האבען אונז שוין פערשלונגען די בלוטיגע כוואליעס פון דער רעוואלוציע...

איצט שטעהט ער פאר מיר אז ארומגעוואשענער און טהוט זיך איבער אין ריינע וועש. ער גרייט זיך צו שטארבען! איך פיהל, אז איך פערליר מיין זינען! עס בעהערשען מיך וואהנזין און שרעק! און וויפיעל איך זאל זיך ניט אנשטרענגען, קען איך אבער דאך ניט דערשטיקען אין זיך די שלוכצען, וואס רייסען זיך ארויס פון מיין צוריסענער נשמה. פון זיינע טיעפע, ריינע אויגען פאלט ניט ארונטער קיין איין איינציגע טרער. רוהיג און קאלט-בלוטיג, ווי ער וואלט ערשט יעצט בעגריפען דעם סוד פון לעבען, שטעהט ער פאר מיר און טרייסט מיך נאך.

עס קומט אן די נאכט. מיט בליי-שנעלקייט האט זיך די נייעס וועגען טויט-שטראף צושפרייט איבער דעם גאנצען אסטראג. אלע זיינען מיט אמאל געווארען שטיל, און שטום, מיט איינגעהאל-טענע אטעמס האט מען גענומען ערווארטען דעם מאמענט, ווען מען וועט איהם ארויספיהרען.

ווי א שווארצער שאטען איז דורכגעלאפען איבער אלעמען. טויזענדער הערצער האבען מעכטיג גענומען קלאפען.

אט האט מען איהם אריבערגעפיהרט אין צימער, אין וועלכען די פעראורטיילטע צום טויט פערברענגען זייערע לעצטע מינוטען.

צוויי שטונדען זיינען אריבער. די טהירען פון מיין קעמערל עפענען זיך און מען פיהרט מיך צו איהם, צו זעהן זיך מיט איהם דאס לעצטע מאל.

איך געה נאך נאכ'ן אויפזועהער; די טויטע שטילקייט ווערט איבערגעריסען דורכ'ן קלאנג פון די קייטען, אין וועלכע איך בין געקאוועט; אין אלע פענסטערלעך בעגעגענען מיך אונרוהיגע און אנגעשטרענגטע בליקען.

אריינקומענדיג אינ'ם פארצימער, וועלכער פיהרט צו זיין קעמער'ל, שטוים איך זיך אן אן די וועכטער, וואס דארפען איהם

בעגלייטען צום עשאפאט. צווישען זיי בעמערק איך אי אפיצירען אין זייערע גלענצענדע מונדירען, אי בעוואפענטע סאלדאטען, פאליציי און אויך ציווילע מענשען. אלע רעדען זיי צווישען זיך עפעס אזוי שטיל און איך זעה ווי זיי בעגלייטען מיך מיט זייערע נייגעריגע בליקען.

אט עפענט מען שוין די טהיר. א גרויסער, פינסטערער חדר; ערגעץ אין א ווינקעל ליעגט א שטרויענער מאטראץ און אין מיטען א גרויסער טיש, נעבען וועלכען ער זיצט אנגעבויגען, שרייבענדיג זיינע לעצטע אבשיעדס-בריעף.

זיין בלייכער, פערטראכטער פנים, אויף וועלכען עס רוהען די דונקעלע שטראהלען פון דעם שיין פון א לאמפ, ווערט פערצויגען מיט א פריינדליכען, געהיימניספולען שמייכעל, ווען ער דערזעהט מיך. מען זעצט אונז אוועק איינעם געגען דעם אנדערען און צווי־שען אונז פערנעהמט דעם פלאץ א בעאמטער, וועלכער פאדערט אז מיר זאלען רעדען הויך און פערשטענדליך.

אבער די צונג איז דאך אלץ איינם פאראליזירט. עס רייסען זיך ארויס בעזונדערע, אבגעריסענע, אונפערשטענדליכע ווערטער. דער גרויזאמער טויט שוועבט איבער אונזערע קעפ. ער געפינט זיך צווישען אונז. עס דאכט זיך, אז דער קערפער, די געפיהלען זיינען ווי פערשטארבען, נור די אויגען האבען זיך איינגעגעסען, ווי מיר וואלטען וועלען דערשלינגען איינער דעם צווייטען.

אין מיינע אויערען האבען נאך געקלונגען די ווערטער פון זיין וידוי, און איצט קוקענדיג אויף איהם האט זיין פנים פאר מיר אויסגעדריקט עטוואס אנדערעס.

אויף זיין אויסגעצויגענעם פנים האבען זיך געוויזען עפעס נייע שטריכען, וועלכע זיינען פריהער ניט געווען, און אין זיינע אויגען האט עפעס ווי א צינד געטהאן זיך א נייער, פלאמענדער פייערעל.

ער האט עפעס געוואלט זאגען, עפעס זעהר וויכטיגעס, יסורים׳דיגעס, נור ווען זיין בליק איז געפאלען אויף דעם זיצענדען טורמע־שומר, האט זיין גאנצער קערפער קאנוואולסיוו א טרייסעל געטהאן זיך און דאס פייערעל אין זיינע אויגען האט א פינקעל

געטהאָן און האָט דערנאָך ווידער געברענט מיט דעמזעלביגען גלייכמעסיגען פלאַם.

מיר זיינען געזעסען אַלץ שווייגזאַם, ניט מאַכענדיג די מינדע־סטע בעוועגונג. ניט קוקענדיג דערויף וואָס הינטער'ן טהיר איז דער קאָרידאָר געווען פול מיט מענשען, איז דאָך געווען אַזוי שטיל, ניט דער מינדעסטער גערויש. אין פענסטער האָט אריינגעקוקט די פינסטערע נאַכט. עס האָט זיך געדוכט, אַז עפּעס איז פאַראַן געמיינשאַפטליכעס צווישען דיעזער פינסטערער נאַכט און דער הערשענדער שטילקייט. ווי זיי וואָלטען זיך צונויפגערעדט, פער־שטילט זיך צוזאַמען געהיימניספול און וואַרטען אויף עפּעס...

בלויז דער קלאַנגלאָזער גערויש פון ברענענדען לאָמפּ האָט זיך אריינגעגנב'עט אין דיעזער נאַכטליכער, בייזוויליגער שטילקייט. דאָס פלעמעל פון לאָמפּ האָט זיך געוויעגט און אויסגעצויגען, ווי עס וואָלט מיט זיין הוזשען אויסזינגען דאָס אויסלעשען זיך פון אַ מענשליכעם ליכט, אַ מענשענ'ס יציאת נשמה...

מיר האָבען פאַרטגעזעצט אונזער שטומען געשפּרעך. דאָס פייערל אין זיינע אויגען איז אַלץ גרעסער געוואָרען און האָט געברענט מיט אַלץ אַ גרעסערער קראַפט. די אויגען וואָלטען אַזוי ווי אָנגעהויבען ארויס פון זייער לעבער־קרייז אין דער פאָרם פון גרויסע פייערדיגע קוילען. עס האָט אויסגעוויזען זיך אַזוי, אַז דיעזער גאַנצער לעבענס־פייער נעהמט זיך צונויף און קלייבט זיך ארויסצוגעהן פון אינוועניג.

אָט קלייבט עס זיך אונטער צו די מויל־ווינקלען און וועט ארויספליהען אין דער פאָרם פון מעכטיגע, דונערענדע ווערטער...

מיר האָט זיך געדוכט, אַז אָט־אָט וועט ער אויסשרייען:
„לעבען וויל איך!"

און ער וועט עס אויסשרייען מיט אַזאַ קראַפט, אַז די גאַנצע טורמע וועט אַ ציטער טהאָן און וועט זיך אויפכאַפּען; עס וועט אַ ציטער טהאָן און אויפכאַפּען זיך די גאַנצע שטאָדט. פון אומעטום וועלען זיך צונויפלויפען מענשען, וועלען אריינרייסען זיך אין טורמע... וועלען אריין, וועלען דערזעהן, וועלען פערשטעהן, וועלען אַלעס בעגרייפען...

אָבער דער שטרענגער שומר, וואָס האָט איבער אונז געוואַכט,

האָט ווי פערצווייגען זיין מויל און פעסט פערשלאָסען איהר... אין דער פערזאָן פון דיעזען שומר פון טיראַניי איז פאַר איהם געזעסען אַלץ דיזעלביגע פינסטערע, טייוועלשע קראַפט, וועלכע האָט שוין גערויבט פון איהם דאָס לעבען און קיין זאַך אין דער וועלט איז שוין ניט געוועזען ביכולת ארויסצורייסען עס פון זיין מאַכט.

דיעזעס בעוואוסטזיין איז געוועזען יענע אונזעהבאַרע סטרונגע, וועלכע האָט צונויפגעצווייגען פעסט און שטאַלץ זיין נשמה אין דער אַנוועזענהייט פון דעם תליון...

די צייט האָט זיך געצויגען לאַנגזאַם און לאַנג. עס האָט זיך גערודפט, אַז מיר זיצען אַזוי שוין יאָהרען־לאַנג, אַז עס איז קיין אָנפאַנג ניט געוועזען און עס וועט דערצו קיין ענדע ניט זיין.

דער טורמע־וועכטער איז געזעסען, האַלטענדיג די הענד פאַר זיך אויפ'ן טיש און האָט די גאַנצע צייט געקוקט אויף „איהם“.

מיר האָט זיך גערוכט, אַז דעם טורעמשטשיק'ס הענד האָבען אָנגעהויבען אויסציהען זיך און לאַנגזאַם צו'גנב'ענען זיך צו זיין האַלז...

אָט האָבען זיי ארומגעכאַפּט דעם האַלז... אָ, ניין, דאָס האָט א דיקע שטריק ארומגעצווייגען זיך ארום זיין נאַקען... ער ציהט זיך אָב אויף צוריק... עס פערלעשט זיך דאָס פייערל אין זיינע אויגען, וועלכע זיינען ווי ארויסגעקראָכען פון זייער קרייז, דער פּנים ווערט בלוי, די מויל צועפענט זיך, עס ווייזט זיך די צונג... אָט וועט ער א געשריי טהאָן: „לעבען וויל איך!“... אָבער ניין!... עס האָט זיך דערהערט א סקריפּ... א דומפּפער כאָרכעל...

איך בין געקומען צו זיך... דאָס האָט דער נאַטשאַלניק מיט א נערוויש א הויב געטהאָן זיך פון שטוהל און א זאָג געטהאָן: „דאָס זעהן זיך האָט זיך געענדיגט“.

עס איז אָנגעקומען דער מאָמענט פון אונזער אייביגער צו־שיידונג...

איך קאָן זיך ניט עראינערען וואָס ווייטער איז מיט מיר געוועזען, ווי אַזוי איך בין דערגאַנגען צו מיין קעמערעל.

פאַר די אויגען שוועבט די תליה... אין קאָפּ און אין די אויערען קלינגט עפּעס אַזוי טעמפּ, עס סקריפּען טהירען, א מין לאַנגע נסיסה... און איך פאַל... א טיעפער, פינסטערער תהום...

דאָס אויסריכטען אויף קאטאָרגע.

איבער דער טורמע האָט זיך דורכגעטראָגען דער קלאנג, אז מען געהט אויסריכטען א פארטיע ארעסטאנטען קיין סיביר — אויף קאטאָרגע. די גאנצע טורמע איז אין אויפרעגונג. אלע פיהלען עפּעס א געהויבענע שטימונג.

די, וועלכע מען דארף אוועקשיקען זיינען גערן, וואָס זיי ווערען ענדליך בעפרייט פון דער תפיסה־אומגעבונג, וועלכע האָט גענוג דערעסען אין די לאנגע, געפלאָגטע מאָנאטען און יאָהרען, ווען זיי האָבען איבערגעלעבט די שווערסטע מאָמענטען פון זייער לעבען.

די וואָס פערבלייבען זיינען אויך מונטערער. אייניגע ערוואַרטען זייער רייה, ווען מען וועט זיי אויך פון דאנען אוועקשיקען; אנדערע זיינען גערן, וואָס זיי קענען זיך בענוצען מיט אזא צופאל און פערברענגען מיט זייערע פריינד און בעקאנטע ביים אבשיעד נעהמען.

אין׳ם גאנצען אָסטראָג האלט מען נאָר אין רעדען וועגען דיעזער פּאסירונג, וועגען קאטאָרגע, וועגען יענע פלעצער וואוהין מען שיקט די ארעסטאנטען.

מיט דער גרעסטער אונגעדולד ערוואַרטען אלע די צייט, ווען מען לאָזט ארויס שפּאצירען אין הויף, וואו אן אלטער קרימינעלער פערברעכער, וועלכער איז שוין עטליכע מאָל געוועזען דאָרט, דערצעהלט אלעמען וועגען דעם לעבען פון א קאטאָרזשניק, וועגען די דאָרטיגע מנהגים און וועגען די בעדינגונגען פון קאטאָרזשנע ארבייט.

אָט איז נאָר וואָס איינער פון דאָרט געקומען און גיט אונז איבער גאנץ פרישע איינצעלהייטען וועגען יענעם ווינקעל.

און ווי פינסטער, ווי שוידערליך עס זאָלען ניט קלינגען די אלע זייערע ערצעהלונגען, זיינען זיי אָבער ניט אימשטאנד צו פערקלענערען די יום־טוב׳דיגע שטימונג פון די, וועלכע מען האלט ביים פערשיקען.

די שטענדיגע הארטקייט און שטרענגקייט ווערט אויף דיעזער ווייַלע אביסעל ווייכער, נאָכגעלאָזט; די בעאַמטע ווייזען אויס ווי מילדער און מען בינדט זיך ניט צו אונז איבעריג. אלע קעמערלעך

זיינען לענגער אפּען און מען קאָן זיך גאָר ניט אָנרעדען; מען קאָן גאָר ניט געניג זאַט ווערען מיט די געשפּרעכען, וועלכע גיהען אָן אין דיעזער צייט.

דער טאָג, אין וועלכען די פּאַרטיע דאַרף אַרויסגעשיקט ווערען, קומט ענדליך אָן; די לעצטע פּאָרבערייטונגען ווערען שוין געמאַכט. מען שליסט די אַרעסטאַנטען אין קייטען; מען צעהלט זיי איבער און מען גיט זיי אַרויס נייע קליידער אין וועג אַריין.

און איצט פאַנגט זיך ערשט אָן די געהיימע אַרבייט: מען זוכט מיטלען און מען ברעכט די קעפּ ווי אַזוי צו בעהאַלטען דאָס געלד, די פּאַספּאָרטען, זעגעלעך א. אז. וו.

דאָס לעצטע זעהן זיך מיט פריינד און אייגענע איז אַריבער. עס צוגיסען זיך האַרצרייסענדע געוויינען און יאָמערען פון מוטערס, ווייבער און קינדער, פּונקט ווי מען וואָלט עס בעוויינען טויטע און ניט די וואָס מען פערשיקט אין די טיעפּענישען פּונ׳ם קאַלטען סיביר, אויף קאַטאָרגע.

באַלד פאַנגט זיך אָן די צערעמאָניע פון איבערגעבען די פערשיקטע צו זייערע בעגלייטער, צום קאָנוואָי, וועלכע קומט פאַר אין אַ בעזונדערע, ספּעציעלע אָבטיילונג. יעדען איינעם גיט מען אַרויס אין איבעריגען אַרעסטאַנטסקען אָנצוג, פאַר וועלכען עס קומט די שווערסטע שטראָף, ווען מען זאָל עס פערלירען.

ווען זיי זיינען שוין אין זייערע פּאָרמעלע קאַטאָרזשנע בגדים, זיינען זיי שוין אונטערוואָרפען צו זייערע נייע בעאַמטע, די קאָנ־וואָינע, וועלכע שאַלטען און וואַלטען איבער זיי גרויזאַם, מיט אַן אונבעגרעניצטער מאַכט. איבערנעהמענדיג יעדען אַרעסטאַנט, לויט ווי עס איז בעצייכענט אין די ביכער, קוקט מען פאָרזיכטיג איבער די קייטען, אַלע קאַזיאָנע זאַכען, ווי אויך די אייגענע זאַכען, וועלכע מען לאָזט גרעסטענטיילס ניט דורך.

נאָכהער טיילט מען אָב יענע אַרעסטאַנטען, וועלכע זיינען פערצייכענט אין די ביכער פאַר שלעכטער אויפפיהרונג און וועלכע מען רעכענט פאַר פעהיג צו ענטלויפען. אויף זיי גיט מען מעהר אַכטונג ווי אויף די איבעריגע, און אויסער דעם וואָס זייערע פיס זיינען געשלאָסען אין קייטען, קאָוועט מען נאָך אויך זייערע הענד, צו צוויי אָדער פיער מענשען, איינע צוגעשמידט צו די אַנדערע.

ווען אַלעס איז שוין פאַרטיג, פיהרט מען די פּאַרטיע אַרעס־טאַנטען ארויס אין גאַס, וואו אַ מאַסע פריינד און אייגענע שטעהען און וואַרטען. דאָס זיינען זיי געקומען צום לעצטען מאָל אַ בליק געבען אויף זייערע טהייערע און היים־געליעבטע, נאָר פערשאָלטענע און פון קיינעם ניט אנערקענטע.

זייענדיג ארומגערינגעלט פון מחנות קאַזאַקען, סאָלדאַטען און פּאָליציי, זוכען אומזיסט די אויגען. וויפיעל מען זאָל זיך ניט אָנשטרענגען, קומט אָן שווער צו כאַפּען אַ בליק אויף דעם, וועמען די אויגען זוכען אַזוי דורשטיג.

פריהער אַ רינג פון קאָנוואָינע מיט זייערע בלאַנקע שווערדען; אַרום דיעזען רינג אַ צווייטער, פון סאָלדאַטען מיט זייערע ביקסען אָנגעשטעלט גלייך אויף די אַרעסטאַנטען; און אַרום דעם רינג ערשט אַ דריטער, פון בעוואָפענטע קאָזאַקען. און אַרום דעם אַלעם ערשט אַ בעגלייטונג פון פערשיעדענע פּאָליציי־בעאַמטע. אַזוי איז בעוואַכט די פּאַרטיע.

זעלבסטפערשטענדליך, אַז מען האָט מיט דיעזער איבער־שטרענגער שמירה ניט געמיינט די געשמידטע אַרעסטאַנטען, וועלכע האָבען זיך קוים געקאָנט ריהרען. דאָס האָט מען נור אָן איבעריגען מאָל געוואָלט ווייזען דעם זייטיגען עולם די מאַכט פון׳ם געזעץ און די קראַפט פון דער הערשענדער מאַכט, כדי אַרויפצו־וואַרפען אויף זיי מעהר פחד.

וואָס ווייטער די אַרעסטאַנטען געהען אַוועק פון די גרויסע שטעדט, אַלץ מעהר און מעהר ווערט פערקלענערט די וואַך, ביז וואַנען עס פערבלייבען נור די איינציגע קאָנוואָינע סאָלדאַטען...

בעגלייט פון דער מאַסע אייגענע און פון נייגעריגע, האָט דיע־זער פּאַראַדנער צוג דורכגעשניטען די שטאָדט, מאַרשירענדיג צום האַפען, וואָרום אין דעם געשילדערטען פאַל האָט דער וועג געדאַרפט זיין דורך דעם ים.

דער עטאַפּ אויפ׳ן אייזענבאַהן.

דער עטאַפּנער וועג איז ווי אַ מין הקדמה פון קאַטאָרגע. דער מיליטערישער, קריעגערישער צושטאַנד, וועלכער האָט געהערשט ווען מען האָט אונז ארויסגעפיהרט פון אָסטראָג, האָט נאָך די

ערשטע צייט אָנגעהאַלטען אויך אויף דער באַהן. אויב אָבער דאָ האָט מען אונז ניט געקאָנט פערשמיעדען צו פיער מיט אַמאָל, האָט מען אָבער אייניגע פון אונז געהאַלטען געשמידט פּאָרוויַיז.

מיך האָט מען צוגעשמידט צו אַ חבר. מיין רעכטע האַנד איז געוועזן צוגעשמידט צו זיין לינקער, און ניט ווילענדיג האָבען מיר געמוזט פאָרשטעלען מיט זיך אַן עכטע טראַגי־קאָמעדיע. יעדער איינער פון אונז האָט געמוזט נאָכפאָלגען די בעוועגונגען פון׳ם צווייטען, מיט וועמען ער איז געווען געשלאָסען. האָט זיך איינער געלעגט, האָט זיך דער אַנדערער אויך געמוזט צולעגען; האָט זיך ווער פון אונז אומגעקעהרט אויף אַ זייט, האָט דער אַנדערער עס געמוזט באַלד נאָכטהאָן. ע ר אַהין — א י ך אַהין; א י ך אַהער — ע ר אַהער. האָט ווער פון אונז געמוזט ערפילען זיינע נאַטיר־ליכע בעדערפעניסע, האָט זיך דער צווייטער געמוזט נאָכשלעפּען נאָך איהם. שמערצליך־טרויעריג, דאָך קאָמיש.

צום גליק האָט עס אָבער לאַנג ניט אָנגעהאַלטען. דער נייער קאָנוואָי, וועלכער האָט אונז איבערגענומען, האָט אונז פונאַנדער־געשמידט, איינפיהרענדיג דערפאַר אַנדערע שטרענגע מיטלען.

פון די ערשטע טעג פון אונזער אַרומשלעפּען זיך איבער די פערשיעדענע אָסטראָגען, האָט זיך אין אונזערע מוחות איינגעקריצט דער רעזשים פון׳ם כאַרקאָווער אָסטראָג. פאַר די עטליכע שטונדען וואָס מיר האָבען דאָרט פערבראַכט, האָט מען אונז דאָרט מערדער־ליך געשלאָגען און גייסטיג געפּייניגט.

אויפ׳ן וועג פון כאַרקאָוו קיין פּענזאַ האָבען מיר זיך שטאַרק גענומען גרייטען צו ענטלויפען. עס פערשטעהט זיך, אַז מיר, פּאָליטישע, וועלכע האָבען זיך געפונען אין איין וואַגאָן, האָבען אַלע געדאַרפט נעהמען אַן אַנטייל אין דעם; אָבער אַזוי ווי אַלע האָבען דאָך ניט געקאָנט מיט אַמאָל ענטלויפען, איז דער גורל געפאַלען זעלבסטפערשטענדליך אויף די יעניגע, וואָס זיינען געווען פעראור־טיילט אויף לאַנגע טערמינען: דאָס זיינען געווען צוויי אַנאַר־כיסטען און צוויי ס. ר.׳אָוצעס.

סאָציאַלדעמאָקראַטען זיינען צווישען אונז אינגאַנצען געווען דריי און ניט אויף לאַנגע טערמינען.

מיר האָבען אויסגעאַרבייט אַ גאַנץ איינפאַכען פּלאַן: איבער־

זעגען די גראטעס פון די פענסטער און אין מיטען וועג — ארויס־שפרינגען. מיר האבען באלד איינגעטיילט די ארבייט צווישען אונז אלעמען, און האבען זיך פלייסיג גענומען צום עסק. דער חבר פ., דער ווירקליכער איניציאטאר פון דיזער אונטערנעהמונג, א העכסט ענערגישער און ענטשלאסענער מענש, איז שנעל פארטיג געווארען מיט זיין טייל ארבייט, איבערזעגענדיג די אייזערנע גראטעס.

דאן איז געקומען דער וויכטיגסטער מאמענט. ווען די אייזערנע גראטעס זיינען שוין געווען אויסגעבויגען צו דער אויס־ווענינסטער זייט, האט מען געמוזט אויפהויבען דעם ענטלויפער אויף די הענד און צוהאלטען איהם פאר'ן קאפ און פאר'ן גאנצען קערפער, געבענדיג איהם אויף אזא אופן די מעגליכקייט ארויסצו־שפרינגען.

דער ערשטער איז געווען פ. אום אבצוציהען די אויפמערק־זאמקייט פון קאנוואי, וועלכער האט זיך געפונען אין דער פאדערס־טער טייל פונ'ם וואגאן, האבען איינינע חברים ביסלעכווייז איהם ארומגערינגעלט און האבען פערפיהרט מיט איהם געשפרעכען. די איבעריגע האבען גלאט גענומען שרייען און ליארמען, האבען גענו־מען צוווארפען זייערע בעטגעוואנד אויף די אונטערשטע און אויבערשטע בענק, ווי זיי וואלטען זיך גרייטען געהן שלאפען. אויף אזא אופן האבען זיי פערשטעלט דעם וועג פאר'ן וועכטער, ער זאל ניט קענען צוקוקען זיך צו דעם פענסטערל אין ווינקעל, וואו דער פלאן האט געדארפט דורכגעפיהרט ווערען.

דארט האט מען דערוייל אויפגעהויבען דעם חבר פ., און איהם דורכגעשטופט דורך דער געמאכטער עפנונג. צו אונזער גרעסטען שרעק האבען מיר דערזעהן, אז ער איז פערבליבען דארט שטעקען אין דער מיטען — ניט אהער, ניט אהין. די געפאהר איז געווען גרויס; איין רגע און מען דערשיסט אונז אלעמען.

מיט גרויס מאטערנים איז ענדליך אונז געלונגען אריינצושלע־פען איהם צוריק אין וואגאן.

פ. איז באלד געקומען צו זיך, און האט צורעכט געמאכט די צובויגענע גראטעס. אין דיזער שרעקליכער געפאהר, אין וועלכער ער האט זיך נאר וואס געפונען, האט זיך זיין אייזערנער ווילען

ווי נאָך מעהר פערהאַרטעוועט; דער שטאַרקער דורשט נאָך פריי־הייט האָט זיך נאָך מעהר פונאַנדערגעברענט אין איהם, און ער האָט גענומען פאָדערען פון די דערשראָקענע און פערלוירענע חברים צו נעהמען זיך אויף דאָס נייע פאַר דעם פּלאַן.

דיעזען מאָל האָט מען שוין מעהרער און ברייטער פונאַנדער־געבויגען די גראַטעס, און אין איין רגע האָט מען איהם אויפגע־הויבען און אַרויסגעשליידערט אויף דער אַנדער זייט. נאָך איהם האָט נאָכגעפאָלגט אַ צווייטער און אַ דריטער. דער פיערטער האָט זיך אָבער, ווי עס ווייזט אויס, דערשראָקען און זיך בעהאַלטען; מען האָט איהם אָבער מיט געוואַלד אַ כאַפּ געטהאָן און אַרויסגע־שליידערט. דערנאָך האָט מען שנעל צורעכטגעמאַכט דאָס גראַטען־פענסטערל, כדי דער קאָנוואָינער סאָלדאַט זאָל עס ניט בעמערקען.

ביסלעכווייז האָבען זיך אַלע צולעגט אויף זייערע געלעגערס, מאַכענדיג דעם אָנשטעל אַז מען שלאָפט, און אין וואַגאָן איז געוואָ־רען שטיל.

מיט אַ פערשטיקטער אונרוהיגקייט און אויפרעגונג האָבען מיר געוואַרט אויף דעם מאָמענט, ווען דאָס וועט ענטדעקט ווערען און מיט וואָס דאָס אַלעס וועט זיך ענדיגען. דערווייל איז געקומען די צייט ווען די וואַך בייט זיך. (דאָס קומט פאָר אַלע צוויי שטונדען, און אין פערלויף פון די צוויי שטונדען האָט דערום אַלעס געמוזט אָבגעטהאָן ווערען, ווייל די נייע וואַך צעהלט איבער די אַרעסטאַנ־טען און קוקט־איבער פּאַרזיכטיג די גראַטעס, די ווענד, א. ז. וו.).

אין דער ערוואַרטונג פון דער „סמענא“ האָט דער וואַך־סאָלדאַט דערווייל גענומען איבערצעהלען די אַרעסטאַנטען און האָט דערזעהן אַז פ י ע ר פעהלען. זיין אויג האָט זיך גלייך אָבגע־שטעלט אויף די פיער לעדיגע בעטלעך נעבען ווינקעל פענסטער און, ווערענדיג צוטומעלט פון דער ענטדעקונג, האָט ער אָנגעהויבען שיסען.

אין איין אויגענבליק האָט זיך אויפגעהויבען אין וואַגאָן אַ שרעקליכע טרעוואָגע. עס זיינען געקומען צו לויפען די איבעריגע קאָנוואָינע סאָלדאַטען מיט'ן אָפיציר. מיט רציחה האָט מען גענו־מען רייסען און שלעפען די כלומרשט פערשלאָפענע אַרעסטאַנטען פון זייערע געלעגערס און אָנגעהויבען זיי צעהלען.

צו אונזער גרעסטען וואונדער האט מען זיך מיט אונז דאן בעגאנגען מיט רחמנות. דער אפיציר, א קליינ־געוויקסיגער און גוטמוטיגער, האט ניט ערלויבט מען זאל אונז בעהאנדלען גרויזאם. ער האט זיך צוואויינט ווי א קליין קינד, און מיט ביטערע טרערען האט ער אונז איבערגעגעבען אלעס וואס עס ערוואַרטעט איהם יעצט, פאר דעם ענטלויפען פון די קאטאָרזשניקעס.

ווענען די אלע טעלעגראמעס, וואס מען האט צושיקט איבער אלע סטאנציעס און ארומיגע שטעדט, איז אונז אויסגעקומען צו הערען פערשיעדענע קלאנגען. אט האט מען געזאגט, אז מען האט זיי געכאפט, און אט האט מען גערעדט, אז דאס גאנצע זוכעניש איז אומזיסט.

אזוי זיינען מיר אנגעקומען אין פענזא, וואו מיר האבען געדארפט בלייבען א געוויסע צייט, אהן פיער פון אונזערע חברים.

געפינענדיג זיך אונטער דעם איינדרוק פון די פאסירונגען, וואס מיר האבען נאר־וואס איבערגעלעבט, האבען מיר ניט געקענט רעכט בעטראכטען די אלגעמיין־קרימינעלע קאמער, וועלכע איז געוועזען געפאקט מיט פערשיקטע. אזוי ווי עפעס ווייט פון אונז האט זיך פערשפרייט א געדיכטער טומאן, דורך וועלכען עס האבען געשוועבט גרויע פיגורען מיט בלייכע, אויסגעמאטערטע פנים'ער, פערהילכענדיג די לופט מיט קללות און זידלערייען אויף פערשיע־דענע שפראכען, געמישט מיט די קלאנגען פון קייטען.

אויסלעגענדיג זיך געדיכט איינע נעבען די אנדערע אונטער די נארעס, זיינען מיר אין יענער נאכט געזעסען ביז שפעט און האבען געשמועסט וועגען דעם שיקזאל פון די ענטלאפענע, ארויסזאגענדיג פערשיעדענע השערות. און ווי גרוים איז געוועזען אונזער שרעק און איבערראשונג, ווען אויפ'ן צווייטען פריהמארגען האט זיך געעפענט די טהיר און מען האט אריינגעפיהרט די אלע פיער ענטלאפענע, אויסגעמאטערט, צושלאגען און צוקאליעטשעט.

ווי עס האט זיך ארויסגעצייגט, איז די אורזאכע פון זייער דורכפאל געוועזען דאס, וואס זיי זיינען געגאנגען אנגעטהאן אין זייערע ארעסטאנטסקע קליידער. פאסירט האט עס אזוי:

ווען זיי זיינען ארויסגעשפרונגען, זיינען א פאר פון זיי שטארק צושלאגען געווארען. זיי האבען זיך געפונען אין אן איינזאמען

פעלד, ווייט איינער פון צווייטען, און דארום האָבען זיי ניט געקאָנט זעהן איינער דעם אַנדערען. מיט גרויס מיה איז דריי פון זיי געלונגען זיך צוזאַמענצוטרעפען, אָבער דעם פיערטען האָבען זיי פאַר קיין פאַל ניט געקאָנט אויפזוכען. זיי האָבען די ערשטע זאַך אַראָבגעקלאַפּט פון זיך די קייטען און אַוועקגעוואָרפען. נאָכהער האָבען זיי זיך געלאָזט געהן צו אַ ישוב, וואָס איז געווען ניט ווייט, און אַלעס איז צוגעגאַנגען גוט. האָט מען אָבער בעמערקט זייערע אַרעסטאַנטסקע קליידער. עס האָט לאַנג ניט גענומען און זיי זיינען שוין געווען אין די הענד פון דער אָרטיגער פּאָליציי.

דער ווייטערדיגער וועג איז דורכגעגאַנגען שטיל און רוהיג.

אויפ'ן וועג צו דעם סאַמאַרער אָסטראָג זיינען צו אונז צוגעקומען נאָך עטליכע פּאָליטישע פּעראָורטיילטע, צווישען זיי די קאַטאָרזשאַנקע ד., וועלכע איז פאַר אַ טעראָריסטישען אַקט געווען פער'משפט צום טויט; מען האָט נאָכהער איהר אורטייל פערביטען אויף לעבענסלענגליכער קאַטאָרגע. זי איז געווען זעהר אַן אינטעליגענטע, לעבעדיגע און קאַמפ־לוסטיגע מיידעל. צוזאַמען מיט איהר אָנקומען האָט זיך ווידער פאַר אונז אָנגעפאַנגען אַ רייה פון פּאַסירונגען. ווען זי איז נאָך געווען אויף דער סטאַנציע, האָט זיך שוין דאָרט שיער ניט אָבגעשפּיעלט אַ בלוטיגע דראַמע.

לויט'ן געזעץ דאַרפען אַלע פענסטער אין די אַרעסטאַנטסקע וואַגאָנען זיין צוגעשלאָסען. דאָס פענסטער אָבער, נעבען וועלכען ד. איז געזעסען, איז געווען אָפען. איז צוגעגאַנגען אַ סאָלדאַט און האָט עס צוגעמאַכט, מאַכענדיג דערביי אַ גראָבע בעמערקונג. האָט זי ניט לאַנג געקלערט און איז איהם אַריינגעפאָהרען אין באַק. דער סאָלדאַט איז געוואָרען איבערראַשט און האָט אויסגעשאָסען. צום גליק איז אָבער די קויל פערבייגעפלויגען און האָט זי ניט בעריהרט.

עס איז אַריינגעלאָפען דער אָפיציר, מיט אַ רויטע, איינגעפאַלענע נאָז. ער האָט געבריפעט ווי אַ צעאווילדעטע חיה און האָט בעפוילען שיסען, שלאָגען. אַלע האָבען זיך אויפגעהויבען פון זייערע פּלעצער און גענומען פערטיידיגען דאָס מיידעל. דער אינצידענט האָט זיך געענדיגט דערמיט, וואָס ד. האָט בעקומען אַ זעץ פון אַ סאָלדאַט מיט אַ ביקס, און דאָס זעלבע אויך עטליכע פון

איהרע פערטיידיגער. דער קאַנוואָי איז אומגעביטען געוואָרען און אַלעם האָט זיך איינגעשטילט.

צוליעב דעם וואָס די קאַטאָרזשאַנקע ד. האָט געטראָגען אויף די פּיס קייטען, האָט זי געצויגען אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט פון די קאַנוואָאינע סאָלדאַטען. און כאָטש ניט לאַנג האָט מען אויף דעמזעלביגען וועג שוין דורכגעפיהרט אַ גאַנצע גרופּע פרויען, אין וועלכער עס האָבען זיך געפונען די בעריהמטע ספּירידאָנאָ־וואַ, איזערסקאַיאַ, ביצענקאַ, איזמאַי־לאָוואַ, פּיאַלקאַ און שקאָלניק, — האָט מען יענע אָבער דורכגעפיהרט שנעל, אָהן אָבהאַלטונגען. אויב ווער פון זיי איז געווען געשמידט, האָבען דאָס די נייגעריגע סאָלדאַטען ניט בעמערקט. דעריבער איז פאַר זיי ד. געווען אַ זעלטענע ערשיינונג, דערמיט וואָס איהרע פּיס זיינען געווען געשמידט. דאָס האָט זיי שטאַרק פּעראַינטערעסירט, און יעדער נייער קאַנוואָי האָט זיך אָבגעשטעלט בעטראַכטען דאָס מערקווירדיג בילד, — אַ פרוי געשמידט אין קייטען.

פון נאַטור אַן אַגיטאַטאָרין, האָט זי זיך בענוצט מיט'ן צופאַל, און מיט איהרע ווערטער און ערצעהלונגען האָט זי זיי נאָך מעהר צוגעצויגען צו זיך. אונטער'ן איינפלוס פון איהרע ווערטער זיינען די סאָלדאַטען געוואָרען ווייכער און בארמהערציגער, האָבען אונז גענומען ברענגען צייטונגען און בעדיענען אונז.

אויפ'ן וועג קיין אירקוטסק האָט זי אויף אַזויפיעל געוואונען דעם צוטרוי פון די סאָלדאַטען, אַז זיי האָבען אָנגעפאַנגען ארויסצו־ווייזען אַן אונצופריעדענהייט מיט זייער לאַגע און זיינען געווען שטאַרק אויפגערעגט פון דער האַרטהערציגקייט און אכזריות פון זייער אָפיציר, אַן וועלכען זיי האָבען זיך געוואָלט נוקם זיין. זייענ־דיג זיכער מיט זייער פערטרויען, האָט זי זיי פאָרגעשלאָגען אַ פּלאַן:

„איהר בעפרייט מיך", — האָט זי זיי ערקלערט, — „און מיר וועלען זיך צוזאַמען בעהאַלטען. מען וועט אייך שוין בעזאָרגען מיט אַלעם וואָס נויטיג איז און מען וועט אייך אריבערשיקען קיין אויסלאַנד. איך וועל פערבלייבען דאָ און הרג'ענען אייער עלטסטען".

דער פּאָרשלאַג איז די סאָלדאַטען געפעלען געוואָרען, און מען האָט אָנגעהויבען אויסאַרבייטען דעם גענויעם פּלאַן ווי עס דורכצופיהרען. לויט די אומשטענדען האָבען זיך אין דיזען פּלאַן ניט געקענט בעטייליגען פיעלע פון די חברים. די חבר׳טע ד., די אמת׳ע איניציאַטאָרין פון דעם פּלאַן, האָט מיך און דעם אויבענדערמאָנטען חבר פּ. איינגעלאַדען אַלס איהרע פערבינדעטע. און אָט ווי אַזוי דאָס האָט געדאַרפט אויסגעפיהרט ווערען:

אין דער צייט ווען די דאָזיגע סאָלדאַטען וועלען שטעהן אויף דער וואַך, זאָלען די חבר׳טע ד., חבר פּ., ווי אויך איך און די סאָלדאַטען, ארויסשפרינגען פונ׳ם וואַגאָן און בעהאַלטען זיך.

ווען דער צוג האָט געדאַרפט צופאָהרען צו אַ געוויסער סטאַנציע, איז צוגעקומען צו דער חבר׳טע ד. איינער פון די פערטרויטע סאָלדאַטען און האָט איהר מיטגעטיילט, אַז באַלד וועט מען דאָ מאַכען אַ שטרענגע אונטערזוכונג, און אום צו זיין זיכער מיט די אַלע אונלעגאַלע זאַכען, זאָל זי עס איהם איבערגעבען. ד. האָט ניט געמאַכט קיין איבעריגע שאלות און האָט איהם דערלאַנגט אַ פּאַספּאָרט, זעגעלעך און נאָך אַנדערע זאַכען.

אַ קורצע ווײַלע שפּעטער איז אין וואַגאָן אַריינגעקומען אַן אָפיציר און האָט געהאַלטען אין האַנד די אַלע אויבענדערמאָנטע זאַכען.

די בעווייזע זיינען געווען פון אויבען־אויף; קיין בעזונדערעס איז אָבער ניט פאָרגעקומען. מען האָט זיך נור אומגעביטען מיט אונפריינדליכע בליקען. אָבער איצט האָט מען אונזער העלדין שוין אויף די הענד געשמידט. אַזוי ווי מען האָט קיינעם מעהר ניט פערדעכטיגט האָט מען נור פערשמידט אונזער „סטאַראָסטאַ“. מען האָט אויך פערשטאַרקט די וואַך. דעם פערערטהערישען סאָלדאַט האָט מען שוין מעהר ניט געזעהן.

ענדליך זיינען מיר אָנגעקומען קיין סרעטענסק. דאָס איז געווען דער לעצטער פונקט פון אונזער רייזע אויפ׳ן באַהן, און פון דאַנען האָבען מיר זיך געשלעפּט צופוס אין פערשיעדענע אָסטראָגען פון דער נערטשינסקער קאַטאָרגע.

ווען דער עלטסטער האָט אָנגעהויבען איבערצעהלען די אַרעסטאַנטען, האָט ער בעמערקט, אַז די חבר׳טע ד. איז אָנגעטהאָן ניט

אין ארעסטאנטסקע קליידער, נור אין איהרע אייגענע. און כאטש די קליידער זיינען געווען גרויע, עהנליך צו דעם קאליר פון די ארעסטאנטסקע קליידער, האט ער אבער געפאדערט, אז זי זאל זיך באלד אויפ'ן ארט איבערטהאן. זי האט געענטפערט, אז זי וועט עס פאר קיין שום פאל ניט טהאן, ווייל זי איז געווען ארומגערינגעלט פון דער גאנצער פארטיע ארעסטאנטען, ווי אויך פון א גרויסען נייגעריגען עולם פון די ארטיגע איינוואוינער. עס איז געוואָרען א געשלעג; די פריקלאדען האבען גענומען ארבייטען. אבער קיין צו־שטרענגע מיטלען האט מען ניט בענוצט, און ד. איז פערבליבען אין איהרע אייגענע קליידער.

דער עלטסטער איז אבער געווען שרעקליך בייז און אלס נקמה האט ער אין זיין רעפארט צו דעם סטרעטענסקען קאנוואי איבערגעגעבען וועגען אונז זעהר א שלעכטע מיינונג. די סטרעטענסקער בעאמטע זיינען אזוי אויך געווען בעריהמט אלס די ווילדסטע און ערגסטע טיראנען, און דאס איבערגעהמען אונז איז דארום געווען זעהר א „ליעבהארציגע".

אין אלגעמיין דארף מען בעמערקען, אז די שווערסטע און ערגסטע צייט פאר דער פארטיע איז, ווען מען נעהמט זי איבער איינער פונ'ם צווייטען. די שטונדע אדער צוויי פונ'ם איבערנעהמען געהען דורך אין פיזישע און מאראלישע מאטערניסען און ערנידעריגונגען, וועלכע מען קאן פאר א לאנגע צייט ניט פערגעסען.

פון דיעזע אפטע אפעראציאנען פערליערט מען, דוכט זיך, א טייל פון איינענעם „איך" און די וועלט אינגאנצען הערט אויף פאר דיר צו עקזיסטירען. דיין קערפער ווערט אינגאנצען פערוואנדעלט אין איין געפיהל פון וועהטאג; אין די אויערען הערען ניט אויף צו קלינגען די קאזיאנע פראגען: „אונטערהויזען פאראן? א כאלאט פאראן? די קאנדאלען פאראן? די פאדקאנדאלניקעס פאראן? די פוס־טיכער פאראן?" א. ז. וו.

אזוי ווי דאס הארץ האט אונז געזאגט, איז דאס איבערנעהמען אונז אין סטרעטענסק צוגעגאנגען זעהר שטרענג. דאס איז געווען אן עכטע אינקוויזיציע, וועלכע מען קען זיך נור ערלויבען איבער די בערויבטע פון אלע רעכטע קאטארזשניקעס. יעדען איינעם האט מען אויסגעטהאן נאקעט. לאנג און פארזיכטיג האט מען

דורכגעקוקט יעדען פּאַדימעל. אַזוי ווי עס פיהרט זיך האָט מען געמאַכט דעם אַזוי גערופענעם „מאַסאַזש“, ד. ה. איבערגעטאַפּט די קייטען. צוגעגאַנגען איז עס אויפ'ן פאָלגענדען אופן: איינער האַלט צו פאַר די אַקסלען און אַנדערע צוויי פּרובען אויס, צי די קייטען זיינען גאַנץ, צי זיי רוקען זיך ניט אַראָב. נור דיעזען מאָל האָבען זיי עס געטהאָן אַזוי פלייסיג און מיט אַזאַ קראַפט זיי גערי־סען, אַז עס האָט אויסגעוויזען, דאָס נאָך איין מינוט — און עס וועלען אויסגעריסען ווערען די פיס מיט די קייטען צוזאַמען און וועלען אָבגעשליידערט ווערען ערגעץ וויט, וויט.

אין דער צייט ווען מען האָט מיך אַזוי אונטערזוכט, האָב איך בעמערקט ווי אַ סאָלדאַט, וועלכער האָט דורכגעקוקט מיינע זאַכען, האָט אַזוי ווי דורך אַ וואונדער ארויסגעשלעפּט פון דאָרט אַ פאָטאָ־גראַפישעם בילד, וואָס האָט זיך דאָרט געפונען. מיר האָט זיך עפּעס אָבגעריסען אין הארצען, ווען איך האָב דערזעהן דעם פּרע־כען שמייכעל, מיט וועלכען ער האָט דאָס בילד גענומען אין די הענד. טהייערעס, ליעבעס בילד! דער איינציגער טרייסט און די איינציגע פרייד, וואָס איך האָב געטראַכט צו האָבען נעבען זיך אין מיין געפאַנגענשאַפט! און דאָס בילד איז שוין ארומגעגאַנגען פון האנד צו האנד, בעגלייט פון פערשיעדענע סאָלדאַטסקע בע־מערקונגען.

„וואָס איז דאָס פאַר אַ מין פּאַדלע?“ — האָט זיך ציניש אַ וויצעל געטהאָן דער בעאַמטער און האָט דאָס בילד גענומען רייסען אויף שטיקלעך. איך האָב געפיהלט, אַז דאָס רייסט מען ניט דאָס בילד, נור דאָס צופּיצעלט מען מיין הארץ אויף שטיקלעך.

ווען מען האָט געענדיגט אונז אונטערזוכען, האָט מען מיט קלעפּ און זידלערייען גענומען טרייבען אונז אָבצוריינינגען פלאַץ פאַר אַנדערע. און מען בלייבט אין אַזאַ אונמעגליכער לאַגע: מיט איין האנד האַלסטו אונטער די אַראָבגעלאָזענע אונטערהויזען, וועלכע דיענען אין דערזעלבער צייט פאַר הויזען, און מיט דער צווייטער קלייבסטו צונויף דיין ביסעל אָרימקייט, וואָס איז צו־וואָרפען ארום און ארום. אָנשטרענגענדיג זיך מיט די לעצטע כחות, הויבסטו זיך אָן צו ריהרען; נאָר ביים ערשטען טראָט צושיטען זיך די אַלע זאַכען, וואָס דו האָסט מיט אַזוי פיעל מיה צונויפגעקליבען.

און דיין אונבעהילפליכקייט רופט ארויס פרישע בעליידיגונגען און דו פיהלסט ווידער די שטענדיגע סאָלדאַטסקע קלעפּ איבער'ן קערפּער. ווי עס איז דערשלעפּסטו זיך צום שוועל פון דער ארעס־טאַנטען־געביידע, און מאכטלאָז פאַלסטו אנידער אויף דיינע שמאַטעס. דיר ווייזט זיך אויס, אז דו געהסט נאָך אַלץ צווישען די רייהען פון די האלב־ווילדע סאָלדאַטען און ליידעסט גייסטיגע יסורים.

שפּעט אין דער נאַכט, ווען אַלע האָבען זיך שוין צולעגט אויף די נאַרעס און זיינען איינגעשלאָפען מיט יענעם אונזיכערען, אונ־רוהיגען שלאָף פון קאַטאָרזשניקעס, וועלכער איז פול מיט שוואַרצע און בייזע חלומות, האָט זיך פּלוצים צו אונז דערטראָגען אַ פּער־שטיקטער, איבערגעריסענער יאָמער פון אַ פרוי. מיר האָבען אַלע אַ ציטער געטהאָן, פּונקט ווי מיר וואָלטען גאָר ניט געשלאָפען, נור געלעגען און ערוואַרט עטוואָס שרעקליכעס.

מיר האָבען אַלע אויגענבליקליך דערפיהלט, אז די שטים קומט פון יענעם צימער, וואו די חבר'טע ד. האָט זיך איינגעפונען.

אָהן אַ רעכענונג, ווי די משוגעים, האָבען מיר זיך אַלע אַ וואָרף געטהאָן צו דעם הילצערנעם ווענטעל פון איהר קעמערעל. צו אונזער איבעראַשונג האָבען מיר בעמערקט אַ קליין לעכעל אינ'ם ווענטעל, צו וועלכען איינער פון אונז איז באַלד צוגעפאַלען מיט'ן אויג. נור גלייך האָט ער ארויסגעלאָזען אַ ווילדען געשריי, און ווי עפּעס וואָלט איהם אַ שליידער געטהאָן פון דאָרט. אינ'ם שפּאַלט האָט זיך בעוויזען דער שפּיץ פון אַ באַיאָנעט. ווילד פּער־צווייפעלטע האָבען מיר זיך גענומען וואַרפען פון איין אָרט אויפ'ן צווייטען, ניט וויסענדיג וואָס צו טהאָן.

און צו דעם אַלעמען האָבען נאָך די דערשראָקענע און בייזע „אונגאַלאָוונע“ אונז גענומען צורעדען, אז מיר זאָלען בעסער גאַרניט טהאָן. זיי האָבען אונז ערקלערט, אז דאָס וועט נאָך מעהר ווי־־מאכען די אויפזעהער און זיי וועלען האָבען אַ געלעגענהייט אונז אַלעמען צו שלאָגען.

אין דער צייט וואָס צווישען אונז איז אָנגעגאַנגען דער טומעל, איז אויף יענער זייט ווענטעל איינגעטראָטען שטילקייט. מיר האָבען אָבער שוין מעהר ניט געקאָנט איינשלאָפען, מיר זיינען געלעגען און

צוגעהערט זיך צו די פערשטיקטע קלאנגען פון דער נאכט־שטילקייט.

מיט דער גרעסטער אונגעדולד האבען מיר ערווארט דעם פריהמארגען, צו דערוויסען זיך וואס עס האט פאסירט מיט ד.

ביי דער ערשטער געלעגענהייט האט זי אונז אין דער פריה איבערגעגעבען פאלגענדעס: ווען מען איז איהר געקומען אונטער־זוכען האט מען זיך געכאפט, אז זי טראגט ניט קיין קייטען אויף די הענד, וועלכע עס איז איהר געלונגען אויסטהאן. דיעזער פאקט האט פון די קאנוואינע ארויסגערופען נייע גראבע בעליידיגונגען, און זייער עלטסטער האט זיך געוואלט בענוצען מיט דעם וואס זי איז איינע אליין און שענדען זי. אבער איהר פערצווייפעלטער ווידערשטאנד און אונזער אויפגעהויבענער טומעל האבען איהם ניט ערלויבט אויסצופיהרען זיין טהיערישען צוועק.

ווען מיר האבען זיך איבערצייגט, אז מיר האבען געמאכט א טעות וועגען איהר שיקזאל, האבען מיר זיך אביסעל בערוהיגט און גענומען זיך אונטעראיילען מיט דער פארטיע, וועלכע איז שוין נעוועזן פארטיג זיך צו לאזען אין וועג אריין.

מיט'ן עטאפ צופום.

ווי איך האב שוין געזאגט, הויבט זיך פון סטרעטענסק אן דער עטאפ צופוס. אום צוצוקומען צום אסטראג קיין נערטשינסק, דארף מען דורכמאכען א שטרעקע פון 250 וויארסט. אויף דיעזען וועג ליעגען צוואווארפען אויף א מהלך פון 20 ביז 40 וויארסט איינע פון די אנדערע, עטאפנע הייזלעך. דאס זיינען גרעסטענ־טיילס אלטע, איינגעפאלענע, קאלטע געביידעס, וואס שטעהען איינ־זאם און אין מיטען פעלד, אדער ביים עק פון א דערפעל.

געוועהנליך געהט מען נאכאנאנד צוויי טעג, מען נעכטיגט וואו עס איז איבער, און דעם דריטען טאג רוהט מען. דאס ווערט אנגערופען „דניאווקא“. אזא רייזע געדויערט אונגעפעהר פון 11 ביז 12 מעת־לעת, און אויב דאס פאהרען מיט דער באהן גיט דעם קאטארזשניק אזוי פיעל נחת, צייכענט זיך דער עטאפ צופוס אויס מיט ניט וועניגער פערגעניגען.

ווי א לאנגער קאראוואן שלעפט זיך דער קאטארזשנער עטאפ

איבער די סטעפּעס און בערגלעך פון דער זאבאיקאַלער געגענד. פּאַראוים, אין אויסגעשטעלטע רייהען, געהען די קאטאָרזשניקעס ארומגערינגעלט מיט א געדיכטען קרייז פון סאָלדאטען. נאָך זיי פּאָהרען פוהרען מיט ארעסטאנטען, וועלכע דער דאָקטאָר אנערקענט פאר קראנקע. הינטער זיי פּאָהרען פוהרען מיט פּרויען און קינדער און ערשט די לעצטע זיינען עס די פוהרען, אויף וועלכע עס געפינען זיך די זאכען פון די סאָלדאטען און די קאטאָרזשניקעס, ווי אויך שפּייז.

אַט אזוי ציהט זיך דיעזע פּראָצעסיע אונטער'ן קלאַנג פון פיעלע קייטען, שטרענגע קאָמאנדעס און געשרייען פון די סאָלדאטען.

אין דער פריה, מונטער און לעבעדיג פון דער נאכט רוה און פון דער פרישער פריהמאָרגען לופט, פיהלט זיך נאָך אין דער פּאַרטיע אביסעל לעבען. צייטענווייז זאָגט איינער הויך ארוים זיין מיינונג וועגען די איינדריקע וואָס עס מאכט אויף איהם די סיבירישע נאטור. א צווייטער העלפט איהם ארוים מיט א בעמערקונג. איינער גיט זאָגאר אמאָל א זאָג א גלייכוווערטעל, וועלכען אנדערע כאפּען־אונטער.

מיט נייגעריגקייט קוקט זיך די פּאַרטיע צו צו די אָרטיגע איינוואוינער, וועלכע מען רופט „גוראנעס" אָדער „טשעלדאנעס", צו זייערע וואוינונגען און צו אַלעס וואָס דאָס אויג קאָן נור כאפּען, ווען מען געהט פערביי זייערע דערפער; צו די קאָזאקישע „סטאנציעס" און צו דער גלייכגילטיגקייט, מיט וועלכער זיי בעטראכטען די ארעסטאנטען.

זיי האָבען זיך שוין, ווי עס ווייזט אויס, אויף אזוי פיעל צוגעוועהנט צו דיעזע אָפטע בילדער, אז זיי שענקען דערויף ניט אפילו א ברעקעל אויפמערקזאמקייט. ווען ניט ווען סיידען בעווייזט זיך אן אַלטעטשקע אָדער אן אַלטינקער מיט קוילעטשען, און אויב דער עלטסטער איז נור גוט אויפגעלעגט, רייסט מען עס ביי זיי פון די הענד פאר א קאָפּיקע א שטיק. יעדען קאטאָרזשניק איז ערלויבט צו האָבען זיין אייגענס ביז 99 קאָפּיקעס.

ווען מען געהט אזוי אַב א וויאָרסט 20—25, הויבען די כחות אָן ווערען שוואכער. די צאָהל פון די מיעדע, וואָס שטעהען אַב,

און וועלכע די בייזע, מיעדע סאָלדאַטען קלאַפּען אונטער מיט די פּריקלאַדען אָדער מיט די קולאַקעס, ווערט אַלץ גרעסער און גרעסער. א מרה־שחורה׳דיגע, געדריקטע שטימונג הערשט אין דער פּאַרטיע. מען בעמערקט שוין ניט און מען בעוואונדערט ניט ווי פריהער די שעהנע אומגעבונג פונ׳ם פאַרנאַכט.

לאַנגזאַם און ווי א טשערעפּאַכע קריכט דער עטאַפּ; עס דאַכט זיך, אז די קייטען לאָזען פון זיך אַרויס א קלעגליכען קלאַנג און שלעפּען מיט אַזא קראַפט צו דער ערד, אז מאַנכער האַלט עס ניט אויס און אַט־אַט, דוכט זיך, וועט ער זיך אַראָבלאָזען, צוזעצען זיך.

„לעבעדיגער געגאַנגען!" — דערטראָגט זיך אונערוואַרטעט א שטרענגער בעפעהל, און אין א רגע ווערט געמאַכט אַן אָנשטרענגונג, ווי עס וואָלט פּלוצלינג צוגעקומען א שטראָם נייע כחות, וועלכע ווערען אָבער באַלד פערשוואונדען, אזוי גיך ווי זיי קומען. דיעזע מאָמענטאַנע אָנשטרענגונג נעהמט נאָך מעהר אָב די לעצטע כחות.

דערווייל קומט אָן דער פאַרנאַכט. אַלעס ווערט אַרום דיר שטיל, יעדערער קלייבט זיך אויסצורוהען פון דער טאָגיגער אַרבייט, נור דער עטאַפּ זעצט פאָרט זיין קאַטאָרזשנעם וועג און — קיין ענדע און קיין גרעניץ צו די יסורים.

„אָן איז זי, די מאַמעלע!" — דערהערט זיך פּלוצלינג אַן אויסגעשריי. אַלע שטעלען אויס די אויגען אין דער אָנגעוויזענער ריכטונג.

„אָן איז זי, די פערפלוכטע!" — שטימט צו א צווייטער.

דאָס האָט זיך אויפ׳ן פינסטערען האָריזאָנט דערזעהן א פייערל און א רויך. דער פאַראויס ווינקענדער אברוה־פלאַץ מונטערט אַלעמען אויף. לעבעדיגער און פרעהליך נעהמט מען שפּאַנען און מען זוכט צו טרעפען די שטרעקע און די צייט וואָס וועט נאָך געדויערען ביז מען וועט אָנקומען צו דעם מקום מנוחה, צו דער עטאַפּ־געביידע.

אָט איז מען שוין, דוכט זיך, גאָר נאָהענט צוגעקומען צו דיעזען כשוף־פייערל, ערשט מיט אמאָל איז עס פערשוואונדען, און

יעדער אָנשטרענגונג צו דערזעהן עס ווידער איז אומזיסט.. אין פּאָראויס זעהען זיך ווידער בלויז דיזעלבע בערגלעך...

אונטער אַזאַ שטימונג הויבען זיך אָן הערען אויסדריקע פון פערצווייפלונג, פון ענטוישונג, און די שווערע זיפצען מישען זיך צונויף מיט טרייסטענדע פאַראויסזאָגונגען און מיט סתם קללות אין דער וועלט אריין.

ווען מיר זיינען אויף אַזאַ אופן דערקראָכען צום שפּיץ פון אַ בערגעל, האָבען מיר צו אונזער גרעסטער פרייד דערזעהן אויף אַ האַלב ווירסט ווייטער די עטאַפּנע געביידע, מיט איהר גאַנצען אָרימען אויסזעהן.

ביי יעדען איינעם האָט דער אָטהעם פערכאַפּט ביים געדאַנק, אַז אָט־אָט וועלען מיר זיך אויסרוהען. די אַרעסטאַנטען האָבען גענומען געהן פעסטער, און די פערד, דערשפּירענדיג די נאָהענט־קייט פון אַ שטאַהל, האָבען זיך פרעהליך צוהירזשעט און גענומען לויפען.

צוקומענדיג צו דער „עטאַפּקע", האָבען זיך אַלע אויסגע־שטעלט אין גלייכע רייהען, און ווען מען האָט געענדיגט אונז איבערצעהלען האָט מען ערשט דאַן פונאַנדערגעעפענט די טהירען פון דיעזען גיהנום.

ווי ווילדע צורייצטע חיות וואַרפען זיך אויף זייער רויב, אַזוי וואַרפען זיך די קאַטאָרזשניקעס אין די אָפענע טהירען, טרעטענדיג מיט די פיס און איבערלאָזענדיג הינטער זיך די שוואַכע, וועלכע קענען ניט נאָכקומען אַזאַ ווילדען געלאַף. דיעזע אויסערגעוועהנ־ליכע דריקעניש ווערט בעגלייט מיט אַ משונה'דיגען ליאַרם, מיט ווילדע זידלערייען און אַ שרעקליכען קלאַנג פון די קייטען. נאָך פון נעבען שוועל הויבען אָן צו פליהען אויף די נאַרעס שיך, היטלען און אַנדערע שמאַטעס, וועלכע דיענען אַלס צייכען, אַז דיעזע פּלע־צער זיינען שוין פערנומען.

אויף דער פערכאַפּטער נאַרע צולעגט זיך דער גליקליכער העלד אין זיין גאַנצען געוואוקס, און אויף אַזאַ אופן פערכאַפּט ער אויך איינינע פּלעצער פאַר זיינע חברים. דער דאָזיגער מורא'דיגער קאַמפּף קומט פאַר ניט נור פאַר די ערטער אויף די נאַרעס, נאָר אויך פאַר אונטער די נאַרעס, פשוט אויפ'ן פּאָדלאָגע, ווייל אין די ענגע

אױן פערשטיקטע געביידעס, וועלכע זיינען בעשטימט פאר דרייסיג מענשען, שפארט מען אריין פון הונדערט ביז הונדערט און פופציג קאטארזשניקעס. עס פערשטעהט זיך, אז מאנכעסמאל איז פשוט ניטא וואו צו שטעהן און מען ליעגט אנגעווארפען איינע אויף די אנדערע.

אויף אן אנגעזעהענעם פלאץ שטעהט דא דער נאכט־צעבער („פאראשא"), אין וועלכען די ארעסטאנטען ריכטען אב זייערע נאטירליכע בעדערפעניסען פאר אלעמען אין די אויגען. אין גיכען ווערט דער צעבער פול און גיסט זיך אריבער איבער די ברעגען, צופלייצט זיך איבער דער גאנצער פאדלאגע, פערשפרייטענדיג אן אונערטרעגליכען געשטאנק. און אויף דער ערד, אין אזא שמוץ, מוזען זיך וואלגערען מענשליכע בעשעפעניסען. די קאלטע און פייכטע געביידע ווערט גיך אנגעפילט מיט דעם אונערטרעגליכען עיפוש, די הונדערטקעפיגע „שפאנקא" קוויטשעט און רעוועט; עס הערען זיך די אונאויפהערליכע קלאנגען פון די קייטען און אלערליי משונה'דיגע קללות און פאסקודנע ווערטער.

אט דאס שטעלט מיט זיך פאר דאס אברוה־פלאץ נאך אזוינע לאנגע מאטערנישען. און דאך האפט מען און מען ווארט אויף איהם מיט אונגעדולד.

מען זאגט, אז בייטען א בעשעפטיגונג מיינט מאנכעסמאל רוהע. ווי עס ווייזט אויס איז אויך דאס בייטען פון צרות און מאטערניסען א שטיקעל מנוחה.

פאר פרויען זיינען אין די עטאפ־הייזער פאראן בעזונדערע אבטיילונגען. מעהרסטענטיילס ווערען די קרימינעלע פרויען איינ־געלאדען צו נעכטיגען מיט די סאלדאטען. ווען ניט ווען געלינגט עס די קרימינעלע ארעסטאנטען צו קריגען די ערלויבניש, אז עט־ליכע פרויען זאלען איבערנעכטיגען צוזאמען מיט די מענער.

עס צווישעט זיך דאן די הערשאפט פון גאט „אמאר" מיט איהר גאנצער מאכט. עס פאנגט זיך אן אן אפענער, אונפערשעהמ־טער האנדעל, דער קאטארזשנער ליעבעס־ספעקטאקעל מיט זיינע צערטליכקייטען און בעזונדערע שמוציגע אויסדריקע, ביז וואנען מען געהט אריבער צו טהאט...

אַ שרעקליכעס, אַ משונה'דיג באַרבאַרישעס בילד וויקעלט זיך פונאַנדער פאַר די אויגען.

ליעגט אַ פּרוי אויסגעצויגען, ווי אַ שטיק האָלץ, ניט זי ריהרט זיך, ניט זי בעוועגט זיך, און אַרום שטעהען צעהנדליגע נאָך דער רייהע, גרייט צו שטילען זייער טהיערישע תאוה. איינער טרעט אָב זיין פּלאַץ פאַר'ן צווייטען, און אַזוי ווייטער און ווייטער אָהן אַן ענדע.

איז דאָס ניט קיין חלום? ווי אַזוי קען זי עס אַריבערטראָגען? לעבט זי נאָך? אפשר איז זי שוין טויט? אָט אַזעלכע שוידערליכע פראַגען פלאָגען און עגבערן דעם מאַרך.

דו זוכסט צו פערטרייבען די רעיונות, זוכסט אַ מיטעל ניט צו טראַכטען וועגען דעם וואָס דאָ קומט פאָר, דו ווילסט זיך אויסבעהאַלטען און דיינע אויגען זאָלען ניט זעהן, אָבער — אומזיסט! וואוהין דיין בליק זאָל ניט פאַלען שטויסטו זיך אָן אויף זאַכען, איינע ווילדער, מאוים'דיגער פון דער צווייטער.

דאָ און דאָרט ווערען בעגאַנגען אונגאַטירליכע און משוגע'נע אַקטען פון זנות און אָנאַניזם. עס דאַכט זיך, אַז דער פאַנטאַסטישער לעגענדאַרער נעסט פון אויסגעלאַסענהייט, אין וועלכען „דאָריאַן גרעי" האָט זיך געפונען, איז אַ נאַקעטע ווירקליכקייט...

אין אַלגאַטשינער קאַטאָרזשנער טורמע.

אויסגעמאַטערטע, צובראָכענע און קוים מיט'ן לעבען האָבען מיר זיך ווי עס איז דערשלעפּט צו דעם זערענטויער אָסטראָג.

זערענטוי איז דער צענטראַלער פּונקט, אין וועלכען עס געפינט זיך די פערוואַלטונג פון דער נערטשינסקער קאַטאָרגע. דאָרט טיילט מען פונאַנדער און מען צושיקט די אַרעסטאַנטען איבער פערשיעדענע אָסטראָגען, ווי דער אַלגאַטשינסקער, אַקאַטויער, קוטאָמאַרער און אַנדערע.

מיך האָט מען בעשטימט אין דעם אַלגאַטשינסקען אסטראָג און אין אַ וואָך אַרום האָט מען מיך אויסגעריכט אַהין. אויף אַזא'ן אופן איז מיר ווידער אויסגעקומען דורכמאַכען אַ שטרעקע פון העכער 200 וויאָרסט און איבערצולעבען נייע צרות.

אין זערענטוי נאָך האָב איך זיך שוין דערוואוסט, אז אין אַלגאַטשינסק ווילדעוועט דער בעריהמט-געוואָרענער מיט זיינע אכזריות, דער קאָזאַק איזמאַילאָוו, דער צייטווייליגער בעאמטער נאָך דעם בלוטדורשטיגען באָראַדולין.

אָנגעקומען בין איך קיין אַלגאַטשי אקוראט אין סאמע מיטען ברענענדען קאמפף, צווישען די פּאָליטישע קאטאָרזשניקעס מיט דעם דאָזיגען איזמאַילאָוו.

ווי עס איז בעוואוסט איז אין אָנפאנג פונ׳ם 6טען יאָהר דער נאַטשאַלניק פונ׳ם אלגאטשינער אָסטראָג, באראדולין, אוועקגעשיקט געווארען אין אקאטוי איינצושטילען דארט די קאטארזשניקעס און איינפיהרען אָרדנונג.

אין פערלויף פון פיעלע מאָנאַטען האָט דיעזער הענקער סיסטעמאטיש געשלאָגען און געפּייניגט די פּאָליטישע קאטארזשניקעס. זיינע שוידערליכע מעשים זיינען אלעמען בעוואוסט אונטער׳ן נאָמען: „די אַקאַטויער דראַמאַ". דער סוף איז געווען, אז ער האָט א מאן פופצעהן, די וואָס האָבען זיך געהאַלטען פעסט און זיך ניט אונטערגעגעבען, צווישען זיי אויך יעגאר סאזאנאָוו, אריבערגעפיהרט צו זיך אין אלגאטשינסקער אָסטראָג, אויסצובעסערען זיי.

ביי די טויערען פון׳ם אסטראָג האָט זיך שוין אָנגעפאנגען די בעשטראָפונג. מען האָט זיי געוואַלט מיט געוואַלד אבשעהרען. ווי געוועהנליך האָבען זיי זיך ניט געלאָזט און דער רעזולטאַט איז געווען פיעל צו׳הרג׳עטע און פערוואונדעטע.

דיזער הענקער האָט זיך ניט געגארט אין דער עקשנות פון די פופצעהן אויסגעקליבענע, ער האָט נור א טעות געמאכט אין חשבון, ווען ער האָט געמיינט, אז עס וועט זיך איהם איינגעבען צוברעכען זייער ווילען. זיי האָבען זיך העלדיש און אנבעזיעגבאר צוזאמען געשלאָסען צו פערטיידיגען די עהרע פון די פּאָליטישע קאטאָרזשניקעס. אויף א שריט צוריק זיינען זיי ניט אָבגעטראָטען פאר דער דראָהענדער געפאהר.

וואָס מעהר זייער פעסטע האלטונג האָט זיך אָנגעשטויסען אן דער ווילדער עקשנות פון׳ם אונפעראנטווארטליכען הערשער פון דעם אסטראָג, אלץ שטארקער און ענערגישער איז געווען דער ווי-

דערשטאַנד פון דער קליינער גרופּע העלדען. די בעשטראַפונגען האָ־
בען זיך גענומען ווידערהאָלען אפטער און שארפער.

ארויסגעקומען איז דיזער גלייכער קאמפף דערפאר וואס די
פּאָליטישע האָבען ניט געוואלט אראבנעהמען זייערע היטלען פאר
די נאַטשאַלניקעס, ניט געוואָלט זיך אויפהויבען פון זייערע ערטער,
ווען די בעאמטע פלעגען צו זיי אריינקומען. זיי האָבען אויך
שטאַרק ניט געוואלט ליידען, ווען מען פלעגט צו זיי זאגען „דו“,
געגען וואָס זיי פלעגען פּראטעסטירען און ענטפערן גאנץ גראב.

אויף אזא'ן אופן פלעגט יעדעס מאָל, וואס דער נאַטשאַלניק
פלעגט זיי בעזוכען, ענדיגען זיך מיט קלעפּ און אונמענשליכע
הריגות. א חוץ דעם פלעגט ער אָננעהמען געגען זיי אויך אנדערע
מיטלען: פונאנדערזעצען זיי איבער די קרימינעלע קאמערען; יואָ־
בעג־ווייז ניט ארויסלאָזען זיי אויפ'ן הויף און האלטען זיי איבער
דער „פּאראשא,“ וואָס דאָס מיינט, אז פאר אלעמען אין די אויגען
דארף מען די גאנצע צייט אָבריכטען די נאטירליכע בעדערפנישען
אין קאמער. אמאָל פלעגט מען גאָר איבערפיהרען אין די טאָטער־
שע קאמערן, וואו עס איז זעהר ניט אנגענעהם צו זיצען.

ענדליך האָט זיך אָנגעהויבען דאס מאטערען אין קאַרצער, וואו
דו זיצסט אין פּייכטקייט און אין דער פינסטער אויף ברויט און
וואסער. אהין דרינגט ניט אריין קיין שום ליכט, און אזוי ליגסטו
אין פיעבער אויף דער פייכטער ערד, וואס איז פול מיט שמוץ און
האָסט קיין פאָרשטעלונג ניט ווען טאָג איז און ווען נאכט, און ווייסט
קיין מאָהל ניט וועלכע צייט עס איז.

דיין אונרוהיגער שלאָף, אין וועלכען דער אויסגעמאטערטער
קערפּער פאלט אריין, ווערט מאנכעסמאָל געשטערט פון די גרויסע
מייז, די איינציגע איינוואוינער פון דיזער געדיכטער קבר־פינסטער־
ניש, וועלכע טאנצען און שפּרינגען ארום איבער אלע טיילען פון'ם
קערפּער. און וועגען ביכער, אדער אפילו זיך דורכשרייבען מיט די
אייגענע, קען גאָר קיין רייד ניט זיין.

ווען איך בין אָנגעקומען אין אלגאטשי איז דאן פארגעקומען
א הונגער־סטרייק צווישען די פּאָליטישע, וועלכער איז ארויסגערופען
געווארען צוליעב די אכזריות פון דעם קאָזאק איזמאילאָוו. צו
יענער צייט איז דער אויבענדערמאָנטער באראדולין געווען אוועק־

געפאָהרען אויסצורוהען זיך נאָך זיין גערעכטיגקייטס־ארבייט, און צונויפקלייבען פרישע כחות אום נאָכדעם פאָרטצוזעצען איינשטי־לען די קאטארזשניקעס. איהם איז אבער ניט בעשערט געווען צו ערגרייכען זיין ציעל. לויט'ן אורטייל פון דער פארטיי סאָציאַ־ליסטען־רעוואָלוציאָנערען האָט מען איהם הינגעריכטעט. זיין פּלאַץ האָט דאן פערנומען דער קאָזאַק איזמאַילאָוו, וועלכער האָט אין מאנכע הינזיכטען נאָך איבערגעשטיעגען באראדולינען מיט זיין לוטדורשטיגער אונמענשליכקייט.

מיט דער גאנצער קראפט פון זיין ווילדער נאטור האָט ער גע־האסט די פּאָליטישע קאטאָרזשניקעס. ווען ער פלעגט ווערן אויפ־גערעגט פלעגט ער זיך אין גאנצען פערליערען, ניט קענען זיך בע־הערשען. אין אַזוינע מאָמענטען איז ער פעהיג געווען דער'הרג'־ענען א מענשען אויפ'ן אָרט. אין טורמע פלעגט ער אריינקומען אָהן א שווערד און אָהן א רעוואָלווער, ווייל ער האָט מורא געהאט אז אין כעס זאָל ער זיך מיט זיי ניט בענוצען. עס איז געווען א פאל, ווען ער איז איינמאָל ארויס פון די כלים און האָט ארויס־געכאפט דעם שווערד ביי דעם נאדזיראטעל, וואס איז לעבען איהם געשטאַנען, פערמעסטענדיג זיך מיט דעם אויף די קאַטאָרזשניקעס. ער פלעגט מיט זיינע אייגענע הענד שלאָגען און פייניגען, דערביי פלעגט ער זיך ציניש זידלען מיט אלע ערגסטע שימפּפ־ווערטער.

די לאגע פון דיזער פּאָליטישער גרופּע איז געווארען אונער־טרעגליך און שווער און זיי האָבען דעריבער בעשלאָסען ארויסרופען א הונגער סטרייק.

אויפ'ן אכטען און נייַנטען מעת לעת פון'ם סטרייק האָבען זיך שוין בעוויזען שווערע קראַנקע און דער טורעמנער דאָקטאָר האָט זיך אין דער געשיכטע אריינגעמישט. ווען ער האָט זיך איבערצייגט אז זיין גאנצע מיה צו מאכען שלום צווישעןביידע קעמפּפענדע צדדים פיהרט צו גאָר ניט, האָט ער די הונגעריגע אריבערגעפיהרט אין האָספּיטאל אלס קראנקע. און ווי באלד זיי זיינען חולאים קען מען דאָך פון זיי שוין ניט פאָדערען נאָכצוקומען אלע קאפּריזען פון'ם קאָזאַק און זיין אונטערוואָרפען אונטער דיסציפּלין. נאָכהער האָט מען זיי ביסלעכווייז פונאנדערגעשיקט איבער אנדערע אָסטראָ־גען און אויף אזא'ן אופן זיינען זיי ארויסגעקומען די זיעגער פון

דיזען עקשנות'דיגען און אונ'ברחמנות'דיגען קאמפף. זעלבסטפער־שטענדליך אז דער זיעג האט זיי טייער געקאסט; איינינגע זיינען פערבליעבען פערקריפעלטע און צו'הרג'עטע אויף זייער גאנצען לע־בען.

בעשטאנען זיינען דיזע פופצעהן מענשען פון אויף אויבינ פער־שיקטע, טיילווייז פארטיי־ארבייטער. צווישען זיי זיינען געווען איינינע אנארכיסטען, וועלבע זיינען פעראורטיילט געווארען אין 1905 אין אדעס, נאך אין די ערשטע פראצעסען פון די „אנארכיס־טען־קאמוניסטען." דאס זיינען געווען די פארשטעהער און די טרעגער פון'ם אמת'ן, ריינעם און ערהאבענעם אנארכיזם, וועלבער איז נאך דאן ניט געווען בעפלעקט מיט די מעשים פון די פערשיע־דענע אויסוואורפען פון די לעצטע, שווארצע יאהרען.

זעלבסטפערשטענדליך, אז מעהר פון זיי אלעמען האט זיך אויסגעצייכענט די מערקווירדיגע געשטאלט פון יעגאר סאזאנאוו, דער הינריכטער פון'ם מיניסטער פאן־פלעווע. דאס איז געווען אן אמת'ער טיפ פון אן אידעאליסט־נאראדניק פון די אכציגער יאהרען, וועלבער איז אין גאנצען געווען דורכגעדרונגען מיט גלויבען אין'ם אידעאל. און כאטש פון דער באמבע אויפרייסונג איז ער א ביסעל אבגעשוואכט געווארען, אויך אביסעל טויבלאך, איז ער אבער נאך אלץ פערבליעבען דערזעלבער. א הויכער, שלאנקער מאן מיט אזא שטאאטליכע, שעהנע פיגור. זיין געלבליך בערדעל, וואס איז אלעמאל געווען אין אונארדנונג, מיט די גוטע, צוטרויליכע אויגען און צארטען געזיכט האבען ארויסגעוויזען זיין אויפריכ־טיגע, אמת'ע נשמה.

שטענדיג האט מען סאזאנאוו'ן געקענט טרעפען לייענען איי־נעם פון יענע ניט פיעל ביכער, וועלבע האבען זיך אימער ביי איהם געפונען; דאס זיינען געווען ווערק פון מיכאילאווסקי, לואים'עס געשיכטע פון פילאזאפיע, פוליע'ס ווערק און נאך אנדערע.

ער האט קיינמאל ניט ארויסגעוויזען וועלכע עס איז סמנים פון כבוד־זוכעניש אדער גאוה. פון נאטור בעשיידען, האט ער פיינד געהאט צו רעדען וועגען זיך אליין און וועגען זיין טהעטיגקייט. ווען ער פלעגט אין זיינע געשפרעכען בעריהרען אמאל די רעוואלו־ציאנערע טהעטיגקייט, פלעגט ער מיט היץ גור איבערגעבען די ער־

צעהלונגען וועגען זיינע נאָהענטע בעקאַנטע חברים־רעוואָלוציאָנערען.

איך געדענק איינמאָל, ווען ער האָט מיר געצייגט די פאָטאָגראַפישע בילדער פון באַלמאַשאָוו, קאַליאַיעוו און אנדערע. ער האָט וועגען זיי דערצעהלט מיט אזא ענטציקונג, איבערהויפט וועגען קאַליאַיעוו'ן, וועלכען ער האָט זעהר גוט געקענט.

א רוהיגער, א שטילער, ווייך, מיט א מין צערטליכקייט פון א פרוי, האָט זיך געדוכט אז ער האַלט זיך גאַנץ פאַסיוו צו דעם שטורעמדיגען לעבען פון דער קאַטאָרזשנער קאָמונע. ווען מען האָט זיך אבער אביסעל בעסער צוגעקוקט, האָט מען זיך לייכט געקענט איבערצייגען, אז אָהן איהם ווערט קיין זאַך ניט געטהאָן, און אין אַלע אקטען, אונטערנעהמונגען פון דער קאָמונע, לעבט און ארבייט סאַזאָנאָוו'ס גייסט.

זיין אידעאַלע, איבערגעבענע, נאָבעלע און אויפריכטיגע נאַטור האָט ארויסגערופען צו איהם די אכטונג פון יעדען איינעם וואָס האָט זיך מיט איהם בעגעגענט. אפילו די קרימינעלע ארעסטאַנטען, וועלכע, צוליעב פיעלע אורזאכען, האָבען שטאַרק פיינד די פּאָליטישע, האָבען צו סאַזאָנאָוו'ן אויך ארויסגעצייגט א בעזונדער העפליכקייט. וואָס דאַרף מען מעהר, אפילו דער מערקווירדיגער הענקער איזמאַילאָוו גופא פלעגט זיך גאָר אין גאַנצען אומבייטען, ווען ער פלעגט מיט סאַזאָנאָוו'ן רעדען.

אָט, צום ביישפּיעל, אזא פאַל.

מיר זיצען איינמאָל צוזאַמען מיט סאַזאָנאָוו'ן און עסען וואַרמעס. אין מיטען קומט אריין איזמאַילאָוו אליין אָנזאָגען סאַזאָנאָוו'ן, אז מען וועט איהם אריבערפיהרען אין זערענטוי'ער אָסטראָג. און צוגעגאַנגען איז עס אויף אזא'ן אופן: ער געהט אריין און ווענדעט זיך גלייך צו איהם מיט די ווערטער: „איך האָב אייך עפּעס געוואָלט דערצעהלען, נור זייט מוחל, וואָס איך האָב אייך געשטערט; כ'וועל צו אייך אריינקומען שפּעטער א וויילע.“

פאַר אונז איז עס געווען אַן אמת'ע איבערראשונג, ווען מיר האָבען דערהערט פון דיזע שמוציגע און טהירישע ליפּען איינפאַכע מענשליכע ווערטער.

בלויז אזוינע נאַטורען ווי סאַזאָנאָוו'ס זיינען פעהיג ארויסצור־

רופען אכטונג צו זיך אפילו פון די גרויזאמסטע און פערביטערטסטע טיראַנען.

דעמזעלבען קאמפף, וואס ער האָט אָנגעפיהרט אויף דער פריי־הייט, האָט ער פאָרטגעזעצט אויך אין זיין געפאנגענשאפט מיט דערזעלבער ערנסטקייט און איבערגעבענהייט, בערייט צו אפּפערען מיט זיך. ער האָט אויפגעפאסט אויף זיין אייגענע אויפפיהרונג און זיין יעדע טהאַט. יעדער טראַט איז ביי איהם געווען אויסגערע־בענט, פאראויסגעזעהן אויף אזוי פיעל, אז ער זאל זיך פאר קיין פאל ניט קאָמפּראָמיטירען אָדער ערנידעריגען זיין ווערטה און די עהרע פון דעם פּאָליטישען פערברעכער אין די אויגען פון די נאדזיראַ־טעלעס פונ׳ם אָסטראָג.

זיין טראגישער, העלדישער טויט איז דער אמת׳ער לאָגישער רעזולטאט פון זיין אַרט לעבען, פון זיין נאַטור.

סאזאנאָוו האָט זיך גענומען דאס לעבען אלס פּראָטעסט דער־פאר וואס מען האָט זיינע חברים, פּאָליטישע קאטאָרזשניקעס, קער־פערליך בעשטראפט.

מען דאַרף זיך נור טיעפער פערטראכטען וועגען דיעזער מאָראַ־לישער טהאַט!

זיין פיהלענדע נשמה האָט ניט געקענט אריבערטראגען אזא שאנדע. דער איינציגער מיטעל צו פראטעסטירען געגען אזא ווילדקייט פון די אכזריות׳דיגע הענקער און די טעמפּע אונטער־טעניגקייט פון די פער׳משפט׳ע קנעכט, האָט זיך איהם געדאכט, איז נור זעלבסטמאָרד, אָפּפערן זיין אייגענעם לעבען, דאס איינציגע וואס ער האָט פערמאָגט.

זיינע לעצטע ווערטער, וואָס ער האָט איבערגעלאָזען אַלס צוואה זיינען געווען:

"קאמעראדען! היינט וועל איך מאכען דעם פּערזוך צו ענדיגען מיין לעבען.

„אויב עמיצענס טויט קאָן ווירקען אויף אָבצושטעלען וויי־טערע אָפּפער, איז דאָס פריהער פון אַלעם מיין טויט, און דארום מוז איך שטאַרבען.

„איך פיהל דאָס מיט מיין גאַנצען וועזען; עס טהוט מיר אזוי וועה וואָס איך האָב ניט בעוויזען אונמעגליך צו מאכען די צוויי

קרבנות, וואָס זיינען היינט געשטאָרבען. מיין בקשה, מיין דרינ־גענדעס געבעט צו אייך איז, חברים, אַז איהר זאָלט מיר ניט נאָכטהאָן: זוכט ניט אַ צו־שנעלען טויט. ווען ניט די קליינע האָפנונג, אַז מיין טויט קאָן ווירקען, אַז עס זאָלען מעהר ניט פאַלען קיין קרבנות, וואָס מאַלאָך פאָדערט, וואָלט איך אונבעדינגט געבליבען לעבען און קעמפפען צוזאַמען מיט אייך, קאַמעראַדען! אָבער וואַרטען נאָך אַ טאָג וואָלט הייסען ווידער מאָרגען צוזעהן נייע קרבנות.

„אַ האַרציגער גרוס צו די פריינד און אַ גוטע נאַכט אייך.

„דעם 27טען. יעגאָר.“ *

און מיט זיין טויט האָט ער ווי געזאָגט דער וועלט: „אַ, איהר מענשען! ווי אַזוי ווערט איהר ניט פערציטערט פון דער אונבעגרענעצטער שאַנדע, צו וועלכער איהר זייט אונטערוואָרפען, ווען מען פייניגט אייערע קעמפפער, אייערע בעסטע מענשען, אייערע פאָרשטעהער. ווי אַזוי בעגרייפט איהר ניט דיעזע לעסטערונג, דיעזע פייניגונג איבער דער מענשליכער פערזאָן, ווען מען שלאָגט איהם אַזוי באַרבאַריש, ווילד, ווען מען שמייסט איהם מיט ריטער. איך קען שוין ניט לעבען אין אַזא שוואַרצען, נידריגען און שענדלי־כען תהום, וואו דער מענש ווערט פּשוט דערשטיקט. בלויז דער טויט נור וועט קענען בערוהיגען מיין געוויסען! לאָז־זשע מיין טויט דיענען אַלס פּראָטעסט, זאָל ער וועקען דעם בעוואוסטזיין און דאָס געוויסען, זאָל ער ציהען די אויפמערקזאַמקייט פון די מענשען אויפ'ן שענדליכען שטעמפּעל וואָס איז אויף זייערע שטערענס. מיט זייער אייגענעם ווילען עקזיסטירט עס און מיט זייער אייגענעם ווילען קענען זיי זיך פון דעם ריין וואַשען!“

אין מינוטען, ווען פערצווייפלונג בעהערשט די נשמה און איך דערפיהל אַז איך בין ענטטוישט אין מענשען, העך אויף צו גלויבען אַפילו אין זייערע אויפריכטיגע, ריינע געדאַנקען, ווען אומעטום ווייזען אַן די פאַקטען פון דער ווירקליכקייט אויף דעם אַלגע־

* דיזע שריפט, וועלכע סאַזאָנאָוו האָט איבערגעלאָזען פאַר'ן טויט, האָט זיך איינגעפונען ביי חבר ברילאָן, וועלכער איז דאַן געווען אין נערטשינסקער קאַטאָרגע, און וועלכער געפינט זיך איצט אין אַמעריקאַ.

מיינעם עגאאיזם, אויף דער טהירישער זעלבסט־ליעבע, וועלכע רע־דען אונאויפהערליך וועגען דער אונמעגליכקייט פון אידעאלען און פון העכערע שטרעבונגען, דאן ערשיינט אין מיין פארשטעלונג די ליכטיגע, אידעאלע געשטאלט פון סאזאנאוו און שטארקט אין מיר דעם שוואנקענדען גלויבען אין מענשען.

אויסער די פופצעהן פאליטישע, וועלכע מען האט מיט דער צייט אריבערגעפיהרט אין פערשיעדענע אסטראגען, האבען זיך נאך אין יענער צייט אין אלגאטשי געפונען עטליכע ארבייטער רעוואלו־ציאנערען. די איבעריגע זיינען בעשטאנען פון געוועזענע סאל־דאטען.

אבוואהל זיי זיינען געווען פערטיילט אין בעזונדערע קאמערען, האבען זיי אבער ניט געקענט בילדען יענעם ספעציפישען קאטארזש־נעם לעבען, וועלכער צייגט זיך געוועהנליך ארויס, ווען עס קלויבען זיך צוזאמען פאליטישע ארעסטאנטען.

פערכאפט פון דער רעוואלוציאנערער כוואליע אין די 5טע און 6טע יאהרען, האבען זיי געהאט א שוואכע פארשטעלונג וועגען די ריכטיגע אידעען פון יענער בעפרייאונגס־בעוועגונג, אין וועלכער זיי האבען געשפיעלט אזא וויכטיגע ראלע. פיהלענדיג זיך אז זיי זיינען גאנץ אנדערש פון די קרימינעלע פערברעכער, האבען זיי אבער צו דערזעלבער צייט ניט געהאט קיין בעשטימטען גרונד פאר זיך און פלעגען דעריבער אפט אריינטרעטען אין זייערע אלטע ראַ־לען, ד. ה. ווערען צוריק סאלדאטען.

אויף זיי האבען, אהן שום צווייפעל, געקענט ווירקען די בע־וואוסטזיניגע ארבייטער, זיינען זיי אבער געווען זעהר ווייניג אין צאהל, צוזווארפען איבער די קאמערען פון די קרימינעלע און האבען ניט געהאט קיין שום בעציהונגען ניט מיט זיי און ניט צווישען זיך אליין. מען קען זאגען, אז אין אלגעמיין האט נאך דאן ניט עקזיס־טירט קיין „פאליטישע קאטארגא."

שפעטער, ווען מיר איז אויסגעקומען צו זיין אין'ם גארנא־זע־רענטויער אסטראג, וואו עס האט זיך גענומען זאמלען א היבשע צאהל פאליטישע, האט מען געקענט בעמערקען, אז עפעס אזעל־בעס האלט זיך אין פארמירען.

מיט דער צייט וועט מסתמא ערשיינען א בעשרייבונג פון דער

„פאָליטישער קאטאָרגע", וועלכע וועט טראָגען א בעזונדערען, ספע־ציעלען כאראקטער, אנדערש פון יענע, וועלכע איז אונז בעוואוסט פון דאָסטאָיעווסקי'ס: „שריפטען פון א טויטען הויז" און מעלשין'ס: „אין דער וועלט פון ארויסגעשטויסענע".

איך וויל דאָ בעצייכענען איין אייגענארטיגען טיפ פון די פאָליטישע קאטאָרזשניקעס, כאָטש אין דער אמת'ן צווייפעל איך, אויב מען קען איהם גאָר צורעכענען צו דיזער קאטעגאָריע:

די פאָרשטעהער פון דיזען טיפ אנערקענען זיך גאָר ניט פאר פאָליטישע; פערקעהרט, זיי שטעלען זיך ארויס פאר די שאַרפסטע און ערגסטע געגנער פון די פאָליטישע און צייגען צו זיי ארויס שנאה און האס.

זיי רעכענען זיך נעהענטער צו די קרימינעלע, בעוואוסטזיניגע און פראָפעסיאָנעלע גנבים און מערדער. דאָס זיינען אלץ געוועזענע פארטיי־ארבייטער, וועלכע האָבען געהערט צו פערשיידענע סאָציאַ־ליסטישע אָרגאַניזאַציעס. צום גרעסטענטייל זיינען זיי בעשטאַנען פון אינטעליגענטע פערזאָנען. צווישען זיי, למשל, איז געווען א פאָלקס־לעהרער, א סעמינאריסט, א טעלעגראפיסט א. ז. וו.

זיי פלעגען זיך אליין רופען אינדיווידואליסטען, אָן אנדערש מאָל מיט א צונאָמען, ווי „אינדיווידואליסטען־אנארכיסטען". זייער פילאָזאָפיע, זייער טעאָריע האָבען זיי געשעפּט ביי פרידריך ניטשע. איהם האָבען זיי געהאלטען פאר זייער לעהרער און גרינדער פון זייערע אידעען.

זייער גאַנצער שטרעבען, פערשטעהט זיך, איז געווען בע־צוועקט צו פערפאָלקאָמען זיך אין ניטשע'ס „איבער מענש" און דארום פלעגט זייער אלמעכטיגער, אלהערשענדער „איך", וועלכער שטעהט אויסער אלע געזעצען און מאָראלישע פרינציפּען, אננעהמען א משונה'דיגע פאָרמע.

די ליטעראַרישע טיפּען, וועלכע זיינען זיי מעהר געפעלען געוועזען, זיינען געווען די העלדען פון פּשעבישעווסקי'ס: „דעם שטן'ס קינדער" און פון אנדרעיעוו'ס „סאַווא". אָבער זיי האָבען מיט זייערע מעשים איבערשטיגען אפילו די דאָזיגע העלדען.

צווישען זייערע פּראָיעקטען האָט זיך געקענט געפינען אזא מין פּלאַן, ווי למשל פערגיפטען די וואַסער'ן פון א וועלכע עס איז

שטאַרט מיט׳ן רעזולטאַט, דאָס אַלע פערהאַסטע שקלאַפען וועלען אויסשטאַרבען מיט אַ שמערצפולען טויט.

אַלס אַ ביישפּיעל פון זייער פּראַקטישער טהעטיגקייט איז מיר בעקאַנט דער פאָלגענדער פאַל:

דורך אַ פייער, וואָס איז געווען פער׳משפּט פאַר אַנטייל נעה־מען אין אַ בויערן־אויפשטאַנד, האָט מען איבערגעגעבען פאַר אַ געוויסען צוועק 300 רובעל, וועלכע ער האָט זיך נאַכהער ענטזאַגט אָבצוגעבען. די אינדיווידואַליסטען האָבען זיך דערפון דערוואוסט און אויפ׳ן גרונד פון זייערע „איבערמענשליכע רעכטע" זיינען זיי בעפאַלען דעם פייער מיט מעסערס און דראָהונגען און האָבען צו־גענומען ביי איהם דאָס געלד פאַר זייערע אייגענע נוצען.

אין אַן אַנדער פאַל האָבען זיי אין אַ טשיטינסקען אָסטראָג, אין דער צייט פון אַ קריעג מיט פּאָליטישע, דער׳הרג׳עט אויף טויט אַ סאָציאַל־דעמאָקראַט.

די קרימינעלע קאַטאָרגע.

צו יענער צייט איז אין דער קרימינעלער קאַטאָרגע פּאָרגעקומען אַ גרויסע ענדערונג. עס האָבען זיך נאָך געפיהלט די שפּורען פון דער ניט־לאַנגאַניגער גרויסער שלאַכט מיט די „איוואַנעס", אין וועלכער זייערע גרעסטע פאָרשטעהער זיינען געפאַלען.

„איוואַנעס", — דאָס זיינען געווען געטער, קסרים אין דער קאַטאָרזשנער מלוכה. זיי האָבען בוכשטעבליך געוואָרפען אויף אַלעמען אַ פּחד, יעדער האָט זיי געמוזט אין אַלעם פאָלגען, צייטענווייז אפילו די אָרטיגע אדמיניסטראַציע אַליין.

דאָס זיינען די זאָגענאַנטע „אייביגע בירגער" און איינוואוינער פון׳ם אָסטראָג. דאָס גאַנצע לעבען זייערס פערברענגען זיי אין אָסטראָג, וועלכען זיי רעכענען פאַר זייער „אייגענעם ווינקעל". ווען זיי געהען פון דאָרט אוועק אָדער זיי אַנטלויפען איז עס נור מיט׳ן צוועק צו דורכלופטערען זיך אביסעל, „אַן ארבייט טהון" און זיי קעהרען זיך באַלד אום צו זייער „אייגענער היים", אין אָסטראָג.

זיי זיינען גרעסטענטיילס אַנערקענטע, בעריהמטע גנבים און

רויבער, — די „שטערען“ פון דער פערברעכערישער וועלט. זיי. מעהרסטענטייל, האלטען עס די „מיידאַנען“ — טורמע־קרעמלאך, וואו זיי אליין מעגען נור פערקויפען שפייז און אנדערע זאכען פאר די קאטאָרזשניקעס.

מיט זייער אונבעגרענעצטער הערשאַפט זיינען זיי בעגאנגען די גרעסטע, אויסערגעוועהנליכע, געמיינהייטען און גוואלדטהאטען. א חוץ דעם וואס זיי פלעגען בעל הבית'עווען איבער דעם קאַ־טאָרזשניק'ס האָב און גוטס, פלעגען זיי איהם נאָך בערויבען פון אלע לעבענס־פּראָדוקטען, און דעם ארעמען קאטאָרזשניק פלעגט נעבאָך אויסקומען הונגערען.

דאָס גאנצע פלייש פלעגען זיי איבערלאָזען פאר זיך און אינ'ם קאָך־קעסעל פלעגען זיי אריינוואַרפען שטיקער האָלץ. דערפון בע־קומט מען די זאָגענאנטע „באַלאנדאַ“, און דאָס פלעגט מען דער־לאַנגען די ארעסטאנטען. ברויט און אנדערע שפייז פלעגען זיי ארויסגעבען אין זעהר א קליינער פּאָרציע. ווען זיי פלעגען זיך שוין אָנפרעסען ביז'ן האלז, פלעגען זיי דאס איבערגעבליבענע פאר־קויפען אויסער'ן אָסטראָג.

דעריבער פלעגען גאנץ אָפט פּאָרקומען טויטענפעלע פון הונ־גער און פון דער קראנקהייט „צינגאָ“.

פאַר דאָס געלד וואָס זיי פלעגען לייזען פון די פערקויפטע זאַ־כען, אָדער געווינען אין קאָרטען, פלעגען זיי בעקומען בראָנפען און מען פלעגט שיכור'ן אויף'ן ווילדסטען אופן. דערביי פלעגען זיך אָבשפּיעלען אלערליי העסליכע סצענעס פון אויסגעלאַסענהייט און זנות, אויף וועלכע בלויז אזעלכע קאטאָרזשניקעס זיינען פעהיג. זיי זיינען שטענדיג געווען בעוואפענט מיט מעסערס און פאר דעם קלענסטען פערזוך ניט צו פאָלגען זיי, האָבען זיי בעשטראָפט מיט'ן טויט.

יעדער איינער פון זיי האָט זיך געהאַט א „ווייב“ (א זכר) און אויסקלייבען פלעגען זיי די „ווייבער“ פון די יונגע ארעסטאנטען.

פלעגט נור אָנקומען א פרישער, א „זשלאָב“, ניט קיין אייגע־נער, פלעגען זיי איהם באַלד אבריייניגען פון קאָפ ביז די פיס, צו־נעהמען זיינע זאכען און געלד. און וועה איז געווען צו דעם יעניגען, וואָס האָט געוואגט צו שטעלען זיך אנטקעגען. מען פלעגט אזוינעם

שלאגען ביז'ן פערלירען דאס בעוואוסטזיין, נאכהער ארונטער־וווארפען אונטער די „נארעס“ און דארט שענדען איהם. נאכדעם איז שוין ניט שווער געווען צו פערוואנדלען אזא אונגליקליכען אין א פראסטיטוטקע, אז ער זאל אויף אימער טראגען אויף זיך א שאנד־פלעק און זיין פעראכטעט און פערשפאט.

אזא מין ארעסטאנט איז פעררעכענט פאר דעם נידעריגסטען און אונווירדיגסטען מענשען; ער טאהר ניט לאזען הערען זיין שטים און יעדער איינער האט דאס רעכט צו בעליידיגען און צו שלאגען איהם אונבעשטראפטערהייט.

איבער אזעלכע פון רעכט בערויבטע ארעסטאנטען רע־בענט יעדער איינער פאר א חוב ביי יעדער געלעגענהייט לוסטיג צו מאכען זיך, מאכען איהם צו שפאט. דאס בעשטענדיגע פלאץ פון אזעלכען איז לעבען דער „פאראשא“, אין בעסטען פאל — אונטער די נארעס. און א חוץ דעם איז ער נאך פעררעכענט ביי די „אי־וואנעס“ פאר א דיענסט און איז געצוואונגען צו טהאן די שווערסטע און שמוציגסטע ארבייט.

און דערפאר טאקע איז פאר'ן קרימינעלען ארעסטאנט די העכסטע בעליידיגונג און שאנדע, ווען מען גיט איהם א נאמען „זי“, וואס עס מיינט, אז ער פערנעהמט דעם ארט פון א געפאלענער פרוי. פאר אזא בעליידיגונג איז אן ארעסטאנט גרייט צו שלאגען זיך ביז בלוט.

רעכענענדיג זיך פאר די געזעצמאכערס פון'ם קאטארזשנעס לעבען, האבען די „איוואנעס“ צו דערזעלבער צייט אויך געהיט און אכטונג געגעבען אויף די מאראל און די מנהגים פון די קא־טארזשניקעס לויט זייער אייגענעם קאדעקס.

פאר יעדע זינד, פאר יעדען פערברעכען האבען זיי נור געהאט איין שטראף — טויט. איך אליין, צום ביישפיעל, האב בייגעוואוינט אזא מין אקט:

אלע געדענקען נאך, דאס אין די אונרוהיגע, רעוואלוציאנערע פאגראמען־טעג האבען אין פיעלע שטעדט עקזיסטירט די זעלבסט־שוץ גרופען. אין פערבינדונג מיט דעם פאקט האבען זיך נאכהער פערשפרייט קלאנגען, אז דיזע גרופען אדער אייניגע פון זייערע

מיטגלידער האבען פערפאלגט גנבים און האבען עטליכע פון זיי אומגעבראכט.

און אט אין דער צייט, ווען איך האב זיך געפונען אין'ם א—סקער אסטראג, האבען די קרימינעלע אויסגעפונען, דאס איי־נער פון די פאליטישע, א געוועזענער מיטגליעד פון'ם זעלבסט־שוץ, האט געטויט א גנב.

די אנדענקונג פון זייער געפאלענעם חבר, ווי אויך דער היי־ליגער מנהג, האבען געפאדערט פאר דעם א בלוטיגע ראכע. נאך לאנגע אויספארשונגען און בעראטהונגען האבען זיי איהם אנער־קענט פאר שולדיג און פעראורטיילט צו שטארבען.

פאר די פאליטישע איז געווען קלאהר, אז קוים האבען זיי נור ארויסגעטראגען אזא אורטייל, וועט שוין קיין זאך ניט זיין אים שטאנד אויסצולייזען איהם פון דיזען שרעקליכען טויט.

דער איינציגער מיטעל, וואס איז נאך פערבליבען, איז געווען, אז מען זאל קענען דערווייזען און איבערצייגען זיי אין זיין אונ־שולד און דערמיט פועל'ן, אז דער אורטייל זאל אומגעביטען ווערען.

און די פאליטישע האבען מיט זיי גענומען אריינ'טענה'ן און אויף פערשיעדענע אופנים ווירקען אויף זיי און דערווייזען די גרונדלאזיגקייט פון דיזער בעשולדיגונג. איבערהויפט האט מען זיי געגעבען צו ערקלעהרען, אז א סאציאליסט וועט אזא זאך קיינמאל ניט טהון.

הייסע דעבאטען זיינען אנגעפיהרט געווארען אי שריפטליך אי מינדליך. ביידע צדדים האבען געקראגען פערשיעדענע דאקומענטען און אזוי האט עס אנגעהאלטען א לאנגע צייט ביז וואנען, ווי עס האט זיך געדאכט, עס איז זיי געלונגען צו בערוהיגען און אלעס איז שטיל געווארען.

אבער אין א שעהנעם פריהמארגען, ווען מען האט אונז ארויסגעלאזט אויפ'ן שפאציער, זיינען מיר איבערראשט געווארען פון א זאנדערבארער ערשיינונג. אויפ'ן הויף האבען מיר געטרא־פען עטליכע „איוואנעס" מיט זייער סוויטע, וועלכע האבען זיך צוזאמענגעקליבען אין איין גרופע, און האבען זיך וועגען עפעס געהיימניספול בעראטען.

אלעם האט פאראויסגעזאגט, אז עס דערנעהענטערט זיך עטוואס ניט פרעהליכעס.

מיר האבען נאך קיין צייט ניט געהאט זיך רעכט ארומצוקוקען, ווען איינער פון זיי איז צוגעגאנגען צום בעשולדיגטען פאליטישען און האט איהם א כאפ געטהאן פון הינטען ארום.

דאס ווערט אויסגעפיהרט אויף אזא'ן אופן: מען גנב'עט זיך אונטער צום קרבן און מען גיט איהם א כאפ פאר'ן האלז אזוי, אז ער הויבט זיך באלד אן ווערגען און קען זיך בשום אופן ניט בע־פרייען און ניט פערטיידיגען זיך.

דורכפיהרענדיג דעם ערשטען אקט געשיקט, זיינען שוין די איבעריגע חברה געוועזן לעבען איהם. מען האט דעם קרבן אויפגע־הויבען אין דער לופטען, אייניגע האבען איהם געהאלטען פאר'ן קאפ און די אנדערע פאר די פיס, די איבעריגע האבען זיך ארומ־געשטעלט ארום זיין קערפער.

נאכדעם האט מען איהם גענומען פייניגען אויף א שרעקליכען, אינקוויזיטארישען אופן. סיסטעמאטיש, איינס נאך איינס, האט מען איהם גענומען שלאגען ווער מיט די קולאקעס, ווער מיט שטיקער אייזען איבער'ן בויך און הארצען. און געשלאגען האבען זיי לאנגזאם, אויסגערעכענט און מיט ערנסט, פונקט ווי זיי וואלטען אבגעריכט א גאטעס־דיענסט.

מיר אלע זיינען געשטאנען פאראליזירטע אויף אונזערע ער־טער; מיר האבען בעגריפען, אז יעדער פערזוך פון אונזער זייט צו שטערען זיי, וועט ניט נור זיין אומזיסט, נור קען נאך ווערען געפעהרליכער. אונז איז נור פערבליעבען מיט פערצווייפלונג צו בייוואהנען דאס שרעקליכע בילד, ווי קרימינעלע קאטארזשניקעס פיהרען דורך זייער אורטייל איבער זייער קרבן.

אפילו די נאדזיראטעלס אליין זיינען געשטאנען אויף זייערע פאסטען און האבען ניט געמאכט די קלענסטע בעוועגונג אבצור־האלטען זיי. איז דאס געוועזן צוליעב דערזעלבער אורזאכע וואס מיר האבען געשוויגען, אדער צוליעב עטוואס אנדערעס, — ווי די זאך איז, זיי האבען גארנישט געטהאן אין דער גאנצער צייט.

און די שלעגער האבען יעדעס מאל אונטערזוכט זייער קרבן, האבען זיך צוגעהערט צו זיין הארץ צי ער לעבט נאך. און ווען זיי

האבען זיך שוין איבערצייגט, אז ער איז טויט, האבען זיי איהם אוועקגעלייגט אויף דער ערד. עטליכע מאל האבען זיי זיך ארומגע־קוקט צי עס זעהען זיך ניט אין איהם וועלכע עס איז שפורען פון לעבען און נאכהער זיינען זיי זיך רוהיג־פייערליך פונאנדערגעגאנגען.

דעם איבערגעלאזענעם קערפער האט מען אוועקגעטראגען אין קראנקען־הויז.

צום גליק איז דיזער חבר לעבען געבליבען. און אט ווי אזוי דאס איז געשעהן.

ווען ער האט בעגריפען, אז דער טויט איז דא אונפערמיידליך, האט ער זיך פערשטעלט פאר געשטארבען. דאס האט געהאלפען, אז זיי זאלען איהם ניט ערמארדען אין גאנצען.

אט אזוי בעשטראפען די קרימינעלע אן ארעסטאנט, וואס האט זיך געגען זיי מיט וואס עס איז פערשולדיגט. בעזונדערס ווערען פערפאלגט די זאגענאנטע „ליאגאוויע" — דאס הייסט די, וועלכע גיבען ארויס פאר דער אדמיניסטראציע ארעסטאנטסקע סודות.

ס'איז גענוג ארויסצוכאפען זיך מיט א ווארט, (אויפ'ן ארעסטאנטען לשון הייסט עס „פארשיטען") אדער פערראורזאכען צופעליג א וועלכען עס איז שאדען צו עמיצען, — און מען זאל שוין זיין פעררעכענט פאר א „ליאגאווען". א ליאגאווער" — דאס איז איינער פון די שווערסטע און פערהאסטע פערברעכער אין'ם לעבען פון דער קרימינעלער קאטארגע. דער וואס איז איינמאל אנ־ערקענט פאר אזעלכען, וועט זיך שוין פאר קיין פאל ניט ארויס־דרעהען פון דעם טויט. ניט די אדמיניסטראציע, ניט קיינע אנדע־רע מיטלען וועלען איהם שוין העלפען. אויב ניט אין דיזען איז אין אן אנדער אסטראג, אדער אויף דער פרייהייט, אבער פריהער אדער שפעטער און מען וועט איהם אומברענגען.

מען שלאגט, מען דערשטיקט און מען ערמארדעט אויף פאר ברעכען איינגעפיהרטע ארעסטאנטסקע מנהגים.

גנבה, צום ביישפיעל, רעכענט זיך אין'ם קאטארזשנעם גע־מיינשאפטליכען לעבען פאר דער שענדליכסטער און ערגסטסטער טהאט. דעם וואס מען כאפט ביי אזא טהאט, וועט זיך שוין ניט ארויסמאכען פון דער פערדיענטער שטראף.

אין אמאליגע צייטען, ווען די בעציהונגען צווישען די ארעס־

טאַנטען און דער אַדמיניסטראַציע זיינען געווען העכסט פּאַטריאַר־כאַליש; ווען דער נאַטשאַלניק — „דער לייבליכער טאַטע“ — פּלעגט מיט די אַרעסטאַנטען צוזאַמען שיכור’ן און שפּיעלען אין קאָרטען, האָבען זיך די אַרעסטאַנטען־געזעצע אויך בעצויגען אויף די בעאַמטע. ניט איינער פון זיי איז בעשטראָפט געוואָרען. עס ווערט דערצעהלט, למשל, אַז אין אַלגאַטשי האָט מען אַריינגעוואָרפען דעם דאָרטיגען „נאַטשאַלניק“ אין אַן אונגעהייער גרויסען קעסעל, אין וועלכען עס האָט זיך געקאָכט געקעכטס פאַר עטליכע הונדערט מענשען. מען פּלעגט אויך אַנווענדען אַנדערע מיטלען אויף צו בע־שטראַפען די פאָרשטעהער פון’ם אָסטראָג.

זעהר אַן אַנגעזעהענעם פּלאַץ פאַרנעהמט דאָס קאָרטען־שפּיעל אין’ם קאַטאָרזשנעם לעבען. די פערשטיקטע ליידענשאַפטען פון די אַרעסטאַנטען שפּיעלען זיך פונאַנדער אין דעם ליידענשאַפטליכען קאָרטען־שפּיעל. קאָרטען זיינען די הויפּט־טהעמאַ פון’ם טאָג פאַר’ן אַרעסטאַנט און דעריין איז פעראינטערעסירט יעדער אַרעסטאַנט. איבער קאָרטען ווערט פערגאָסען בלוט, ווערען בעגאַנגען מאָרדען און אַנדערע פערברעכענס. אין’ם קאָרטען־שפּיעל ווערט פער־שפּיעלט אַלעס וואָס דער אַרעסטאַנט בעזיצט נור: אי די „קאַזיאָנע“ קליידער, אי זיין שפּייז, און צייטענווייז אַפּילו זיין אייגענער „איך“ — זיין קערפּער. ווען דער אַרעסטאַנט פערשפּיעלט שוין זיינע אַלע זאַכען, זיינע קליידער און זיין געלעגער און בלייבט אַ נאַקעטער, שטעלט ער דאַן אַוועק אין קאָן זיין פּאָרציאָן ברויט און פלייש, פון וועלכע ער מוז זיך ענטזאָגען פאַר גאַנצע וואָכען און מאָנאַטען. און ווען דאָס אַלעס איז פערשפּיעלט, הויבט ער דאַן אָן צו שטעלען אין קאָן זיין אַרבייט; בעסער געזאָגט, ער פערפּליכטעט זיך צו טהאָן פערשיעדענע אַרבייטען פאַר דעם געווינער.

ווען עס פערבלייבט איהם שוין גאָרניט אויף וואָס צו שפּיעלען, שטעלט ער אין קאָן אַ וואַנצע, אָדער אַ ברעם און אַזאַ איין־וואָכ־ציגער אָדער מיט איין ברעם ווערט פון אַלעמען אויסגעלאַכט. די גאַנצע „קאָבילקאַ“*) איזדעקעוועט זיך איבער איהם; ער איז שוין הפקר פאַר אַלעמען.

*) מיט דעם נאָמען „קאָבילקאַ“ ווערט בעצייכענט די גאַנצע מאָסע אַרעסטאַנטען.

א חוץ דעם וואָס אַזאַ פאַרשפּיעלטען בלייבט צו ליידען הונ־גער, קעלט און אַלערליי ערנידעריגונגען, דאַרף ער נאָך אָבגעבען דין וחשבון פאַר די בעאַמטע פון'ם אָסטראָג פאַר זיינע מעשים. פאַר פאַרשפּיעלען „קאַזיאָנע" זאַכען בעשטראָפט מען געוועהנליך מיט 25 אָדער 50 שמיץ. ווער רעדט שוין וועגען אַזאַ שטראָף ווי אריינזעצען אין קאַרצער. אַזוינער איז גערען צו זיין דאָרט, ווייל דאָרט איז ער כאָטש פאַרזאָרגט מיט ברויט אויף עטליכע טעג.

עס טרעפט אַמאָל, אַז די גאַנצע קאַמער האָט זיך פאַרשפּיעלט צו איינעם, וועלכער איז אַ זשעניע אין זיין פאַך. אַזאַ איינער פערנעהמט איינגאַנצען דאָס שפּייז און רייצט זיך אָהן אַ פונק פון רחמנות מיט די הונגעריגע. אויב איהם געלינגט ניט אַלעס צו פאַרקויפען, צוואוואַרפט ער און צושליידערט דאָס איבעריגע, פאַרניכ־טעט עס כדי צו טהאָן בלויז אַלעמען צו להכעיס.

דאָס שפּיעל ווערט קיינמאָל ניט אונטערבראָכען. ביי דער אַרבייט, אין קיך, אויפ'ן שפּאַציער, — אומעטום וואו נור עטליכע אַרעסטאַנטען קומען זיך צונויף, מאַכט מען גלייך אַ קאָרטעל. אפילו ביי נאַכט, נאָך אַ טאָג פון שווערער, קאַטאָרזשנער אַרבייט זעצט מען זיך נאָך שפּיעלען.

די אַלגעמיינע קרימינעלע קאַמער

ווי נור עס ענדיגט זיך דאָס געשריי פון'ם רעווידירען אין אָבענד די אַרעסטאַנטען, ווי נור עס ווערען איינגעשטילט די לעצ־טע קלאַנגען פון'ם פאַררוקען די אייזערנע ריגלען און עס הערט זיך מעהר ניט דאָס קלינגען פון די שליסלען, אַזוי הויבט אָן אריינצור־טרעטען די נאַכט־אַטמאָספערע מיט איהר געוועהנליכער שטימונג.

די קאָרטען־שפּיעלער צולעגען זיך אונטער די נאַרעס און אַ גאַנצע מחנה נייגעריגע רינגלען זיי אַרום. דער „סטרעמשטשיק" גיט אַכטונג, אַז דער אויפזעהער אין קאָרידאָר זאָל ניט בעמערקען, וואָס אין קאַמער טהוט זיך. ערגעץ אין אַ ווינקעל אויף די נאַרעס זעצט זיך אוועק דער „אייביגער מעשיות־דערצעהלער" און ציהט צו זיך צו זיינע בעשטענדיגע צוהערער.

אַליין איז ער אַ הויכער, אַ געזונדער נפש, אַ שוואַרצער, מיט וואָנצעס און מיט שוואַרצע, פּעדערדיגע ברעמען אויף זיין פערהאַרטעוועטען, פּערברוינטען פּנים.

זיין קאַריערע האָט ער אָנגעפאַנגען, ווען ער איז נאָך געווען אַ סאָלדאַט און איז עטליכע מאָל אַנטלאָפען פון דיענסט. דערנאָך איז איהם אויסגעקומען פאַר פערשיעדענע פערברעכענס צו זיצען אין אָסטראָג, ביז וואַנען מען האָט איהם פעראורטהיילט אויף קאַטאָרגא, פון וואַנען ער איז אויך אַנטלאָפען. „אַלץ — דערצעהלט ער — האָב איך געזעהן אויף מיין לעבען, אומעטום געווען, די גאַנצענע וועלט דורכגעגאַנגען און דעריבער, ברידער, זיינען מיינע מעשיות דער ריינער אמת“.

און מיט דיעזע ווערטער האָט ער אין פערלויף פון מאָנאַטען און יאָהרען אָנגעפאַנגען זיינע אונענדליכע, פאַנטאַסטישע מעשיות, וועלכע זיינע צוהערער פלעגען אויסהערען מיט׳ן שפּאַנענדסטען אינטערעס.

און עס איז געווען צו בעוואונדערען פון וואַנען נעהמט זיך עס ביי איהם דער אונערשעפּליכער מאַטעריאַל פאַר זיינע שטענדיגע און אַלע מאָל פרישע ערצעהלונגען.

האָט מען זיך אָבער בעסער צוגעהערט צו איהם, האָט מען באַלד געקענט פערשטעהן, האָס ווערענדיג אַליין הינגעריסען און בעגייסטערט פלעגט ער זיינע פאַנטאַסטישע העלדען מיט זייערע פּאַסירונגען שעפּען פון זיין רייכער פאַנטאַזיע, שאַפענדיג אויף אַזאַ אופן ערצעהלונגען.

אין׳ם צווייטען ווינקעל זיצט אַ בעריהמטער גנב, וועלכער שפּיעלט אַ בעדייטענדע ראָלע אין אָסטראָג, און דערצעהלט וועגען זיינע לעבענס־פּאַסירונגען.

דאָס איז אַ שלאַנקער, ברייטפּלייציגער און שעהנער ברונעט. די שוואַרצע באָרד, דער הויכער שטערען, מיט שעהנע געזיכטס־ציגע מאַכען זיין אויסזעהן זעהר צאַרט און עדעל. אין איהם שפּיעגלען זיך אָב אַלע שפּורען פון אַן אינטעליגענטען מענשען. ער שרייבט שעהן און קאָרעקט, און קענטיג, אז ער איז בעקאַנט מיט דער רוסישער און אויסלענדישער ליטעראַטור. איבערהויפּט האָט ער ליעב אַבצולאַכען און קריטיקירען די פּאָליטישע אַרעסטאַנטען.

איצט האָט ער פעראינטערעסירט זיינע צוהערער מיט ער־צעהלען ווי אזוי ער האָט אבגעטהון „מעשים“, ווי ער האָט אָבגע־נארט און דורכגעפיהרט פלענער, און אָט האָט ער זיך איצט אב־געשטעלט אויף איינצעלהייטען פון א געוויסער גרויסער גנבה.

וואָס פאַר קונצען און שווינדלערייען ער האָט עס אָבגעטהאָן! אָט איז איהם אויסגעקומען פארצושטעלען זיך פאר א רייכען סוחר, אָט פאר א פאָליציי־בעאמטען און אָט גאָר פאר א טיטולירטען אריסטאָקראַט. דערנאָך האָט ער געמאכט אונטערגראָבונגען, פעל־שונגען און נאָך אנדערע פערשיעדענע ביטרע קונצען, ביז ער האָט עררייכט זיין ציעל.

און פערענדיגט האָט ער זיין ערצעהלונג דערמיט, דאָס איהם איז געלונגען די גנבה צו פערקויפען פאר א גרויסע סומע געלד, וועלכע ער האָט אין דערזעלבער נאכט פערשווענדעט. און מיט א בעזונדער בעגייסטערונג פלעגט ער נעהמען מאהלען אלע איינ־צעלהייטען פון יענער הוליאנקע מיט די טהייערסטע סאָרטען וויינען, שעהנע פרויען א. ז. וו. א. ז. וו. די גאנצע בעגייסטערטע און גליקליכע „קאבילקא“ האָט איהם אויסגעהערט מיט בעגייסטע־רונג און מיט סלינע אויף די ליפען.

ווען ער פלעגט פארטיג ווערען מיט זיין ערצעהלונג פלעגט זיין פלאַץ פארנעהמען זיין נאהענטער שכן, א בייזער, פינסטערער קאטאָרזשניק.

זיין פנים האָט אויסגעדריקט א בעהאַלטענעם, פערשטיקטען כעס, זיינע בייזע אויגען האָבען זיך בעהאַלטען טיעף אונטער׳ן שטערען, ווי ער וואלט געטראכט וועגען ענטשיידען א געוויסע געהיימניס. אליין א שווייגענדיגער און ניט בערעדזאמער, האָט איהם דאָך יעדער איינער געפיהלט לעבען זיך און מען פלעגט איהם אויסמיידען ווי א שרעקליכע געפאהר.

ניט קוקענדיג אויף קיינעם האָט ער אנגעהויבען זיין ער־צעהלונג און דערביי מאכען חוזק פון׳ם פריהעריגען ערצעהלער.

„קיין שמעק טאבאק זיינען ביי מיר ניט ווערטה אלע אייערע קונצען און נארערייען“ — זאָגט ער. — „גאנצענע יאָהרען „ארבייט“ איהר, מאכט א סך הוצאות און דערנאָך — גיב א קוק, אריינגעכאַפּט זיך, „פערשאָטען“ זיך. און איך, ווי איהר זעהט,

„ארבייט" שוין א דאנק גאט א יאהר צוואנציג און אין גאנצען זיץ איך ערשט דעם צווייטען מאל. דו, בחור, ביזט נאך גאר יונג און שוין א צעהן מאל ארייגעפאלען — הא? האס איז דערפאר וואס אונזערער א מענש בעגעהט זיך אהן איבעריגע צערעמאניעס. מאכט זיך א שטיקעלע „ארבייט", איז טהוסטו זיך, און גארנישט. שטעלט זיך דיר אימיצער אין וועג — א רייב אין זייט און א סוף! רחמנות האבען אויף „זיי"? צו וואס?

„אייך, עזלען, האט מען דעם קאפ געדארפט אראבדרעהען! וואס דארפט איהר אויף „זיי" רחמנות האבען? זיי, די פער־פלוכסטע, האבען עפעס א סך רחמנות אויף אייך? הא! אט, כאטש נעהמען מיין לעצטע שטיקעל ארבייט, א צופאל, הייכט עס, אזעלכער, וואס גיט מיר נאך עד היום ניט קיין רוה. אט וועגען דעם וויל איך עס אייך טאקע דערצעהלען:

„מיר האבען זיך אמאל פערקליעבען אין איין הויז. ערשט עס הויבט זיך אויף א טומעל. נו האבען מיר זיי אלעמען אוועקגעשיקט צום רבונו של עולם. ס'הייסט, האבען מיר געטראכט, דארט וועט זיי זיין א סך בעסער און מיר זיינען דא דערווייל זיבערער.

„א גאנצע הויזגעזינד איז עס געוועז, ביי א זעקס אדער זיבען מענשען. איך זעה אין א בעטעלע ליגט א קינד פון א יאהר דריי אדער פיער, איך וויים ניט צי א אינגעל צי א מיידעל. איך קום צו צו איהם, ער קוקט מיר גלייך אין די אויגען אריין. עפעס אזעלכע גרויסע, שווארצע אויגען און אזוי מאדנע קוקען זיי. די האנד הויבט זיך ביי מיר ניט. שטעה איך און קוק אויב'עט. זיינע אויגען אזוינע טיעפע און וואונדערליכע האבען זיך אין מיר ווי איינגעגעסען. אט אזוי, ברידער, האט עס גענומען א מינוט דריי. איך האב זיך אזש דערשראקען, און א ציטער איז מיר אריבער איבער'ן לייב. מיט איין קלאפ האב איך איהם פארטיג געמאכט.....

„יע, עפעס האט זיך יענע נאכט מעהר ניט געארבייט, קיין זאך איז ניט געגאנגען. און אט איז שוין אזא צייט פון דאן אריבער און די דאזיגע אויגען קוקען נאך אלץ אויף מיר. וואוהין איך זאל זיך קעהרען, אומעדום, צי איך שלאף, צי איך עס, צי איך אר־בייט — שטעהען די אויגען פאר מיר.

„אט זיץ איך גאר און דערצעהל אייך גאר, רוכט זיך, גארנישט.

אָבער זיי קוקען אַלע אויף מיר.... טפפו! דער טייוועל זאָל עס נעהמען!"

אנטקעגען אין א ווינקעל ליגט דער אַלטער „איוואן", בעזוי־פען מיט מאָרפיום, און הערט ניט אויף צו בורטשען, צו זידלען זיך און צו שעלטען. און ער געברויכט דערביי א בעזונדער שמוציגע, קונציג־עקעלהאפטע זידעל־שפּראך:

„ווי צולאָזען עס איז דאָס איצט די „שפּאנקע" געוואָרען — זידעלט ער זיך — יעדער „זשלאָב", יעדער „זשיגאַן", יעדער סאָלדאט קריכט וואוהין מען דאַרף ניט. אָט אזא נבלה פלעגט זיך ביי אונז וואלגערען אונטער די נארעס און איצט מאכט ער זיך גאָר פאַן אַן אמת'ן ארעסטאנט".

און הא דערמאהנט זיך איוואן אויף זיין אמאָליגער גדולה, אויף די אַלטע ארעסטאנטסקע מנהגים, ווי אלעס האָט זיך געפיהרט ווי עס דאַרף צו זיין, ווי עס פּאַסט זיך באמת פאַר ארעסטאנטען, ווי יעדער האָט געוואוסט זיין פּלאַץ א. ז. וו.

אַלס אַן ענטפער אויף זיינע קלאָג־רייד הויבען זיך פון אַלע זייטען אויף אלערליי משונה'דיגע קולות פון חזרים, פון בהמות און פון הינד. דאָס גיט מען אַנצוהערעניש וועגען זיינע ליעבעס־געפיהלען צו חיות.... אָבער דאס מאכט איהם נאך ווילדער און ער הויבט זיך אָן נאָך שטארקער צו זידלען.

לעבען דער „פּאראשא" זיצט א דארער דערשלאָגענער פּויער און בעקלאגט זיך שוין אפשר דעם הונדערטען מאָל פאַר זיין פריינד, אז מען האָט איהם אומזיסט פער'משפט און אז ער איז אין דער צייט פון'ם מאָרד אפילו אין דאָרף ניט געוועזן, דער אור־ריאדניק איז אויף איהם געוועזן אין כעס א. ז. וו.

אין דעם זעלבען קאמער זיצען מיר פיער פּאָליטישע; איינער איז א פּאָליאַק, א פּ־ס., אַן איינפאכער, הארעפּאסנער אונגעהור־בעלטער ארבייטער. ער שטרעבט נור צו איין זאך, צו בילדונג, און זיין גאנצע פרייע צייט זיצט ער איבער זיינע לעהר־ביכלעך.

דער צווייטער איז א לאַטיש; נאָך א גאָר יונגער בחור. ער איז א געוועזענער סאָציאַל־דעמאקראט און איז איצט שטארק ענטטוישט אין'ם סאָציאַליסטישען אידעאַל. א פערשלאָסענער און

צוריקגעהאלטענער, — זעהט זיך אָבער ארויס זיין ניט געקינצעלטע אָריגינאליטעט.

ניט אָבטענדיג אויף זיין הארטען און קאלטען כאראקטער און אויף זיין בעשטענדיגען אָבלאָבען פון זיינע חברים, די סאָציאַליסטען, ציהט ער אָבער צו צו זיך און רופט ארויס ליעבע און צוגעבונדענקייט צו זיך. מען זעהט איהם אלע מאל א צונויפגעדרעהטען אויף זיין געלעגער, וואו ער האלט נור אין שרייבען און פערצייכענען.... אלעמענס מיה אויסצוגעפינען וואס דיזע געהיימניספולע צעטעלאך ענטהאלטען אין זיך, איז געווען ארויסגעווארפען. זיי פלעגען נור צופלאקערען אונזער נייגעריגקייט.

דער דריטער איז א רוסישער ארבייטער, א סאָציאל־דעמאָקראט, וועלכער איז גע'משפט געווען פאר א פערברעכען, וואָס ער איז גאָר ניט בעגאנגען. ער האָט זיך איינגעפונען אין א הויז מיט אנדערע מענשען, וועלכע האָבען געמאכט אן עקספּראָפּריאַציע, און דערפאר האָט מען איהם פעראורטיילט. ער בעקלאגט זיך קיינמאָל ניט אויף זיין ניט פערדיענטער שטראָף און קיינמאָל הערט מען איהם ניט דערמאָנען די נעמען פון די אמת'ע שולדיגע. ער איז נאאיוו, אויפריכטיג און מען זעהט אין איהם אלע צייכענס פון'ם רוסישען פויער. ער ליידעט פון איין זאך, און דאָס איז „אגיטאציע". פאר יעדען אָגיטירט ער, ארגומענטירט און גיט צו „פערשטעהן" א. ז. וו.

דער פערטער בין איך.

די אבענדען פלעגען מיר פערברענגען פערשיעדען. אמאָל פלעגען מיר זיצען און שפּיעלען אין שאך (די נויטיגע פיגורען ווערען געמאכט פון ברויט). אָפטמאָל פלעגען מיר זיך גאָרניט צונויפקומען; יעדער זיצט זיך פאר זיך און איז פערנומען מיט זיך אליין. געוועהנליך אבער פאסירט דאָס אזוי: מיר טרינקען טהעע און שמועסען זיך וועגען מערקווירדיגע צופעלע פון'ם קאטאָרזשנעם לעבען. עס הויבט זיך אן א פערשיעדענהייט אין מיינונגען, א שטיקעל האמפּעריי און אונבעמערקטערהייט געהט מען אריבער צו דער פערשיעדענהייט אין אונזערע אידעען. און ווידער, אפשר דעם טויזענדען מאָל, ווידערהאָלען זיך און ווערען איבערגעקייט די אַלגעמיינע ווערטער און פראזען. איך פערטיידיג מיינע אנארכיסטישע

פרינציפען, דער ס. ר. — זיינע; דער ס. ד. — זיינע. דער לעצטער, א פעסימיסט און סקעפטיק, מאכט אביסעל חוזק און דערווייזט די צוועקלאזיגקייט פון די אלע טהעאריעס.

די דעבאטען אונזערע ווערען דערווייל אזוי היציג, אז מען פערגעסט זיך אין יענעם מאמענט וואו דאס קומט פאר, און נור דאן, ווען מיר הויבען אן דערפיהלען די שטעכווערטלאך פון די איבעריגע ארעסטאנטען אויף אונזער חשבון, הערען מיר אויף זיך צו האמפערען.

מיט א דערשלאגענעם געמיטה צוגעהען מיר זיך אויף אונזערע ערטער. דער פאליאק, ווי דער שטייגער איז, כאפט זיך באלד פאר זיינע לעהר־ביכלעך; דער יונגער סקעפטיק נעהמט זיך שרייבען זיינע געהיימניספולע צעטעלאך; דער דריטער זעצט זיך אוועק לעבען זיין שכן און הויבט באלד אן מאכען „ערקלעהרונגען“.

אונטער׳ן פרישען איינדרוק פון דעם ויכוח טרעט איך צו צו מיין געלעגער, זוכענדיג נאך אלץ ארגומענטען פאר מיינע געגנער. אבער ווי נור איך בלייב אליין מיט מיינע רעיונות, פיהל איך אז איך בין ניט אימשטאנד אבצוגעבען זיך מיט אזוינע געדאנקען, וואס טראגען אן אלגעמיינעם כאראקטער. זיי הויבען זיך אן צו פער־בייטען אויף די שטענדיגע הארציגע טרוימעריי ען, וועלכע גיבען מיר צו ערמוטיגונג און טרויסט. — איין געדאנק, דער געדאנק וועגען אנטלויפען, האט זיך שוין אנגעהויבען צו פערוואנדלען אין א ווירקליכקייט און עס שטעלט זיך שוין פאר ווי עס זיינען שוין געמאכט געווארען פראקטישע שריט פאר דער פערווירקליכונג פון׳ם נעפלאנטען אנטלויפען.

אין מיין פארשטעלונג געהט דורך אין גאנצען דער פראצעס פון מיין אנטלויפען, וועלכער איז געקרוינט מיט ערפאלג און ברענגט מיך אין דער ליכטיגער מלוכה פון פרייהייט. אין דער־זעלבער צייט לעב איך איבער די אלע שרעקען און געפאהרען וואס איז מיט דעם פערבונדען, ווי אויך דאס גליק פון דער ערגרייכטער פרייהייט.

די אומגעבונג רייסט מיך אבער באלד אב פון מיינע שעהנע חלומות... אונטער די נארעס איז די קארטען־שפיעל דערווייל אנגעגאנגען און דערגרייכט צו דער העכסטער ליידענשאפט. די

אויפרעגונג פון די שפּיעלער איז שוין דערגאנגען ביז'ן לעצטען גרענעץ; אָט אָט און עס וועט זיך ענדיגען מיט דער געוועהנליכער קאטאסטראפע: וויווילדע חיות, מיט צוקרימטע און ליידענשאפטליכע געזיכטער, מיט צוזאמענגעדריקטע פויסטען, מיט בליצענדע, בייזע אויגען — האָט אלעם זאגט פאראויס א גיכע ענדע צום שפּיעל.

דער פערשפּיעלטער ארעסטאנט, א האלב נאַקעטער און א בעגאסענער מיט שוויים, שטעהט א צורייצטער, א ווילדער און זידעלט זיך אויף אַן עקעלהאפטען אופן. זיינע קללות זיינען משונה'דיג־מאָדנע. און זידלען זידעלט ער אלעמען: גאָט, דעם קיסר, דעם גלויבען, דאָס געזעץ און עפּעס דארט א „הייליגען", א. ז. וו. און ניט בעפריעדיגענדיג זיך דערמיט ווארפט ער זיך אויף זיין געגנער אום באַטש דערמיט אביסעל שטילען זיין אויפגעקאכטע רציחה. יענער שטעלט איהם אָבער באלד אָב ארויסכאפּענדיג געגען איהם א לאנגען בלאנקען מעסער. די „קאָבילקא" דערשרעקט זיך באלד, טאָמער וועט די גאנצע קאמער דערפון ליידען, מישט זי זיך אריין און דערלאזט ניט צו בלוטפערגיסונג.

דערמיט ענדיגט זיך דאָס שפּיעל און אלע הויבען זיך אָן צו צולייגען שלאָפען.

שפּעט אין דער נאכט, ווען די גאנצע קאמער איז פערזונקען אין א שווערען שלאָף, דערהערט זיך פּלוצלינג א שטארקע שיסעריי פון ביקסען. אלע כאפּען זיך מיט אמאָל אויף, אָבער קיינער הויבט זיך ניט אויף פון זיין אָרט, קיינער דריקט ניט אוים זיין פּחד, קיינער זאָגט ניט ארוים א וואָרט, — מען ליגט ווי געווען.

ניטאָ וואו צו געפינען קיין רעטונג, ניטאָ ביי וועמען צו זוכען הילף. יעדער איינער רוקט זיך טיעפער ארונטער אונטער'ן קאָלדרע און ווארט וואָס עס וועט זיין זיין גורל. און אין קאמער איבער די קעפּ פייפען די קוילען און עס דוכט זיך, אז אָט אָט און זיי וועלען אריינפליהען אין דיר....

אזוי געהט דורך א היבשע צייט פון פיינליכער און טויטליכער ערוואַרטונג.

די שיסעריי הערט אויף. פון דרויסען דערטראגען זיך עפּעס

מאָדנע קלאַנגען, אַ פּייפערייַ, אַ געלאַך, הויכע געשרייען. און באַלד ווערט אַלעס צוריק שטיל.

אין קאַמער איז שטיל; קיין גערויש, קיין בעוועגונג. יעדער איינער האָט שוין פאַר זיך ערקלעהרט די פּלוצלינגע פּאַסירונג: אָדער מען האָט ענטדעקט דאָס אַנטלויפען פון וועמען עס איז, אָדער ווער עס איז האָט נאַרישערהייט אַ קוק געטהאָן אין פענסטעריל, אָדער גיכער פון אַלץ, ווי עס טרעפט גאַנץ אָפט, האָט דער וואָס שטעהט אויף קאַראַאול אָנגענומען דעם שאָטען פון וועמען ניט איז פאַר אַן אַרעסטאַנט, וואָס קלויבט זיך אַנטלויפען, און האָט דעריבער אָנגעהויבען צו שיסען אין יענער ריכטונג.

דאָס איז דאָך אַזוי געוועהנליך, אַז די אויפגעוועקטע אַרעס־טאַנטען דאַרפען זיך גאָרנישט וואונדערען. און אויב ווער עס איז ווערט איבערראַשט, איז עס צוליעב דעם, וואָס די געפאַהר איז אַריבער און ער איז פערבליעבען לעבען אום אויפ׳ן צווייטען טאָג פּילייבט ווייטער צו זיין אונטערוואָרפען דערזעלבער טויטליכער שרעק.

פּאַרטאָג רייסען זיך אַריין די בעאַמטע צו מאַכען די „פּאָווערקא“. יעדער איינער פון די אויפזעהער האָט שוין זיינע מיטלען ווי פונאַנדערוועקען די פערשלאָפענע אַרעסטאַנטען. איי־נער שלעפּט פון זיי אַראָב זייערע קאָלדרעס, אַן אַנדערער שלעפּט דעם שלאָפענדיגען פאַר די פיס, אַ דריטער פּאָרקעט מיט׳ן זעבעל איבער׳ן קערפּער און דערביי מאַכט ער אַלערליי שענדליכע בע־מערקונגען. ווען די פערשלאָפענע און האַלב־נאַקעטע קאַטאָרזשניקעס זיינען שוין אויסגעשטעלט, פאַנגט מען זיי אָן איבערצעהלען.

און דאָ אויפ׳ן שטעל טיילט אויס דער עלטסטער די פער־שיעדענע אַרבייט פאַר׳ן טאָג. פריהער פון אַלעס קומט די ווירט־שאַפטליכע אַרבייט פון׳ם אָסטראָג, ווי פיהרען האָלץ, וואַסער, מעהל א. ז. וו. מען שפּאַנט זיך איין אין וועגעלאך און מען שלעפּט אויף זיך דאָס וואַסער פון אַ ברונען, וואָס געפינט זיך אין דאָרף, — די האָלץ פון׳ם געהילץ־שפּייכלער. זומער אַרבייט מען אין די גערטנער און ווינטער רייניגט מען דעם שנעע אינ׳ם אָסטראָג, לעבען די הייזער פון די בעאַמטע, און מען אַרבייט אין די מינען.

ווען די נויטיגע צאָהל אַרעסטאַנטען פאַר דער ווירטשאַפט־

ליבער ארבייט איז שוין אויסגעקליבען, הויבט מען אן ארויס־שיקען די איבעריגע צו טהאן אזוינע ארבייטען, וועלכע זיינען אהן נוצען און אהן א צוועק, נור לויט דער מיינונג פון דער אדמי־ניסטראציע מוז מען דערמיט בעשעפטיגען די ארעסטאנטען, כדי צו מאכען זיי פאר בעסערע מענשען. דיזע גוט־טהוענדע ארבייט בעשטעהט אין איבערטראגען שטיינער פון איין ארט אויפ׳ן צווייטען, אדער אויסגראבען גריבער און צוריק זיי באלד פערשיטען, אויסגלייכען בערגלעך א. ז. וו.

עס ווערט געטהאן ארבייט אויך אין די גאלד־גרובען פון „זייןמאיעסטעט"; אהין אבער ווערען פ א ל י ט י ש ע און א י ד ע ן ניט צוגעלאזען, ווייל פון דארט איז זעהר לייכט צו אנטלויפען.

איך וויל זיך ניט ערלויבען דא צו שילדערען די פסיכאלאגיע פון די טיפישע קרימינעלע קאטארזשניקעס, אבוואהל איך האב זיי בעאבאכטעט; איך ערלויב זיך דאס ניט צו טהון כדי עס זאל ניט אויסקומען א מין פראפאנירונג פון יענע געניאלע שילדערונגען, וועלכע עס האבען אונז געליפערט אזעלכע אונשטערבליכע שריפט־שטעלער ווי דאסטאיעווסקי, מעלשין און די טאלאנטפולע בעשריי־בונגען פון דאראשעוויטש. די טיפען, וועלכע זיינען ארויסגעבראכט געווארען אין זייערע ווערק, געפינען זיך נאך אהן צוויפעל עד היום, נור זיי ווערען בטול אין דער אונגעהייערער צאהל פון דער קאטארזשנער מאסע, וועלכע איז גאנץ פערשיעדענארטיג אין איהר צונויפשטעלונג און אין איהר כאראקטער.

צוזאמען מיט די פערצייכענטע פאליטישע און קרימינעלע טיפען, די בעוואוסטזיניגע, אזוי צו זאגען, און פראפעסיאנעלע „פערברעכער", געפינט זיך אין דער געגענווערטיגער קאטארגע דער גרעסטער פראצענט אזעלכע יאקבי שולדיגע, וואס זיינען גאר אפילו פונ׳ם שטאנדפונקט פון די הערשענדע אנשויאונגען קיין פער־ברעכער ניט.

גרעסטענטייל זיינען עס אזעלכע, וואס זיינען צופעליג אהער אריינגעפאלען און מען קען זיכער בעהויפטען, אז ווען מען זאל נור צועפענען די טיהרען פונ׳ם אסטראג, וועט זיך א גרויסע טייל פון זיי באלד נעהמען פאר זייער געוועהנליכער ארבייט: ווער אין זיין ווערקשטאט, און ווער ביים אקער־אייזען ביי זיך אין הארף.

נור ווען זיי פערבלייבען אין דער סביבה פון יענע פראפעסיאנעלע פערדארבענע פערברעכער מוזען זיי ניט ווילענדיג אונטערפאלען אונטער זייער איינפלוס.

איבערהויפט נאך, ווען דער קאטארזשניק ווערט פערשיקט אין א ווילדער געגענד אין סיביר, ניט בעזארגט מיט מיטלען און אהן שום מעגליכקייט צו פערדיענען עפעס דורך עהרליכער פראצע, מוז ער זיין געצוואונגען אריינצולאזען זיך אין גנבה און רויב; ער מוז דאך ווי עס איז דערהאלטען זיין לעבען. אויף אזא׳ן אופן קומט אוים, אז דער גאנצער סיסטעם פון קאטארגע איז נור געגרינדעט צו־ליעב דעם צוועק צו שאפען נייע פערברעכער.

קאטארזשנע משפטים איבער פאליטישע ארעסטאנטען

פאלגענדער פאקט וועט דיענען אלס א ביישפיעל, ווי עס קומט אפט אוים, אז דער פאליטישער ארעסטאנט, געפינענדיג זיך אין דער געזעלשאפט פון קרימינעלע, איז געצוואונגען אויפצונעהמען זייער מאראל און זייערע מנהגים.

אין דיעזען פאל איז דאס ניט יענע געוועהנליכע ווירקונג פון דעם קרייז, אין וועלכע דער מענש געפינט זיך, אדער די נאטירליכע אנפאסונג צו דער סביבה, וואס דאס איז די אייגענשאפט פון דער מענשליכער נאטור, ניין — דאס איז אזא צושטאנד, אין וועל־כען גאנץ בעוואוסטזיניג, מיט׳ן אייגענעם ווילען קומט אוים צו האנדלען אקוראט געגען די אייגענע פרינציפען און מאראל. איך וואלט עס פערגליכען מיט יענער לאגע, ווען א מענש זאל זיין געצוואונגען אנשפייען זיך אליין אין פנים אריין.

געטראפען האט עס נאטירליך דאן, ווען איך צוזאמען מיט איי־ניגע אנדערע חברים, האב זיך איינגעפונען אין דער אלגעמיינער קאמער מיט די קרימינעלע ארעסטאנטען. אונזערע מיטוואוינער האבען עפעס געפראוועט א סעודה (און „פירושקעס“ פלעגט מען מאכען יעדעס מאל, ווען נור עס איז געלונגען צו בעקומען בראנ־פען). צו דער שמחה האט מען איינגעלאדען געסט אויך פון אנ־דערע קאמערעס, וועלכע האבען זיך שוין אן עצה געגעבען, ווי אריינצוקומען אהער.

עס האט זיך צואוויקעלט דאס בעקאנטע בילד פון א קאַ־טאָרזשנער הוליאנקע. אין אנפאנג, פיהלענדיג דעם תענוג וואס מען וועט האבען, זיינען אלע בעגייסטערט און מען דריקט איינער פאר׳ן צווייטען אויס ליעבעס־געפיהלען און איבערגעבענהייט. און ענדי־גען ענדיגט עס זיך מיט קריגעריי,ען, געשלעגערייען, און אפטמאל מיט א מארד.

וואס מעהר די וואס בעטייליגען זיך אין דער „הוליאנקע" ווערען שיכור, אלס מעהר ציינען זיך ארויס זייערע אמת׳ע נאטורען. עס ווערט ארויסגעזאגט אלץ, וואס מען האלט געוועהנליכערהייט בסוד. עס צועפענען זיך פערשיעדענע געהיימע פלענער און סעק־רעטען און עס ווערען אויסגעדריקט די בעהאלטענסטע געדאנקען. מען הויבט זיך אן דערמאנען חטאים; מען קראצט אויס א בע־שולדיגונג געגען דעם אדער יענעם; מען נעהמט זיך פאר אלטע חשבונות און מען זוכט אבצורעכענען זיך איינער מיט׳ן אנדערען פאר אלטע קריוודעס. דער רעזולטאט פון דעם אלעם קאן מען זיך פארשטעלען.

דעם מאל זיינען מיר, פאליטישע, וועלכע האבען זיך געפונען אין דערזעלבער קאמער, געווען די טהעמא פון זייער שיכור׳ער אפענהערציגקייט.

צום אלעם ערשטען האבען זיי זיך גענומען וויצלען איבער אונז. באלד איז עס אריבער אין זידלעריי, און נאכדעם האבען זיי זיך איינפאך גענומען איזדעקעווען איבער אונז. איבערהויפט האבען זיי זיך פערנומען מיט מיר, דערפאר מסתמא, וואס צווישען אלע פאליטישע בין איך געווען דער איינציגער איד, ווארום מען האט ניט וועניג ווענען דעם גערעדט. דערצו איז נאך צוגעקומען דער פאקט, וואס איך בין געווען א שרייבער אין קאנצעלאריע.

איך האב זיך ניט געקענט צוריקהאלטען און געפאדערט, אז זיי זאלען אונז לאזען צורוה.

זיי, ווי עס ווייזט אויס, האבען אויף דעם נור געווארט. און באלד האט איינער פון זיי דראהענד אויסגעשריען:

„וואס מיינסטו „זשיד", ווערסט דערצעהלען דעם נאטשאל־ניק?"

ווען ער וואלט זיך נור בענוגענט מיט׳ן ווארט „זשיד", איז ווי

שטארק דאָס וואָלט מיך ניט בעליידיגט, ווי דאָס וואָלט ניט וועה געטהאָן, וואָלט דאָס אָבער נאָר אָנגעריהרט מיינע פריוואטע פערזענליכע אינטערעסען, אדער טיפער גערעדט, מיינע נאציאָנאַלע אינטערעסען. איך וואָלט דאן פערשוויגען און וואָלט מיט זיי ניט געוואָלט פערפיהרען קיין עסקים. ווען אָבער דערביי איז דערמאנט געוואָרען דער נאָמען פון „נאטשאלסטווא“, בין איך דערמיט שוין געוואָרען בעליידיגט און בעשולדיגט ווי אן ארעסטאַנט. דאָס האָט שוין אָנגעריהרט די אינטערעסען פון דער גאנצער „קאטאָרזשנער געזעלשאפט“, און דעריבער האָט עס ניט געקענט פערשוויגען ווערען. איך האָב געפאָדערט אן ערקלעהרונג און אלס אן ענטפער האָט מיר יענער דערלאַנגט א קלאפּ...

דאָס האָט געהייסען, אז די לעצטע גרעניץ פון דער עהרע פון אן ארעסטאַנט איז געווען איבערטראָטען און איז איצט בעפלעקט געוואָרען דורך דיזען אקט.

קיין בעזונדערס איז פערשטעהט זיך ניטא אין דעם, וואָס ארעסטאַנטען רייסען זיך צווישען זיך. דאס איז אן אָפטע ערשיינונג, און מען שלאָגט זיך איבער פערשיעדענע וויכטיגע און אונוויכטיגע אנגעלעגענהייטען. נור אָבער ווען ער האָט מיך א זעץ געטהאָן אין פערבינדונג מיט אזא בעשולדיגונג, האָט עס שוין אָנגענומען א גאַנץ בעזונדערען, אויסשליסליכען כאראקטער. מיט׳ן קלאפּ איז די בעשולדיגונג ווי פעסטגעשטעלט און דערוויזען געוואָרען.

איך האָב אויפ׳ן פּלאַץ אינסטינקטיוו דערפיהלט, אז דאָס איינציגע וואָס קען ראטעווען מיין עהרע פון אן ארעסטאַנט, איז צו געבען איהם א קלאפּ צוריק. מיט דיזען בעשלוס האָב איך זיך א וואָרף געגעבען אויף מיין געגנער. באלד האָבען זיך זיינע שנאפּס־חברים אויפגעהויבען צו פערטיידיגען איהם. איך האָב קיין צייט ניט געהאט צו ערפילען מיין וואונש, ווי איך בין שוין אבגעשליידערט געווארען פון איהם דורך פיעלע פויסטען און קלעפּ....

ווען איך האָב זיך ארומגעקוקט, האָבען מעסערס גענומען בלאַנקען פאר מיינע אויגען און איבער׳ן קאָפּ האָבען געשוועבט שווערע שטיקער אייזען און אנדערע כלי־זין. דיזעלבע ארעסטאַנטען, וועלכע

האבען זיך אימער צו מיר בעצויגען מיט אזא עהרע און רעספעקט, און מיט וועלכע איך בין שטענדיג געווען אין פריינדליכע בעציהונ־גען, זיינען איצט געווען פארטיג צו ערמאָרדען מיך, צו צורייסען מיך.

מעגליך, אז זיי וואלטען מיך דער׳הרג׳עט, ווען מיין חבר וואלט מיך מיט גוואלד ניט ארויסגעריסען פון זייערע הענד.

דער רעזולטאט איז געווען, אז איך האב זיך געפונען אין זעהר א פיינליכער און געפעהרליכער לאגע.

„וואס זאל איך טהאן? ווי זאל איך האנדלען?" — האב איך געטראכט, און מיין הארץ איז צוריסען געווארען פון גייסטיגע יסורים. די גאנצע טורמע, די „קאבילקא", האט דערוויל געליארעמט און געפילדערט. דיזע פאסירונג איז נאך בעזונדער געווען אינטערע־סאנט און בעדייטענד, ווייל דאס האט נאך געטראפען מיט א פאלי־טישען. דערפאר האבען אלע מיט אונגעדולד געווארט און געקוקט מיט וואס דיזע ערנסטע זאך וועט זיך ענדיגען.

געוועהנליך, ווען אן ארעסטאנט ווערט בעשולדיגט אדער פער־דעכטיגט אין „ארעסטאנטישע אונעהרליכקייט", ווערט עס באלד בעוואוסט פאר דער גאנצער „געזעלשאפט" — אזא פראגע ריהרט אן יעדען איינעם.

אין דיזען פאל איז געוועהנליך אזא פראגע ניט געווען. אלע ארעסטאנטען, ווי אויך די וואס האבען אליין פערפיהרט דעם קריעג, האבען פערשטאנען, אז די בעשולדיגונג איז א גרונדלאזע און זא־גאר פערברעכערישע פון זייער זייט. זיי האבען פערשטאנען, אז מיין שיכור׳ער בעליידיגער האט נור ארויסגעוויזען זיין כעס, זיין שנאה צו א פאליטישען „זשיד". דערצו האט איהם נאך ערמוטהיגט דער פאקט, וואס איך בין א שרייבער אין קאנצעלאריע.

דעריבער האט זיך די „קאבילקע" ניט ארייגעמישט און האט ווי איבערגעגעבען די גאנצע אנגעלעגענהייט אין אונזערע אייגענע הענד, אויף אונזער פערזענליכע פעראנטווארטליכקייט. צו דער־זעלבער צייט האבען זיי אבער מיט גרויס נייגיריגקייט און אינטע־רעס אכטונג געגעבען, אז עס זאל אבגעהיט ווערען זייער „קאמאר־זשנע מאראל".

אזוי אדער אנדערש, אבער דורך דיזען צופאל בין איך געווארען

בערויבט פון די רעכטע פון א ווירדיגען און געעהרטען ארעסטאנט. און וועה איז צו יענעם ארעסטאנט, וואס איז ניט אימשטאנד הער־צושטעלען זיינע רעכטע און פערטיידיגען זיי.

אָבער ווי מאכט מען עס? דאָ העלפט ניט קיין לאָגיק, קיינע ערקלערונגען און קיינע ארגומענטען. לויט דער אָנגענומענער ארעס־טאנטישער מאָראל האָב איך נור געקענט הערשטעלען מיין עהרע בלויז מיט דער הילף פון מיין פויסט...

דער ארעסטאנט, וועלכער האָט מיך בעליידיגט, האָט זיך איינ־געפונען אין אן אנדער קאמער און מיין אויפגאבע איז געווען, אז איך זאָל איהם אָבווארטען און דערלאַנגען איהם א קלאַפּ, אָדער איינפאַך זיך צושלאָגען מיט איהם.

וואָס פאַר א ווילדע, משוגע'נע פאָדערונג פון א ווילדער, בארבאַ־רישער מאָראל! און וואס פאר אן אונזיניגע, שענדליכע פערספעקטי־ווע! געהן שלאָגען זיך, אז מען זאָל מיך נאָך אפשר דער'הרג'ענען! צו שטארבען מיט אזא נארישען, ניט פערדיענטען און שענדליכען טויט!

און אויב עס געלינגט ניט צו בעהאלטען דאָס פון דער טורמע־אדמיניסטראציע, דאן בין איך נאָך אונטערוואָרפען צו קערפערליכע בעשטראָפונג, דערפאר וואס איך האָב פערפיהרט א געשלעג און געבראָכען די דיסציפּלין פון'ם אָסטראָג.

איך האָב דערפיהלט, אז איך געפין זיך אויף אן אראָב־בארג צו א תהום, און אז איין מאָל בין איך שוין אויף אזא געפעהרליכען פונקט, וועל איך שוין מוזען קייקלען זיך ביז'ן סאמע סוף.

עס זיינען אוועק טעג און נעכט און צו מיינע יסורים איז קיין גרעניץ ניט געווען. וואס ווייטער האָט אלץ מעהר און שטרענגער דער „גאָט" פון קאטארגא געפאָדערט פון מיר זיין קרבן.

זייענדיג געשטויסען פון דיזען „גאָט" און פון יענעם אלגע־מיינעם געזעץ: „אז דו וואוינסט צווישען ווילדע, מוזטו אליין אויך זיין א ווילדער", האָב איך אויסגעפיהרט מיין מיסיאָן. און ערפילט האָב איך עס אזוי, אז ניט מיין געגנער, נור איך בין געוואָרען צו־שלאָגען. אָבער דער פאקט, אז איך האָב ריזיקירט מיט מיין בלוט און אז מיט מיין קולאק האָט איך געוואָלט פערטהיידיגען מיין ארעסטאנטסקע עהרע, האָט דיעזע עהרע מיינע הערגעשטעלט.

איך וויל דא דערצעהלען וועגען נאך א געוויסען פאל, וואס האט פאסירט מיט מיר אלס פאליטישער קאטארזשניק.

אין זיינע עראינערונגען „פון דער נאהענטער פערגאנגענהייט“ האט שוין גערשוני אנגעמערקט דעם פאקט, אז צו פערדאנקען דער אייגענארטיגקייט פון׳ם קאטארזשנעם לעבען, ווערען אן די ארעסטאנטען גאנץ אפט זייער ערענסטקייט. זיי ווערען אזוי קליינליך, אז די קלענסטע און אונבעדייטענדסטע זאך אין׳ם טורמע־לעבען רופט פון זייער זייט ארויס א געוואלדיגען אינטערעס. זאכען, אויף וועלכע קיינער וואלט גאר געוועהנליך קיין אויפמערקזאמקייט ניט געשאנקען, פערנעהמען א וויכטיגען פלאץ אינ׳ם לעבען פונ׳ם געפאנגענעם.

און איינע פון אזעלכע קלייניגקייטען האט זיך שיער פאר מיר ניט געענדיגט זעהר טרויעריג.

מען האט ארויסגעגעבען פאר די ארעסטאנטען בלוזעס. ווי געוועהנליך, זיינען זיי פון א דונקעל־גרויען קאליר. דעם מאל זיינען אבער צווישען זיי געוועזען עטליכע פון א ליכטיג־בלאהען קאליר, וועלכע זיינען געוועזען עהנליך צו דעם קאליר פון גימנאזיסטען־צייג. צופעליג איז אט אזא בלוזע ארייננעפאלען צו מיר.

אין די קאטארזשנע אסטראגען איז אנגענומען, אז מען נעהמט גאנץ אפט איבער אזעלכע בלוזעס אין קורצע רעקלאך, אזוי ווי פרייע מענשען טראגען. דאס איז, זעלבסטפערשטענדליך, ריזיקאליש, נור אין שטילע, רוהיגע צייטען קוקט די אדמיניסטראציע אויף אזא זאך דורך די פינגער און די ארעסטאנטען פראנטעווען זיך רוהיג אין זייערע רעקלאך.

אזוי ווי איך האב בעקומען א בלוזע פון אן אויסערגעוועהנליכען קאליר, האט עס מיך גענומען רייצען צו איבערמאכען איהר אין א פארמענעם רעקעל. איבערהויפט נאך, ווען דאס איז געווען ערב מיין אנטלויפען און איך האב גערעכענט, אז דאס וועט מיר צונוץ קומען, הגם אום צו אנטלויפען פאדערען זיך גאר ציווילנע קליידער.

אום אבער ניט צו בלייבען אין גאנצען אהן א בלוזע, האב איך זיך בעזארגט מיט אן אנדערע, וועלכע איך האב געקויפט ביי אן ארעסטאנט. „איך וועל דאך מיט דעם“, האב איך געטראכט, „ניט שטערען דעם גאנג פונ׳ם קאטארזשנעם לעבען; קויפען און פערקויי־

פען „קאזיאַנע“ זאַכען געהט דאָך שטענדיג אָן און וועט אַלע מאָל אנגעהן“. און אזוי, פערזיכערענדיג זיך פון יעדער מעגליכער גע־פאהר, בין איך געווען גאַנץ רוהיג. דארף זיך אָבער צום אונגליק טרעפען אַ שטרענגע רעוויזיע און מען כאַפּט זיך, אז יענער ארעס־טאַנט האָט ניט קיין בלוזע.

אויפ׳ן שטרענגען פערהער האָט יענער, פערשטעהט זיך, באַלד געבראָכען דעם מנהג ניט צו מסר׳ן און האָט דערצעהלט, אז זיין בלוזע האָט ער מיר פערקויפט. די בעאמטע האָבען זיך געלאָזען צו מיר און מען האָט אונז געפאַקט סאַמע אין דער צייט, ווען מיין חבר האָט אנגענעהט מיין נאָמען אויף דער בלוזע. מען האָט די בלוזע, ווי עס פיהרט זיך, באַלד צוגענומען ביי מיר און מיינע האָט מען שוין געפונען אַ צושניטענע פאַר אַ רעקעל.

עס האָט זיך אנגעהויבען אַ פערהער מיט פראַגען. עס האָט לאַנג ניט גענומען און מען האָט מיך אויפגעפאָדערט זיך מעלדען פאַר׳ן נאַטשאַלניק.

פאַר אַזאַ פערברעכען בעשטראָפט מען געוועהנליך מיט שמיץ, נור אז מען זאָל אַ פּאָליטישען בעשטראָפען מיט שמייסען פאַר פטור׳ן קאזיאַנע זאַכען האָט זיך עס גערעכענט פאַר אונגעוועהנליך און אונמעגליך.

דער גאַנצער אָסטראָג איז אויפגערודערט געוואָרען. די פּאָלי־טישע האָבען זיך ווי פערלאָרען, און די קרימינעלע האָבען מיט אונגעדולד און נייגעריגקייט געוואַרט וואָס וועט דאָ זיין. ווען מען האָט מיך ארויסגעפיהרט האָט מיך אפילו קיין איין ארעסטאַנט ניט געזעהן, נור פון די פערמאַכטע טהירען האָבען אַלע אָנגעווענדעט זייערע בליקען אויף מיר, ווי זיי וואָלטען וועלען לעזען פון מיין פנים, וואָס איך דענק צו טהאָן.

ווי איך בין נור אריבערגעטראָטען דעם שוועל פון קאַנטאָר, איז דער נאַטשאַלניק באַלד געוואָרען ווילד און האָט זיך שרעקליך צובייזערט. ערקלערענדיג מיך אין שולדיג אין פערשווענדען און פטור׳ן קאזיאַנע זאַכען, האָט ער בייז און ענטשלאָסען ערקלערט, אז ער מוז מיך דערפאַר בעשטראָפען מיט ריטער.

ווי ענטשלאָסען ער איז ניט געווען, האָב איך דאָך איהם גע־נומען אויפווייזען, אז דאָס איז נישט מעהר ווי אַ צופאַל, דער איינ־

ציגער פעהלער פון מיין זייט. ער דארף דאך פערשטעהן, אז איך בין גאנץ ווייט פון אזוינע זאכען. יעדער בעשטראפונג, האב איך גע־זאגט, ווערט אויסגעפיהרט איבער'ן פערשולדיגטען ארעסטאנט מיט'ן צוועק אויסצובעסערען איהם. מיך אבער דארף מען אין אזא פאל ניט אויסבעסערען, ווייל אזוינס קען מעהר מיט מיר קיינמאל ניט פאסירען.

נור מיינע רייד האבען איהם נאך בייזער געמאכט, און ער האט בעפוילען צו ברענגען ריטער און מאכען די נויטיגע הכנות.

א וואהנזיניגער שרעק האט מיך ארומגעכאפט, ווען איך האב אויסגעהערט דעם אורטייל.

„שטראפט מיך מיט וואס איהר ווילט, נור ניט שענדעט מיך", האב איך איהם דראהענד געבעטען. „דער'הרג'עט מיך, דערשיסט מיך, נור ניט פיהרט אוים דיזע שענדליכע שטראפע איבער מיר!" האב איך היסטעריש אויסגעשריען.

אבער ניט ווייט פון מיר זיינען שוין געלעגען די ריטער און די סאלדאטען זיינען געשטאנען גרייט צוווארפען זיך אויף מיר, ווי זיי וועלען בעקומען דעם לעצטען בעפעהל.

ניט שוין זשע וועט עם טאקע געשעהן?! א, הימעל! איך האב זיך דערפיהלט ווי אויפ'ן סאמע ברעג פון א שווארצען, אפענעם אבגרונד. „וואס טהוט מען! ווי רופט מען ארוים דעם צארען פון מיינע הענקער, אז זיי זאלען מיך אויפ'ן ארט דערשיסען," — האב איך געבראכען דעם קאפ זוכענדיג א גיכען טויט.

איך האב בעשלאסען א ווארף צו טהאן זיך אויפ'ן נאטשאלניק און דערלאנגען איהם א פאטש, אויסגראבלען איהם די אויגען, און טאמער וועט זיך עם מיר ניט איינגעבען וועל איך זיך ווארפען אויף די סאלדאטען.

כדי צו געווינען אביסעל צייט, אבצוציהען זייער אויפמערקזאמ־קייט אום צו קענען אויספיהרען מיין פלאן, האב איך זיך דערמאנט, אז איך האב די טעג דערהאלטען אביסעל געלד און האב דארום א זאג געטהאן צום בעאמטען: „איך האב צעהן רובעל, נעהמט זיי צו פאר דער בלוזע!"

„אה!" — האט ער פרעהליך א פאטש געטהאן מיט די הענד, — „ער האט גאר געלד, נו וועלען מיר שמייסען דאס געלד!"

א צוטומעלטער האָב איך פון אָנפאַנג ניט פערשטאַנען וואָס ער מיינט מיט דעם; נאָר ווען ער האָט בעפוילען מיך צו בעפרייען, האָב איך דערפיהלט, אז מען קאָן ווערען פון טויט לעבעדיג אפילו אינ׳ם „טויטען־הויז".

טיפּען פון דער קאַטאָרזשנער אדמיניסטראַציע.

אין די קאַטאָרזשנע אסטראָגען איז אָנגענומען צו בעשטימען אַרעסטאַנטען, וועלכע ערפילען די פליכטען פון שרייבער אין די קאַנצעלאַריעס פון אָסטראָג. די דאָזיגע ארבייט טהוען זיי אונטער דער שמירה פון קאָנוואָינע סאָלדאַטען.

איך וויים ניט צי דאָס ווערט געטהאָן מיט דער ערלויבניש פון דער העכערער מאַכט אָדער ניט, אָבער עס פיהרט זיך שוין אַזוי פון לאַנג, און אויף אזא אופן ווערען פערקלענערט די הוצאות פון די אָסטראָגען.

עס האָט אַזוי געטראָפען, אז אינ׳ם אָסטראָג, וואו איך האָב זיך געפונען, האָט מען געדאַרפט האָבען א שרייבער. און גראָד האָט זיך צווישען די קרימינעלע ניט געמאַכט קיין פּאַסענדער פאַר דיעזער ארבייט, האָט מען געמוזט נעהמען איינעם פון די פּאָליטישע.

מיט דער מיטווירקונג פון א צווייטען אַרעסטאַנטען־שרייבער איז געלונגען, אז איך זאָל בעקומען דיעזע שטעלע, וועלכע מיר האָט זיך שטאַרק געוואָלט האָבען אום צו קענען ענטלויפען. און צו פער־דאַנקען דעם אומשטאַנד איז טאַקע נאָכהער געלונגען דורכצופיהרען דעם פּלאַן פון מיין ענטלויפען.

זייענדיג אין דיעזען אמט, כאָטש אונטער א שטרענגער וואַך, האָב איך בעקומען די מעגליכקייט דורכצולעגען א וועג אויף אויס־צופיהרען דעם פּלאַן. מיר האָט זיך איינגעגעבען איינצופיהרען א פערבאָרגענע קאָרעספּאָנדענץ, בעקומען געלד, קומען אין פערבינ־דונג מיט דער פרייהייט און דינגען פערד.

און דאָרט, אין קאַנצעלאַריע, אלס א שרייבער, האָב איך אויך געהאַט די געלעגענהייט צו בעקענען זיך בעסער מיט דער פּסיכאָ־לאָגיע פון דער אדמיניסטראַציע.

פערשיעדען זיינען די פאַרשטעהער פון דער קאטאָרזשנער אדמיניסטראציע אין זייער פסיכאָלאָגיע. מיר האָבען געזעהן אזא טיפּ, ווי דער אויבענדערמאָנטער נאטשאלניק באָראָדולין. דאָס איז דער טיפּ פון א טורמע־קאריעריסט, וועלכער האָט זיך ניט אָבגעשטעלט פאר קיין זאך, אבי צו ערגרייכען זיין קאַריערע. ער קומט צו צו איהר טרעטענדיג אויף די טויטע קערפּערס פון דערשאָסענע און צוקאליעטשעטע קאטאָרזשניקעס, און דורך טייכען פון איהם אליין פערגאָסענע בלוט.

דער גרונד, אויף וועלכען ער שטיצט זיך, זיין אויסגאנגס־פּונקט און זיין ענד־פּונקט איז דאָס געזעץ. איינמאָל היט ער נור שטרענג אָב דעם בוכשטאָב פון געזעץ, ערפילט ער דאָן זיין „חוב" צו דער העכסטער וואוילטהאָט, צום געזעץ. ווייטער פון די אינסטרוקציאָנען פון אָסטראָג געהט ער ניט; אחוץ די געזעצע פון טורמע עקזיסטירט פאר איהם קיין זאך ניט. זיין גאנצער מארך, זיין גאנצע נשמה בעשטעהט פון איין זאך — געזעץ. אָבער זיך גוט צוקוקענדיג, שטעלט דאָס אלעס מיט זיך פאָר א בעשטימטע פּאָליציי־טורעמנע קאריערע.

ווייטער האָבען מיר זיך בעקענט מיט אזא עקזעמפּלאר ווי דער קאָזאָק איזמאילאָוו. מיט איהם איז שוין פערקעהרט. פאר איהם עקזיסטירט שוין ניט דאָס געשריבענע געזעץ פון דער קאטאָרזשנער אינסטרוקציאָן. ער בעשאַפט אליין זיינע אייגענע געזעצע. זיינע ווילדע, בלוטדורשטיגע קאפּריזען שטעלען צונויף זיין „זאקאָן". פאר איהם עקזיסטירט ניט קיין העכערע מאכט, ער אליין איז דער גאָט, ער אליין איז דער צאר פון דער קאטאָרזשנער מלוכה.

זיין קאריערע איז שוין ערגרייכט.

דאָ, איבער די רעכטלאָזע, שוצלאָזע, אויס־מענשליכע קאטאָרזשניקעס, האָט ער די מעגליכקייט ארויסצואווייזען זיין בארבארישען, קאָזאצקען כאראקטער און אויספיהרען זיין מיליטערישע בלוטיגע אויסגעלאסענהייט.

ווייטער פאָלגט דער סאמע פערשפּרייטסטער טיפּ פון אָסטראָג, פון דער פּאָליציי און אין אלגעמיין פון דער וועלט פון טשינאָווניקעס.

פאר דעם דאזיגען מין אדמיניסטראטארען בעשטעהט די דיענסט אין „אנשטאפּען די קעשענעס" מיט אלע ערלויבטע און ניט־ערלויבטע מיטלען, ניט אבשטעלענדיג זיך ניט פאר אונעהרליכ־קייט און ניט פאר פערברעכען. צוליעב זייער ציעל זיינען זיי פארטיג צו פערקויפען זייערע עלטסטע, דאס געזעץ און זייערע פליכטען.

איך וועל ברענגען א פאל, וואס איז מיט מיר פארגעקומען, און וועלכער כאראקטעריזירט דיעזען טיפּ:

צוויי פון אונז האט מען ארעסטירט. בשעת דעם ארעסט האבען מיר געשאסען. ווען מיר האבען זיך אונטערגעגעבען, האט מען, פערשטעהט זיך, צוערשט אבגענומען ביי אונז די רעוואלווערען. ביי מיר האט צוגענומען דעם רעוואלווער א פאליצייסקער נאדזי־ראטעל און ביים חבר אן איינפאכער פאליצייסקער. ווען מען האט אונז געבראכט פאר דער ערשטער אויספארשונג צום פריסטאוו אדער עפעס אן אנדער טשינאווניק, איז ביי איהם שוין נאר געווען איין רעוואלווער.

„ווער האט אבגענומען דיעזען רעוואלווער?" — האט ער געפרעגט די פאליציייסקע, וועלכע האבען אונז ארעסטירט.

„איך" — האט זיך אבגערופען איינער פון זיי.

„ביי וועמען פון זייביידען?" — האט ער ווייטער געפרעגט.

„ביי דיעזען" — האט ער אנגעוויזען אויף מיר.

„דאס איז אייער רעוואלווער?" — האט ער זיך א ווענד געטהאן צו מיר.

איך האב בעטראכט דעם רעוואלווער און דערזעהן, אז ער איז ניט מיינער, נור מיין חבר'ס. איך זוך מיט די אויגען מיינעם, אבער ער זעהט זיך ערגעץ ניט.

„וואס טהוט זיך דא?" — קלער איך. איך קוק מיט א פראגע אויפ'ן נאדזיראטעל, וועלכער האט ביי מיר אבגענומען מיין רעוואל־וער, ער איז עפעס אויפגערעגט, אט ווערט ער בלייך און אט רויט.

„ער האט עפעס געוואלט דורכפיהרען און עס האט זיך איהם ניט איינגעגעבען" — האב איך א טראכט געטהאן. איהם האט הפנים אויך געשראקען דאס, וואס דער פאליצייסקער האט אנגע־וויזען ניט אויף דעם ריכטיגען אייגענטימער פונ'ם רעוואלווער.

איך בין געשטאַנען פערווירט און ניט געוואוסט וואָס צו ענט־פערען אויף דער פראַגע, וואָס מען האָט מיר געשטעלט. ענטפערען אַז דער רעוואָלווער איז ניט מיינער, וואָלט דאָך געמיינט צו זאָגען, אַז ער געהערט צו מיין חבר.

קאָנטראָלירענדיג שטרענג מיינע ענטפערס, בין איך אַלע מאָל געווען דורכגעדרונגען מיט איין געדאַנק: זיך ניט ארויסצוכאַפּען מיט אַ וואָרט, טאָמער קאָן וואָס שאַדען אַנדערע חברים. און דאָ איז פאַר מיר אַזאַ שווערע און געפעהרליכע אויפגאַבע. קיין פיעל צייט האָב איך אויך ניט געהאַט צו בעטראַכטען, צי די רעוואָלוציאָ־נערע מאָראַל, צי די עהרליכקייט ערלויבט מיר אין דיעזען פאַל צו זאָגען דעם אמת וועגען רעוואָלווער, ד. ה. אַז דער חבר איז דער אמת'ער אייגענטימער.

ענדליך האָב איך געענטפערט, אַז דער רעוואָלווער איז מיינער. איך האָב געפיהלט, אַז אַלע האָבען לייכטער אָבגעאָטעמט, אי דער נאַדזיראַטעל, וועלכער האָט בעהאַלטען מיין רעוואָלווער, אי דער גאָראָדאָוואָי, וועלכער האָט בעגריפען זיין פלאַנטער, אי דער אונ־טערזוכער, וועלכער האָט בעקומען אַזאַ צופריעדענשטעלענדען ענטפער.

איך וויל דאָ בעמערקען, דאָס מיין רעוואָלווער האָט זיך אין מיטען שיסען פערהאַקט, ד. ה. האָט ניט אויסגעשאָסען און דעם חבר'ס האָט יאָ איין מאָל אויסגעשאָסען. אויף אַזאַ'ן אופן האָב איך מיינע שונאים געגעבען מיט מיין אייגענעם ווילען אַ שטאַרקען בעוויז אַנטקעגען זיך און האָב גענומען אויף זיך אַזאַ שווערע בעשולדיגונג, וואָס דאָס בעוויזט צווישען אַנדערעס די קראַפט פון רעוואָלוציאָנערער טראַדיציאָן.

דאָס כאַראַקטעריסטישע און וויכטיגע אין דיעזען פאַל איז די טהאַט פון דעם טרעגער פון פּאָליציי־פליכטען, דעם דיענער פון געזעץ. ער האָט בעשלאָסען, אַז איך אַליין וועל דאָך ניט זאָגען, אַז ביי מיר איז געווען אַ רעוואָלווער, נו האָט ער געוואָלט מאַכען אַ פּאָר רובעל און האָט בעהאַלטען מיין רעוואָלווער, ד. ה. בעהאַל־טען די בעווייזע פון אַ פערברעכער, און דערמיט דעם פערברעכער אַליין אויך. ד. ה. פאַר עטליכע רובעל האָט ער פערראַטען דאָס געזעץ און זיינע אייגענע הייליגע דיענסט־פליכטען.

אָבער איך וויל איבערגעהן צום נאַטשאַלניק פון דעם אָסטראָג, וואוהין מען האָט מיך נאָכדעם אריבערגעפיהרט און פון וואַנען איך בין ענטלאָפען.

ער איז א טיפּישער קאַטאָרזשנער טורמע־נאַטשאַלניק, א פאָרשטעהער פון יענער אַלטער, אָשטאַרבענדער קאַטאָרגע, וועלכע האָט שוין אָבגעלעבט און וועלכע איז פערביטען געוואָרען אויף א פ אַ ל ק אָ מ ע נ ע ר קאַטאָרגע. דעריבער איז דער טיפּ אויך אַן אָבשטאַרבענדער און אונזער נאַטשאַלניק האָט מיט זיך פאָר־געשטעלט איינעם פון די לעצטע עקזעמפּלאַרען פון יענעם מין.

ער שטאַמט, קען מען זאָגען, פון א קאַטאָרזשנע משפּחה. ד. ה. זיין גאַנצע משפּחה האָט זיך געפונען אין דיענסט אויף קאַטאָרגע. זיין פאָטער איז זיין גאַנץ לעבען געווען דער נאַטשאַלניק פון דער קאַראַישער קאַטאָרגע און האָט איבערגעלאָזען זיין אַמט ווי א מין ירושה צו זיין זוהן. די ערשטע צייט איז ער געווען דער נאַטשאַל־ניק פון „קאַרא“, און ווען דיעזער פּלאַץ איז שפּעטער אָבגעשאַפט געוואָרען האָט מען איהם איבערגעפיהרט אין גערטשינסק, וואו ער האָט געדיענט די גאַנצע צייט.

אויסוואַקסענדיג און האָדעווענדיג זיך זיין גאַנצען לעבען אין דער קעניגרייך פון קאַטאָרגע, צווישען קאַטאָרזשניקעס, זיינען שוין זעלבסטפערשטענדליך זיינע בעציהונגען צו זיי געווען אַנדערע. פאַר איהם זיינען די קאַטאָרזשנע ארעסטאַנטען ניט געווען האָס, וואָס זיי זיינען פאַר די נאַטשאַלניקעס, וואָס ווערען געשיקט אַהער פון רוסלאַנד. ער האָט אויף זיי געקוקט ווי אויף מענשען, וועלכע זיינען ניט בלויז דורכגעדרונגען פון פערברעכען און געגען וועלכע מען דאַרף אָנווענדען בעשטראָפונגס־מיטלען און אויספיהרען אַלע אינסטרוקציאָנען פון אָסטראָג, נור זייענדיג מיט זיי שטענדיג אין בעריהרונג, האָט ער געוואוסט די ארעסטאַנטען לויט זיינע פּערזענליכע ערפאַהרונגען און בעאָבאַכטונגען. ער האָט געקענט אי די פּאָזיטיווע זייטען, די מענשליכע זייטען, אי די פערברעכערישע, נעגאַטיווע, געפעהרליכע זייטען פון זייער נאַטור.

מענשליכע צי ניט מענשליכע, אָבער לעבעדיגע בעשעפע־נישען זיינען געווען פאַר איהם, ניט נור אַבסטראַקטע ציפערן, וועלכע זיינען געווען פערשריבען אין די ביכער פון דער קאַנצע־

לאריע. און די בעציהונגען צווישען איהם און די קאטאָרזשניקעס זיינען געווען, אויב מען קאָן זיך אזוי אויסדריקען, „פאטריארכא־לישע".

אלס אזעלכע, זיינען די פאטריארכאלישע בעציהונגען פון דער אלטער גוטער צייט אויך בארבאריש און ווילד פונ'ם איצטיגען שטאנדפונקט, און זיי זיינען ניט בעסער פון דעם איצטיגען קולטור־רעל־דעספאָטישען צושטאנד.

די פאטריארכאלישע האנדלונגען פון אזא פאטריארך־נאטשאל־ניק זיינען געווען דיזעלבע, ווי די בעציהונגען פון אן אונוויסענדען מענשען צו זיין הונד. ער איז צו זיין הונד צוגעבונדען, ער האָט איהם אפילו ליעב, אָבער דאָס איז דאָך א הונד, א חיה. ער דארף זיך וואלגערען ביי איהם צו די פיס, זיין אָרט איז אונטערן טיש; ווען מען דארף וועט ער די חיה א זעץ טהאָן מיט'ן פוס, געבען מיט א פלאָקען, מיט א בייטש...

ווי אן עכטער פאָרשטעהער פון אזעלכע פאטריארכאלישע און פאָטערליכע בעציהונגען צו די היימישע קאטאָרזשנע חיות, וועלכע מען קאָן אמאָל צולאשצען, געבען אביסעל פרייהייט, אָבער דערפאר זיין „שטרענג" ווען מען מוז, האָט אונזער נאטשאלניק געהאט אין זיך אלע אייגענשאפטען פון יענער סיסטעם. די סיסטעם פון יענער פאטריארכאלישער קעניגרייך, וועלכע איז בע־שריבען געוואָרען צו יענער צייט, איז אָבער בעשטאנען אויך אין דעם, וואָס א נאטשאלניק פלעגט שפילען מיט די ארעסטאנטען אין קאָרטען אויף די נארעס אָדער אונטער די נארעס. אויך האָט ער אָפט געטרונקען מיט זיי און געליהען זיי געלד, אָדער פלעגט אמאָל לייהען געלד ביי די קאטאָרזשניקעס. די זאכען האָט אונ־זערער ניט געטהאָן.

דערפאר האָט ער אויסגעמידען יענע „שטרענגקייט", וועלכע די ארעסטאנטען האָבען צו יענער צייט ארויסגעוויזען צו זיינע פאָרגענגער, ווען מען האָט עס נור בעדארפט. אויב למשל דער נאטשאלניק האָט זיך מיט עפעס פערזינדיגט, האָט ניט געוואָלט וואָס עס איז ערפילען, האָבען איהם די ארעסטאנטען מיט מעסערס ארומגערינגעלט אין אסטראָג און מיט געוואלד איהם געצוואונגען צופריעדענשטעלען זיי.

מיט דער אויסנאהמע פון דיעזער שוין צו־נאָהענטער פריינד־שאַפט, איז ער אָבער פערבליבען געטריי צו די פּאַטריאַרכאַלע קאַטאָרזשנע טראַדיציעס. „שמייסען", קערפּערליכע בעשטראָפונ־גען, מיט וועלכע אַזעלכע תליונים ווי באַראַדולין און איזמאַילאָוו פלעגען זיך זעלטען ווען בענוצען, זיינען פאַר איהם געווען אַ געוועהנליכע זאַך.

עס איז ניט אַריבער אַ טאָג, אַז מען זאָל וועמען עס איז ניט שמייסען אונטער זיין פּאַטערליכער „השגחה אויף די קינדער". אַפילו די פּאָליטישע, וועלכע ער האָט גערופען נאָכ'ן אַלטען מנהג „מלוכה־פערברעכער", און וועגען וועמען ער פלעגט געהיימניספול און מיט שטאָלץ דערצעהלען פון דער צייט ווען ער איז נאָך מיט זיי געווען אויף „קאַרא", — איז ער פונדעסטוועגען געווען פאַרטיג נאָכ'ן אַלטען מנהג צו אונטערוואַרפען זיי צו קערפּערליכע בעשטראָפונגען.

אינ'ם אויבענדערצעהלטען פאַל, וואו ער האָט מיך געוואָלט שמייסען, איז כאַראַקטעריסטיש פאָלגענדעס: ער האָט מיך געוואָלט קערפּערליך בעשטראָפען ניט פאַר דעם פערברעכען, וואָס איך האָב בעגאַנגען, פאַר ברעכען דאָס געזעץ פון אָסטראָג, נור דערפאַר וואָס איך האָב איבערגעפיהרט „קאַזיאָנעם מאַטעריאַל" און אָנגעטהאָן אַ היזק. וואָרום ווען איך האָב איהם פאָרגעלעגט צו דעקען דיעזען שאָדען מיט מיין אייגען געלד, וואָס איך האָב געהאַט אין קאָנטאָר, האָט ער מיך באַלד בעפרייט פון דיעזער שענדליכער און ערנידע־ריגענדער שטראָף.

אבער דאָס מערקווירדיגסטע אין איהם איז געווען דאָס, וואָס ער איז נאָר געווען דער אָפיציעלער, פאָרמעלער נאַטשאַלניק, און די פּאַקטישע הערשער זיינען געווען עטליכע, פון וועלכע איינער האָט פערנומען דעם הויפּט פּלאַץ און האָט געהערשט איבער'ן נאַ־טשאַלניק אליין.

די פערוואַלטונג און דאָס פיהרען דעם אָסטראָג ווערט איינ־געטיילט צווישען עטליכע עלטסטע נאַדזיראַטעלעס. דער עלטסטער נאַדזיראַטעל אין אָסטראָג בעל הבית'עוועט איבער איהם און אי־בער די קאַטאָרזשניקעס; אַ צווייטער איבער דער ווירטשאַפט, שפּייז און זאַכען; אַ דריטער פערוואַלטעט די „פרייע קאָמאַנדאַ";

ד. ה. מיט די ארעסטאַנטען, וואס געפינען זיך אויסער'ן אסטראָג א. ז. וו.

און אַט די אַלע עלטסטע האָבען פערוואַלטעט ניט אונטער זיין פיהרונג, ווי עס דאַרף זיין, נור האָבען געפיהרט ווירקליך די בעל־הבית'קייט פונ'ם אָסטראָג, בעהאַלטענדיג זיך אונטער זיין נאָמען. דערפאַר זיינען זיי געווען די פאַקטישע הערשער און האָבען זיך אויפגעפיהרט זעלבסט־הערשעריש, יעדער איינער אין זיין אָבטיילונג.

אויף אַזא'ן אופן האָט דער פאַטריאַרכאַלישער נאַטשאַלניק געוואוסט וועגען די אַלע מעשים אין אסטראָג אויף אַזויפיעל, ווי־פיעל דער דאָקטאָר פון אסטראָג ווייסט וועגען דעם געזונדהײט־צו־שטאַנד פון די קראַנקע קאַטאָרזשניקעס.

זיינע פעראַנטוואָרטליכע פליכטען פון א נאַטשאַלניק פון א קאַטאָרזשנעם אסטראָג האָבען זיך אויסגעדריקט אין דעם, וואס ער האָט, אויב ער האָט זיך ניט פערשלאָפען אדער געווען פער־נומען מיט עפּעס אנדערעס, אויסגעהערט די רעפּאָרטען פון זיינע ארויסהעלפער, האָט גוטגעהייסען זייערע פעראָרדנונגען און האָט צוגעשטימט צו זייערע פאָדערונגען.

ניט איין מאָל זיינען אין קאַנצעלאַריע פאָרגעקומען אַזוינע סצענעס: דער נאַטשאַלניק פון אסטראָג האָט געבעטען ביי זיין עלטסטען נאַדזיראַטעל, אז ער זאָל רחמנות האָבען אויף דעם אדער אויף יענעם קאַטאָרזשניק, וועלכען דער נאַדזיראַטעל האָט בעשלאָ־סען שמייסען, אדער אנדערש בעשטראַפען, און וועגען וואס ער איז עס געקומען מעלדען זיין נאַטשאַלניק, אויב ער האָט איהם נור געטראָפען.

געוועהנליך פלעגט ער זיך אין אַזוינע פעלע ניט שטאַרק בעטען אָדער צושטעהן, ווייל ווען ער האָט נור געוואָלט אַרוים־ווייזען זיין מאַכט פון א נאַטשאַלניק, האָט ער עס אַלע מאָל גע־קענט. אין דעם פאַל האָט ער עס ניט געפונען פאַר נויטיג, ווייל איבעראַל האָט צווישען זיי געהערשט כמעט האַרמאָנישע איינשטי־מונג.

זיין האַלע אין קאַנצעלאַריע איז בעשטאַנען אין אונטערשריי־בען פאַפּיערען, וועגען דעם אינהאַלט פון וועלכע ער האָט געוואוסט

אזויפיעל, ווי וועגען דעם טורמע־שפייכלער, דעם טורמע־קעסעל און די טורמע־רפואות. די קאנצעלאריע האט אויך פערוואלטעט א גאדזיראטעל, וועלכער האט ערפילט די פליכטען פון דעם עלטסטען שרייבער. ער האט געענטפערט אויף אלע פאפיערען און האט געפיהרט די רעכענונגען, און דער נאטשאלניק האט זיי אונטערגעשריעבען.

אויב דער נאטשאלניק האט אפילו ניט אויסגעהערט די רעפארטען, האט ער אבער די פאפירען דאך געמוזט אונטערשרייבען, ווייל די העכערע בעאמטע האבען זיי דאך געקענט איבערקוקען, ניט נעהמענדיג אפנים אין אנבעטראכט, אז די העכערע בעאמטע האבען דאך אויך שרייבער־עלטסטע.

דעריבער פלעגט ער קומען אונבעדינגט אלע טאג אין קאנצעלאריע. דאן פלעגט איהם שוין אויסקומען ארבייטען אביסעל שווערליך, ווייל איהם פלעגט ערווארטען א גאנצער בארג מיט פאפיערען, וועלכע ער פלעגט אונטערשרייבען ניט איבערלעזענדיג אפילו די קעפלעך. ניט אומזיסט האט ער אבער געשפארט דיעזע צייט; ער האט זי פערברויכט מיט גרויס ניצליכקייט פאר דעם אינטערעס און פערגניגען פון אלעמען.

זיין צייט אין קאנצעלאריע פלעגט ער פערברענגען אין שטענדיג דערצעהלען מעשיות וועגען די קאטארזשנע בעאמטע, ווי פון די קלענערע, אזוי אויך פון די העכערע, ווייל פון די קלענערע ווערען דאך העכערע בעאמטע. דערצעהלען פלעגט ער עס אזוי, פונקט ווי ער וואלט איבערגעגעבען היסטארישע פאקטען: ווי אזא און אזא פון א געוויסען ראנג איז מיט אמאל אריבער אין אנ׳אנדער ראנג; ווי א געוויסער טשינאווניק איז דורך א געוויסער פאסירונג געווארען א געהיימראטה; אז זיין הויכגעבורטה, דער גובערנאטאר, האט, בעזוכענדיג דעם אסטראג, זיך אויסגעדריקט אזוי און אזוי איבער א געוויסער אנגעלעגענהייט; אז דער נאטשאלניק פון דער קאטארגא עקס... האט ליעב געהאט זיך שארף אויסדריקען; און דער נאטשאלניק פון קאטארגא או... האט געהאט אזא און אזא טבע; און אז דער אלטיטשקער איוואן איוואנאוויטש האט ליעב געהאט אזא מין וויץ. און טאקע אויפ׳ן ארט פלעגט ער דעם וויץ איבערזאגען און פלעגט בעוועגען צום לאכען די גאנצע קאנצעלאריע.

ער פלעגט אויך דערצעהלען וועגען פערשיעדענע קאטאָרזשני־קעס, וועגען בעריהמטע פערברעכער, וועגען וועלכע מען פלעגט אי־בערגעבען מאָדנע לעגענדעס. וועגען זיי האָבען געזאמעלט אייג־צעלהייטען בעוואוסטע שרייבער און פסיכאָלאָגען, וואס פלעגען בעזוכען די קאטאָרגע. ער אָבער האָט זיי געקענט אזוי ווי גע־וועהנליכע איינפאכע ארעסטאנטען און האָט דערצעהלט אזוינע זאכען וועגען זיי, וואס האָבען בעוויזען זייער עהנליכקייט מיט דער מענשליכער וועלט...

ווען ער פלעגט דערצעהלען וועגען „מלוכה פערברעכער“, פלעגט ער שוין דאָן אויך צוציהען מיין אויפמערקזאמקייט און איך פלעג אוועקלעגען אָן אַ זייט מיין פעדער, גלייך מיט די איבעריגע שרייבער, וואס האָבען שוין לאנג אויפגעהערט ארבייטען. דערצעהלען פלעגט ער איבערהויפט וועגען די פּאָליטישע קאָ־טאָרזשניקעס אויף „קארא“. דאס זיינען אלע געווען בעוואוסטע און בעריהמטע „נאראדוואָלצעס“. אַ חוץ זיין בעקאנטשאפט מיט זיי ווי דער נאטשאלניק פון דער קאטאָרגע אויף „קארא“, פלעגען נאָך צוקומען ערצעהלונגען, וועלכע ער האָט געהערט פון זיין פאָטער. דאס אלעס איז געווען זעהר אינטערעסאנטער מאַ־טעריאל, אָבוואָהל פון די ליפען פון אַ קאטאָרזשנעם טשינאָווניק. יעדעס מאָהל ווען ער פלעגט נעהמען דערצעהלען, פלעגט זיך זיין ראלע אונבעמערקטערהייט בייטען: פון אן ערצעהלער פלעגט ער פערוואנדעלט ווערען אין אַ צוהערער.

דער קאטאָרזשנער שרייבער, דער צווייטער נאָך מיר, וועל־כער פלעגט דעם נאטשאלניק שטעלען פראגעס וועגען דעם וואס ער פלעגט דערצעהלען, פלעגט ביסלעכווייז אליין אָנהויבען צו דער־צעהלען. און דערצעהלען פלעגט ער אזוינע געשיכטען, פלעגט ברענ־גען אזוינע „פאקטען“, אז דעם אלטען קאטאָרזשנעם נאטשאלניק'ס מעשיות פלעגען ווערען בלאס. און ער פלעגט נעבאך דארפען אב־טרעטען זיין פאָזיציע דער אויטאָריטעט, — זיין שרייבער.

ווען יענער פלעגט אריינקומען אין זיין ראלע, שטעהענדיג, ווי זיין געוועהנהייט איז געווען, אין מיטען צימער מיט דער פען אין האנד, פלעגט ער טיעפזיניג דערצעהלען וועגען אזעלכע פעלע, אזעל־כע וואונדער, פון וועלכע עס פלעגט פערכאפּען דעם אָטהעם ביי די

קאנצעלאריסטען. און דער נאטשאלניק פלעגט אויסגלאָצען די אוי־גען און האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט די פערקערפערטע אויפמערק־זאמקייט.

דער דאָזיגער שרייבער איז געווען איינער פון די הויפט איינ־פלוסרייכע פאַקטאָרען אין דער קאטאָרזשנער פערוואלטונג. דאס איז נאטירליך ניט געווען אנערקענט און קיינער האָט זיך וועגען דעם ניט ארויסגערעדט. אין דער ווירקליכקייט איז ער געווען דער הויפט מאכער פון אלע אונטערנעהמונגען און פאסירונגען פון דער טורמע־אדמיניסטראציע. און עררייכען אזא שטופע האָט ער נור געקענט א דאנק זיינע אויסשליסליכע „טאלאנטען" און בע־זונדערע „מעלות".

ערשטענס איז ער געווען פערבונדען מיט פערשיעדענע מאָ־נאסטירען, האָט זיך דורכגעשריבען מיט פיעלע מאָנאכען, מאָנאש־קעס, און אפילו מיט אן עפיסקאָפּ. די קאָרעספאָנדענץ איז גע־וועהנליך געווען פון א רעליגיעזען כאראקטער, אלץ וועגען הייליגע, געטליכע זאכען. וועגען דיזער קאָרעספאָנדענץ האָבען אויך גע־וואוסט דער נאטשאלניק און אלע נאדזיראטעלעס, וועלכע פלעגען ביים לעזען פון די בריעף קוקען אויפ'ן שרייבער, ניט אזוי ווי אויף א קאטאָרזשניק, נור אזוי ווי אויף איינעם וואס דריקט אוים היי־ליגע חכמה. ווייטער איז ער נאָך געווען אן עהרען־מיטגליעד פון א „ספּיריטואליסטישער געזעלשאפט", פלעגט מאכען סעאנסען. און לויט דער בעהויפּטונג פון „פערטרויטע" האָט ער געהאט פער־בינדונגען מיט די „גייסטער".

ווען דער נאטשאלניק פלעגט אמאָל קומען אין קאנצעלאריע אביסעל פריהער אין־דער־פריה, האָבען מיר שוין געוואוסט, אז מיט איהם האָט פאסירט עטוואס אונגעוועהנליכעס. נאָך אויפ'ן שוועל שטעהענדיג, פלעגט ער פערזאָרגט און אונרוהיג דערצעה־לען, אז איהם האָט זיך לעצטע נאכט גע'חלומ'ט א זאָנדערבארער חלום, האָבענדיג אין זינען מיט זיין ערצעהלונג א בעשטימטע פער־זאָן. די בעשטימטע פערזאָן האָט זיך ניט געלאָזט לאנג בעטען. דער ארעסטאַנט־שרייבער פלעגט באלד אויפשפּרינגען פון זיין אָרט און פייערליך א זאָג טהאָן: „אָט באלד וועל איך פאר אייך אנפּלעקען א געהיימנים."

ארויסשלעפענדיג איינע פון די פיעלע פאפירלעך און פאר־פיערען, וואס זיינען געהאנגען איבער זיין טיש פלעגט ער זאגען: „לעזט, דא האב איך נאך פון לאנג שוין פערצייכענט אייער חלום". און פלעגט נעהמען לייענען דאס פאפירעל. און דערנאך פלעגט ער ארויסשלעפען א צווייטען פאפירעל און פארטזעצען לייענען: „אין אזא און אזא נאכט, אזא און אזא טאג, האט זיך אייך גע־חלומ'ט אזא חלום. ניט אמת?" פלעגט ער זיך ווענדען צום נא־טשאלניק.

און יענער, צי ער פלעגט געדענקען אדער ניט, אבער ער פלעגט א שאקעל טהון מיט'ן קאפ אז יא.

„און אזוי ווי איהר זייט געבוירען געווארען אין אזא טאג, אין אזא יאהר" — פלעגט ער פארטזעצען, ארויסשלעפענדיג א דריטען פאפירעל, — „דעריבער בעדייטעט אייער חלום"... דא פלעגט ער מאכען די נויטיגע אויספיהרונגען. דער נאטשאלניק, און מיט איהם די גאנצע קאנצעליאריע, פלעגען אבאטהעמען פרייער. און דער שרייבער פלעגט א צופריעדענער צוריק פארנעהמען זיין פלאץ ביים טיש.

א חוץ זיינע געניאלע קענטניסע וועגען רוחות, איז נאך דיזער ארעסטאנט־שרייבער געווען פאר דער קאטארזשנער אדמיניסטרא־ציע א לעבעדיגע ענציקלאפעדיע. ער איז אבסאלוט געווען געניט אין אלעס. ער האט געקענט אלע ארעסטאנטען ביז איינעם: ווער עס פיהרט זיך אויף גוט און ווער שלעכט; ווער עס איז פעהיג אויף עפעס און ווער ניט; ווער עס צייכענט זיך מיט עפעס אויס, ווער עס מאכט זיך פערדיענסטליך א. ז. וו...

דעריבער פלעגען די אלע פראגען פון דער קאטארזשנער פער־וואלטונג, וואס פלעגען בעשפראכען ווערען אין קאנצעלאריע, ענט־שיידען ווערען לויט זיין מיינונג. פיעלע קאטארזשניקעס זיינען דעריבער געווען מיט זייער שלעכטען אדער גוטען אורטייל פער־פליכטעט צו דיזען שרייבער־ארעסטאנט.

צו פערדאנקען איינינערמאסען דיעזען טיפ איז מיר אויך גע־לונגען דורכפיהרען מיין אנטלויפען פון קאטארגא. א דאנק זיינע בעמיהונגען בין איך געווארען א שרייבער און האב נאכהער געקענט דורכפיהרען מיין אנטלויפען מיט זיין אנטייל נעהמען. זיין מיט־

ווירקונג האָב איך געקראָגען דורך דעם, וואס איך האָב איהם פער־טרויט און גע׳פועל׳ט, אז מיר זאָלען צוזאמען אנטלויפען.

עס איז געוועהנליך געווען זעהר ריזיקאַליש צו פערבינדען זיך מיט אזא טיפ, אָבער קיין אנדער וועג איז ניט געווען. איך האָב זיך דערנאָך איבערצייגט, אז עס איז אבסאָלוט אונמעגליך צו טהאָן עס מיט איהם, און נאכדעם ווען מיט זיין מיטווירקונג איז שוין כמעט אלעס געווען פארטיג צו מיין אנטלויפען, איז מיין הויפט אויפגאבע געווען ווי אזוי פטור צו ווערען פון איהם.

איך האָב איהם געדארפט איבערצייגען, אז איך האָב געביטען מיין בעשלוס צו אנטלויפען, אז אונזער פּלאַן איז אן אוטאָפּיע און אז אונזער גאנצע ארבייט איז גאָרנישט ווערטה. איך ווייס ניט אויף וויפיעל מיר איז געלונגען איהם איבעררעדען צו ענדערען דעם בעשלוס, ווייל ביז דער לעצטער מינוט האָב איך אלץ ערווארטעט, אז איבער איהם וועל איך דורכפאלען.

אויף אזא׳ן אופן האָט די קלענסטע און צו דער זעלבער צייט די וויכטיגסטע פּרוזשינע פון דער טורמע־אדמיניסטראציע גופא מיטגעווירקט צו מיין אנטלויפען.

צ ו ו י י ט ע ר ט י י ל.

דאָס אַנטלויפֿען פֿון קאַטאָרגע

איך געה אריבער צו מיין אנטלויפען.

צוליעב אורזאכען פון א ריין קאָנספּיראַטיווען כאַראַקטער, ווי אויך צוליעב דעם, אז געוויסע מיטלען, מיט וועלכע מען וועט זיך נאָך קענען בענוצען, זאלען ניט דורכפאַלען, וועל איך וועגען פיעלעס אין גאַנצען פערשווייגען.

עס פערשטעהט זיך, אז עס איז ניט גרינג אָנגעקומען בעזאָרגען זיך מיט געלד און אַדרעסען אין דער געפאַנגענשאַפט, און איבער־הויפּט נאָך דורכשרייבען זיך אויף אַן אונלעגאַלען אופן.

ניט ווייניג שוועריגקייטען און אנשטרענגונגען האָבען פאַר־געשטעלט מיט זיך, צום ביישפּיעל, דאָס דינגען פון׳ם פויער, וועל־כער האָט מיך בעדאַרפט אוועקפיהרען אויף זיינע פערד. ווען איך וועל שוין זיין אויסער די ווענד פון׳ם אָסטראָג. מיט צרות איז אָנ־געקומען דאס צוגרייטען פון ציווילע קליידער, געוועהר, גיפט, א געאָגראפישע קארטע פון יענעם געגענד, שוין ניט רעדענדיג וועגען דעם הויפּט־פּונקט, וואו דאס אנטלויפען האָט בעדאַרפט פאָרקומען.

וועגען בעפרייען זיך, וועגען אנטלויפען הויבט מען אָן צו טראַכטען, נאַטירליך, אין די ערשטע טעג נאָכ׳ן אורטייל, און אזוי האָבען אין דיזען פאַל די פּראַקטישע צוגרייטונגען געדויערט העכער צוויי יאָהר.

און אָט קומט אָן דיעזער פאַטאַלער מאָמענט. עס ווערט דורכ־געפיהרט דאָס, פון וואָס דו האָסט געטראַכט אין פערלויף פון׳ם לאַנגען, פינסטערען קאַטאָרזשנעם לעבען. די חלומות פון שלאָפלאָזע און מאַטערענדע נעכט ווערען פערוואַנדעלט אין א ווירקליכקייט. די אונערזייכבארע מחשבות און פאַנטאַזיעס ווערען א ווירקליכער פאַקט.

דאָס איז געווען א מאי־נאַכט פון׳ם יום טוב פון דעם הייליגען „ניקאָלאַי“, אָבער אין אונזער קאַטאָרזשנער קעניגרייך איז עס גע־ווען א דרייפאַכער יום־טוב: ערשטענס איז עס א יום־טוב אַן אלגע־מיינער, פון׳ם גאַנצען רוסישען פאָלק, צו וועלכען עס געהערען אויך די בעאַמטע און אונזערע דאָרפישע שכנים; צווייטענס איז דער דאָר־פישער קלויסטער געווען געגרינדעט אין׳ם נאָמען פון דיזען היי־

ליגען; און דריטענס האָט דער נאטשאַלניק געפייערט אין יענער נאכט זיין געבורטס־טאָג, ווייל ער האָט געטראָגן דעם נאמען פון דיזען היילינגען.

דערפאר איז דיזער טאָג פון אלגעמיינער שמחה, שיכרות און בעגייסטערונג אויסגעקליבען געוואָרען, כדי מען זאל זיכערער און בעקוועמער קענען דורכפיהרען דעם פּלאַן.

מיר זיינען צוויי. דער ערשטער הויפּט־אקט איז דורכגעפיהרט. מיר קריכען שוין דורך שטילערהייד די ארומצאמונג פון׳ם אָסטראָג. אויסציהענדיג זיך אין גאַנצען געוואוקס פויזען מיר אויפ׳ן בויך און ווענדען אָן אונזערע קרעפטען צונויפצוגיסען זיך מיט דער אויבערפלעכע פון דער ערד, כדי מען זאָל ניט בעמערקען אונזערע בעוועגונגען.

דער שוואַרצער שאָטען, וואָס די הויכע ווענד פון׳ם אָסטראָג וואַרפען פון זיך, בעשיצט אונז מיט זיין געדיכטע פינסטערניש. פון׳ם נאַטשאַלניק׳ס הויף דערטראָגען זיך אונהאַרמאָנישע, פער־פּלאָנטערטע קלאַנגען פון מוזיק, געזאַנג און געלעכטער. די צאַרטע, קלינגענדע טענער פון א פּיאַנאָ ווערען איבערגעשלאָגען און מישען זיך אוים מיט דאַס פּרעהליכע, לעבעדיגע געזאַנג פון א גראַמאָפאָן און דאַס קלאַפּען פון די דאָרף־שומרים. דאָס אַלעס רייסט איבער א זאַרגלאָזער, זעלבסטצופריעדענער, גליקליכער געלעכטער פון פּיעלע שטימען; שאַרפע, הילכענדע און פאַלשע פרויען־שטימען גיסען זיך צוזאַמען מיט די שיכור׳ע באַסאָווע קולות פון די מענער. פונ׳ם גאַנצען דאָרף דערטראָגט זיך אַן אונגעוועהנליכער טומעל און גערויש. עס הערט זיך ווי מען פּרעהט זיך שיכור׳ערהייד, ווי מען הוליעט.

אָט זעהען מיר אנטקעגען אונז ליגט די „פרייע קאָמאַנדא“, אזוי ווי אַן אונגעהייער גרויסע גרוב. די קאַטאָרזשנע ערדישע הייזלעך, פּונקט ווי בערגלעך מיסט, ליגען צוואָווארפען ניט ווייט איינע פון די אנדערע. וואו ניט וואו פון ערגעץ א לאָך וואס דיענט אנשטאָט א פענסטער, קומט ארויס א שוואכער שיין. אויף א רגע לויפען דורך אין גערדאנק די אלע אימה׳דיגע און בלוטיגע עפּיזאָדען, וועלכע שפּיעלען זיך אָב אין דיזע קאטאָרזשנע הייהלען. אביסעל אָן א זייט שטעהט איינזאַם די געביידע פון דער „פרייער קאָמאַנ־

דא". עס זעהט אויס אויף׳ן אנבליק, ווי דאָס וואָלט געווען דער אסטראָג אליין. עמיצער האָט פון דאָרט צוגענומען דעם צאָהם און די איבעריגע זאכען, און ער איז אזוי פערבליבען שטעקען אליין אין סטעפּ.

און אָט ביי דער ווייסליכער, צודרעהטער סטעזשקע טרעט ארויס דער בעוואוסטער, ווייסער, הויכער שטיין, וועלכער ווערט דערמאָנט אין דער היסטאָריע פון דער קאטאָרגא. דאָס איז דער קבר פון אן אנטלאָפענעם קאטאָרזשניק, וועלכען מען האָט, יאָגענדיג זיך נאָך איהם, דער׳הרג׳עט און אויף׳ן זעלבען פּלאַץ בעגראָבען און אוועקגעשטעלט דעם ווייסען שטיין פאר א מצבה.

רעכטס הויבט זיך צו דער הויך א מרה שחורה׳דיגער ריעזיגער פעלז, וועלכער בילדעט, דוכט זיך, ווי א מורא׳דיגען באלקאָן איבער דער קעניגרייך פון קאטאָרגע. ער הענגט אזוי ווי אין דער לופטען און דראָהעט, אז אָט אָט וועט ער זיך אבריייסען און בעגראָבען אונטער זיינע חורבות אלע קאטאָרזשנע געביידעס מיט זייערע איינוואהנער צוזאמען.

און דאָרט אויף דער אנדער זייט, אויף איינעם פון די בערגלעך, זעהען זיך די קברים פון די „נאראָדאָוואָלצעס" און פון די פּוילישע מיאטעזשניקעס, וועלכע זיינען דא געשטארבען אין פערשיעדענע צייטען. שוין לאנג ווי עס רוהען דא דיזע גרויסע פערשיקטע און קיין זכר וואָלט שוין נים פערבליעבען פון זיי, ווען נים די בעמיהונגען פון מעלשין׳ען, וועלכער האָט דא פערבראכט און וועלכער האָט גע׳פועל׳ט, אז מען זאל די מצבות בענייען. ווען איוואנאָוו, א פּאָלימישער, א סטודענט פון מעדיצין, איז געשטאָרבען און איז אויך אויף דיזען פּלאַץ בעגראָבען געוואָרען, איז מעלשין׳ען געלונגען, אז מען זאל די איבעריגע איינגעאפּלענע קברים צורעכט מאכען.

און איצט, אויף א הויכען אָבגעהאקטען שטיין, צווישען די נאקעטע און ווילדע בערגלעך, טהיילען זיך אב איינזאם און שטאָלץ א גאנצע גרופּע צלמים-מאָנומענטען.

צוקוקענדיג זיך צו דיזע מאָנומענטען בעמיהסטו זיך דורכשטודירען און אוועקטראָגען מיט זיך די אלע ערצעהלונגען, וואס מען האָט זיך אָנגעהערט וועגען דעם לעבען פון אָט דיזע מארטירער-

פערשיקטע, די „מלוכה־פערברעכער“, וועמעס גערעכנים איז פער־בליעבען און געהט איבער פון דור צו דור ביי די בויערן־איינוואהנער און דרינגט אויך אריין אין די קאטארזשנע אסטראגען.

פיעלע לעגאנדארישע ערצעהלונגען גיבען אויך איבער די אלטע איינוואוינער פונ׳ם דארף וועגען טשערנישעווסקי׳ן און מיכאילאוו׳ן, וועלכע האבען זיך דא איינגעפונען אין דער צייט, וואס דער בע־ריהמטער ראזגולדייעוו האט דא געשאלטעט און געוואלטעט.

ווען דו קעהרסט זיך אום מיט׳ן פנים פון׳ם צופוסען פון׳ם מרה שחורה׳דיגען פעלז, לעבען וועלכען עס געפינט זיך דאס דער־פעל, צווישען חורבות פון שטיינער, גראניט־פעלזען, זעהען זיך ארויס אט די זילבער־שיכטען מיט זייערע קוימענס און נאכט־פליג־לען און אנדערע געביידעס.

זייער פינסטערער אויסזעהן טרייבט אויף דיר אן טרויעריגע מחשבות און דערמאנט, אז גאר ניט לאנג האבען דא אין פינסטערע, אונטערארדישע לעכער, אין דונקעלהייט און פייכטקייט, מיט אי־בערמענשליכע יסורים, געשמידטע אין אייזען, געארבייט מענ־שען, אונטער דער געפאהר פון׳ם באיאנעט און ריטער האבען זיי געקלאפט אין די שטיינער און ארויסגעקראגען פון דאנען די זילבער־רודע, דורכגעזאפט מיט מענשליכע בלוט.

ווי א שטורם טראגען זיך דורך אין דער פארשטעלונג דיזע איינדריקע און בילדער פון דער דאזיגער סביבה אין יענער פאטא־לער נאכט און גיסען זיך צונויף צוזאמען מיט דעם געפיהל, אז דו געפינסט זיך אויף דער גרענעץ פון פרייהייט און געפאנגענשאפט, אויפ׳ן ודענעץ פון לעבען און טויט.

קריכענדיג אזוי אויף אלע פיער פארוועטס, ווי א ראק, און לאנגזאם, האבען מיר זיך שוין אבגערוקט אויף אזא בעדייטענדער שטרעקע, אז עס האט זיך שוין דערזעהן דער אסטראג.

דער שווארצער און גרויסער אסטראג, מיט זיינע פיעלע, שוואך־בעלויכטענע פענסטערלאך, האט אויף אונז א קוק געטהאן בייז. אזוי ווי ער וואלט זיך מיט זיין חושך־שווערקייט אנגערוקט אויף אונז און פערפאלגט, וועלענדיג אונז אין גאנצען צודריקען. אויף אלע זיינע פיער ווינקלען זיינען אין זייערע הויכע ביידלאך גע־שטאנען די וואך־פאסטען מיט זייערע ביקסען אויף די אקסלען.

זייערע פּנים'ער זיינען געווען געריכטעט ווער צום הויף פון'ם נאטשאַלניק און ווער צו דעם יום טוב'דיגען דאָרף. זיי זיינען גע־שטאַנען אונבעוועגט, פערטראַכט, קענטיג, דאָס זיי האָבען זיך אויפ־מערקזאַם צוגעהערט צו די פרעהליכע קלאַנגען, וואס האָבען זיך פון דאָרט דערטראַגען.

די יום טוב'דיגע און הייליגע שטימונג האָט זיי אָבגעצויגען פון זייערע הייליגע דינסט־פּפליכטען. עס קען זיין אז זיי האָבען זיך אין יענעם מאָמענט ערינערט אָן זייער היים, זייערע קרובים און האָבען געטרוימט וועגען יענער גליקליכער צייט, ווען זיי וועלען זיך אויך קענען משמח זיין און געניסען פון הייליגען יום טוב.

אונז האָט עס אבער אויף קיין האָר ניט בערוהיגט. מיר האָבען אָנגעשטרענגטערהייט נאָכגעפאָלגט זייער יעדער בעוועגונג, ווייל ווען זיי וואָלטען אונז נור בעמערקט וואָלטען זיי אונז גלייך דערשאָסען, ניט אכטענדיג וואס זיי זיינען געווען אזוי יום טוב'־דיג געשטימט.

מיר האָבען געדאַרפט פערבייגעהן עטליכע אזעלכע געפעהרלי־כע וואך־ביידלאך, איידער מיר זאָלען דערגרייכען דעם נויטיגען גרויסען וועג אין פעלד. פריהער האָבען מיר בעדאַרפט דורכ־געהן די געגענד פון'ם אסטראָג, דערנאָך די קאָנוואָינע קאָמאַנדאָ, וואו עס איז אויך געווען א וואך, נאָכהער די געגענד פון דער אדמיניסטראַציע און צום סוף דורכגעהן דעם דאָרף פערביי די בויערשע הייזלעך. ערשט דאַן וועלען מיר צוקומען צום וועג, וועל־כער פיהרט צו יענעם אָבגערעדטען פונקט, וואו אונז האָבען ער־וואַרטעט די פערד.

לאַנגזאַם און גערוישלאָז, אָנשטרענגענדיג זיך ניט צו מאכען דעם קלענסטען קלאַנג, ניט ארויסצייגענדיג קיינע לעבענס־שפּורען, האָבען מיר זיך שטיל אונטערגע'גנב'עט פון איין פונקט צום צוויי־טען, ביז וואַנען מיר האָבען געהאַט די מעגליכקייט צו שטעלען זיך אויף די פיס.

נאָכדעם ווי מיר האָבען זיך צורעכט געמאַכט האָבען מיר אָנ־געלאָדען אונזער געוועהר און האָבען נאָכאַמאָל ווידערהאָלט אונזער אָבמאַך אין פאַל טאָמער כאַפּט מען אונז. דער אבמאַך איז בעשטאַ־נען, אז מיר זאָלען זיך לעבעדיגערהייד ניט אונטערגעבען, פאר

קיין שום פאל ניט לאזען זיך נעהמען געפאנגען צוריק; און אויב זיי וועלען אונז ניט דער׳הרג׳ענען, זאלען מיר זיך איינע די אנדערע אומברענגען. צוליעב דיעזען צוועק האבען מיר זיך פערזארגט אויך מיט גיפט.

צונויפנעהמענדיג אלע אונזערע כחות, בענוצענדיג זיך מיט פלענער, וואס מיר האבען געהאט און אנווענדענדיג אונזער אייגענעם סטראטעגישען שכל, האבען מיר זיך געלאזען געהן ווייטער. ניט איין מאל איז אונז אויסגעקומען בלייבען שטעהן בעוועגלאז, ווי פערשטארבענע, ווען מיר פלעגען דערזעהן עפעס א שאטען, אדער א וועלכע עס איז פיגור, אין דער ווירקליכקייט אדער אין אונזער פאנטאזיע.

צוקומענדיג נעהענטער צום דארף, האבען זיך די קלאנגען און געשרייען פון מענשליכע קולות דערהערט אלץ העכער און שטארקער. צייטענווייז האט זיך געדאכט, אז דאס זיינען קולות פון וועכטער און סאלדאטען, וואס יאגען זיך נאך אונז.

מיט א פערהארטעוועטען ווילען, וואס איז געקומען פון דער געפאהר און שרעק, און וועלכער ווייסט ניט פון אויסקלייבען און פון צווייפלען, האבען מיר פארטגעזעצט אונזער וועג, וועלכער איז יעצט פאר אונז פערבליעבען דער איינציגער און האט ניט געקענט זיין קיין אנדערער, ווי בלויז דער, וועלכען מיר האבען פאר זיך.

מיינע פיזישע קרעפטען האבען מיך אנגעהויבען צו פערלאזען אקוראט דאן, ווען עס האט זיך געפאדערט א בעזונדערע אנשטרענגונג. אבער מיין חבר, א שטארקער און געזונדער יונג, האט מיך א כאפ געטהאן אונטער׳ן האנד און מיך געפיהרט נאך זיך מיט זיין גאנצער קראפט.

צוקומענדיג צום עק דארף, האבען מיר זיך צום ערשטען מאל אבגעשטעלט אביסעל אבצורוהען זיך. אויף אונז האט א בלאז געטהאן דער סטעפ מיט זיין פרישקייט און ברייטקייט. פאראויס, אין אונארדנונג, האבען זיך געהויבען צום הימעל ווי מורא׳דיגע קופאלען, די זאבייקאלער בערג. נור יענע פון זיי וואס האבען זיך אויסגעצייכענט מיט זייערע פערשארפטע, צוגעשניטענע פעלזען און גרויסע שטיינשטיקער, וועלכע האבען ארויסגעקוקט אין׳ם רוים, האבען בעוויזען זייער ווירקליכע נאטור.

די נאכט איז געווען א שטילע, א ריינע און א לבנה׳דיגע;

א קאַלטער, שאַרפער ווינטעל האָט פריי און מיט א פייפעריי זיך צושפּיעלט און אבגעפרישט אונזערע מיעדע כחות.

איצט האָבען מיר זיך אומגעקוקט אויף צוריק און בעטראַכט דעם דורכגעגאַנגענעם וועג. פאַר אונז האָט זיך פאָרגעשטעלט אַן אונבעקאַנטעס בילד.

טיעף אין דער ניעדער, אין אַן ענגען, פינסטערען טאָהל, האָט זיך געצויגען ווי א גראָהער פּאַס דער דאָרף, ארומגערינגעלט בײַ די זייטען פון׳ם האָריזאָנט מיט טרויעריגע, שאַרף־שפּיציגע בערג־לאַך. די אַלטע, ארימע און האַלב־איינגעפאַלענע חורבות האָבען זיך צוגעטוליעט איינע צו די אַנדערע, אַזוי ווי זיי וואָלטען מורא גע־האַט פאַר די בערגיגע גיגאַנטען, וועלכע האָבען ארומגעכאַפּט זייער אָרימען און פערגעסענעם דערפעל.

שווער איז פון אַנפאַנג געווען צו דערקענען די אַלע בעקאַנטע פּלעצער און פּונקטען, וועלכע האָבען איבערגעלאָזען אַזוי בולט דעם איינדרוק אין אונזערע געהירען. נור דער שיין פון פיעלע פייערלעך אין איין אָרט האָט באַלד אָנגעוויזען, אז דאָס איז די קאַטאָרזשנע סביבה. און ווען מיר האָבען זיך איינגעקוקט אין יענער זייט, האָבען מיר באַלד דערקענט די לאַנגע הילצערנע, קאַטאָרזשנע געביידעס. די געשטאַלטען פון די וואַך־פּאָסטען, וועלכע האָבען גע־שטעקט ווי אין דער לופטען און אויך אַנדערע בעקאַנטע זאַכען. די פערשטיקטע, משונה׳דיגע און געמישטע קלאַנגען, וועלכע האָבען זיך צו אונז דערטראַגען, האָבען געצייגט, אַז דאָרט בעוועגט זיך עפּעס און לעבט.

דאָס ביסעל אבּרוהען זיך האָט נאָך מעהר געווירקט אויף אונזער אויסגעמאַטערטקייט. מען האָט אָבער ניט געטאָרט א מינוט פערליערען. מיר האָבען געמוזט פאָרטזעצען אונזער וועג. דערצו האָט זיך נאָך געפאָדערט א געוויסען טייל פונ׳ם וועג דורכ־צומאַכען מיט אַן אונגעוועהנליכער שנעלקייט.

א קלאָרע לבנה־נאַכט איז עס געווען, און דעריבער איז דאָס גאַנצע פלאַכע פעלד אין יענעם פלאַץ געווען העל בעלויכטען. ביז אַהער האָבען מיר זיך נאָך ווי עס איז געקענט בעהאַלטען אינ׳ם שאָטען פון די קאַטאָרזשנע און דאָרפישע געביידעס. איצט אָבער, ווען אימיצער זאָל אַהער א קוק טהאָן, וואָלט ער באַלד בעמערקט צוויי געהיימניספולע, איינזאַמע געשטאַלטען, וואָס בעוועגען זיך.

און די אונגעוועהנליכע צייט און אזא אויסערגעוועהנליכער פאקט וואלט באלד דערוועקט א חשד. מיר האבען אבער קיין אנדער ברירה ניט געהאט און מיט די לעצטע כחות האבען מיר זיך גע־לאזט לויפען, ביז מיר האבען דערגרייכט דעם לעצטען בערגעל, וועלכער האט אונז פערשטעלט פון געפעהרליכע בליקען.

כאטש לויט'ן אויסגעארבייטען פלאן איז אויסגעקומען אויף זיכער, אז מיר געפינען זיך אויף'ן ריכטיגען וועג, האט אבער דאס אויסגעמאטערטע הארץ זיך געשראקען און אלערליי צווייפלונגס־געדאנקען האבען געעגבערט דעם מח: וואס טהוט מען, ווען דער פלאן אליין איז גאר ניט ריכטיג, אדער ווען מיר פיהרען איהם ניט ריכטיג דורך? עס פאסירט דאך אפט, דאס אנטלאפענע פער־בלאנדזשען און דרעהען זיך אזוי לאנג איבער די בערגלעך, ביז וואנען זיי קומען צוריק צו דער קאטארזשנער טעריטאריע, וואו מען כאפט זיי דאן לייכט.

ניט בערוהיגענדיג זיך וועגען דעם, שפרינגען שוין די געדאנקען אריבער אויף אן אנדער חשד און פייניגען אהן רחמנות און מאטע־רען די נשמה: „ווער ווייס, אויב דער פויערווארט אויף אונז אויף'ן בעשטימטען פלאץ? טאמער האט ער אונז גאר גע'מסר'ט? עס קען דאך זיין, אז ער האט אונז פערראטען און דארטען ווארטען שוין אויף אונז די אויפזעהער מיט דעם נאטשאלניק?" דאס איז דאך דער געוועהנליכער טראגישער רעזולטאט פון די אבמאכונגען מיט די פויערים.

ערשט ניט לאנג האט פאסירט אזא פאל. מען האט געדונגען א פויער, וועלכער האט בעדארפט אבווארטען צוויי אנטלאפענע אויף א בעשטימטען ארט. ווען די צוויי ארעסטאנטען זיינען ער־שיענען אויף יענעם פלאץ, האבען זיי דארט געטראפען א קאמפא־ניע סאלדאטען מיט נאדזיראטעלעס, וועלכע האבען זיי טאקע אויף'ן ארט דערשאסען.

ניט שוין זשע ערווארטעט אונז אויך דאס זעלבע שיקזאל? דאכט זיך מיר זיינען געווען אזוי פארזיכטיג, אלעס אזוי גוט אויס־געערעכענט און פאראויסגעזעהן! מיר האבען קודם כל פערשפראכען אונזער פויער, אז מיר וועלען איהם בעזארגען מיט אזא דאקומענט, וועלכער וועט איהם שטעלען אויסער יעדע געפאהר; דיעזען דא־קומענט האבען מיר טאקע איצט מיט אונז. דאס איז א געפעלשטער

צושריפט פון׳ם נאַטשאַלניק, וואו אויף אַ פּאַרמענעם פּאַפּיער און מיט דעם זיעגעל און אונטערשריפט פון׳ם נאַטשאַלניק איז געגעבען די פולע ערלויבניש פאר אזא און אזא פויער אַבצופיהרען אויף א געוויסען פּלאַץ צוויי ארעסטאַנטען צוליעב א געוויסער אנגעלע־גענהייט. אז דער פויער האָט מיט זיך אזא צושריפט, איז ער אין גאַנצען אונפעראַנטוואָרטליך, ווען מען זאָל אונז כאַפּען. דערצו האָט ער נאָך פון אונז בעקומען גאַנצע הונדערט רובעל. פאר א „טשאַלדאָן״ איז אזא סומע גלייך ווי 100 טויזענד רובעל. אָבער ער קאָן דאָך פריהער אויסנאַרען ביי אונז דאָס געלד און דערנאָך ערשט אונז אויסליפערען צום נאַטשאַלניק? ער קאָן דאָך נאָך דער־צעהלען וועגען אונזער צווייטען פערברעכען, די פעלשונג פון׳ם דאָקומענט? און אפילו ווען דיזער פונקט פון אונזער אַנטלויפען זאָל שוין אַראָב גלאַט, טו וויפיעל אנדערע געפאהרען ערוואַרטען נאָך אונז? איין געדאַנק טרויסט נור, און דאָס איז, אז לעבעדיג וועלען מיר זיך בשום אופן ניט לאָזען פאַנגען.

און ווי אונרוהיג אונזערע געדאַנקען זיינען ניט געווען, און ווי טרויעריג מיר האָבען זיך ניט געפיהלט, האָבען מיר דאָך פיעבער־האַפט געשפּאַנט פאָראויס. מיר זיינען שוין פערגאַנגען טיעף אין דער ווילדער און בערגיגער סטעפּ. אַרום און אַרום האָט זיך צו־וואָרפען א ים פון טרויעריגע בערג, בעדעקטע מיט שנעע, וועלכע האָבען אַרומגעכאַפּט דעם גאַנצען האָריזאָנט מיט זייערע אייז־גרויע בערג־שפּיצען. פון גאַנץ ווייט האָט זיך דערטראָגען א טויבער, איינטאָניגער גערויש פון׳ם געדיכטען וואַלד. ביים זייט פון וועג בעמערקען זיך שפּורען פון די „טונדרעס״, וועלכע מען קאָן ניט דורכגעהן. די שנעע־שטיקער אויף די בערג האָבען געבילדעט זאָנ־דערבאַרע פיגורען, געהיימניספולע, וועלכע, דוכט זיך, פערפאַלגען און דראָהען אונז. צייטענווייז הערט זיך פון ערגעץ א שאַרפער און בייזער אויסגעשריי פון א הונגעריגער חיה.

מיר האָבען זיך איינגעגעסען מיט די אויגען אין דער פינסטע־רער ווייטקייט אום צו דערזעהן יענעם צלם, וואו עס דאַרפען וואַרטען אויף אונז די פוהרען.

ווער קאָן וויסען, וואָס אַזוינס בעדייטעט יענער געהיימניס־פולער און אונבעוואוסטער קבר, אין אזא איינזאַמען פּלאַץ; מיר האָבען בלויז געוואוסט, אז לעבען צלם פון דיעזען קבר האָבען מיר

זיך געראַרפט בעגעגענען מיט'ן פויער. די בעגעגעניש האָט גע־דאַרפט פאַרקומען דורך דער הילף פון א פריהער אבגעמאַכטען ציי־כען, וועלכער איז בעשטאַנען אין פאָלגענדעס: אויף א געוויסער שטרעקע פון'ם צלם האָבען מיר בעדאַרפט אנצינדען א שוועבעלע און דער פויער פון זיין זייט האָט אויך בעדאַרפט טהאָן דאָס־זעלבע.

עס האָט ניט גענומען לאַנג און פון אונטער א בערגעל האָט זיך בעוויזען דער שפּיץ פון א צלם. דאָס האַרץ האָט מעכטיג גע־נומען קלאַפּען, ווען מיר האָבען איהם דערזעהן און, ניט אבריי־סענדיג אונזערע בליקען פון דיעזען פּינטעלע, וועלכע האָט זיך אַלץ מעהר גענומען פערגרעסערען, האָבען מיר זיך צו איהם דער־נעהנטערט. ווען פאַר אונזערע אויגען האָט זיך בעוויזען כמעט אין גאַנצען דער צלם, האָבען מיר זיך אבגעשטעלט און אָנגעריבען א שוועבעלע.

אין איין מינוט האָבען מיר אַלס אַן ענטפער דערזעהן אַזאַ פּייערל אויך דאָרט.

ארום אונז האָט געהערשט א בית־עולם שטילקייט. די כחות וואָס האָבען ביז אהער געאַרבייט, זיינען ווי שטיל געוואָרען, ווי זיי וואָלטען וועלען שטומע עדות זיין פון אַלעם וואָס דאַ קומט פאָר.

נעהמענדיג אין איין האַנד דאָס גיפט און אין דער צווייטער די צורעכטגעמאַכטע געוועהר, האָבען מיר זיך שנעל געלאָזען לויפען אין דער ריכטונג פון'ם אויסגעלאָשענעם פייערל.

בלייך ווי דער טויט איז פאַר אונז געשטאַנען דער פויער פּיאָטר וואסיליטש און טרייסלענדיג זיך פון אויפרעגונג, האָט ער א זאָג געטהאָן זעהר שטיל:

— לעבעדיגער, קינדער!

מיר זיינען ארייננעשפּרונגען אין וואָגען. ער האָט אונז גיך אויסגעלייגט, ארויפגעוואָרפען אויף אונז א גרויסען באַרג הייה, האָט זיך אוועקגעזעצט אויף אונז און האָט גענומען טרייבען די פערד.

גוטער פּיאָטר! ווי דאַנקבאַר מיר זיינען איהם געוועזען אין יענער מינוט! זיין אויסזעהן און זיין אויפפיהרען זיך האָבען אין גאַנצען בעזייטיגט יעדען פערדאַכט, וואָס האָט אונז די גאַנצע צייט אזוי גענאָגט.

דריי מעת־לעת דורכאַנאַנד האָט ער זיך אויסבעהאַלטען צווי־שען די בערג, אין דער וויסטעניש. ליידענדיג פֿון יסורים און שרעק. אוועקגעפֿאהרען איז ער מיט דריי מעת לעת בעפֿאָר אונ־זער אַנטלויפֿען, כדי קיין פֿערדאַכט זאָל נאָכדעם אויף איהם ניט פֿאַלען.

אויף אַזאַ'ן אופֿן האָבען מיר ניט איבערגעלאָזען נאָך זיך קיינע שפּורען.

ווי געיאָגט פֿון רוחות האָט זיך דאָס פּאָר פֿערד געטראָגען, דאָס אויפֿהויבענדיג זיך אויף אַ באַרג און דאָס אַראָבלאָזענדיג זיך אין טיעפֿע גראָבענס. אום אויסצומיידען ניט געווינשטע בעגע־גענישען, זיינען מיר ניט געפֿאהרען מיט'ן געוועהנליכען וועג, נור מיט אַ זייטיגען, אַ שווערען און פֿול מיט גריבער.

אונטער'ן שווערען באַרג שטויביגע היי זיינען מיר געלעגען און זיך צוגעהערט צו דעם גערויש פֿון די רעדער און צו דער קלאַפּעריי פֿון דעם וואָגען, אַנשטרענגענדיג זיך צו כאַפּען וועלכע עס איז קלאַנגען.

די געדאַנקען זיינען אַרומגעשפּרונגען פֿון איין זאַך צו דער צווייטער. „וואָס טהוט זיך איצט דאָרט? האָט מען זיך שוין גע־כאַפּט? יאָגט מען זיך שוין נאָך אונז?“ דיעזע פֿראַגען האָבען מיר זיך איינער דעם צווייטען געשטעלט.

„און ווי פֿיהלט זיך איצטער דער חבר ק.?“ האָבען מיר זיך גע־נומען דערמאָנען אויף דעם און אויף יענעם פֿון אונזערע חברים, וועלכע האָבען זיך בעטייליגט אין אונזער אַנטלויפֿען, און אויף פֿערשיעדענע אנגעלעגענהייטען, וואָס זיינען דערמיט געווען פֿער־בונדען. דיעזע עראינערונגען האָבען אָבער ניט לאַנג פֿערנומען אונזערע געדאַנקען און מיר האָבען גענומען בעקלעהרען אַלעס דאָס, וואָס עס שטעהט אונז יעצט פֿאָר. און דערווייל האָבען מיר שוין פֿונאַנדערגעשאַרט אביסעל די היי און געמאַכט אַ לאָך, אַז מיר זאָלען האָבען אַביסעל פֿרישע לופֿט און זאָלען קענען זעהן, וואָס עס טהוט זיך אַרום אונז.

מיט אַמאָל האָט זיך צו אונז דערטראָגען פֿון ערגעץ וויים דאָס בילען פֿון הינד. מיר האָבען זיך שטאַרק פֿערוואונדערט און זיך געווענדעט צו פֿיאָטר'ן, ער זאָל אונז ערקלערען וואָס דאָס בעדייטעט. ער האָט אונז געזאָגט, דאָס מיר וועלען באַלד דאַרפֿען

דורכפאהרען א קאזאצקען דארף. אלע ארטיגע דערפער שטעלען כמעט פאר מיט זיך „סטאנציעס" פון די זאבייקאלער קאזאקען.

עס האט אנגעהויבען ווערען ליכטיגער, עס האט שוין גע־טאגט. אלץ נעהענטער און העכער איז געווארען דאס בילען. אין גיכען האבען זיך אין דער ליכטיג־בלאהליכער ווייטקייט בעוויזען אלע סמנים פון א מענשליכען ישוב: זיילען פון׳ם שווארצען רויך, דער שפיץ פון א קלויסטער און די גרויע הילצערנע דעכער פון די דארפישע הייזלעך.

מיר האבען זיך גוט איבערגערעדט און האבען אנגענומען אזא פאזע, אז אי מיר זאלען זיך קענען בעקוועם ליגען, אי מען זאל אונז די גאנצע צייט ניט בעמערקען.

מיר זיינען ארייננעפאהרען אין דארף. מיר האבען באלד דערהערט א טופעריי פון פיעל פיס און מענשליכע שטימען; עפעס האט מען געזאגט אונזער פיאטר׳ן און ער האט געענטפערט. באלד נאכדעם האט זיך דערהערט א געלעכטער מיט בעזונדערע אויסגעשרייען, אבער מיר האבען גארנישט געקענט פערשטעהן. דאס שנעלע און אפטע קלאפען פון אונזערע הערצער האט, דאכט זיך, אזוי ווי געשטערט, אז מיר זאלען קענען פערשטעהן, וואס דא קומט פאר.

די מענשליכע קולות זיינען מיט אמאל שטיל געווארען. דער־פאר האבען מיר אבער געפיהלט, אז דאס בילען פון פיעלע הינד ווערט אלץ נעהענטער.

ווי פיאטר האט אונז נאכדעם דערצעהלט, איז עס דורכגע־גאנגען א מחנה קאזאקען, פון וועלכע פיעלע זיינען געווען זיינע גוטע בעקאנטע. ער האט זיך מיט זיי געגריסט, געמאכט אייניגע בעמערקונגען, געזאגט גלייכווערטלעך און דערמיט האט זיך דאס בעגעגעניש געענדיגט.

ווען מיר זיינען דורכגעפאהרען די גאסען פון דעם שלאפענדען דארף האבען אונזער וואגען ארומגערינגעלט גאנצע מחנות הינד, וועלכע האבען אויפגעהויבען א שטארקען בילען און סקאוויוטשען. זיי האבען מיט אזא ווילדע רציחה זיך געריסען און געווארפען, אז אונז האט זיך געדאכט, דאס זיי וועלען אויפוועקען דעם גאנצען דארף און מען וועט אויף אונז אנהויבען קוקען פון די טיהרען און פענסטער.

מעהר האָבען מיר שוין ניט געקענט אויסהאלטען און האָבען א קוק געטהאָן אויפ׳ן דאָרף. איבעראל זיינען טהירען און פענסטער געווען פעסט צוגעמאכט; קיין איין מענשליכע געשטאלט האָט זיך ניט געזעהן. עס האָט געהערשט א שטילקייט, וועלכע בלויז די הינד מיט זייער בייזען בילען האָבען געשטערט.

ווען מיר זיינען בשלום דורכגעפאהרען דעם דאָרף, האָבען זיך די פערד ווידער גענומען טראָגען איבער׳ן אָפענעם און גלייכען וועג. זיבעציג ווארסט זיינען מיר אויף אזא אופן אבגעפאהרען. די פערד זיינען געווען שטארק אויסגעמאטערט און מיר האָבען זיך צום ערשטען מאָל אבגעשטעלט רוהען. הגם מיר האָבען נאָך געדארפט זיין אויף דער וואך, האָט אָבער די נאטור גענומען פאָדערען איהרס. אויסגעמאטערטע פון די אלע איבערגעלעבטע שרעקען, זיינען מיר אנטשלאָפען געוואָרען, ניט בעקענענדיג זיך אפילו רעכט מיט דער סביבה, וואו מיר האָבען זיך געפונען.

ווען איך האָב זיך אויפגעכאפט נאָך א שווערען שלאָף, פול מיט חלומות, האָבען מיר זיך געפונען ביים ברעג פון׳ם טייך ארגון. די גלאטע אויבערפלעכע פון דיזען טייך האָט זיך געצויגען ווייט, ווייט און האָט זיך ווי צוזאמענגעגאסען מיט׳ן האָריזאָנט און הימעל. דער רוישענדער מורמעל פון די טיעפע וואסערען האָט אנגעפילט די לופט מיט איינטאָניגע קלאנגען. די נאטור ארום האָט גאָר ניט געוואָלט אנערקענען, אז עס איז שוין פריהלינג און האָט זיך נאָך געפונען אין די ארעמס פון דעם בייזען, קאלטען ווינטער. א שניידענדע קעלט האָט דורכגענומען מיין קערפער און איך האָב פיבעריש געציטערט.

אין גיכען האָבען זיך אויך אויפגעכאפט מיינע בעגלייטער. מיר האָבען צולעגט א פייער, האָבען זיך ארומגעזעצט ארום איהם און מיט אפעטיט גענומען צובייסען פון די שפייזען, וואָס פיאָטר׳ס ווייב האָט פאר איהם צוגעגרייט.

ווען דער הונגער איז שוין געווען געשטילט, האָבען מיר זיך אביסעל צורעכט געמאכט און נאכהער אנגעטהאָן די פעלצען, וואָס פיאָטר האָט צוגעגרייט, אין וועלכע מיר האָבען געדארפט שפיעלען די ראָלע פון סוחרים.

אין׳ם גאנצען ווייטערען וועג, אין אלע דערפער און סטאנציעס, וואו אונז איז אויסגעקומען זיך אבשטעלען, האָבען מיר זיך אָנ־

געגעבען פאר סוחרים פון טארבאגאנער פעלכלאך. טארבאגאנעס זיינען אזעלכע חיה׳לעך, וועלכע געפינען זיך אין יענע פלעצער. זייער פעל ווערט הויך געשאצט אין רוסלאנד, און אט מיט דעם האבען מיר עס געהאנדעלט.

איינמאל איז אונז אויסגעקומען אבצושטעלען זיך ביי אן אטאמאן (דער עלטסטער פון קאזאקען) אין א קאזאצקען דארף. פיאטר, וועלכער איז געוועזן מיט איהם גוט בעקאנט, האט אונז פארגעשטעלט פאר איהם אלס סוחרים און פארשטעהער פון א געוויסער פירמע. דער אטאמאן האט אונז זעהר גאסטפריינדליך אויפגענומען.

באלד האט מען אויפ׳ן טיש אוועקגעשטעלט א גרויסע פלאש בראנפען, און די בעל הבית׳טע האט גענומען פאר אונז צוגרייטען א פיינעם ווארמעס. דער ווירטה, זעהר א בערעדזאמער, האט אונז פערוואָרפען מיט שאלות, זיך פונאנדערגעפרעגט וועגען אונזער פירמע און וועגען פיעלע אנדערע זאכען. מיר, פון אונזער זייט, האבען איהם דערצעהלט וועגען דעם ערפאלג פון אונזער פירמע און וועגען די אבטיילונגען, וועלכע זי האט אין אלע גרויסע שטעדט פון אייראפעאישען רוסלאנד, סיביר און אפילו אין מאנדזשוריע. נאכהער זיינען מיר אריבער צו אונזערע אייגענע געשעפטען.

עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז ער האט זיינע אייגענע פעלכלעך ארום א טויזענד, וועלכע ער וויל פערקויפען, אבער מיר האבען ניט געקענט איינשטימען מיט דעם פרייז. ער האט אפילו גענומען אראבלאזען פונ׳ם מקח, ווייל איהם האט זיך געוואלט שטעהן אין פערבינדונגען מיט אונזער פירמע און אנהויבען אונז צושטעלען סחורה, מיר האבען אבער אלץ ניט געקענט מושוה ווערען. לאנג האבען מיר זיך געדונגען. און אזוי ווי מיר האבען איהם געבאטען זעהר א קליינעם מקח, האבען מיר, ווי געוועהנליך, ניט געקענט צונויפגעהן זיך.

ענדליך האבען מיר אויפגעהערט צו דינגען זיך און האבען איהם ערקלעהרט, אז מיר וועלען נאך צו איהם פערפאהרען אויף צוריקוועגס, ווייל, האבען מיר איהם געזאגט, מיר פאהרען איצט אין א פלאץ איינקויפען סחורה און ארויסשיקען עס, וועלען מיר

צוריקפאהרענדיג פערפאהרען צו איהם און דאן ווי עס איז צונויפ־געהן זיך וועגען מקח.

נאכדעם האט זיך ביי אונז ווידער פערבונדען א זייטיגער געשפרעך, און צווישען אנדערעס האט דיזער קאזאצקער אטאמאן אונז דערצעהלט, אז ער האט בעקומען א נאכריכט וועגען צוויי אנטלאפענע קאטארזשניקעס, און האט זיך פונאנדערגעפרעגט ביי אונז צו האבען מיר אויפ׳ן וועג ניט בעגעגענט קיין פערדעכטיגע פערזאנען. ער האט אונז אויך געפרעגט, צי מיר האבען ווען עס איז אמאל געזעהן ארעסטאנטען, קאטארזשניקעס, און ווען מיר האבען איהם געזאגט אז ניט, האט ער פאר אונז גענומען מאהלען זייער אויסזעהן, זייערע קליידער א. ז. וו.

ער איז געווען שטארק אויפגעבראכט אויף דער נאכלעסיגקייט פון דער אדמיניסטראציע, וועלכע נעהמט ניט פאר קיין גוטע מיטלען אקעגען דאס אפטע אנטלויפען פון די קאטארזשניקעס. דערפאר האט ער זיך אבער געטרויסט מיט דעם געדאנק, דאס די אנטלאפענע וועלען זיך פאר קיין פאל ניט ארויסדרעהען פון דיזע פלעצער. פריהער אדער שפעטער — מען וועט זיי כאפען.

מיר האבען זיך נאטירליך כלומרשט שטארק געוואונדערט וועגען דאס אלעס, וואס ער דערצעהלט אונז און מיר האבען איהם נאך געשטעלט פערשיעדענע פראגען. און דערביי איז אונז אויס־געקומען איבערצולעבען א זעהר אונאנגענעהמען צושטאנד. מיר זיצען אזוי און ריידען. מיט אמאל גיט ער א פרעג ביי מיין חבר זיין פאמיליען־נאמען. מיין חבר האט זיך אבער הפנים פערגע־סען אן דעם אין יענעם מאמענט און גענומען פלאנטערען זיך אין זיינע ענטפערס אויף דעם אטאמאנ׳ס פראגען.

די לאגע איז געווארען זעהר א קריטישע, אויב ניט קיין גע־פעהרליכע. צום גליק האט זיך פיאטר אריינגעמישט און אונז ביידען איז געלונגען צו בעזייטיגען די געפאהר. מיר האבען זיך מיט איהם ווארעם צוזעגענט מיט דער האפנונג אין גיכען זיך ווידערזעהן.

דעם האנדעל מיט די פעלכלעך האבען מיר שוין אזוי אנ־געפיהרט אין אלע ערטער וואו מיר האבען זיך בעדארפט אבשטעלען.

אויף דעם פערטען מעת־לעת פון אונזער רייזע איבער דעם

זאוואדסקען אויעזד פון נערטשינסק, זיינען מיר צוגעפאהרען צו דער גרענעץ פון מאנדזשוריע. דאס איז די גרענעץ פון מזרח־סיביר און דער כינעזער טעריטאריע, וואו עס בעל־בית'ועט נאך די רוסישע מאכט. די אפיציעלע גרענעץ איז די סטאנציע מאנדזשוריע און מיר האבען ניט געדארפט פאהרען מיט דיזען וועג, נור מיט, אן אנדער זייטיג וועגעל, מיט וועלכען עס קענען זיך נור בענוצען זעהר זעלטען די ארטיגע איינוואוינער.

מיר האבען אפילו דא געדארפט ערווארטען א שטערונג, ווייל ווי באלד אז די אנטלאפענע קאטארזשניקעס קענען זיך בענוצען מיט אזא וועגעל, ווייסען עס מן הסתם די בעאמטע אויך און זיי האבען עס שוין געווים בעזארגט מיט א וואך. מיר האבען אבער קיין אנדער ברירה ניט געהאט און אזוי ווי אזוי האבען מיר בעדארפט געהן דער געפאהר אנטקעגען. מיט דער גרעסטער פאריזיכטיגקייט האבען מיר זיך אנגעהויבען דערנעהענטערען צו דעם פער'כשופ'טען פלאץ.

עס איז שוין געוועזען פארנאכט, ווען מיר זיינען אריינגעפאהרען אין מאנדזשוריע. פון וויטען נאך האבען מיר בעמערקט, אז די גאס, פערביי וועלכער אונזער וועג איז געלעגען, איז פול בעלעבט מיט מענשען. שטארקער און שווערער האט גענומען קלאפען דאס הארץ און די שלייפען.

אויף א זייט פונ'ם וועג האבען מיר פלוצים דערזעהן א כינעזער ארבייטענדיג. עס האט א בליץ געטהאן א געדאנק, אז מיר זאלען זיך מיט דיזע[illegible]ינזער בענוצען אלס א בעשיצונג. מיר זיינען צו איהם צוגעגאנגען און פערפיהרט א געשפרעך. און צו זיין גרעסטער צופריעדענהייט האבען מיר גענומען רעדען צו איהם אין זיין שפראך. מיר האבען איהם געזאגט „חא“ — גוט, „פוחא“ — שלעכט, און נאך עטליכע כינעזישע ווערטער. אין גיכען זיינען מיר פערטיג געווארען מיט אונזער זאפאס ווערטער, וועלכע מיר האבען זיך אויסגעלערענט אין דער צייט, ווען מיר האבען פערבראכט מיט זיי צוזאמען אין די אסטראגען. ווי עס ווייזט אויס, האט ער אונז אנגענומען פאר ארטיגע איינוואוינער און איז זעהר גערן געווען וואס מיר פארברענגען מיט איהם אזוי פריינדליך.

די צייט איז שוין געוועזען נאך דער ארבייט. דער כינעזער האט

געגומען קוקען אויף אונזער וואגען און אזוי ווי מיר האבען דאס טאקע געוואלט, האבען מיר איהם באלד איינגעלאדען צו אונז אויפ'ן וואגען, וואו ער האט זיך צווישען אונזביידען אוועקגעזעצט. לעבעדיגער און מונטערער האט פיאטר געגומען טרייבען די פערד. לאכענדיג און וויצלענדיג זיך זיינען מיר אזוי אריינגעפאה־רען אין מאנדזשוריע.

אויפ'ן וועג זיינען געשטאנען מענשען און האבען אויף אונז געגומען קוקען. דער הויכער כינעזער, וועלכער האט זיך ארויסגע־זעהן צווישען אונז, האט אבער הפנים אבגעצויגען פון אונז זייער אויפמערקזאמקייט.

מיט בעזונדער דאנקבארקייט און א געפיהל פון פרייד האבען מיר זיך צושיידט מיט'ן כינעזער און זיך געלאזט פאהרען צו פיאטר'ס א בעקאנטען, וועלכער האט געהאלטען א שענקעל, אדער א מין אכסניה, וואו מיר האבען גערעכענט אבצושטעלען זיך.

ווען מיר זיינען שוין צוגעפאהרען צו יענעם הויז, איז פיאטר אריין אינוועניג, כדי זיך צונויפצוריידען מיט'ן בעל הבית וועגען אלעס וואס מען דארף. אין גיכען זיינען זיי ביידע ארויסגעקומען און דער ווירטה האט אונז ערקלעהרט, דאס ער קען אונז פאר קיין פאל ניט ערלויבען אבצושטעלען זיך ביי איהם. דיזע נאכט איז בעגאנגען געווארען א מארד, די גאנצע פאליציי איז אויף די פיס, און אזוי ווי מיר האבען ניט קיין פאספארטען, איז עס פאר אונז אלעמען געפעהרליך צו פערבלייבען דא.

ער האט אויף אונז געקוקט מיט פערדאכט און האט ניט גע־וואלט, אז מיר זאלען זיך געפינען נאהענט לעבען זיין הויז. מיר האבען זיך געשראקען. אז דיזער בעל אכסניה זאל אונז אליין ניט מסר'ן, דערפאר האבען מיר שנעל גענומען אבציהען פון דארט. פיעלע מענשען, וואס זיינען גראד געשטאנען דארט, האבען אונז בעגלייט מיט זייערע נייגעריגע בליקען.

מיר זיינען אזוי ארומגעפאהרען איבער די גאסען, פונקט ווי מען וואלט זיך נאך אונז נאכגעיאגט און האבען זיך בעראטהען וואס צו טהאן. עס איז געווען קלאהר, דאס מיר האבען זיך ניט וואו אהינצוטהאן, און מיר מוזען אונגעזאמט זיך צושיידען מיט אונזער פיאטר'ן, און זיך לאזען געהן אויפזוכען די אדרעסען, וואס מיר האבען געהאט.

מיר האָבען זיך ענדליך אבגעשטעלט אין א גאַס, זיינען ארויסגעקראָכען פון וואָגען און זיך בעוויזען אין אונזער אמת׳ן און ניט אנציהענדען געשטאַלט: צושויבערטע, ניט געוואשענע און פערשמוצטע פון קאָפּ ביז די פיס האָבען מיר געהאט א פּנים ווי מען וואָלט אונז נור וואָס ארויסגעשלעפּט פון א מיסט־גרוב. עס איז שווער געווען פּטור צו ווערען פון די סמנים פון אונזער רייזע.

זעהענדיג, אז מיר ציהען אויף זיך אַלעמענס אויפמערקזאַמקייט, האָבען מיר זיך אויף גיך צוזעגענט מיט פּיאָטר׳ן, ניט האָבענדיג קיין צייט אפילו איהם רעכט צו בעדאַנקען און זיך שנעל פערקירעוועט אין אַן אנדער גאַס, אום אויסצובעהאַלטען זיך. מיט שנעלע טריט האָבען מיר זיך געטראָגען איבער גאַסען און זיך געסטאַרעט אויסצומישען זיך מיט די מענשען אין די טומעלדיגע פּלעצער. און ווען מיר האָבען זיך שוין איבערצייגט, דאָס מיר זיינען אויסער געפאהר און קיינער יאָגט זיך ניט נאָך אונז, האָבען מיר אנגעהויבען זוכען דאָס הויז, וואוהין מיר האָבען געהאט דעם אדרעס.

אייגענטליך האָבען מיר ניט געהאט קיין אדרעסען צו פּאָליטישע, ניט אין מאַנדזשוריע און ניט אין חיילאַר. אָבער אזוי ווי מאַנדזשוריע איז פאַר אונז געווען זעהר א וויכטיגער פּונקט, האָבען מיר געקראָגען אַן אדרעס פון א קרימינעלען, א בעריהמטען מערדער.

ניט קוקענדיג דערויף, וואָס מיר זיינען געווען איבערצייגט, דאָס ביי די קרימינעלע איז עס אויך א פערברעכען און א שאַנדע צו פערראַטהען וועמען עס איז; דאָס עס איז פּעררעכענט פאַר א הייליגע פליכט צו בעשיצען און בעהאַלטען די קאַטאָרזשניקעס פון זייער אַלגעמיינעם פיינד — די פּאָליציי, האָבען מיר דאָך ניט געהאט צו זיי קיין פולען צוטרוי. מיר האָבען זיך אָבער ניט געקענט בעגעהן אָהן דיעזען אדרעס.

דער אדרעס, וועלכען מיר האָבען איצט געזוכט, האָט אָנגעצייגט די גאַס און דאָס הויז פון׳ם הערן א., וועלכער האָט אונז בעדאַרפט אויסריכטען ווייטער. די גאַס האָבען מיר שנעל אויסגעפונען, אָבער אום אויסצוגעפינען דאָס הויז האָט מען געמוזט זיך נאָכפרעגען ביי וועמען. פיעלע בעגעגענטע האָבען מיר דורכגע־

לאָזט און זיך ניט געקענט בעשליסען צו פרעגען זיי: איינער קוקט אוים צו זיין פערדעכטיג, אונסימפאטיש, א צווייטער איז אונז סתם ניט געפעלען מיט זיין אויסזעהן. אָט האָבען מיר זיך שוין גאָר בע־שלאָסען צוצוגעהן צו איינעם, אבער איך האָב אָבגעשטעלט מיין חבר און געזאָגט אז איך גלויב איהם עפּעס ניט.

אבער אָט האָבען מיר בעמערקט אויף דער אנדער זייט גאס א מאן פון מיטעלע יאהרען מיט א שווארץ געשויירען בערדעל, וועל־כער האָט ארומגעשפּאציערט איבער דער גאס. און גלייך האָט אונז עפּעס א ציה געטהאָן צו איהם. „אָט ביי דעם דאָזיגען וועט־לען מיר פרעגען", האָבען מירביידע איינשטימיג בעשלאָסען. און מיר זיינען גלייך צוגעגאַנגען צו איהם פרעגען צו קען ער אונז ניט זאָגען וואו געפינט זיך דאס הויז פונ'ם הערן א. „דאָס בין איך אליין, דער הערר א.", האָט ער צו אונזער העכסטער פרייד געענט־פערט.

מיר האָבען ארויסגעזאָגט א י י ן וואָרט, — ער האָט אויף אונז א קוק געטהאָן פּיעל־דייטיג און האָט אלעס פערשטאַנען.

„ווארט א פּאָר מינוט," האָט ער אונז געבעטען און אליין איז ער באלד פערשוואונדען אין א טויער. עס איז אריבער א געוויסע צייט, און באלד האָט ער זיך צוריקגעקעהרט און האָט אונז איינ־געלאדען צו זיך אין הויז. ווען מיר זיינען נור אריינגעקומען אינע־ווייניג, האָט מען באלד גענומען גרייטען צום טיש און די ווירטהין האָט גענומען פערפערטיגען מיטאג. דערווייל האָבען מיר זיך ארומ־געוואשען און זיך אביסעל ארומגערייניגט. די בעלי בתים האָבען זיך גע'עסק'ט ארום אונז און אונז בעדיענט מיט דער העכסטער פריינדליכקייט.

צום ערשטען מאָל האָבען מיר דא פריי אבגעאטהעמט, זיך דערפיהלט אין א נייעם אָרט, אויף דער פרייהייט. פון דאנען האָ־בען מיר אוועקגעשריעבען בריעף צו אונזערע קרובים און פריינד ווע־גען אונזער אַנטלויפען. זיי האָבען נאָך פון גאָרנישט געוואוסט.

מיר האָבען זיך פונאנדערגערעדט מיט א. און עס האָט זיך ארויסגעוויזען, אז ער איז צוזאמען מיט אונז אין איין צייט געזע־סען אין אלגאטשינער אסטראג. ער איז דארט דאן געווען פער־רעכענט פאר א פאבריק־ארבייטער. (די קאטאָרזשניקעס, וועלכע

האָבען שוין דורכגעמאכט זייער טערמין און בעגעהען א פערברעכען, ווערען צוגענומען אין די אַסטראָגען אלס צייטיגע פאבריק־ארבייטער.) אבער אזוי ווי דאָרט האָבען זיך דאן געפונען ארום 800 קאטארזשניקעס, האָבען מיר זיך ניט געקענט דערמאָנען איינער דעם אנדערען. מיר האָבען ענדליך אויפגעהערט רעדען וועגען דיזע טרויעריגע ערײנערונגען און האָבען גענומען ריידען וועגען געשעפט.

די ערשטע נויטווענדיגקייט אונזערע איז געווען צו קריגען פּאַספּאָרטען, כדי מיר זאלען קענען פּאָרטזעצען אונזער וועג. א. מיט נאָך איינעם, וועלכער האָט זיך מיט אונז פאראינטערעסירט, האָבען זיך אוועקגעלאָזען זוכען עס פאר אונז.

מיר האָבען זיך דערוויילּ איבערגעטהאָן און זיינען ארוים אביסעל אין גאס. גאָר אנדערש האָבען איצט אויסגעזעהן די גאסען און די מענשען און אלעס ארום אונז. אלעס האָט ווי געאטהעמט מיט פרייד, מיט גליק און מיט פרייהייט. אויף די טראטוארען האָבען זיך גערעהט פיעלע בינעזער, וועלכע האָבען אונאויפהערליך און איינטאָניג גערעדט אויף זייער אונפערשטענדליכער שפראך. זארגלאָז זיינען זיי זיך ארומגעגאנגען, און אזוי ווי קליינע קינדער האָבען זיי זיך געשפּיעלט צערטליך איינער מיט'ן אנדערען.

אויפ'ן ערשטען קוק איז געווען שווער צו אונטערשיידען מענער פון פרויען. געל־פּנים'דיגע, מיט קרומע אויגען און אָהן א סימן פון האָאר אויפ'ן גאנצען געזיכט, אלע מיט צעפּ און אין דיזעלבע מלבושים, האָט זיך געדוכט, אז זיי זיינען אויסגעגאָסען אין איין פורעם. ווען מען געוועהנט זיך אבער צו צו זיי קען מען באלד אונטערשיידען זייערע אויסערע סמנים. בעזונדער האָבען מיר זיך געוואונדערט אויף די קליינינקע, דינינקע, קינדישע פיסעלאך, וואס האָבען בעוויזען אז זיי טראגען אויף זיך דעם קערפּער פון א פרויענצימער. קוקענדיג אויף זיי האָט זיך געדוכט, אז נור איין בלאָז פון דעם קלענסטען ווינטעל און זיי, די פיסעלאך, וועלען ניט אויסהאלטען און וועלען אומפאלען.

אונבעמערקבאר איז פאר אונז אזוי פערשוואונדען די צייט וואס מיר האָבען געווארט אויף צו קריגען די פאספּאָרטען. אבער ווען מיר האָבען זיך צוריקגעקעהרט אין הויז האָבען מיר געפונען

א., וועלכער האט ניט געהאט קיינע בעשטימטע רעזולטאטען. קיין פאספארטען האט ער בשום אופן ניט געקענט קריגען. די צייט איז אין אלגעמיין געווען ניט קיין גינסטיגע פאר אונז, א דאנק דעם מארד, וועלכער איז ווירקליך א נאכט פריהער בעגאנגען געווא־רען. דעריבער האבען מיר בעדארפט וואס פריהער אוועקפאהרען פון דאנען. עס איז נויטיג געווען א נייער פלאן און אונזער נייער פלאן איז געווען פאלגענדער: אזוי ווי פון דער סטאנציע מאנ־דזשוריע קענען מיר דאך ניט פאהרען ווייטער, ווייל זי ליגט דאך אויפ'ן סאמע גרעניץ, און מען פאדערט ביי אלע פאסאזשירען פאספארטען, האבען מיר דארום בעשלאסען צו צופאהרען אויף פערד צו דער צווייטער קליינער באהן־סטאנציע, וועלכע ליגט נאך מאנדזשוריע. פון דארט נעהמען בילעטען גלייך נאך חיילאר און פאהרען מיט'ן צוג אין דער בעשטימטער צייט.

מיר האבען גענומען מאכען די נויטיגע פארבערייטונגען פאר דיזען וועג. די רעוואלווערען, וואס מיר האבען געהאט, האט אונז א. געראטהען ניט צו נעהמען מיט זיך, ווייל דאס קען אונז פיעל שאדען אין פאל ווען מען וועט אונז בעזוכען. מיר האבען איהם געפאלגט און איהם אבגעגעבען דאס געווער; ער האט אונז, פער־שטעהט זיך, בעצאהלט פאר דעם. אבער מיר האבען נאכדעם שטארק בעדויערט, וואס מיר האבען עס געטהאן.

אונזער אדרעס אין חיילאר איז געווען זעהר א זאנדערבא־רער. עס האט געלויטעט אזוי: ווי מיר וועלען קומען קיין חיילאר זאלען מיר דינגען אן איזוואזשטשיק און הייסען אונז אב־פיהרען צום הערר ק—ן.

מיר זיינען אביסעל געווען אונרוהיג וועגען דעם אינהאלט פון דעם אדרעס און האבען איהם דורכגעקוקט צוזאמען מיט א. ער האט אונז פערזיכערט, דאס ער איז גוט און ריכטיג. און ער פון זיין זייט האט אויך אנגעשריבען א צעטעלע אהין. ער האט אונז דערצעהלט, דאס ק—ן האט ניט לאנג דורכגעפיהרט א געלונגע־נע שטיקעל „ארבייט" מיט א גאניץ פעטען „פערדיענסטעל" און דא־רום דארף מען האפען, אז ער וועט אונז געבען די נויטיגע שטיצע.

צוויי אזייגער ביי נאכט, מיט א שטונדע צייט בעפאר דאס אבגעהן פונ'ם צוג, איז שוין אויפ'ן הויף געשטאנען גרייט אן אייג־

געשפאנטער פערד און אויפ׳ן וואגען איז געזעסען עפעס א דערשלאָ־גענער, מרה שחורה׳דיגער „איוואַן“. מען האָט אונז אריינגעזעצט אין וואגען און גענומען אָנגעבען אי אונז אי דעם פוהרמאַן פער־שיעדענע אינסטרוקציעס. מיר האָבען ביידע געדריקט שטארק די הענד פון אונזער ווירטה און ווירטהין און האָבען זיך זעהר וואַ־רים מיט זיי צוזעגענט. די ווירטהין, זעהר א געטרייע פרויענ־צימער, וועלכער האָט אונז די גאנצע צייט פון אונזער געפינען זיך האָרט ארויסגעצייגט זעהר פיעל געטריישאפט, האָט ביז׳ן לעצטען מאָמענט ניט אויפגעהערט ארומדרעהען זיך ארום אונז, בעזארגענ־דיג אונז מיט אלערליי קלייניגקייטען. און ווען מיר זיינען שוין געווען ארויסגעפאָהרען פון הויף, האָט זי אונז נאָך אָנגעיאגט און אריינגעשפארט אין האנד א קליין פעקעלע מיט עסען־זאכען.

עס איז שוין געווען אפילו שפעט, נור אויף די גאסען איז נאָך געווען טומעלדיג און פון אלע זייטען האָבען זיך געהערט מענשליכע שטימען און געלעכטערס. אונזער וועגעל האָט זיך גע־קייקעלט איבער די שמאָלע געברוקירטע געסלאך צוקומענדיג אלץ נעהנטער צום עק שטאָדט. און אָט ענדליך פאָהרט שוין אונזער וואָגען איבער דעם ווייכען וועג; קיין בעוואוינטע געביידעס זעהען זיך שוין ניט מעהר, וואס דאס בעווייזט אז מיר זיינען שוין אוי־סער׳ן שטאָדט.

דער טומעל און די קלאַנגען פון שטאָדט שטארבען ערגעץ אָב אין דער ווייטקייט און מיר טרעטען אריין אין דער ממשלה פון דער נאכט פינסטערניש און פון פרייהייט. אויפ׳ן הארצען ווערט אונז מיט אמאָל אומעטיג. מיר וואלטען זיך וועלען דורכוואר־פען מיט א פאָר ווערטער, טהיילען זיך מיט אונזערע געדאנקען, האָבען מיר אבער מורא פאר אונזער פוהרמאן צו רעדען הויך. האָ־בען מיר געפרואווט א רעד טהאָן צו איהם, זיצט ער אבער אלץ אין איין פאָזע, ווי א פלאָקען, שווייגט און גיט זיך ניט א ריהר. ווערט אונז נאָך מעהר אומעטיג.

אין גיכען האָט זיך אין דער פינסטער בעוויזען א פייערל. מיר האָבען פערשטאַנען, אז דאס איז די סטאַנציע און האָבען זיך פערנומען אויסרעכענען ווי ווייט דאס פייערל איז פון אונז און ווי גרויס איז געווען אונזער וואונדער, ווען נאָך א היבשע

צייט האָבען מיר אלץ צו דעם דאָזיגען פייערל ניט געקענט צו־קומען. און אָט גאָר פלוצלינג איז דאס הינטער אונז, אדער גאר אָן א זייט.

דאָ האָבען מיר זיך ערשט געכאפט אז מיר בלאָנדזשען, אז איוואן איז אראב פון דעם ריכטיגען וועג.

מיר האָבען זיך אָבגעשטעלט און א זאג געטהאָן: „נו, איוואן, וואָס טהוט מען איצט?" בורטשעט ער עפּעס אזוינס וואס עס איז אונמעגליך צו פערשטעהן.

מיר האָבען באלד פערשטאנען, אז פאָהרען ווייטער מיט אי־וואנ'ען מיינט פאר אונז צו פערשפּעטיגען דעם צוג, ווייל מען מוז ארומפאָהרען א גרויסע שטיק וועג און מיר האָבען בעשלאָסען אז מיר זאלען בעסער געהען צופוס. מיר וועלען ארויפקלעטערען אויף א בערגעל און אויף אזא'ן אופן וועלען מיר גיכער צוקומען צו דער באהן־סטאנציע. אזוי האָבען מיר געטהאָן.

מיט געוואלד האָבען מיר ביים פוהרמאן ארויסגעקריגען עט־ליכע ענטפערס, געהייסען איהם זיך אומקעהרען אהיים און זיך געלאָזען געהן צום בערגעל.

באלד זיינען מיר שוין געווען דארט. ניט לאנג געטראכט און מיר קאראבקען זיך שוין אויפ'ן נאסיפ (דער אָרט וואו דער אייזענ־באהן געפינט זיך). אבער שוין פון אָנפאנג האָבען מיר זיך אי־בערצייגט ווי שווער דאס איז פאר אונז. דיזער נאסיפ, ווייזט אויס, איז בעשטאנען אין גאנצען פון ווייכען זאמד און עס איז ניט געווען מעגליך אוועקצושטעלען ערגעץ א פוס. אָט האָבען מיר געמאכט א פּאָר טריט און מיר פאלען שוין צוריק אין דער ניע־דער. אזוי האָבען מיר געקלעטערט האלטענדיג זיך איינער פאר'ן צווייטען, צורייצטע און אויפגערעגטע טאָמער פערשפּעטיגען מיר דעם צוג.

אויסגעמאטערטע און פערשוויצטע האָבען מיר דאך ענדליך בעוויזען ארויפצוקריכען אויפ'ן נאסיפ. מיר גיבען א קוק אויפ'ן זייגער, — צוואנציג מינוטען אין גאנצען זיינען פערבליעבען ביז'ן אָנקומען פון צוג. געשווינדער האָבען מיר גענומען געהן אי־בער דער ליניע, ניט מאכענדיג קיין רויש און ניט שטערענדיג די שטילקייט פון דער נאכט. דער געדאנק, אז מיר וועלען זיך ממש

ניט האָבען וואו אהין צו טהאָן אויב מיר פערשפּעטיגען דעם צוג, האָט אונז ניט געלאָזט רוהען און מיר האָבען גענומען מיט אלע בחות לויפען.

אָט האָבען זיך שוין בעוויזען די פערשיעדענפאַרביגע פייער־לאַך און אלע סמנים פון דער סטאַנציע. מיר זיינען צוגעקומען אהין אקוראַט ווען דער ערשטער פייף פונ'ם לאָקאָמאָטיוו האָט אָבגע־הילכט.

אין סטאַנציע זיינען מיר ניט אריינגעגאַנגען. מיר האָבען זיך אָבגעשטעלט אביסעל אָן א זייט און בעשלאָסען, אז ווי דער צוג וועט צוקומען, זאָלען מיר דאן אריין און קויפען בילעטען.

ווען דער צוג איז אָנגעקומען און מענשען האָבען זיך א שפּאר געגעבען פון די אָפענע טהירען, בין איך אריין אינ'ם וואָקזאַל און מיין חבר איז אריינגעשפּרונגען אין וואַגאָן. ווען איך בין שוין מיט די געקויפטע בילעטען צוגעקומען צום שוועל, האָב איך זיך בעגעגענט מיט א פּריסטאַוו. א גראָבער, מיט וואָנצעס, האָט ער מיך דורכגענומען מיט זיינע פערגאָסענע אויגען, נור בעמער־קענדיג אז איך האָב מיט זיך ניט קיינע זאכען און בין לייכט אָנ־געטהאָן, האָט ער הפּנים געדענקט, אז איך בין איינער פון די פּאַסאַזשירען, און בין נור אויף א ווייַלע אראָבגעשטיגען. איך האָב אבער געהערט ווי ער האָט עפּעס א פרעג געטהאָן ביי א בעאַמטען.

אין וואַגאָן האָב איך באַלד אויפגעזוכט מיין חבר און מיר האָבען זיך אוועקגעזעצט אויף בעקוועמע פּלעצער. דעם גאַנצען וועג האָבען מיר אלץ מורא געהאַט טאָמער בעווייזט זיך דער פּריס־טאַוו, טאָמער יאָגט ער זיך נאָך וועמען עס איז פון אזעלכע חברה ווי מיר זיינען און געפינט זיך אויפ'ן צוג מיט אונז. מיר האָבען איהם אבער ניט געזעהן.

מיט'ן בעגינען זיינען מיר אָנגעקומען אין חיילאַר. מיר האָבען געכאַפּט דעם ערשטען פוהרמאַן און געפרעגט צו ער קען אונז צופיהרען צום הערר ק—ן. „געוויס!” האָט ער געענטפערט, און גלייך גענומען טרייבען האָס פערד. אין א צוואַנציג מינוט ארום האָט ער זיך אבגעשטעלט לעבען א גאַנץ אנשטענדיג הויז. אָהן איבעריגע צערעמאָניעס זיינען מיר אריין אינווענינ. עס איז נאָך געווען זעהר פריה, אבער ק—ן איז שוין ניט געווען צו

הויז. מען האָט אונז געזאגט, אז ער וועט ניט קומען פריהער ווי מיטאג צייט.

דערוויסענדיג זיך אז מיר זיינען דורכפאָהרער האָט מען אונז געהייסען ווארטען און מכבד געווען מיט טהעע און פערבייסען. דערווייל האָבען מיר זיך אביסעל דערוואוסט וועגן ק—ן איז. עפּעס אן אָנגעקומענער יונגערמאן, ווי עס האָט זיך אונז געוויזען, א שטארקער פערעהרער פון ק—ן, האָט אונז אין א געשפּרעך דער־צעהלט, אז ער, ק—ן, איז א גרויסער חשוב ביים פּאָליציימייסטער, אז יענער איז מיט איהם אין זעהר נאָהנטע בעציהונגען און אז ער שפּיעלט א בעדייטענדע ראָלע אין שטאָדט. די אלע מעשיות האָ־בען אונז שטארק גענומען בעאונרוהיגען און מיר האָבען געוואָלט בעקומען וועלכע עס איז צופריעדענשטעלענדע ערקלעהרונגען וועגן דער פּערזאָן, וועלכע האָט אונז בעזאָרגט ארויסריכטען ווייטער.

אזייגער צוועלף איז ער געקומען. דאס איז געווען א קליינ־געוואקסיגער מענשעל, מיט א גרויסער נאָז, מיט קליינינקע, כיטרע אויגעלעך, און מיט א פערשפּיצט בערדעל. בעגעגענט האָט ער אונז מעשה סוחר און מיט ערענסט.

מיר האָבען ארויסגעזאגט דעם בעקאנטען נאָמען און פּונקט ווי א—ר האָט ער באַלד פערשטאַנען פון וואנען מיר קומען. מעהר האָט ער וועגען דעם ניט גערעדט און האָט אונז איינגעלאדען צום טיש. נאָכ'ן עסען, איידער ער איז אוועק פון הויז, האָט ער אונז געזאָגט, אז מיר וועלען אָבפאָהרען ביינאכט. „קיין געלד האָט איהר דאָך ניט מסתמא“, האָט ער צוגעלעגט, „אבער איך וועל אייך שוין אויסריכטען און אלעס בעזארגען. דערווייל פערברענגט זיך די צייט ווי איהר פערשטעהט.“

ווען אונז איז שוין געווארען לאנגוויילוג אין הויז, זיינען מיר ארויס א קוק טהאָן אויף דער שטאָדט. א לאנגע צייט האָבען מיר זיך געדרעהט איבער די גאַסען פון חיילאר, האָבען בעטראַכט די פּלענער פון אונזער ווייטערען וועג און געטרוימט וועגען דער צוקונפט. אבער פאר דער גאנצער צייט האָט אונז ניט אויפגע־הערט בעאונרוהיגען אונזער חיילארער בעשיצער. די מעשיות וועגען איהם, זיין בענעהמען זיך האָט ניט ארויסגערופען קיין צו־טרוי צו איהם און אונז האָט זיך אלץ געדאכט, אז ער וועט אונז

מסר'ן. מיט דער גרעסטער אונגעדולד האָבען מיר דערוואַרט די נאכט, אז מיר זאלען זיך קענען צושיידען מיט אונזער פריינד, וועלכער איז אויך דעם פּאָליציימייסטער'ס אַ פריינד.

זיבען אַ זייגער ענדליך אין אבענד זיינען מיר שוין מיט ק—ן געגאנגען צום וואקזאל. אויפ'ן וועג האָט ער אונז געזאגט, דאס מיר וועלען ניט דארפען קויפען קיין בילעטען ביז חארבין, ווייל ער איז בעקאנט מיט די קאָנדוקטאָרען, מיט וועלכע ער פיהרט זיי־נע רעכענונגען, און ער וועט אונז שוין אויסווירקען אן אומזיסטע רייזע.

דאָס איז אונז שטאַרק ניט געווען צום הארצען. מיר האָבען איהם געזאגט, אז אזוי ווי מיר האָבען ניט קיין פּאַספּאָרטען, איז עס זעהר ריזיקאליש און אין יעדען פּאַל קען זיך עס פאר אונז זעהר טרויעריג ענדיגען. ער האָט אונז אבער פערזיכערט, אז קיין זאך וועט מיט אונז ניט טרעפען, אז איהם איז עס ניט דאָס ערשטע מאָל א. ז. וו.

מיר האָבען קיין אנדער ברירה ניט געהאט. קיין געלד איז ביי אונז ניט געווען גענוג אויף קויפען בילעטען און מיר האָבען געמוזט צושטימען. ווען מיר זיינען אריינגעקומען אין וואגאָן, האָט ער די צוויי קאָנדוקטאָרען אָנגעוויזען אויף אונז און אַ זאָג געטהאָן: „אָט דאָס זיינען זיי, מיינע קרובים." זיי האָבען צוגע־שמייכעלט און אַ שאָקעל געטהאָן מיט די קעפּ.

פאר דער גאנצער צייט וואס זיי זיינען געפאָהרען מיט אונז, האָבען אונז דיזע קאָנדוקטאָרען ניט געטשעפּעט. זיי פלעגען נור אויסשרייען: „האָט איהר בילעטען?" און וויימער גאָר נישט.

אויפ'ן נ—סקער וואָקזאָל האָבען זיך די קאָנדוקטאָרען געביטען און ווען דער צוג האָט זיך געריהרט, האָבען זיי גענומען פּאָדערען אונזערע בילעטען. מיר האָבען זיי גענומען געבען אָנ־צוהערעניש וועגען וואס עס האנדלט זיך דאָ און דערמאָנט זיי די פריהערדיגע קאָנדוקטאָרען. זיי האָבען אונז אפנים ניט פערשטאַ־נען און מיט כעס אָנגעהויבען שרייען, אז אויב מיר וועלען אויף דער צווייטער סטאַנציע ניט קויפען קיין בילעטען, וועלען זיי אונז איבערגעבען אין די הענד פון די בעאמטע.

ניט האָבענדיג קיין אנדער ברירה האָבען מיר זיי גענומען בע־

רוהיגען און פערזיכערען, אז מיר וועלען גלייך אויף דער צווייטער סטאנציע קויפען בילעטען.

דערוויילל האט דיזער סקאנדאל געצויגען אלעמענס אויפמערקזאמקייט אויף אונז. די פאסאזשירען האבען זיך גענומען איבערקוקען און סוד'ען אויף אונזער חשבון. בעזונדער האט אונז בעאונרוהיגט א געוויסער סוביעקט מיט זיין אויסזעהן פון א שפיאן. ער האט זיך אויסערגעוועהנליך שטארק פעראינטערעסירט מיט אונז. צו חארבין איז שוין געווען ניט ווייט און געלד אויף בילעטען ביז חארבין האבען מיר געהאט גענוג, נאך אביסעל מעהר. ווי נור דער צוג האט זיך אבגעשטעלט לעבען וואקזאל האבען מיר געקויפט בילעטען ביז חארבין.

געווארען אביסעל גרינגער אויפ'ן הארצען. איצט, האבען מיר זיך געקלעהרט, קענען מיר שוין רוהיג און זיכער פארטזעצען אונזער רייזע. דער צוג איז געפלויגען מיט דער גרעסטער שנעלקייט, איבערלאזענדיג אלעס הינטער זיך. אין קאפ איז געווארען קלאהרער און ריינער נאך אלעם וואס מיר האבען נור וואס איבערגעלעבט. נור פלוצלינג מיר גיבען א קוק, ערשט מיר דערזעהען דעם פריהעריגען פערדעכטיגען סוביעקט, וועלכער איז פאר אונז אונערווארטעט ערשיענען. ער האט זיך אוועקגעזעצט אקעגען אונז, גענומען אונז בעטראכטען, האט ניט אראבגעלאזען זיינע אויגען פון אונז. דא האבען מיר זיך איבערצייגט, אז מיר האבען זיך ניט גענארט ווען מיר האבען איהם אנגענומען פאר א שפיאן.

איהם איז הפנים געווען ניט גענוג קוקען אויף אונז און ער האט פערפיהרט א געשפרעך מיט מיר, גענומען פונאנדערפרעגען וואוהין און נאכוואס מיר פאהרען. אין גאנצען איהם ניט ענטפערן האב איך געהעכענט פאר אונטאקטיש, אבער ניט זייענדיג צוגעגרייט צו דעם, האב איך זיך אביסעל גענומען פלאנטערן אין מיינע ענטפערס און פערליערען זיך.

דאס האט נאך פערשלימערט אונזער לאגע. מיט אלע קרעפטען האבען מיר גענומען בעהאלטען אונזער שטארקע אויפרעגונג און אנגעהויבען ארויסגעהן גאנץ אפט צו בעראטהען זיך וואס צו טהאן. מיר האבען זיך אזוי ווייט פערלארען, דאס ביי אונז איז שוין רעכט געווען ארויסצושפרינגען פונ'ם וואגאן, נור באלד האט

בען מיר פערשטאנען, אז דאס וועט נאך ערגער זיין, און מיט דעם וועלען מיר זיך אליין ארויסגעבען. דאס וואלט נור בעשטעטיגט דעם שפיאנ'ס פערדאכט, אז מיר זיינען ווירקליכע פערברעכער. עס וואלט זיך אין יענער געגענד באלד אויפגעהויבען א געיעג, מיט א זוכעניש. קיין געלד האבען מיר ניט, די סביבה איז אונז אונבע־קאנט און מען וואלט אונז באלד געכאפט. דאס זעלבע איז גע־ווען צו ערווארטען, ווען מיר זאלען אראבשטייגען אויף א וועלכער עס איז סטאנציע.

דער שפיאן האט אונז דערוויילע פון אויג ניט אבגעלאזען.

„וואס טהוט מען?" — די פראגע האט דעם מח געעגבערט — „ווי אזוי לעזט מען דיזע שווערע אויפגאבע?"

מען האט דאך געמוזט געפינען אן אויסגאנג. ווען מיר זא־לען נור קענען קריגען אן אדרעס אין א וועלכען עס איז שטעדטעל אדער דארף, וואלטען מיר אדער ארויסגעשפרונגען פון וואגאן, אדער מיר וואלטען ערגעץ פערשוואונדען אויף א סטאנציע און דאר־טען ערגעץ איבערגעווארט ביז וואנען מען וואלט אונז אויפגעהערט זוכען.

אין אזעלכע געדאנקען האב איך אנגעהויבען ארומגעהן אי־בער די וואגאנעס מיט דער האפנונג צו געפינען א סימפאטישען מענשען און מאכען א רעד וועגען אן אדרעס. אזוי האב איך זיך ארומגעדרעהט פון איין וואגאן צום צווייטען; איך האב זיך פרו־בירט אוועקזעצען דא לעבען איינעם און דא לעבען אן אנדער פא־סאזשיר, אדער גאר לעבען א גאנצע גרופע. נאך זייערע פנים'ער און נאך זייערע רייד האב איך געפרואווט טרעפען צו מען קען מיט זיי פערפיהרען א געשפרעך. ליידער האט קיינער פון זיי ניט גע־וואונען מיין צוטרוי.

ווען איך האב זיך שוין געקליבען אומצוקעהרען זיך צוריק צו מיין חבר און דערצעהלען איהם וועגען מיין אומזיסטע מיה, האב איך בעמערקט א פאסאזשיר מיט אן אינטעליגענטען אויסזעהן. ער איז געווען פערטיפט אין לעזען א בוך פון איינעם פון די יונגע שרייבער — איך געדענק ניט בעשטימט צי גארקי'ס צי אנדרע־יעוו'ס. איך האב לאנג ניט געטראכט און בין צו איהם צוגעגאנגען. אויף מיין פראגע צי ער איז פון דיזער געגענד האט ער מיר

געענטפערט, דאס ער איז פון נ., ד. ה. פון יענעם אָרט, וואו עס האָבען זיך מיט אונז אָנגעפאנגען די לעצטע ביטערע פאסירונגען.

איך האָב איהם ערקלעהרט, אז איך האָב צו איהם א בקשה און האָב איהם דערצעהלט פאָלגענדע געשיכטע: איך מיט מיין חבר געפינען זיך אין זעהר און זעהר א שלעכטער לאגע. מיר זיינען אין חיילאר געזעסען אָהן ארבייט. א גוטער בעקאנטער האָט אונז געזאגט, אז אין חארבין קענען מיר לייכט קריגען בעשעפטיגונג. מיר האָבען ניט געהאט גענוג געלד ביז חארבין און אבוואָהל ווען מיר וואָלטען שטארק געדארפט וואָלטען מיר זיך אן עצה געגעבען, האָבען אונז אבער ערפאהרענע מענשען געגעבען צו פערשטעהן, אז מען קען זיך לייכט בעגעהן אָהן בילעטען; מען דארף נור צאָהלען דעם קאָנדוקטאָר און אלעס וועט שוין זיין רעכט. מיר האָבען גע־פאָלגט ווי מען האָט אונז געראטהען און איצט האָבען מיר שטארק חרטה אויף דעם. ביז נ. איז אלעס געגאנגען גלאט, ווי מען האָט אונז פאָראויסגעזאָגט, אבער פון דארט האָבען שוין די נייע קאָנ־דוקטאָרען גאָר ניט געוואָלט וויסען פון אונז און מיט כעס געפאָ־דערט בילעטען. מיט איין וואָרט, מיר האָבען אונאנגענעהמליכ־קייטען און עס קען נאָך זיין, דאס מען זאל אונז ארעסטירען אויך. מיר זיינען גאָר ניט געוועהנט צו דעם, ווייל מיט אונז האָט נאָך אזוינס קיינמאָל ניט געטראָפען. אונזער בקשה צו איהם בעשטעהט דארום אין דעם, אז אויב ער האָט דאָ ערגעץ א בעקאנטען זאל ער אונז רעקאָמענדירען צו איהם. מיר וועלען זיך פאר א צייט אָבשטעלען דאָרט, וועלען זיך דורכשרייבען מיט אונזערע קרובים, וועלכע וועלען אונז געווים צושיקען הילפע, און דאן וועלען מיר זיך רוהיג אוועקפאָהרען קיין חארבין. ער וועט אונז דערמיט טהאָן זעהר א גרויסע טובה.

דער פאסאזשיר האָט מיך זעהר אויפמערקזאם אויסגעהערט און געענטפערט, אז ער האָט עפּעס יאָ דאָ ערגעץ א שטיקעל בע־קאנטען ברייף־טרעגער, אבער ער איז אין דעם ניט זיכער. אויף דער קומענדער סטאנציע וועט ער זיך וועגען איהם גוט פונאנדער־פרעגען און וועט אונז לאָזען וויסען.

די קומענדע סטאנציע איז געווען א קליינינקע און מיר האָ־

בען ניט געראכענט דאָס דער שפּיאָן זאָל זיך אונז גרייטען צו ארעסטירען דאָרט.

איידער דער צוג האָט זיך גענומען ריהרען איז צו אונז צו־געקומען אונזער אונבעקאנטער פריינד מיט אן ענטפער, אבער ניט מיט אזא ווי מיר האָבען ערוואַרט. מיט בעדויערען האָט ער אונז דערצעהלט, אז ער האָט גאָר נישט געקענט אויסגעפינען וועגען זיין בעקאנטען און דאָס איינציגע וואס ער קען טהאָן פאר אונז איז געבען אביסעל געלד, אפילו ניט אזויפיעל וויפיעל עס פאָ־דערט זיך פאר דער רייזע, אבער בעסער ווי גאָר ניט.

דאָס געלד האָבען מיר, פערשטעהט זיך, ניט גענומען, אבער מיר האָבען איהם שטאַרק בעדאנקט פאר זיין וואַרעמען אנטהייל נעהמען אין אונז.

הילפלאָז און האָפנונגסלאָז זיינען מיר געפאָהרען ווייטער. די נערווען האָבען זיך צושפּיעלט אלץ שטאַרקער און עס האָט זיך געדאכט, אז אָט, אָט וועלען זיי צוריסען ווערען פון אנשטרענגונג.

אויף יעדער סטאנציע פלעגט דער שפּיאָן אראבקריכען און מיר פלעגען זעהן ווי ער רעדט עפּעס מיט די זשאנדארמען. און יעדעס מאָל האָבען מיר ערוואַרטעט, דאָס מען וועט אונז גלייך ארעסטירען. נאַטירליך זיינען מיר געוועזן שטאַרק צורודערט. ער האָט זיך שוין איצט געהאַלטען זעהר פאָרזיכטיג, האָט שוין אויף אונז ניט געקוקט מעהר מיט העזה ווי פריהער און אין אלגעמיין האָבען מיר בעמערקט, אז ער וויל ניט ארויסגעבען דאָס וואָס ער דענקט צו טהאָן מיט אונז. ווי עס האָט אויסגעזעהן, האָט ער הפנים בעשלאָסען צו ארעסטירען אונז אין חארבין.

נור נאָך אלעמען איז עס אבער געוועזן ניט מעהר ווי אונ־זערער א פערדאכט. בעשטימט האָט מען דאָך ניט געוואוסט וואס ער דענקט צו טהאָן און צוליעב דעם אליין האָבען מיר זיך נאָך ניט געוואָלט בעהאַלטען. אויב אונזער חשד וועגען איהם איז א פאלשער און מיר וועלען מיט אמאָל פערשווינדען, וועט ער דאָך ערשט דאַן זיין איבערצייגט, אז מיר זיינען אנטלאָפען, ווייל ער וויים דאָך, אז מיר האָבען גענומען בילעטען ביז חארבין. דאָס אליין קען אונז ארויסגעבען. טראכטענדיג אזוי, האָבען מיר בע־שלאָסען איבערצוגעבען זיך אין די הענד פונ׳ם שיקזאַל און ווען

מיר וועלען שוין זיין אויפ׳ן פלאץ, וועלען מיר שוין געפינען א מי־טעל פאר זעלבסטפערטהיידיגונג.

דערווייל האבען זיך אין מח געמאהלען פערשיעדענע בילדער. דאס האט זיך אונז פארגעשטעלט, אז מיר זיינען שוין אין די הענד פון דער פאליציי, אבער ניט קיין לעבעדיגע... און דאס האט זיך אונז געמאהלען, אז אונז איז געלונגען אויף זעהר א געשיקטען אופן ארויסדרעהען זיך פונ׳ם שפיאן. דער צוג איז דערווייל גע־פלויגען און געטראגען אונז ווייטער און ווייטער.

די ענדע פון אונזער אונבעשטימטער לאגע האט זיך גענומען דערנעהנטערען.

ווי נור דער צוג האט אנגעהויבען צופאהרען צום חארבינער וואקזאל האט זיך די האלטונג פונ׳ם שפיאן אין גאנצען געביטען. אונזער פערדאכט האט זיך ארויסגעצייגט צו זיין א פאקט. ער האט באלד אנגעהויבען ווייזען זיין שפיאנסקע טאקטיק.

אליין, ווי עס ווייזט אויס, האט ער זיך ניט געקענט בעשליסען צוצוגעהן נעהנטער צו אונז, אבער אין זיין נעץ האט ער אונז שוין געהאלטען, ווי עס איז פעהיג א געניטער שפיאן.

מיר האבען זיך געפרובט א לאז טהאן צום ארויסגאנג פון א צווייטען וואגאן, אבער ער גלייך נאך אונז. מיר האבען ערשט פערשטאנען, אז מיר וועלען פון איהם ניט אזוי גרינג פטור ווערען. דאן איז ביי אונז שנעל פארטיג געווארען א פלאן.

מיר האבען זיך ארייננעשטויסען אינ׳ם געדיכטען עולם, וואס האט זיך געשפארט אין די אפענע טהירען פונ׳ם וואגאן. ער האט זיך אויך א לאז געטהאן נאך אונז. ווען מיר זיינען שוין געווען אויף דער פלאטפארם, האבען מיר דערזעהן ווי ער איז צוגעלאפען צו א זשאנדארם, האט איהם גענומען רייסען און צופען אנווייזענדיג אויף אונז. דער זשאנדארם איז אבער מיט עפעס געווען פער־נומען, איז געווען אויפגערעגט, האט געהאלטען אין מיטען קריגען זיך מיט עמיצען. דערווייל האט ער אויפ׳ן שפיאן גאר ניט גע־וואלט אומקוקען זיך. און אין דערזעלבער מינוט האבען מיר זיך צוריק אווארף געטהאן צום גרויסען עולם, ארייננעשפרונגען צוריק אין וואגאן און גלייך ארויס פון דער צווייטער זייט.

אויף אזא׳ן אופן האָבען מיר זיך איינגעפונען אליין צווישען די וואַגאָנעס.

קיין מינוט האָבען מיר ניט פערלאָרען און גלייך גענומען קלע־טערען און קריכען צווישען דער גרויסער צאָהל לאָקאָמאָטיוועז און וואגאָנעס. אין גיכען האָבען מיר זיך דערזעהן אויף אן איינזאמען אָפענעם פּלאַץ, וועלכער איז געווען ווייט ארומגעצאמט מיט אַ הויכען שטיינערנעם פּארקאַן.

אין פאראוים האָבען זיך געזעהן ברייטע, שטיינערנע טרעפּ, וועלכע האָבען געפיהרט צום ארויסגאנג. מיר האָבען זיך אוועק־געלאָזען אהין. ערשט אויף די טרעפּ האָט אונז אָבגעשטעלט אַ מאַן און פערלאנגט מיר זאלען איהם ווייזען אז מיר האָבען אן ער־לויבניש צו זיין דאָ. מיר האָבען איהם ערקלעהרט, אז דורך אַ טעות זיינען מיר דאָ און אָהן איבעריגע צערעמאָניעס האָבען מיר זיך געלאָזען געהן צוריק. און אָהן אַ שום רעכענונג וואוהין מיר געהען האָבען מיר זיך גענומען אויסבעהאלטען. אָט זיינען מיר שוין ווייטער צווישען די וואגאָנען.

וואָס עס זאָל ניט געשעהן, אבער מיר האָבען דאָך געדארפט ארויסקריכען פון דיזען פער׳כשופ׳טען קרייז און מיר זיינען גע־קראָכען צווישען רייהען וואגאָנעס, אונבעוואוינטע געביידעס און פארקאנעס. אַ לאנגע צייט זיינען מיר אזוי ארומגעקראכען און געבלאָנדזשעט אי אויף די דעכער, אי צווישען די רעדער, אַלץ ציטערנדיג פאר׳ן מינדעסטען גערויש און פאר׳ן קלענסטען קלאנג, ביז ענדליך האָבען מיר דערזעהן אַ גאס. מיר האָבען זיך אַ נעהם געטהאָן אין דיזער ריכטונג און אָבהיטענדיג אַ גינסטיגען מאָמענט האָבען מיר פון אונזער בעהעלטעניש־פּלאַץ אראבגעלאָזען זיך אויף דער ערד אין גאס אריין.

לויט אלע צייכענס איז דאס געווען אַ הינטער־שטאָדטישע גע־סעל. דאָ איז געווען שטיל, קיין מענשען האָבען זיך ניט געזעהן און פון דער ווייט האָט זיך דערטראגען דער שטאָדטישער טומעל.

מיר האָבען גענומען דורכשניידען די פערשיעדענע גאסען און זיך דערנעהנטערען צו דעם רוישיגען צענטער, וואו מענשען זיינען געווען פערנומען מיט זייערע אייגענע געשעפטען און האָבען וועי־ניג אויפמערקזאמקייט געשענקט צום קאָכיגען לעבען ארום זיי.

צו קיינעם פון זיי האט זיך ניט געגלוסט צוצוגעהן און איבער־שלאגען זיינע געדאנקען אדער פאנטאזיעס מיט אונזערע פראגען. מיר זיינען צוגעגאנגען בעסער צו א גרופע קליינע קינדער, וואס האבען זיך געשפיעלט, און געפרעגט ווי רופט זיך דער דאזיגער טהייל פון שטאדט. זיי האבען אונז געענטפערט, אז דאס איז די „פערעסיפ", און ווי עס האט זיך ארויסגעצייגט האבען מיר טאקע בעדארפט דא זיין.

אונזערע אדרעסען אין חארבין זיינען געוועזן גוטע, — „סא־זאנאוועך". מיר האבען פרייער אויפגעאטהעמט און מיט האפנונג גענומען אויסגעפינען דעם ערשטען אדרעס. דאס איז אונז לייכט אנגעקומען, ווייל דאס איז געווען אין א מאגאזין פון ביכער.

אריינקומענדיג אהין, האבען מיר הארט געטראפען א סימ־פאטישע מיידעל פון א יאהר אכצעהן, זעהר בעשיידען אנגעטהאן. מיר האבען זיך צו איהר גלייך געווענדעט און אויסגעדריקט אונזער פערלאנג צו זעהן דעם הערר ר. זי האט אונז געזאגט, אז זי איז זיין טאכטער. א שאטען פון טיעפען טרויער האט זיך פערצויגען איבער איהר צארטען פנים און זי האט אונז מיטגעטהיילט, אז איהר פאטער איז ארעסטירט און אז מיר קענען מיט איהר אלץ ריידען וועגען איהר פאטער'ס ענינים.

איהרע פערטרויענדע, קלאהרע אויגען האבען באלד פון אונז פערטריבען אונזער צווייפעל און אונענטשלאסענהייט און מיר הא־בען איהר ערקלעהרט דעם צוועק פון אונזער בעזוך. די קורצע ער־קלעהרונג האט אויף איהר געמאכט אן איינדרוק און עס איז געוועזן צו בעמערקען ווי זי שטרענגט זיך אן צו קומען צו זיך. נאכהער האט זי אונז מיט אייגצעלהייטען גענומען שילדערן די אמת'ע לא־גע: איהר פאטער זיצט יעצט פאר דער ס. ר. ארגאניזאציע און ערשט אין צוויי טעג ארום וועט זי איהם קענען זעהן. אלע רעוואָ־לוציאנערע ארטיגע ארגאניזאציעס זיינען ענטדעקט. כמעט אלע טהוער זיינען ארעסטירט און יענע וואס האבען עס אויסגעמידען, זיינען אוועק פון שטאדט. מיט איין ווארט, זי ווייסט נעבאך ניט צו וועמען זי זאל זיך ווענדען. פונדעסטוועגען האט זי אונז גע־הייסען אריינקומען צו איהר אין א שטונדע ארום, פערשפרעכענ־

דיג, אז זי וועט דערווייל זיך פונאנדערפרעגען וועגען דאס נויטיגע פאר אונז און טהאָן וואס זי וועט נור קענען.

מיר האָבען זיך מיט איהר צוזעגענט און זיינען ארויס אין גאס. ווי אונבעשטימט אונזער לאגע איז ניט געווען, האָבען דאָך אונזערע אויסגעמאטערטע גליעדער געפאָדערט רוה.

עס איז געווען דונקעל. איבער'ן הימעל האָבען זיך ארומגע־טראגען געדיכטע וואָלקענס, וועלכע האָבען פאראויסגעזאָגט אין גיכען א רעגען. צייטענווייז האָבען זיך דורך די בלייערנע וואָל־קענס דורכגעריסען די שטראהלען פון א מאיאָווער זון, צערטלענדיג און וואַרעמענדיג אונזערע פערגליווערטע הערצער. מענשען זיינען געלאָפען און מיט זאָרגפולע בליקען געקוקט צום הימעל. און מיר האָבען זיך שפאצירט ווי אונבעזאָרגט און זיך צוגעהערט צו דעם דאָזיגען טומעל און צו די פערשיעדענארטיגע קלאנגען פון דער גאס, ביז עס איז אריבער די שטונדע און מיר האָבען זיך אומגע־קעהרט צום מאגאזין נאָך אן ענטפער.

דער מארטירער פנים פון דאס מיידעל, איהרע אומעטיגע אויגען האָבען פערטריבען אין גאנצען אונזער פרעהליכע שטימונג. איהר ענטפער איז ווירקליך געווען זעהר א טרייסטלאָזער. זי האָט אונז ערקלעהרט, אז זי האָט גאָר נישט געקענט אויסגעפינען און עפעס טהאָן פאר אונז. קיינער פון די פארטיי־ארבייטער איז אין דער היים ניטאָ, און די אנדערע זייטיגע בעקאנטע האָבען מורא צו־צונעהמען אונז אויף נאכטלעגער. צו זיך אונז איינלאָדען קען זי אויך ניט, ווייל גאנץ אָפט און אונערווארטעט מאכט מען ביי איהר אביסקעס.

מיר האָבען געהאט נאָך אן אדרעס אין חארבין, נור אזוי ווי די אדרעסען האלט מען דאָך אין קאָפּ, כדי מען זאָל אין פאַל פון אן ארעסט ניט ארייננשלעפען קיין זייטיגע, האָבען מיר נור געדיינקט דעם נאָמען און די גאס און מעהר נישט: „וואחילי פעטראוויטש, בינעזער גאס“. היינט געה און זוך וועמען מיט אזא'ן אדרעס אין חארבין.

מיר האָבען זיך גענומען פונאנדערפרעגען וועגען דעם ביי דער מיידעל, האָט זי אבער אויך גאָר נישט געוואוסט.

„קיין געלד האבען מיר ניט, קיין פאספארטען אויך ניט, וואס טהוט מען?" — האבען מיר זיך מיט איהר בעראטהען.

דאס איינציגע מיטעל, האט זי אונז געזאגט, איז צוזאמער־טען די פאר טאג ביז וואנען זי וועט זיך זעהן מיט איהר פאטער. ער, קען זיין, וועט אפשר קענען וואס עס איז אנווייזען און געפי־נען אן אויסגאנג.

גוט, אבער וואו טהוט מען זיך אהין דערוויל? מיר האבען גענומען בעראטהען זיך וועגען פערשיעדענע פראיעקטען.

„וואס וואלט זיין, ווען מיר זאלען איבערשלאפען א נאכט אין א גארטען אדער א פארק?" האבען מיר איהר געפרעגט, „עס גע־פינט זיך דאך דא א שטאדטישער גארטען!"

„דאס טויג ניט!" האט זי געזאגט. „די שטאדט איז דאך ערקלערט אונטער קריעגס־צושטאנד; ביינאכט איבערהויפט גע־העןארום פאטרולען און ווען מען וועט אייך כאפען שלאפעדיגע אדער וואכענדיגע, וועט מען אייך באלד ארעסטירען."

„אפשר זאלען מיר דאסזעלביגע טהאן וואס אנדרעיעוו'ס העלד פון „פינסטערניש"? געוועהנליך, ניט נאכטהאן איהם אין אלעם, אבער הארט, אין דעם ארט פון „אייביגער פרייד" קען מען דאך איבערנעכטיגען אהן מורא פאר דער פאליציי?"

דאס מיידעל האט זיך פערשעהמט און מיט א בעשיידענעם שמייכעל געענטפערט: „איך גלויב ניט, אז מען זאל יעצט ער־געץ קענען איבערנעכטיגען אהן א פאספארט, אפילו אין י ע נ ע הייזער."

זי האט פערצווייפעלטערהייט געבראכען דעם קאפ צו געפינען א וועלכען עס איז מיטעל, אבער קיין זאך האט ניט געטויגט.

מיר האבען געקראגען רחמנות אויף איהר, וואס זי ליידעט אזוי שטארק איבער אונז. דערפאר האבען מיר זי גענומען טרייס־טען, דאס מיר וועלען זיך שוין אליין ווי עס איז איינארדנען און מיר האבען זיך מיט איהר צושיידט, פערשפרעכענדיג דאס מיר ווע־לען נאך קומען נאכדעם ווי זי וועט זיך שוין האבען געזעהן מיט איהר פאטער, און מיר זיינען אוועק.

א געדיכטער רעגען האט געגאסען, בעגלייט פון אן אוינאויפ־הערליכען קראכען פון דונערן. בלענדענדע בליצען האבען דורכ־

געשניטען אין אלע זייטען דעם הימעל מיט זייער שיין. מיר זייר נען צוועקלאָז געגאַנגען איבער די פוסטע גאַסען, די רעגען טראָפּענס זיינען געפאַלען אויף אונזערע זודיגע קעפּ און האָבען אביסעל אָבגעקיהלט דעם שטראָם פון אונזערע טרויעריגע געדאַנקען.

דער פריהלינגס רעגען איז געוואָרען שטאַרקער. מיט דער גאַנצער פרייגעביגקייט פון דער נאַטור האָט ער געגאָסען, און די ערד איז דורכגעזאָפּט געוואָרען מיט דער ערפרישענדער פייכטקייט. עטליכע מאָל האָבען מיר זיך געפּרובט בעהאַלטען אונטער די דעכער פון די הייזער, אבער די טראָפּען האָבען זיך אויך דאָרט דורכגעגנב'עט און געטריבען אונז געהן ווייטער און ווייטער. אזוי האָבען מיר זיך ארומגעשלעפּט א לאַנגע צייט. דער רעגען האָט געוואַשען, האָט אונז דורכגענעצט ביז'ן ביין און אונז דורכגענומען מיט א שניידענדע קעלט.

מיט אמאָל האָבען מיר בעמערקט אז די ערטער ארום אונז ווייזען אויס צו זיין בעקאַנט. מיר האָבען זיך ארומגעקוקט און דערזעהן ווי מען בעטראַכט אונז פון די אָפענע טיהרען און פענסטער מיט נייגיעריגע אדער פערדעכטיגע בליקען. מיר האָבען באלד פערשטאַנען, אז דאָס האָבען מיר זיך די גאַנצע צייט ארומגעדרעהט אויף איינע און דיזעלבע פּלעצער און דערפאַר האָבען מיר ארויסגערופען פערדאַכט ביי אלעמען.

נור אָט האָבען מיר אויפ'ן עק גאַס דערזעהן א קאַפע־הויז און מיר האָבען זיך אהין שנעל אריינגעכאַפּט. מיר האָבען פערנומען א טישעל און זיך געהייסען דערלאַנגען קאַפע. די וואַרעמע קאַפע האָט אונז דערוואַרעמט און מיר האָבען דערצו בעקומען א מעגליכקייט פערברענגען אביסעל אונטער א דאַך.

אין דער האָפנונג צו בעגעגענען וועמען עס איז פון „אונזערע", האָבען מיר זיך גענומען איינקוקען אין די פנים'ער פון די בעזוכער, זוכענדיג דורכצודרינגען אין זייערע נשמות. מיר האָבען שטודירט זייערע געזיכטער, האָבען זיך צוגעהערט צו זייערע געשפּרעכען און נאָכגעפאָלגט זייער האַלטונג, וועלענדיג כאַפּען אָן אַנצוהערעניש, א סימן, אז מען סימפּאַטיזירט מיט אונז און מען פיהלט אונז מיט.

אליין ניט קיין גלויביגע האָבען מיר דאָך ערוואַרטעט א נס,

אז אט באלד וועט אימיצער צו אונז צוגעהן פארצושלאגען הילף און דינסטע. נור אזא „עמיצער" איז ניט צוגעקומען; די בעזוכער זיינען אלע געווען פערנומען מיט זיך אליין און האבען אונז, דאכט זיך, אפילו ניט בעמערקט.

אום צו פערטרייבען די צייט האב איך פון א צווייטען טישעל גענומען א צייטונג, דאכט זיך אונטער'ן נאמען „חארבינער לעבען". אויפ'ן קעפעל פון דער צייטונג האב איך איבערגעלעזען, דאס זי איז א פראגרעסיווע און איהר צוועק איז צו פערטהיידיגען די אינטערעסען פון די ארבייטער און דארפס-לייט. ווי איך האב נור איבערגעלייענט דיזע עטליכע שורות, איז ביי מיר געבוירען געווארען א געדאנק.

„און ווי דענקסטו", האב איך זיך געווענדעט צו מיין חבר, „אז מיר זאלען אוועק צום רעדאקטאר פון דיזער צייטונג און בעטען ביי איהם הילף? לאז שוין זיין, אז ער וועט אונז ענטזאגען אין אונזער בקשה, אבער מסר'ן וועט ער אונז דאך געוויס ניט!"

מיין חבר איז דער פלאן געפעלען געווארען.

מיר האבען אויסגעטרונקען אונזער קאפע, פערשריבען דעם אדרעס און אוועק צום רעדאקטאר. מיין חבר איז געבליבען ווארטען און איך בין אריין אין רעדאקציע.

— וואס דארפט איהר? — האט מיך געפרעגט א יונגער מאן.

— איך וויל זעהן דעם רעדאקטאר, — האב איך געענטפערט.

— וועמען? — האט ער פערוואונדערט איבערגעפרעגט.

— איך וויל זעהן דעם רעדאקטאר, — האב איך איבערגעחזר'ט.

— פאר קיין שום פאל קענט איהר איהם ניט זעהן, ער נעהמט קיינעם ניט אויף, — האט ער געשמייכעלט און מיך בעטראכט פון קאפ ביז די פיס. — איבעריגענס, וועט איהר אפשר זאגען צוליעב וואס איהר ווילט איהם זעהן און אויב מיר אליין וועלען אייך ניט קאנען בעפרידיגען דאן וועלען מיר זעהן — האט ער זיך אזוי ווי געררייצט מיט מיר.

און במעט שרייענדיג האב איך א זאג געטהאן:

— איך דארף נויטיג זעהן דעם רעדאקטאָר אליין און איך בעט אייך איהם צו מעלדען וועגען דעם!

דאָרט האָבען זיך געפונען נאָך מענשען, וועלכע האָבען זיך די גאנצע צייט צוגעהערט צו אונזער געשפרעך מיט א שמייכעל, נור ווען זיי האָבען דערהערט מיינע לעצטע ווערטער זיינען זיי גע־וואָרען ערנסטער. דער יונגערמאַן איז מיט אַן איראָנישען שמייכעל אריינגעגאנגען אין א זייטיגע טהיר.

אין עטליכע מינוט ארום האָט ער פונאנדערגעעפענט די טהיר און מיך איינגעלאדען אינעווענינ, אָנצייגענדיג מיר אויפ'ן רעדאק־טאָר.

דער צימער, וואוהין איך בין אריינגעקומען, איז געווען א הויכער, א געראמער און א בעקוועמער. פון ביידע זייטען זיינען געשטאַנען לאנגע טישען, אנגעשטעלט מיט שרייב־געצייג און בי־כער, ארום וועלכע עס זיינען געזעסען די מיט־ארבייטער, וואהר־שיינליך. אלע זיינען זיי געווען מיט צוקודעלטע, לאנגע האָאר און שטארק פערטיעפט אין זייער ארבייט. ביי א בעזונדער שרייב־טיש אנקעגען זיי איז געזעסען דער רעדאקטאָר, א מאן פון מיטעלע יאָהרען, הויכען געוואוקס און סימפאטישען אויסזעהן. איך בין צוגעגאנגען גלייך צו איהם.

— מיט וואס קען איך אייך דיענען? — האָט ער מיך גנע־דיג בעגעגענט.

— איך דארף מיט אייך רעדען פערזענליך, אונטער פיער אויגען, — האָב איך געזאָגט.

— ווי? — האָט ער מיך פערוואונדערט געפרעגט. איך האָב געפיהלט אז אלע אנוועזענדע האָבען אויף מיר גענומען קוקען.

— יא, איך דארף ריידען מיט אייך אליין, — האָב איך אונ־טערגעשטראכען דעם לעצטען וואָרט.

— איך פערשטעה ניט! — האָט ער געזאָגט, וואַרפענדיג מיט די אויגען דאס אויף די מיטאַרבייטער, דאָס אויף מיר. — אויב איהר דארפט עפעס האָבען וועגען דער צייטונג, קענט איהר פריי זאָגען וואס איהר ווילט, נור אויב איהר האָט מיט מיר צו רעדען וועגען א פריוואט־אנגעלעגענהייט, דאן קומט בעסער צו מיר אהיים.

די לאנגע איז געווארען זעהר אן אונבעקוועמע. עס האט זיך געהערט, ווי די אנוועזענדע האבען זיך געדרעהט אויף זייערע פלעצער, ווי זיי האבען זיך גע׳סוד׳עט צווישען זיך, אליין ניט וויסענדיג ווי צו האנדלען דא.

מיין אויסזעהען איז דערצו נאך געווען א משונה׳דיגער. צרשויבערט, פערוואקסען און אין לאנגע בלאטיגע שטיוועל, האב איך מיט זיך פארגעשטעלט א קאמישעם בילד. דאס אלעס האט נאך פערגרעסערט די רעטעניש אין די אויגען פון די מיטארבייטער.

איך האב נאכאמאל ערקלעהרט דעם רעדאקטאר אז איך האב מיט איהם צו ריידען וועגען א פריוואטע, א פערזענליכע אנגעלעגענהייט, נור צו איהם אהיים קען איך ניט געהן. אבלעגען קען איך עס ניט און מוז טאקע דא אויפ׳ן פלאץ איהם דאס זאגען און קיינער אויסער איהם אליין טאר עס ניט הערען.

איך האב געהערט ווי אימיצער איז ארויסגעגאנגען. איך ווייס ניט צי ווער עס איז איז נאך דארט פערבליבען נור איך האב באלד גענומען דערצעהלען דעם רעדאקטאר וועגען דעם צוועק פון מיין בעזוך. איך האב אבער פריהער געהאלטען פאלגענדע פארדע:

„אויב איהר וועט ניט קענען אדער ניט וועלען אונז העלפען, וועט איהר דאך געוויס ניט מיסברויכען יענעם סוד, וועלכען איך וויל אייך ענטדעקען.“

— איהר קענט אין דעם זיין זיכער, — האט ער מיך בערוהיגט.

„ווי אזוי הויבט מען דא אן?“ האב איך געטראכט, „ווי איבערצייגט מען איהם, אז איך דערצעהל דעם אמת? ער קען דאך מיר ניט גלויבען!“

איך האב מיט זיך געהאט עטליכע פאטאגראפישע בילדער פון א פאר אקאטויער. אין די פרייע טעג, ביז דאס אנטלויפען פון גערשוני, איז דער רעזשים אין אקאטוי געווען אזא מילדער, דאס די פאליטישע קאטארזשניקעס האבען געהאט פאטאגראפישע אפאראטען, מיט וועלכע זיי פלעגען זיך פאטאגראפירען. אויף אזא׳ן אופן האבען זיך עטליכע אזוינע בילדער ביי מיר געפונען.

איך האב ארויסגענומען יעגאר סאזאנאוו׳ס בילד און געפרעגט דעם רעדאקטאר צי ער ווייסט ווער דאס איז.

— א בעקאנטע געזיכט, אבער איך קען זיך ניט דערמאָנען ווער דאס איז, — האָט ער געזאָגט, בעטראכטעדיג דאָס בילד.

— דאָס איז יעגאָר סאזאנאָוו, — האָב איך איהם ערקלעהרט, — איך מיט נאָך א חבר זיינען נור וואס אָנגעקומען קיין חארבין פון יענעם פּלאַץ, וואו סאזאנאוו געפינט זיך... מיר האָבען אהער צוויי „יאוועקעס": איינע צו ר., וועלכער, ווי איהר ווייסט שוין געוויס, איז אַרעסטירט; די צווייטע אדרעס האָבען מיר פערגעסען; מיר געדענקען נור די ווערטער „חינעזער גאס" און דעם נאָמען, אבער מיט דעם אליין איז שווער אויסצוגעפינען עס. אויב מיר קענען ערוואַרטען א וועלכע עס איז שטיצע פון ר., וועט עס ערשט מעגליך זיין אין א פּאָר טעג ארום, נאָך דעם ווי מען וועט זיך שוין מיט איהם זעהן. מיר זיינען אבער אין צווייפעל אויב ער וועט עפּעס קענען טהאָן פאר אונז ווען ער איז אליין א געפאנגענער. היינט שטעלט זיך פאר אונזער לאגע. קיין געלד האָבען מיר ניט, קיין פּאספּאָרטען אויך ניט און דער עיקר מיר האָבען אפילו ניט וואו איבערצונעכטיגען און מיר זיינען אויסגעזעצט יעדע מינוט אריינצופאלען צו דער פּאָליציי אין די הענד. א לאנגע צייט האָבען מיר זיך ארומגעשלעפּט איבער'ן שטאָדט און האָבען ניט געזעהן קיין אויסגאנג פון אונזער פערצווייפעלטער לאגע, ביז וואנען אונז איז ארויפגעקומען דער געדאנק זיך ווענדען צו אייך נאָך הילף.

ער האָט א ווײַלע נאָכגעדיינקט און זיך אָבגערופען:

„איך וועל אייך געבען אַן אדרעס צו א געוויסען מענשען. איהר זאָגט איהם, דאס איך האָב אייך געשיקט, און איהר קענט איהם פריי אלעס דערצעהלען. איך האָף, אז ער וועט אייך איינאָרדנען."

איך האָב איהם בעדאנקט און פערלאזען די רעדאקציע. אין גאס איז מיר אנטקעגענגעקומען מיין חבר, אַן אויסגעמאטערטער פון אונגעדולד.

— נו, וואס גוטעס איז ארויסגעקומען פון דעם אינטערוויו מיט'ן „פּראָגרעסיווען" רעדאקטאָר? — האָט ער מיך האפנונגסלאָז געפרעגט.

— דערווייל האָט ער ארויסגעוויזען זיין גאנצען ראדיקאַליזם, אין וועלכען מיר וועלען זיך איבערצייגען ערשט דאן, ווען מיר

וועלען זיך זעהען מיט איינעם, וואס דארף זיין אונזער מלאך מושיע, — האב איך ארויפגעוואָרפען אויף מיין חבר א מרה־שחורה. איך בין געווען זעהר ענטוישט און ענטמוטהיגט. האָך האָבען מיר מיט שוואכע, געהיימע האָפנונגען גענומען גיך געהן אויפזוכען דעם אדרעס.

דאס איז געווען א מאגאזין און מיר האָבען זיך טאקע גע־דארפט זעהן מיט'ן אייגענטהימער.

אויפ'ן וועג, ווי געוועהנליך, האָבען מיר זיך דורכגעוואָרפען מיט פערשיעדענע מיינונגען וועגען אונזער נייער בעגעגעניש, וואס האָט באלד געדארפט פארקומען. פון ווייטען האָבען מיר דער־זעהן א שילד מיט'ן אויפשריפט „ב...'ס מאגאזין".

מיר האָבען בערעכענט, אז מיר זאלען פריהער זיך בעסער אזוי פארבייגעהן און זעהן וואס עס קומט פאר אינעווענינ, נאָכהער אריינגעהן.

ווען מיר זיינען פארבייגעגאנגען די קראָם, האָבען מיר דער־זעהן אין מיטען שטעהן איינעם, געקליידט ווי א פראַנט. מיט דער גאנצער קונסט פון א פלינקען סוחר האָט ער זיך געדונגען מיט א קונה. ער האָט זיך געוואָרפען און געשליידערט אין אלע זייטען, ווי עס פאסט זיך פאר א כיטרען, לעבעדיגען פריקאזטשיק.

ניט שוין־זשע זאל דאס זיין ע ר אליין? — האָט זיך אונז ניט געגלויבט. מיר זיינען געשטאַנען אויף אונזער ווינקעל און געוואָרט ביז די קונים וועלען ארויסגעהן פון קראָם. ווי נור זיי זיי־נען ארויסגעגאנגען האָב איך זיך א לאָז געטהאָן אהין. איך האָב דאָרט געטראָפען דעם זעלבען פראנט.

— קען איך זעהן דעם העררן ב.? — האָב איך געפרעגט.

— דאָס בין איך אליין, — האָט ער מיר געענטפערט.

— מיך האָט צו אייך געשיקט דער רעדאקטאָר פון „חארבי־נער לעבען" — האָב איך געזאָגט און זיך אין מיטען אָבגעהאַקט. איך האָב זיך גענומען ארומקוקען אין אלע זייטען, צי געפינט זיך ניט א זייטיגער מענש. מיר איז גלאַט עפּעס שווער געווען צו ריידען. איהם האָט וואהרשיינליך איבערראשט מיין זאנדערבאַ־רע האלטונג, מיין אונרוהיגקייט און דאס ווייניג צוטרוי, וואס מיין פנים האָט געוויס אין יענעם מאָמענט אויסגעדריקט.

ער האָט זיך אויפמערקזאם איינגעקוקט אין מיר און מיט אמאָל האָט ער מיט זיינעביידע הענד אַ כאַפּ געטהאָן מיין האנד און אַ זאָג געטהאָן:

— חבר! זאָגט אפען וואס איהר ווילט, ענטדעקט אלעס וואס איהר טראגט אין הארצען, איהר האָט צוטהאָן מיט אייערן אַ חבר!

דאָס איז ארויסגעזאגט געווארען אזוי אויפריכטיג, מיט אזא ווארעמען און עהרליכען געפיהל, אז טרעהרען פון פרייד האָבען זיך מיר שיער ניט געשטעלט אין די אויגען. איך האָב איהם אין קורצען אלעס איבערגעגעבען.

אויסהערענדיג מיך האָט ער געזאָגט: „זעהר גוט, חבר, זייט רוהיג! איהר זייט געראטעוועט, מיר וועלען אייך שוין בעזארגען. קומט אריין אין אַ שעה ארום און פאר דער צייט וועלען מיר צוגריי־טען אלעס וואס נויטיג איז.“

אָהן דעם קלענסטען שאָטען פון פערדאכט האָבען מיר צו־געבראכט די שעה אין גאַס. מיר זיינען איצט געווען זיכער, אז צו אונזער אונענדליכער וואנדערונג איז דאָך געקומען אַ סוף.

דער רעגען האָט שוין אויפגעהערט. דער הימעל האָט זיך אויסגעלייטערט, און די זון אין מערב זייט האָט מיט איהרע זאנפ־טע שטראהלען בעגאָסען די אבגעפרישטע ערד. דיזעלבע נאטור, וועלכע איז גאָר ניט לאנג געווען אזוי בייז און כמורנע, האָט איצט פריינדליך צוגעשמייכעלט צו אונז. די לופט איז געווען אָנגעפילט מיט די פרעהליכע קלאנגען פון דעם ערוואכענדען פריהלינג. אלעס ארום אונז האָט זיך אויסגעלייטערט, האָט אָבגעלעבט און אונז אויך היינגעריסען מיט איהרע בעלעבונגס־כוואליעס. אין דער טיעפקייט פון דער נשמה האָט ערוואכט דער פערבאָרגענער, פער־שטיקטער אבער מעכטיגער אינסטינקט פון לעבען און גליק. און ווען אונזער פאנטאזיע האָט זיך צושפיעלט אין איהר גאנצער ברייטקייט, האָבען מיר דערזעהן, דאס עס איז שוין צייט צו געהן צוריק.

חבר ב. האָט אונז בעגעגענט מיט אַ שולדיגען שמייכעל. ער האָט אונז דערצעהלט, דאָס ער האָט ערגעץ ניט געקענט קריגען קיין קווארטיר און אז עס וועט אונז אויסקומען איבערצונעכטי־

נען אין דעם ליידיגען צימער, וועלכער געפינט זיך צום הויף פון זיין קראם.

— נו, איז וואס איז דא צו זארגען! — האבען מיר זיך דער־פרעהט.

ער האט אונז גלייך אריינגעפיהרט אהין, האט פערהאנגען די פענסטער און איז אוועקגעלאפען צוגרייטען פאר אונז עסען.

דער צימער איז געווען אן אבגעלאזענער און פול מיט שטויב. מיר האבען זיך ווי די גראפען אויסגעצויגען אויף דער פאדלאגע, אויסצוגלייכען אונזערע אויסגעמאטערטע גלידער. נאכ'ן עסען האבען מיר זיך ווידער צולעגט אויף די דילען און זיינען אנטשלאפען געווארען מיט א שווערען, אונרוהיגען שלאף.

אלעס וואס איז אמאל און אין דער נאהענטער פערגאנגענהייט דורכגעלעבט און דורכגעליטען געווארען האט זיך צונויפגעמישט אין אבגעריסענע שטיקער און האט געוועבט משונה'דיג טרויערי־גע און קאמישע חלומות.

אין אן אונגאטירליכען צוזאמענהאנג זיינען פארבייגעלאפען דער פרעכער פנים פון דעם שפיאן, די פער'שיכור'טע אויגען פון דעם פריסטאוו מיט די גרויסע וואנצעס, דער יסורים־פנים פון דאס מיידעל און דער געזונדער, גראבער רעדאקטאר.

איין חלום פערבייט זיך אויף א צווייטען... מען יאגט זיך נאך... שוין גאר נאהענט לעבען אונז הערט זיך א שיסעריי... אן זייענען שוין די סאלדאטען. פאראויס זעהט זיך דער בעקאנטער קאנ־וואינער אפיציער, מיט'ן אויפזעהער פון אסטראג... עס פייפען קוי־לען... אך, אן אימה! וואו איז דער סם?... איך זוך איהם, ניטא קיין סם!... און אט בין איך אין דער קאנצעלאריע פון אסטראג. דער נאטשאלניק זיצט און שמייכעלט ביטרע... „איז עס טאקע אן אמת?" קלעהר איך אין חלום און דאס הארץ ווערט פערשטארבען. אט ליעג איך שוין אויף די נארעס איג'ם אלגעמיינעם טורמע־קאמער... „אויף פאווערקע!"... שלעפט מיך פאר'ן פוס דער נאד־זיראטעל... איך כאפ זיך אויף — מיין חבר שלעפט מיך עס פאר'ן פוס און וועקט מיך.

ווי גליקליך האב איך אויפגעאטהעמט!

דער העלער שיין פונ'ם טאג האט זיך דורך די שפאלטען פון

די לאָדען אריינגע׳גנב׳עט אין צימער און האָט קלאָהר געמאכט מיין בעוואוסטזיין נאָך דעם נאָר־וואָס איבערגעלעבטען קאָשמאַר.

אויף מאָרגען האָט ב. אויך ניט געקענט געפינען קיין קווארטיר פאר אונז און אזוי איז פעראיבער איין טאָג נאָכ׳ן צווייטען. אלע טאָג פלעגט ער אונז אריינטראגען עסען, האָט אונז בעזארגט מיט ביכער און צייטונגען, פלעגט אונז דערצעהלען אלערליי נייעס. אויף אזא׳ן אופן האָבען מיר פערבראכט די צייט, ערווארטענדיג פון טאָג אויף טאָג ארויסצוקומען אויף דער ליכטיגער וועלט.

אין דיזער ערווארטונג האָבען מיר אין דעם האָזיגען ניט בעדַ־וואוינטען און ניט זעהר בעקוועמען צימער צוגעבראכט גערשפּאַר־טערהייט א גאנצע וואָך צייט. און ווער ווייס וויפיעל מיר־וואָלטען נאָך דאָרט געדאַרפט זיין, ווען ניט א געוויסער צופאל.

געוועהנליך, זיינען קינדער זעהר נייגיעריג און האָבען ליעב אלץ וויסען. דעריבער ווי נור מיר פלעגען דערהערען די קינ־דערשע געשרייען ניט ווייט פון אונז, פלעגען מיר פערשפּארען אלע אריינגאנגען דורך וועלכע זיי וואָלטען אונז געקענט דערזעהן. זיי איז אבער געווארען אויפפאלענד, וואס די פענסטער אין אונזער צימער זיינען אימער פערהאנגען, און איינער האָט דורך א שפּאלט אריינגעקוקט אהין און האָט אונז דערזעהן.

ער האָט זיך אפּנים שטארק דערפרעהט מיט זיין ענטדע־קונג, ווייל גלייך האָבען די איבעריגע יונגע חברה געגומען איינער נאָך דעם אנדערען אריינקוקען צו אונז און יעדער איינער האָט דערביי געקוויטשעט און געלאכט. דאָס האָט אונז געדיענט אלס א סיגנאל, אז מיר דארפען זיך בעצייטענס זעהן אבטראגען פון אונזער פּלאץ. מען האָט געקאָנט ערווארטען, אז דאָס קליינוואָרג וועט וועגען דעם דערצעהלען די „גרויסע“ און פאר אונז, פער־שטעהט זיך, איז עס ניט געווען זעהר אנגענעהם.

ווען ב. האָט זיך וועגען דעם דערוואוסט, האָט ער אויך גע־פונען פאר נויטיג אונז אוועקפיהרען פון דאָרט. און נאָך אין יענעם טאָג פארנאכט איז ער צו אונז אריינגעקומען מיט נאָך א יונגען מאן, וועלכען ער האָט פאר אונז פּאָרגעשטעלט אלס חבר אלעק־סאנדער.

— נו, מאכט זיך פארטיג אין וועג אריין און מיר וועלען שווי־

מען צו ווייטע, אונבעוואוסטע ברעגען, — האָט חבר אלעקסאנדער פּאָעטיש א זאג געטהאָן.

אין אונזערע ווייטערע געשפּרעכען איז אונז אויסגעקומען בע־מערקען, אז ער האָט זיך זעהר אָפּט ליעב צו בענוצען מיט פּאָעטישע פראזען. זיין אויסזעהן האָט אָנגעצייגט, אז דאָס איז א יונגער רוסישער רעוואָלוציאָנער.

מיר זיינען געגאנגען מיט זייטיגע געסעלעך און געשמועסט וועגען פערשיעדענעס. עס איז געווען קענטיג דאָס ער וויים וועגען אונז, אבער דאס האָט אונז ניט בעאונרוהיגט. ער האָט אונז דער־צעהלט וועגען די לעצטע בעגעבענהייטען, וועגען דעם צושטאנד פון דער רעוואָלוציאָנערער בעוועגונג, א. ז. וו.

ווען מיר זיינען שוין געווען נאָהענט צו אונזער ציעל, האָט ער אונז ערקלעהרט, אז מיר געהען צו א געוויסער פריילין מיט'ן נאָמען קאטיא. און אָבוואָהל דאָס דאָזיגע הויז האָט געהאט א „דורכפאל“, אבער אין שטאָדט איז דערווייל קיין אנדערע ניטאָ, און מיר וועלען דארפען האָבען אין זינען, אז עס קאָנען קומען אונ־געבעטענע געסט.

„אָט דאָ איז עס“, האָט ער געזאָגט, אָנווייזענדיג מיט'ן האנד אויף אן איינזאמען הויז מיט א געררטענדעל דערביי.

פון דער ווייטען האָבען מיר שוין דערזעהן אויפ'ן שוועל א הויכע, שלאנקע מיידעל, מיט שווארצע, קורצע האָאר. צוקומענדיג נעהענטער, האָבען מיר שוין געקענט אונטערשיידען די צארטע, אינטעליגענטע שטריכען פון איהר געזיכט. איהר דונקעלער ווי אָבגעברוינטער פּנים האָט בעוויזען, דאָס זי האָט לאנג פערבראַכט אונטער דער ברענענדער זון אויף די פרייע פעלדער, אָדער ביי די ברעגען פון'ם דרום־ים.

באגעגענט האָט זי אונז, ווי מיר וואָלטען שוין פון לאנג געקענט איינער דעם צווייטען, ווי נאָהנטע פריינד, וועלכע זי האָט שוין לאנג ניט געזעהן.

— ענדליך געקומען! נו, וואס־זשע, פעטערלאך, זייט איהר אזוי פאהגוואלקענט? — האָט זי לוסטיג געלאכט, און געדריקט אונז די הענד.

מיט איהר פריינדליכער און הארציגער באנעהמונג האָט זי

גיך ווייך געמאכט אונזערע פערהארטעוועטע הערצער. מיר האבען זיך דערפיהלט אין דער געזעלשאפט פון קאטיא'ן און אלעקסאנדער'ן אזוי ווי מיר וואלטען א לאנגע צייט געווען צושיידט מיט נאהענטע גוטע פריינד און איצט האבען מיר זיך ווידער צוזאמענגעטראפען. ווען מיר זיינען פארטיג געווארען מיט דער סעודה, וואס זי האט פאר אונז צוגעגרייט האבען מיר פערבראכט געמיטהליך דיסקוטי־רענדיג פערשיעדענע זאכען און פראגען.

פון אונזערע געשפרעכען מיט קאטיא'ן האבען מיר פערשטאנען, דאס זי איז אויך בעקאנט מיט די איינצעלהייטען פון אונזער אנט־לויפען און זי ווייס די אורזאכע פון אונזער פארברייננגען דא אין חארבין.

— זאגט נור אקארשט, פעטערל, האט זי א פאטש געטהון מיט די הענד אין מיטען שמועס, — צי זייט איהר ניט פון יענע לענדער, וואו עס געפינט זיך מאריא ספירידאנאווא?

איך האב איהר ערקלעהרט, דאס ספירידאנאווא געפינט זיך אויך אין נערטשינסקער קאטארגע, וועלכע בעשטעהט פון פיעלע אסטראגען. די פרויען, צווישען וועלכע עס געפינט זיך אויך ספי־רידאנאווא, האלט מען בעזונדער, אין דער מאלצעווער קאטארזש־נער טורמע.

— נו, איז אייך קיינמאל ניט אויסגעקומען זי צו זעהן? — האט זי מיך אויסגעפרעגט.

— ווען איך בין געווען אין זערענטויער טורמע האב איך זי דארט געזעהן אין דעם האספיטאל וואס דינט פאר אלע אסטרא־גען, — האב איך געענטפערט.

דערביי האב איך דערצעהלט וועגען א קאמפף, וועלכער האט זיך צופלאקערט צווישען די זערענטויער פאליטישע קאטארזשניקעס און דער ארטיגער אדמיניסטראציע צוליעב דעם וואס מען האט ניט געוואלט ספירידאנאווא'ן אריינגעהמען אין האספיטאל, ווען זי איז געווען זעהר קראנק.

— וואס זשע מאכט זי און ווי זעהט זי אויס? — האט זי ווייטער געפרעגט, — טהייערע הייליגע מאריא מיינע; — האט זי ארויסגעזאגט מיט א מין פארגעטערונג, — איז אפשר מעגליך מיט איהר צונויפצושרייבען זיך?

עס איז געווען קענטיג, אז די דאָזיגע אימער פרעהליכע און לעבענסלוסטיגע מיידעל לעבט דורך שארפע און שמערצליכע וועה־טאָגען. עפּעס זאָנדערבאַר איז זי געווען, ווען זי האָט זיך פער־טיעפט אין איהרע עראינערונגען.

— וואס רעגט איהר זיך אויף? — דאָס איז דאָך שוין א לאנגאניגע געשיכטע, — האָב איך אונענטשלאָסען באמערקט.

— פארשטעהט איהר מיך, — האָט זי וייטער געזאגט, — איך קען זאגען, דאס איך בין א „ספּירידאָנאָווקע“, דאָס הייסט זי האָט מיך געמאכט פאר א רעוואלוציאנערין. איך וועל אייך דער־צעהלען ווי אזוי דאס איז געווען: איך בין דאַן געווען אין דעם לעצטען קלאַס גימנאזיע, ווען עס האָט פּאסירט די געשיכטע מיט ספּירידאָנאָווא'ן. איך פלעג פערגיסען גענוג טרעהרען, ווען איך האָב געלעזען אין די צייטונגען וועגען די אלע פּייניגונגען, וואס זי איז אויסגעשטאנען. דיזע עראייגניסע האָבען צוטרייסעלט מיין גאנצעס וועזען, און איך האָב דאַן געשווארען פארטצוזעצען איהר ארבייט און נעהמען ראכע פאר איהר. איך בין אליין א סיבי־ריאטשקע און ווען איך האָב זיך דערוואוסט, אז מען פיהרט איהר צוזאמען מיט אנדערע פּאָליטישע אויף קאטאָרגע, האָב איך גע־וואכט טעג און נעכט אויפ'ן וואקזאל, וואו זיי האָבען געדאַרפט דורכפאהרען. ענדליך איז מיר דאָך געלונגען צו זעהן זיי פאר־בייפאהרען. איך האָב דערזעהן ספּירידאָנאָווא דורך די גראטעס פון דעם ארעסטאנטען־וואגאָן. איך האָב, פערשטעהט זיך, ניט געקענט אויסדריקען מיינע געפיהלען פאר איהר אָהן טרעהרען. וואס איך האָב איהר דאַן געזאגט קען איך זיך ניט דערמאנען. איך געדענק נור, אז איך האָב געצויגען אויף זיך אלעמעס אויפמערק־זאמקייט. ספּירידאָנאָווא האָט מיר דורך די גראַטעס דאַן צוגע־ווארפען א צעטעלע, וועלכען איך האַלט נאָך עד היום ביי זיך. אָט דאָס איז עס.

ביי די ווערטער האָט זי פון ערגעץ ארויסגעשלעפּט א צור־קנייטשטען און שוין צוריבענעם שטיקעל פּאפּיער. דאָס צעטעלע איז געווען געשריבען מיט א בלייפעדער און עס איז שווער געווען איבערצולייענען די ווערטער.

זי האָט מיר אָבער דערצעהלט דעם אינהאַלט.

— איז עס ניט זאָנדערבאר? — האָט קאטיא געזאָגט, — דאכט זיך, אז עס פּאַסט גאר ניט זיין אזוי סענטימענטאַל, איבער־הויפּט פאר אַן ערענסטען מענשען און דערצו נאָך אַ רעוואָלוציאָ־נערין! איהר פארשטעהט, אויף יעדען איינעם האָט דאָך איהר געשיכטע געמאכט אַן איינדרוק און אויף פיעלע האָט זי ארויפ־געלעגט איהר שטעמפּעל. נור אין מיין לעבען איז דער נאָמען פון ספּירידאָנאָווא פערבונדען מיט אַ גרויסער אומוועלצונג אין מיין נשמה. דערפאר, ווען איהר האָט מיר געבראכט אזא לעבעדיגען גרוס פון איהר, האָב איך זיך ערAינערט אָן דער ווייטער און צו דערזועלבער צייט נאָהנטער פערגאנגענהייט — האָט זי זיך אזוי ווי פארענטפערט.

פון אונזערע ווייטערע געשפרעכען האָב איך זיך מעהרער בע־קאנט מיט איהרע אנשויאונגען און מיט איהר טהעטיגקייט.

פון אנפאנג איז זי געווען אַן ס. ר. איצט איז זי אַן אנאר־כיסטין פון קראָפּאטקינ׳ס שוהלע. די צאהל פון דיזע חברים איז געווען קליין און זיי האָבען מעהרסטענס געארבייט צווישען מילי־טער. אלעקסאנדער, וועלכער איז געווען פון די „יונגע" ס. ר., האָט אויך געארבייט צוזאמען מיט זיי.

צו יענער צייט האָבען זיי געהאלטען אין אויסארבייטען אַן אטענטאט אויף דעם קאָמענדאנט פון שטאָדט. לויט ווי איך האָב זיך נאָכדעם דערוואוסט איז דער דאָזיגער אקט דורכגעפיהרט גע־וואָרען, אָבער אָהן ערפאָלג. קאטיא׳ן האָט מען ארעסטירט, אָבער איהר איז געלונגען גאר אין גיכען צו אנטלויפען פון אָסטראָג.

אַ לאנגע צייט האָבען מיר אזוי גערעדט און ווען מיר האָבען זיך ארומגעקוקט איז שוין געווען שפּעט אין דער נאכט. אלע האָבען זיך ניט געקענט לייגען שלאָפען מיט אמאָל, ווייל טאָמער מאכט מען אַן איבערפאַל. די טיהרען און פענסטער האָט מען צוגעפעגט און מען האָט אונז אנגעוויזען אלע וועגען און שטעגען אין פאַל אונז וועט אויסקומען צו אנטלויפען.

מיר זיינען געווען זאַלבעפיערט. צוויי האָבען געשלאָפען, וועה־רענד די אנדערע צוויי האָבען געוואכט מיט געלאָדענע רעוואָלווע־רען אין פאַל עס וועט טרעפען אַן איבערפאַל פון דער פּאָליציי.

אָבער די נאכט איז פאריבער רוהיג.

אין פערלויף פון די לעצטע עטליכע טעג, וועלכע מיר האבען צוגעבראכט אין פערשיעדענע פלעצער, האט מען פאר אונז בעקור־כען פאספארטען, ווי אויך א ביסעל געלד. און מיר זיינען געווען פארטיג צו לאזען זיך ווייטער.

אין וולאדיוואסטאק, וואוהין מיר האבען פריהער גערעכענט פאהרען, האבען מיר צוליעב פיעלע אורזאכען ניט געקענט. דער־פאר האבען מיר זיך, לויט דעם ראטה פון די חברים, א קעהר גע־טהאן צו דעם גרענעץ־שטעדטיל קאונטשענדזי, צו יאפאן צו.

דאס מאל האט שוין אונז בעגלייט צום וואקזאל א גאנצע חברה אייגענע. מיט א געפיהל פון בעדויערען האבען מיר זיך צוזעגענט מיט דיזע נייע אבער טרייע חברים.

ווען דער צוג האט זיך גענומען דערווייטערען און מיר האבען שוין ניט געקענט זעהן מעהר די אבשיעדס־סיגנאלען פון אונזערע חברים, זיינען מיר אריינגעגאנגען, ווי אונזערע בילעטען האבען געצייגט, אין'ם פיערטען קלאס. אלע וואגאנעס פון פיערטען קלאס זיינען געווען איבערגעפאקט מיט כינעזער. אן אויסערגעוועהנ־ליכער טומעל האט געהערשט און די שטיקענדע לופט איז געווען דורכגענומען מיט דעם ריח פון זייערע מאכלים.

לגענדיג די עצה פון אונזערע חארבינער חברים, זיינען מיר איצט אריבער אין א וואגאן פון דריטען קלאס און האבען דארט פארנומען פלעצער, און ווען דער קאנדוקטאר האט געקליבען די בילעטען, האבען מיר איהם אריינגעשפארט אונזערע בילעטען אין האנד צוזאמען מיט א געלד־פאפיערעל. דערמיט האבען מיר זיך שוין אויך פארזיכערט מיט זיין הילף אויפ'ן גרענעץ. מיר האבען זיך געקענט אויף דעם פערלאזען דערפאר, ווייל אין יענער צייט זיינען אויף דיזען וועג געפאהרען פיעל רוסישע ארבייטער. גע־פיהרט האט מען זיי אויף די האוואיער אינזלען, וואו מען האט זיי פערשפראכען גאלדענע בערג, ווען זיי וועלען ארבייטען אין די אר־טיגע צוקער־פאבריקען.

צווישען די דאזיגע מאסען ארבייטער זיינען, געוועהנליך, גע־ווען א סך וואס האבען ניט געהאט ניט קיין בילעטען און ניט קיין אויסלענדישע פאספארטען און זיי האבען געמוזט דורכגעהן דורך

פארבארגענע וועגען. אין אזא קאָכיגער צייט האָט מסתמא דער קאָנדוקטאר צוזאמען מיט די קלענערע ארטיגע בעאמטע אין זיינען געהאט זיין אייגענע קעשענע און האָט אויסגענוצט די געלעגענהייט.

א דאנק דעם איז אונז טאקע גרינגער אָנגעקומען אריבערפאהרען קאָנטשענדזשי, — דעם רוסיש־כינעזיש־יאַפּאַנישען גרעניץ. ווען מיר האָבען געדארפט צופאהרען צו דער סטאנציע האָבען מיר ערקלעהרט דעם קאנדוקטאר, דאס מיר ווילען ניט, אז די גרענעץ בעאמטע זאָלען אונז זעהן. ער האָט אונז געגעבען אָנצוהערעניש, אז עס וועט שוין זיין רעכט.

דער קאנדוקטאר האָט אונז מתרה געווען, אז ווען דער צוג וועט אָנקומען, זאָלען מיר ניט ארויסגעהן אויף דער סטאנציע, נור מיר זאָלען פארבלייבען אין וואגאָן. און אזוי איז טאקע געווען. דער גאַנצער עולם, כמעט אַלע כינעזער, איז ארויס פון די וואגאָנען, און מיר זיינען פארבליבען איינעוועניג. דער קאנדוקטאר האָט צור־געמאכט די טהיר און אליין איז ער פערבליבען ביים אריינגאנג.

מיר האָבען געהערט, ווי די זשאנדארען האָבען געוואלט אריינ־געהן און ווי זיי האָבען איהם געפרעגט אויף זייער לשון, צי עס זיי־נען דאָ ניטאָ „אזעלכע“. דער קאָנדוקטאר האָט געענטפערט, אז דאָ איז קיינער ניטאָ. ווען זיי זיינען אוועק, האָט ער אונז ארויס־געלאזען און אנגעוויזען אין וועלכער זייט צו געהן, זייענדיג צור־פריעדען מיט באקומען זיין שכר פאר דיזער גוטער טהאט.

עס איז געווען צוועלף אזייגער ביי נאכט. א שטארקער רעגען האָט געגאסען און מיר האָבען קוים געשלעפּט די פיס אין דער טיפער בלאָטע. אָבער באלד האָבען מיר דערזעהן א סך פייערלעך, און עס האָבען זיך פון דארט דערטראָגען מענשליכע שטימען.

מיר האָבען זיך געלאזען געהן אין יענער זייט. ווען מיר זיינען צוגעקומען אהין, האָט זיך אונז אויסגעוויזען, אז מיר זיינען אריינ־געפאלען אין גיהנום. מען האָט געקענט מיינען אז דאָ איז א מענ־שען־יאטקע און דאס די מענשען שרייען עס און קרעכצען פון וועה־טאָג און גסיסה־אנגסטען.

כינעזער מיט פיעלפארביגע לאמטערנעס אין די הענד זיינען ווי די משוגעים ארומגעלאפען און האָבען ארויסגעלאזען משונה'־

דינע געזאַנג־קלאַנגען. זיי האָבען געקוויטשעט און אויסגעשריען ווילדע קולות, זיינען צוגעשטאַנען דאָס צו איינעם, דאָס צום צווייטען פון די אָנגעקומענע פּאַסאַזשירען. נאַטירליך זיינען זיי צוגעלאָפען צו אונז אויך, האָבען עפּעס א זאָג געטהון אויף זייער אונפערשטענד־ליכען לשון, געהייסען בלייבען שטעהן, צוגעבראַכט אנדערע און ווייטער אַוועקגעלאָפען.

מיר האָבען ניט געקענט פאַרשטעהן, וואָס דאָ קומט אַזוינס פאָר און וואָס דאָס אַלעס בעדייטעט.

ווען זיי האָבען אונז אַ גאַנצע מחנה גענומען פיהרען איבער די שמוציגע און שמאָלע גאַסען פון'ם כינעזער שטעטיל, האָבען מיר זיך ערשט געכאַפּט, אַז דאָס מוזען זיין אַגענטען פון איינפאַהר־הייזער, וועלכע לאַדען עס איין אויף אַזאַ אופן די געסט צו זיך.

ווען מיר זיינען אריינגעקומען אין אכסניה, האָבען זיך די אַגענטען ערשט אַרומגעקוקט, אַז מיר זיינען אייראָפּעער. זיי האָ־בען דאַן גענומען קוקען אויף אונז און זיך וואונדערן. זיי האָבען פּראָבירט ריידען מיט אונז און אויסגעפינען צי זיינען מיר על פּי טעות ניט פאַרקראַכען אַהער. מיר האָבען אָבער אהן שום איבריגע צערעמאָניעס פאַרנומען גלייך מיט אַלעמען פּלעצער אויף די ברייטע בענק, וועלכע האָבען אונז עראינערט אָן די נאַרעס אין אָסטראָג. די כינעזער, זעהענדיג אַז מיר האַלטען זיך פּראָסט און ווייסען ניט פון נאַציאָנאַלע אונטערשיידען, האָבען אָנגעהויבען בעדיענען אונז מיט בעזונדער פריינדליכקייט.

איך מוז אָבער זאָגען, אַז אַ חוץ טהעע האָבען מיר, ניט אַכטענ־דיג אויף אונזער קאָסמאָפּאָליטיזם, זיך ניט געקענט צוריהרען צו קיין אַנדער כינעזער שפּייז. דעם הונגער אונזערען האָבען מיר גע־שטילט מיט דעם וואָס מיר זיינען גיך שטאַרק אנשלאָפען געוואָרען. און אין דער פריה זיינען מיר אַרויס זוכען אונזער אדרעס.

אין קאָנטשענדזי האָבען מיר געהאַט אַן אדרעס צו אַן אַנגע־זעהענעם ס. ר., וועלכער האָט פערטראַטען אַ שטעלע אין דער רוסיש־כינעזער באַנק. אונזערע חאַרבינער חברים זיינען געווען זיכער, אַז ער וועט אונז געבען אַ ביסעל געלד און אויסריכטען ווייטער.

געוואהנט האָט ער צוזאמען מיט א רעוואלוציאָנערין, וועלכע איז פארבליעבען אן איבערגעגעבענע ארבייטערין אין דער בעוועגונג. בלויז זי אליין האָבען מיר געדאַרפט זעהן אום איבערצוגעבען איהר עפּעס וועגען א געוויסען ענין, און ער האָט דערפון ניט בעדאַרפט וויסען.

ווי אזוי דאס וועט פארקומען האָבען מיר נאָך אליין ניט געוואוסט, אָבער מיר האָבען גערעכענט, אז ווען מיר וועלען שוין זיין דאָרט, וועלען מיר ווי עס איז קענען זיך זעהן מיט איהר אליין.

ווען מיר זיינען אריינגעקומען אהין, האָט אונז באגעגענט ב...ו אליין, וועלכער האָט אונז אויפגענומען זעהר קאלט — און זאָגאר כמעט אונוויליג. מיר האָבען איהם איבערגעגעבען דעם צעטעלע, וואס מיר האָבען געהאט צו איהם. ער האָט עס איבערגעלייענט און געהייסען אונז קומען ארום פיער א זייגער.

מיר האָבען אבער אויך געהאט א צעטעלע צו דער פרוי בעזונדער און מיר האָבען עס געמוזט איהר פּערזענליך דערלאנגען. אויף אונזער פראגע צי קאנען מיר זי זעהען האָט ער אונז זעהר אונצופריעדען געענטפערט, אז זי איז ניטאָ אין דערהיים, אבוואהל מיר האָבען זי יא געזעהן פארבייגעהענדיג. ניט ווידערשפּרעכענדיג איהם האָבען מיר פערלאזען דאס הויז, פארשפּרעכענדיג צו קומען פיער אזייגער.

זעהן די פרוי האָבען מיר געמוזט זעהר נויטיג, דערפאר האָבען מיר גערעכענט, אז מיר זאלען זיך אהין מעלדען מיט א שטונדע פריהער, דענקענדיג, דאס צו יענער צייט וועלען מיר זי אליין טרעפען און קענען ריידען מיט איהר. אויב אָבער מיר טרעפען איהם אויך, דאן וועלען מיר שוין געפינען א וועלכען ניט איז תירוץ.

און אזוי איז געוועזן. דריי א זייגער זיינען מיר שוין געוועזן דאָרט. איהם האָבען מיר ניט געטראָפען. מיר האָבען אָבער קיין צייט ניט געהאט רעכט מיט איהר זיך דורכריידען, ווען ער איז פּלוצלונג אָנגעקומען. ווען ער האָט אונז דערזעהן פריהער פאר דער אבגערעדטער צייט, איז ער מיט כעס ארויסגעגאנגען. מיר האָבען געהערט ווי זי האָט מיט איהם גע'טענה'ט און ווי ער האָט געשריען מיט כעס, אז ער וויל פון אונז ניט וויסען און וועט אונז

מיט קיין זאַך ניט העלפֿען. צום סוף האָט ער נאָך צוגעלעגט, דאָס אויב מיר וועלען גלייך ניט אַוועקגעהן, וועט ער זיך ווענדען צום קאָנוואָי.

נאָך זיין אויספֿיהרען זיך און נאָכ'ן טאָן, מיט וועלכען ער האָט עס אַרויסגעזאָגט, האָבען מיר געקענט אורטיילען, אַז ער וועט זיינע ווערטער מקיים זיין.

די פֿרוי, וועלכע איז געוועזען די אורזאַכע פֿון דעם דאָזיגען אינ־צידענט, איז געוועזען זעהר פֿערצווייפֿעלט. זי האָט אָבגעמאַכט צו טרעפֿען זיך מיט אונז אַליין, אָדער שיקען וועמען עס איז אַנדערש, אויף אַ געוויסען פּלאַץ, וואו מען וועט אונז איבערגעבען אַ ביסעל געלד אויף צו פֿאָהרען ווייטער. און ווירקליך, אין דער בעשטימטער צייט און אויפֿ'ן בעשטימטען אָרט איז צו אונז צוגעקומען אַ פֿרוי און אונז דערלאַנגט אַ ביסעל געלד אויף דער רייזע. דאָס געלד האָט די פֿרוי נעבעך אַליין געמוזט קריגען.

אין אָבענד זיינען מיר שוין געלעגען אויף אַלע פֿיער אין אַ וואַ־גאָן אונטער'ן באַנק פֿון אַ יאַפּאַנער צוג, וועלכער האָט אונז גע־טראַגען צו דער שטאָדט דאַלני.

אין דאַלני זיינען מיר דורך אַ רעקאָמענדאַציע פֿערפֿאָהרען צו חברים. דאָ זיינען מיר שוין געוועזען אויסער יעדער געפֿאַהר, ווייל יאַפּאַן גיט ניט אַרויס קיין פּאָליטישע פֿערברעכער. אָבער אַזוי ווי דאָ האָט מען קיין אַרבייט ניט געקענט באַקומען און קיין מיטלען צו פֿאָהרען נאָך אַמעריקאַ האָבען מיר אויך ניט געהאַט, האָט מען אונז געראַטהען צו פֿאָהרען אין דער כינעזער שטאָדט שאַנחאַי. דאָרט, האָט מען געזאָגט, זיינען מעהר דאָ שאַנסען צו קריגען אַרבייט.

דאַלני און שאַנחאַי, — דאָס זיינען געוועהנליך די ערטער, וואו עס קומען זיך צונויף אַלע אַנטלאָפֿענע. אין שאַנחאַי האָבען מיר זיך בעגעגענט מיט עטליכע אַנטלאָפֿענע פֿון קאַטאָרגע, מיט וועלכע אונז איז אויסגעקומען צו לעבען צוזאַמען. עס האָט אונז אויך פֿיעל אַרויסגעהאָלפֿען אַ געוויסע פּאַרטגעשריטענע און אינ־

טעליגענטע פאמיליע. ווארום נאך דעם רוסיש־יאפאנעזער קריעג האבען זיך אין שאנחאי באזעצט א סך רוסישע.

אזוי ווי כינא גיט ארוים אויפ'ן פערלאנג פון דער רוסישער רעגיערונג אלערליי פארברעכער, דערפאר עקזיסטירט דארט א גאנ־צע מחנה פון געהיים־פאליציסטען. און אזוי ווי מיר זיינען דאך געווען געצוואונגען צו פערבלייבען דארט א געוויסע צייט, זיינען מיר שטענדיג געווען ארומגערינגעלט פון פיעלע שפיאנען. מיר זיינען אלע מאל געווען אויסגעזעצט דער געפאהר צו ווערען ארעס־טירט.

דער ערשטער אוועקצופאהרען פון דארט איז געווען מיין חבר און דערנאך איז געקומען מיין רייה. איך האב באקומען די מעג־ליכקייט אבצופאהרען נאך אמעריקא.

ווען איך האב זיך געזעצט אויפ'ן אמעריקאנער דאמפפער און ער האט זיך אנגעהויבען אברוקען פון די שאנחייער ברעגען, האב איך צום ערשטען מאל דערפיהלט, אז איך בין פריי. איך האב בעגריפען, אז נאך פיעלע יאהרען פון קאטארזשנע געפאנג־שאפט און נאך אזוי פיעל געפאהרען, וועלכע זיינען געווען פער־בינדען מיט אונזער אנטלויפען, האב איך ענדליך עררייכט די פרייהייט.

אונטער'ן געהיימניספולען גערויש פון די מאיעסטעטישע כוואַ־ליעס פונ'ם אונאומפאסענדען אקעאן, האט ערשט מיין ווידערגע־בארענע נשמה דערזעהן אין א גייסטיגען ליכט יענע דראמא, וואס איז פאר מיר געווארען א פערגאנגענהייט — די דראמא פונ'ם פאָ־ליטישען קאטארזשניק אונטער דעם רוף: „פון קייטען צו פריי־הייט".

מיט דער גאנצער קראפט פון א בענייט הארץ עמפפינד איך אלע איינדריקע אויף דעם וועג צו א נייעם לעבען, צו „א נייע וועלט".

דאס מורמלען פון די טיעפע ים־וואסערען, וועלכע זינגען דעם הימן פון זיעג; די טיעפע, שטילע לבנה־נעכט אויפ'ן אקעאן;

דאס טרוימען פון גליק אויף דעם אנדער ברעג; די יאפאנישע שטעדט; זייערע מאהלערישע ווילדע אינזלען; די יאהרהונדערטע אלטע, שטרענגע, מאיעסטעטישע טעמפלען פון בודהא אין נאגאסאקי; דאס שפאצירען פון די טוריסטען אין די יאפאנישע קווארטאלען; די האוואאי־אינזלען... אמעריקא...

אזוי ענדיגען זיך די איבערגעלעבטע פאסירונגען פונ'ם אנטלאפענעם פאליטישען קאטארזשאנין.